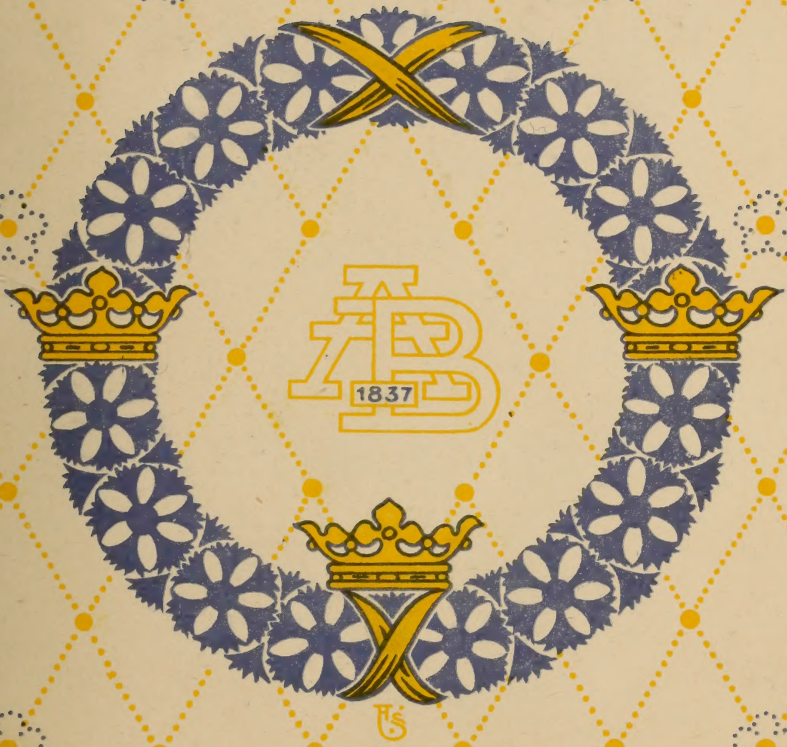

UNIVERSITY
OF
TORONTO
LIBRARY

L. Swed
S 9687

SVERIGES NATIONAL-LITTERATUR

1500—1900

XXV: 2

FINLÄNSK LITTERATUR UTOM RONEBERG

117438
—
18/7/11

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

VERKET PLANLAGDT AF OSCAR LEVERTIN
UTGIFVET AF HENRIK SCHÜCK OCH RUBEN
G:SON BERG UNDER MEDVERKAN AF FR. BÖÖK,
G. CASTRÉN, N. ERDMANN, J. MORTENSEN,
O. SYLWAN, SV. SÖDERMAN, K. WARBURG,
FR. VETTERLUND OCH E. WRANGEL * * * *

G. CASTRÉN

FINLÄNDSK LITTERATUR
UTOM RUNEBERG

*

STENBÄCK. TOPELIUS. VON QVANTEN.
WECKSELL. TAVASTSTJERNA. LYBECK.

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

C. CASTREN

FINLÄNDSK LITTERATUR

UTOM RUMBERG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1911

FINLÄNSK LITTERATUR UTOM RUNEBERG.

De år, som närmast följa på Finlands skilsmässa från Sverige, äro en död period i Finlands kulturella häfder, som bjärt sticker af mot den andliga lifaktigheten under sjuttonhundratalets sista decennier, då Porthan och hans lärjungar gåfvo lif och fart åt de vetenskapliga och litterära sträfvandena vid högskolan i Åbo. Porthans gestalt hör till dem, hvilkas storhet eftervärlden icke har alldeles lätt att omedelbart fatta, ty hvarken hans tunga lärda verk eller hans nyktra diletantpoesi, på hvilken han icke heller själf lade mycken vikt, ge någon påtaglig förklaring. I själfva verket är det som lärare han haft sin största betydelse, han trädde i beröring med studentgeneration efter studentgeneration och ingaf dem af sin varma entusiasm och sin ifriga arbetstro. Först genom dessa elevs ojäfaktiga vittnesbörd fattar man fullt hans betydelse i den finländska kulturens historia.

Den friska anda han väckt fortlefver några år efter hans död (1804), men efter 1809 blir det kvaft i landet. Om än vetenskapen icke alldeles saknar framstående representanter, så tystnar i stället dikten, som redan förut efter en kort glansperiod afmattats, nu nästan helt, då Franzén slutligen efter lång tvekan besluter sig för att öfverflytta till Sverige (1812). Dådlöshet härskar ock inom politiken, ty hade än Alexander I skänkt Finland själfständighet, så hyste man dock ingen verklig tilltro till de nya förhållandena och kände sig oviss om hvilken riktning utvecklingen för framtiden skulle inslå. I två decennier räcker denna vanmakt. Först då Helsingfors

efter Åbo brand 1827 blifvit landets kulturcentrum, börjar man märka tecken på en ny vaknande lifaktighet.

Af detta förklaras att Finland icke äger några mer betydande representanter för de litterära riktningar, olika skiftningar af romantiken, som under adertonhundratalets början framträdde i Sverige. En och annan, och främst bland dem den sedan af politiska skäl till Sverige öfverflyttade Adolf Ivar Arwidsson, gjorde väl experiment i dessa tonarter, men ingen nådde öfver diletfantpoetens nivå.

Småningom växer det emellertid upp ett nytt släkte. Ute i Europa gå nya strömningar fram, förebud till julirevolutionen, det grekiska frihetskrieket. Också Finland tyckes vakna. Den tysta, ångestfulla pessimism, som kväfvande legat öfver kulturlifvet, ger vika och efterträdes af insikten att det gäller att skapa nya utvecklingsbanor för Finland, afpassade efter de nya förhållandena. Och klarare form, ytterligare kraft få dessa tankar genom påverkan af de nationalitetssträfvanden, som öfverallt i Europa bryta sig väg.

Den generation, som präglas af dessa tankar, kom till universitetet, nu och länge framgent den egentliga härden för landets hela andliga lif, under 1820-talet, men först under nästa decennium träder den fram medveten och verkningslysten. Genom den gjutes åter lif i litteraturen, som redan tycktes död. Främst i dess led står Runeberg, som 1830 ger ut sitt första häfte dikter, men vid hans sida stå andra: bland skalder J. J. Nervander, som under intrycket af Runebergs öfverlägsenhet dock småningom lämnar poesien för att ägna sig åt naturvetenskaperna, och Fredrik Cygnæus, hvars ymniga diktning dock aldrig nådde behärskad gestaltning och klarhet, men hvars kritiska alstring i stället kraftigt och inflytelserikt förde de nya idéernas talan, samt på andra områden J. V. Snellman, hvars vittra intressen visserligen voro mindre än de filosofiska och politiska, och Elias Lönnrot, hvars lifsgärning blef Kalevalasångernas räddning ur för-

glömmelse. Så olika dessa naturer än sinsemellan äro, bilda de dock en grupp i stort behärskad af samma tankar och samma ideal. Det är genom dem den fasta tron på Finlands folks kraft att skapa sig en egen framtid slår rot i sinnena och mognar till medveten handling.

Nära efter dem följer sedan en yngre diktargeneration, icke banbrytande som de, men i hufvudsak besjälad af samma idéer och med samma mål för ögonen: först *Lars Stenbäck*, så *Zachris Topelius*.

*

Den tidigare svenska dikten i Finland hade stått i det intimaste samband med diktningen i Sverige och troget följt dess banor, visserligen i regeln på ett vördnadsfullt afstånd och i en torftigare dräkt. Frese och Creutz, de enda i Finland födda skalderna af betydelse före Franzén, hade båda flyttat öfver till Sverige, innan deras diktning ännu nått någon mognad. Franzén var den förste skald Finland fick behålla en längre tid. Därför var det själfallet att den finska dikten icke tidigare kunnat inslä några egna vägar, äfven om de kulturella förhållandena i öfrigt hade varit mer ägnade härför än de voro.

Då nu efter skilsmässan från Sverige den finländska dikten åter väckes till lif, är ställningen förändrad. Väl blir Sveriges dikt fortfarande i mycket det bestämmande mönstret. Men det är lätt att skönja, att afsöndringen gjort förhållandena i de två länderna så olika, att andra tankar, andra motiv och andra stämningar i väsentlig grad måste bli förhärskande i Finlands poesi.

Den finländska diktens grundton under de decennier, som närmast följa, kan utan svårighet anges i ett enda ord: den är framför allt fosterländsk. Ur alla diktares verk, ur de stores likaväl som ur de obetydliges, ljuder kärleken till det land, hvars öden man oroligt, men entusiastiskt sökte ana.

Den finländska patriotiska dikten går tillbaka till den sång, med hvilken Franzén inledde seklet, "Finlands uppodling". Vål saknar den icke alldes föregångare, bland hvilka Clewbergs tal öfver Lovisa Ulrika är den märkligaste, men den är långt mer helgjuten och medveten än dessa. I den framträder redan en tanke på Finlands folk som ett folk med en egen historia, den tanke som varit Porthans kungstanke och som han inpräglat hos sina lärjungar.

O mina fäders bygd, o Finland, skall omsider
du äfven lyfta dig bland jordens länder opp,

utropar Franzén och skildrar landets skönhet i ord, starkare än någon dittills funnit — ord som delvis gå igen i "Vårt land". Han ser dess framtid teckna sig i ett strålande ljus, så hvad kultur som välstånd beträffar, han ser det täfla med England i rikedom, och ser "dess söners snille" sprida öfver det en ny och oförmodad glans.

Under tiden närmast efter 1809 kom denna förtröstan på framtiden sällan till uttryck. Första gången den ånyo starkare framhäfves är i en artikel i tidskriften Aura 1817 af J. J. Tengström: "Om några hinder för Finlands litteratur och kultur". Hos de generationer som följa får den djupare fäste, den blir en del af deras innersta öfvertygelse och den drifvande kraften i deras verk. Det är en känsla som har sin rot i det historiska, i uppfattningen af Finlands folk som ett folk med en egen forntid, hvartill knöt sig känslan af samhörighet med naturen och med folket i detta land. Den fasta grundvalen för denna öfvertygelse var det sista kriget, som i all sin tragik och all sin dysterhet blef symbolen för hvad det finska folkets kraft förmådde.

Redan tidigt skymtar detta drag fram i Runebergs diktning. I den första diktsamlingen minnes han i "Färd från Åbo" Ramsay, hjälten som "blödde för äran och fosterlandet". Året därpå täljer han i "Grafven i Perho" sagan om brö-

derna, som "för fosterland och hem" gingo i döden. Men fulltonig bryter denna känsla först fram i "Molnets broder", 1835, den dikt vid hvilken Runebergs senare fosterländska dikt direkt anknyter.

Men Runeberg ser fosterlandet icke blott i häfderna utan ock i naturen och i folket. I sina dikter, i sin uppsats om Saarijärvi ger han finsk inlands- och skärgårdsnatur uttryck, som ännu behärska allas sinnen. I bonden Paavo och i andra gestalter af samma läggning skapar han en idealbild av det finska lynnet, som först under de senaste decennierna börjat vika för en i många drag kanske mer verklighetstrogen, men mindre ljus bild.

De strängar Runeberg låtit ljuda anslås ånyo af de yngre. Stenbäcks *skål vid Porthansfesten 1839* blir en hänförd hymn till fosterlandet, till dess forntid, som Porthan visat, och till dess framtid, som de unga skulle skapa. Men i någon mån har den optimism, som kastade sin glans öfver Franzéns dikt, nu dämpats. Man drömmer icke om en yttre, en bragdernas ära och icke om guldets rikedom. "Ej hjältebragder bo i våra dalars frid", säger Stenbäck, och det ljuder nästan som ett svar på den djärfva slutstrofen i "Finlands uppodling", då Runeberg i "Vårt land" utbrister: "Vårt land är fattigt, skall så bli".

Runebergs fosterlandskärlek är en stor, lugn känsla, som i sig bär medvetandet om sin upphöjdhet, utan att härleda den ur arbetet för vissa bestämda framtidsmål, som Franzén det gjort; hur obestämda äro icke framtidsförhoppningarna i "Vårt lands" slutstrof! För Stenbäcks religiösa natur blir dess heliga uppgift att föra oss till idealens världar: det är "det inre lifvet", det är "andens värld", som står oss öppen och där vi skola skapa Finlands framtid. Men samtidigt träder i hans dikt *Mitt finska fosterland* för första gången skarpt och klart en utprägladt demokratisk känsla för folket fram — folket sedt som motsats till andra samhällslager.

Det var 1848, frihetsstormarnas år, första häftet af "Fänrik Ståls sägner" utkom. Men i dem var det föga eller intet af revolutionstidens anda. Väl står det i "Vårt land": "Var *fritt*, var gladt, var tryggt!", men det ligger icke någon skarpare politisk betoning på detta ord.

Mer af tidens röster märker man hos den yngre Topelius. Frihetskärleken är kärnan i hans fosterlandsdikt. Den brusar mäktigt fram i *Islossningen i Uleå älf*, den stiger lugnare, mer behärskad fram samman med kärleken till det finska folket i *Saima kanal*, där han ser för sig den dag, då kanalen speglar "ett rikare, ett lyckligare land, och stort och fritt ett folk sin lycka värdigt". Dock — aldrig rycktes Topelius med af det revolutionära svalt, aldrig fann den kamplystna frihetsberusningen i honom en sångare. Den dikt, som tolkar hans stämningar själfva våren 1848, mynnar ut i en varning, en maning till lugn, riktad till Finland: "Väx! Vet din tid! Var stark! Låt stundens skyar, de fladdrande, fördunsta, blixtra, varna! Den storm, som världen rundtomkring förnyar, skall endast låta horisonten klarna."

Hela denna diktning är en uvertyr till den första landtdagen, 1863. Genom den fick den fosterländska entusiasmen ett centrum, dess mål förflyttades från drömvärldar till bestämda politiska sträfvanden. Samtidigt försvagas dess uttryck i dikten. Handlingen träder i stället.

*

Den stora, hänförda entusiasmen är ett af de bärande dragen i den tids dikt, hvarom varit fråga, och den bryter fram icke endast i den patriotiska lyriken. Vid sidan af den fosterländska diktningen finnes där en annan högstämd, idealistisk dikt med andra motiv. Man såg lifvet i ett skimmer af ljus, glad idealitet, man byggde så visst sin världssyn på tron på de höga makternas välde öfver världen, och dikten

blir en hyllning för idéerna, för allmänna och ofta något abstrakta och obestämda ideal. Runeberg står denna diktning jämförelsevis fjärran, men den tar sig uttryck hos så godt som alla andra af tidens skalder. Hos efterklangspoeterna, men stundom ock hos de mer betydande diktarna, blir den efter våra dagars begrepp alltför starkt färgad af tidens rena, klara, men tunna studentidealism, och senare generationer ha ofta svårt att utan en instinktiv känsla af blygsel uttala de stora orden, som hörde till dessa skalders alldagsterminologi. Hur åkallas icke sanningen, äran, ljuset! Och studenten är liksom i Sveriges tillsvarande diktning den själfskrifne representanten för alla ideella makter. I otaliga dikter, ofta säkert ärligt och starkt kända, svär man evig trohet åt idealen, evig kamp för allt ädelt och stort. Typisk är Topelius' *Studentvisa* med dess själfmedvetna inledning: "Vi äro andens fria folk" och dess eder att tjäna "ljuset". Det är en varm, lågande optimism, som präglar denna dikt. Men den stod icke fjärran från lifvet. De generationer, som diktade och sjöngo dessa sånger, voro ock de, som gingo ut i landet och upptäckte Finlands folk. Visserligen finner man sedan hos mången spår af reaktionen mot det rosenröda i denna diktning, då lifvets allvar visat sig alltför oväntadt hårdt för att icke hänförelsen skulle afkylts.

Det är i lyriken denna tids lynne helt afspeglar sig. I jämförelse med den stå dramat och prosaberättelsen i bakgrunden, och de dokument till tidskarakteristiken de skänka äro alltför knapphändiga för att ge en sammanhängande historia.

Topelius är i alla fall en prosaskriftställare af hög rang, och *Fältskärns berättelser* står i jämbredd med det bästa den historiska romanen, romantikens skötebarn, i något land fram-

bragt.* Walter Scott och Ingemann ha varit hans närmaste mönster, men han har funnit en egen ton, rask, ledig, pigg, en ton som väl i någon mån får sin förklaring af att det var som tidningsman Topelius ursprungligen begynte sitt novelistiska författarskap, som i stilen bibehåller något af de bästa journalistegenskaperna, både i berättelsens fart och liflighet och i den aldrig svikande älskvärdheten i tonen. Topelius' öfriga noveller nå icke i höjd med "Fältskärens berättelser"; de ha samma formella förtjänster, men hans böjelse för en rätt ytlig romantik får i flertalet af dem alltför fritt lopp. Däremot höra väsentligen till hans prosaförfattarskap hans *barnböcker*, som förskaffat honom hans vidaste rykte och hans största popularitet.

Men annars har den skönlitterära prosan i Finland under detta skede, om Runebergs noveller lämnas å sido, knappast något att uppvisa, som skulle höja sig öfver dilettantförsökens nivå. Den kan icke uppvisa en kontinuerlig utveckling som den svenska prosaberättelsen under adertonhundratalet och som, åtminstone i hufvudsak, den finländska lyriken.

Än fattigare är dramat. Äfven här är Topelius en af de främste, och hans *Regina von Emmeritz* har allt hittills bibehållit sig på teaterns repertoar trots sitt starkt romantiska innehåll, som med dolkarna och giftet minner om att Victor Hugo varit mönstret. En betydande efterföljare fick Topelius likväl: Wecksells "Daniel Hjort" uppföres några år efter "Regina von Emmeritz". Djupare, allvarligare i sin anläggning än Topelius' drama, har det en helgjuten, fast utformad hufvudperson, och dess mot social orättfärdighet riktade patos ger det ett nästan modernt drag.

Dessa två dramer representera allt hvad den äldre dramatiska litteraturen i Finland utom "Kungarna på Salamis" har

* Då »Fältskärens berättelser» i sin helhet torde vara känd snart sagdt öfverallt, har utg. icke ansett lämpligt att här intaga något fragment af dem. Af liknande skäl ha icke heller stycken ur *Läsning för barn* medtagits.

att uppvisa af sådant, som kunnat hålla sig uppe genom decennierna. Det öfriga har sjunkit i glömska.

*

Det återstår att teckna konturerna af de författarpersonligheter, som uppträda under detta tidsrum, från 1830 till 1860, dock med undantag af den störstes, Runebergs, åt hvilken ett särskildt band skall ägnas. Behärskas än alla dessa skalder till stor del af samma stämningar och tankar, så afvika dock deras lynnen och deras läggning.

Äldst af de i detta band företrädda skalderna är *Lars Stenbäck*. Hans diktning faller så godt som helt inom 1830-talet: ett tunt dikthäfte som utkom 1840 rymmer nästan hela hans vittra alstring.

Som skaldenatur står han tämligen ensam i den finländska litteraturen. Det bor i honom en het, brännande lidelsefullhet, som präglar hvarje känsla och hvarje öfvertygelse, åt hvilken han ger sig hän. Hans vänskapsdikter från ungdomen ha öfver sig en nästan våldsamt passion. Och då han senare, i midten af 1830-talet, gripes af den pietistiska rörelsen, som påverkade vida kretsar af studenter, följer han sin nya tro till dess yttersta konsekvenser: han lämnar sina humanistiska studier, han blir präst, och han öfverger diktningen:

O, har du ögon skall du se med smärta,
att fast i kristlig dräkt är klädd poeten,
så sitter hedningen dock i hans hjärta.

Närmast Stenbäck följer *Zachris Topelius*, en skald af nästan motsatt temperament, ljus, klar, lugn — ligger ett åskmoln mörkt öfver Stenbäcks dikt, lyser i stället sommarsolskenet mildt öfver Topelius'. I djupet af sin själ är han idyllikern, som älskar friden och harmonin. Därför

kan han så innerligt tolka den drömsjuka finska inlandsnaturen och i sina veka rytmer återge dess dallrande dagar. Hans dikt är len, fylld af smekande välljud, rik, stundom öfverrik, på alliterationer och assonanser, öfver hufvud ytterligt musikalisk. Med Stenbäck stämmer han öfverens däri, att de religiösa stämningarna ofta komma till uttryck, men hans religion är mild och förtröstansfull, och hans sinne har aldrig våldsamt som Stenbäckts slitits mellan två motsatta makter.

Topelius' lyrik tillhör hufvudsakligen 1840-talet och början af 1850-talet. I dikterna från denna tid ljuder den friast och renast, han hänger sig då omedelbarast åt sina stämningar, åt naturens skönhet och det rena ungdomsinnets fågring. Det är oftast obestämda, lätta drömmerier utan markerade linjer, det är skygga känslor och blyga tankar. Men efter denna tid, *Ljungblommornas* tid, blir hans diktning småningom mer reflekterande och påverkad af hans tankelif, hvilket främst visar sig i att det religiösa draget allt mer träder i förgrunden och ofta får en skarpare, aggressivt apologetisk karaktär.

De drag, som karakterisera hans lyrik, äro till stor del desamma som de, hvilka göra honom till en så ypperlig barnaskald. Han ägde den härliga Aladdinsskatt, den sinnets ursprungliga naivitet, som gör det möjligt att utan möda och ansträngning slå an de toner, som ge genljud i barnasinnen. Men han ägde dessutom en hurtig berättargåfva, som aldrig lät dem tröttna, utan höll deras spänning vid makt.

De generationer, som följde närmast efter Topelius, hade visserligen åtskilliga versskrifvande förmågor, men få af dem nådde någon verklig betydelse. *Emil von Qvanten* diktar på 1840-talets slut och senare melodiska små dikter öfver bleka, konturlösa stämningar. Hans lyckligaste skapelse och den enda af hans dikter, som ännu lefver kvar, är *Suomis sång*. I början på 1850-talet lämnar han för

alltid Finland. Hans diktning upphör icke därmed, men den skjutes något åt sidan af hans andra intressen.

Ännu en något senare tid tillhör *Josef Julius Wecksell*. Hans egentliga diktarbana infaller under några få år närmast omkring 1860. Till en början står hans lyrik äldre finländska mönster, Runeberg och Topelius, mycket nära, men senare träder ett nytt inflytande, Heines, skarpare fram, och samtidigt trycker ett hos skalden från början inneboende mörkt, demoniskt dystert drag allt mer enväldigt sin prägel på hans diktning. Under det sinnessjukdomen småningom höljer hans sinne, blir hans dikt allt mer förtviflad, allt mer grubblande och ångestfullt spörjande, tills han slutligen under en sista hopplös kamp mot sitt öde skrifer ned de skärande tröstlösa stroferna *Jag midnattens barn*. Blott med yttersta ansträngning kunde han fullända sitt drama *Daniel Hjort*, innan han helt öfverväldigades af vansinnet.

*

Kort efter 1860 är den svenska diktens glansperiod i Finland för denna gång förbi. Runeberg tystnar efter slag-anfallet, Topelius' rikaste dagar äro öfver, Wecksell brytes för alltid. Inga nya krafter ersätta dem.

Delvis ligger väl orsaken härtill däri, att allas sinnen starkare än förr upptogos af annat än vitterhet. Finlands politiska nydaningstid vidtog efter 1863, då det gällde att söka råda bot på det, som under den föregående långa perioden af politisk dvala blifvit försummadt. Det positiva, praktiska arbetets tid är inne, entusiasmen och framtidstron ensamma äro icke längre nog. Och därtill kommer, att den fosterländska hänförelsen, den tidigare diktningens bärande kraft, delar sig i skilda fåror: språkstriden begynner, det tidigare eniga arbetet för finsk odlings förkofran är slut. Redan i Wecksells diktning få dessa nya förhållanden ut-

tryck, och senare behandlar äfven Topelius i dikt språkstriden. Men någon inspirerande kraft har den öfver hufvud icke under adertonhundratalet haft i vår litteratur, åtminstone icke i den svenskspråkiga. Och det är lätt att fatta att det så skulle vara, så länge den finska saken bars fram af den ungdomliga, entusiastiska tron på framtiden, under det att de svensktalandes position var den poetiskt sedt ganska otacksamma af det beståendes försvarare. Men icke heller andra motiv eller ideal af betydelse visa sig, som skulle förmått ge lif åt den domnande litteraturen, och litterärt sedt blir därför denna politiska verksamhetsperiod matt och obetydlig.

Detta tillstånd räcker ungefär två decennier.

Så kom också i Finland åttitalet med nya uppslag, nya tankar och nya toner. Andan, som vunnit seger ute i Europa, trängde fram äfven här, och småningom tog den sig uttryck i litteraturen. Realism och skepticism grepo omkring sig. Runebergs enkla, monumentala världsåskådning gaf icke längre åt alla de spörjande svar, som kunnat tillfredsställa dem, och än mindre gjorde det Topelius' af tvifvel oanfäktade, barnafromma religiösa uppfattning. De nya svar man söker på de gamla frågorna finner man hos de stora författare, som behärska samtiden i utlandet. Stuart Mill, Georg Brandes, Ibsen, Björnson präglade tankarna.

Dock skapar detta i Finland blott i obetydlig mån någon verklig motsvarighet till den europeiska naturalismen. Åttitalets mest betydande författare går i hufvudsak sina egna vägar utan att bindas af litterära program eller teorier.

Det var *Karl August Tavaststjerna*.

I mycket är han ett barn af den nya tiden. Han står främmande för den äldres idealism, det entusiastiska och storordiga i dess fosterlandskärlek, dess i regeln helgjutna och harmoniska lifsuppfattning. Han begynner med tendenser, som i bredd med den föregående tidens fosterlands-

dyrkan te sig rent kosmopolitiska, så kritiken med häpnad antecknade, att man knappt kunde finna ordet fosterland i hans första diktsamling, och pessimismen och bitterheten ligga honom i blodet. Han lider af tillvaron, af förhållandena hemma med deras öfverallt ingripande partiväsen, af ensamheten han känner kring sig. Det är tidslynne, men det är ock det djupaste i Tavaststjernas sinne, som där tar sig uttryck. Ju längre han hinner på sin bana, dess starkare bli dessa drag.

Men äfven annat hos honom vittnar om den nya tiden. Den erotiska lyriken i Finland hade i stort sedt varit den Topeliuska, med dess ljusa, hela känsla, utan skugga och utan bittra kval och, framför allt, utan splittring i sinnet. Tavaststjernas erotik är den, som utmärker tiden: en känsla, helt eller halft medveten om sin förgänglighet och alltför uppriktig för att tro sig vara lifvets allt.

Prosan var tidens egentliga uttrycksform. Tavaststjerna blir Finlands förste moderne prosaförfattare. Hans äldsta roman, *Barndomsvänner*, är den första från romantisk utstyrsel och färgläggning fria skildring af samtida lif Finland äger, och hans följande romaner behålla detta verklighetsdrag, som utgör en del af tidens nya syn på lifvet. Han ser dess mörka allvar, han tecknar tidstyper, tidsproblem och tidskonflikter, och han skyr icke att låta det finska folket framträda i ett hårdare, obarmhärtigare ljus än det ideala skimmer traditionen kräfde — så framför allt i *Hårda tider*, hvars bakgrund är hungersnödens Finland.

Det är dock icke det realistiska draget, som väger tyngst i Tavaststjernas diktning. Han var i grunden en inom sig sluten lyriker, som ägde blott föga af det intresse för samhällsproblem realismens doktriner skulle kräft, och i alla hans romaner bryter på de bästa ställena lyriken fram. I det prosaverk, *I förbund med döden*, som jämte de två sista diktsamlingarna bildar höjdpunkten af hans alstring under

slutet af hans lif, är han fjärran från den sträfvan efter yttre, realistisk återgifning, som skönjdes i hans ungdoms verk. Det är en bikt ur hans innersta, lyrisk, innerlig, tragisk. Dess gripande toner samman med de sista dikterna ge hela hans tunga, svårmodiga ensamhet.

Vid Tavaststjernas sida trädde andra fram, som mer eller mindre präglats af den nya tiden. En af dem är Jac. Ahrenberg, kanske mer journalist än författare, men med en omisskännlig berättartalang. En mer typisk representant för tiden är den svensk-finsk-tyske Adolf Paul, som hänsynslöst följde dess tendenser till deras yttersta extremer, men trots sin begåfning knappast inom berättelsen lyckats skapa några helt fullgångna verk, hvaremot hans skådespel "Kristian II" hör till den finländska dramatikers mest betydande alster. Och slutligen hör till gruppen *Mikael Lybeck*. Han når småningom, efter försök i olika riktningar, själfständighet och egna banor. Hans lyrik blir allt djupare och personligare, den får en utprägladt manlig, stolt resignerad karaktär, som dock kan sluta inom sig en stor fond af värme. Som prosaförfattare började han med en rad småstadsskildringar, där miljön är ypperligt återgifven. Djupare och vidare syftande är dock hans roman *Den starkare*, som knappt och behärskad skildrar kampen mellan en vulgär lekmanpredikant och en fin, upplyst skeptiker om en kvinnas sinne.

Det är icke lätt att infoga dessa adertonhundralets två sista decennier inom någon gemensam ram. Ingen stark, allmän strömning trycker en gemensam prägel på författarna, de gå hvar sin väg efter sina naturers skilda lagar. Kännetecknen bli mest negativa — slutenheten, känslan af att stå mer eller mindre fjärran från andra, frånvaron af all stark hänförelse.

Till en del få dessa drag väl, utom ur tidslynnets, härledas ur den ställning det svenska elementet i Finland under denna tid råkar i. De svenskskrivande författarna kunna

icke längre som i seklets midt tala som representanter för ett folk: "folket" diktar på finska. Och å andra sidan är det hos ganska få af dem det kommer till uttryck en känsla af att tala å den svenska stammens i Finland vägnar. Men de ovissa eller mörka utsikterna för det språk och den kultur, som äro deras, lägga något tyngande och dämpande öfver deras sinnen. De bäste bland dem söka sig in i sig själf, och hvad deras dikt förlorar i högstämtdt patos, vinner den i manlighet och djup.

Den diktning, som träd fram efter 1900, rik och hopp-gifvande i många hänseenden, faller utom ramen för denna volym.

*

LARS STENBÄCK föddes i Kuortane i Österbotten den 26 oktober 1811. Han blef student i Åbo 1827, kort före den stora branden, men begynte egentligen sina studier först efter universitetets öfverflyttning till Helsingfors, 1828. Till en början riktades de på humanistiska ämnen, men efter det han 1835 gripits af den pietistiska rörelsen, som hade sin hufvudhård bland Österbottens allmoge, ägnade han sig i stället åt teologin. Ett uttryck för denna hans religiösa ståndpunkt är det svar han 1838 författade på Runebergs mot pietismen riktade "Den gamle trädgårdsmästarens bref". Två år senare utgaf han ett häfte *Dikter*, som innehåller det väsentligaste af hans poetiska alstring. Hans senare bana är hufvudsakligen skolmannens och prästens: efter att på grund af sin pietism ha vägrats docentur vid universitetet blef han rektor i Vasa 1846, så för en kort tid professor i pedagogik vid universitetet och slutligen 1855 kyrkoherde i Storkyro i Österbotten. Från senare delen af hans lif bör nämnas hans deltagande i arbetet på en ny psalmbok. Han dog i Storkyro den 21 april 1870. — Stenbäcks dikter föreligga samlade i *Dikter af Lars Stenbäck*. Femte upplagan. 1899. (Redigerad af Eliel Aspelin.)

ZACHRIS TOPELIUS föddes den 14 januari 1818 på Kuddnäs nära Nykarleby. Till Helsingfors kom han 1831, bodde där bl. a. en tid hos Runeberg, blef student 1833, studerade till

en början mest naturvetenskaper, men öfvergick sedan till historien och aflade akademiska examina och lärdomsprof, under det han sysslade med litterär verksamhet. Till professor i Finlands historia utnämndes han 1854, men utbytte senare denna professur först mot den i nordisk historia och sedan den i allmän historia, hvarjämte han några år var rektor för universitetet. Sina universitetsbefattningar lämnade han 1878 och bosatte sig sedan på sitt landställe Björkudden icke långt från Helsingfors. Han dog där den 12 mars 1898.

Redan tidigt hade han ägnat sig åt publicistiken och redigerade åren 1842—1860 "Helsingfors tidningar". Sin första diktsamling, första häftet af *Ljungblommor*, utgaf han 1845, och det följdes af flera andra häften (samlad upplaga 1860), senare af *Nya blad* (1870) och *Ljung* (1889). *Fältskärens berättelser* begynte ingå i Helsingfors tidningar 1851; färdig förelåg serien 1866. En samling noveller, *Vinterkvällar*, af hvilka flertalet tidigare publicerats, utgafs i bokform 1880—1897. Från Topelius' äldre dagar härrör den historiska romanen *Planeternas skyddslingar* (1889), afsedd att komplettera "Fältskärens berättelser". *Regina von Emmeritz*, den mest betydande af hans dramer, utkom 1854 (dessutom har Topelius utgett en samling *Dramatiska dikter*, 1861). — Raden af Topelius' barnböcker begynner 1847 med ett häfte *Sagor*. Det hufvudsakliga af hans författarskap på detta område inrymmes i *Läsning för barn* (från 1865 till 1896). Vidare böra här nämnas hans två läseböcker, *Naturens bok* (1856) och *Boken om vårt land* (1875). — Efter Topelius' död utgafs en samling korta uppsatser af honom under titeln *Blad ur min tänkebok* (1898). — Topelius' *Samlade skrifter* ha (från 1899) utgifvits af Valfrid Vasenius.

EMIL VON QVANTEN föddes i Björneborg den 22 augusti 1827, besökte en tid kadettkåren i Fredrikshamn, men tog sedan studentexamen och ägnade sig åt litteraturen samt utgaf 1851 en samling *Dikter*. Samma år företog han för att bota en bröstsjukdom en längre resa, efter hvilken han bosatte sig i Sverige. Han deltog ifrigt i den skandinaviska politiken under seklets midt och författade därunder några antiryska broschyrer, som för en tid omöjliggjorde hans återkomst till Finland. Han förblef också senare bosatt i utlandet och dog i San Remo i Italien den 5 december 1903. — Efter det han flyttat från Finland, utgaf han *Lyriska dikter* (1859) och *Dikter, nya och äldre* (1880).

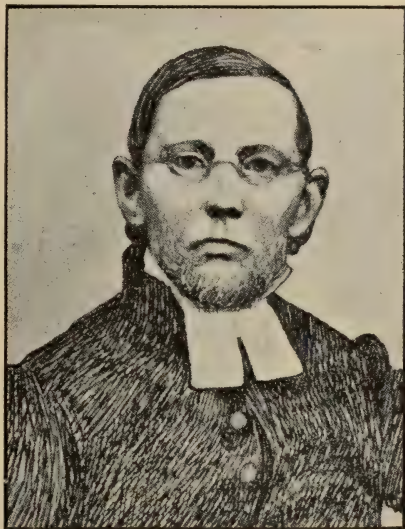
JOSEF JULIUS WECKSELL föddes i Åbo den 19 mars 1838 och blef student 1858. Redan då hade han bakom sig en rik poetisk produktion, som ifrigt fortsattes under de närmast följande åren; ett urval utgaf han 1860 under titeln *Valda ungdomsdikter*. Snart därpå började tecken till sinnessjukdom framträda. Han lyckades dock fullborda dramat *Daniel Hjort*, men då detta uppfördes första gången, den 26 november 1862, hade sjukdomen redan öfverväldigat honom. Från 1865 ända till sin död, den 9 augusti 1907, vistades Wecksell, försjunken i slöhet, på Lappvikens sinnessjukhus invid Helsingfors. — Wecksells *Samlade dikter* ha utgifvits af Albin Lönnbeck (fjärde upplagan 1907).

KARL AUGUST TAVASTSTJERNA föddes den 13 maj 1860 på Annila gård nära S:t Mickel i Savolaks. Efter skolåren utbildade han sig till arkitekt, men öfvergaf snart denna lefnadsbana för att helt ägna sig åt litteraturen. Särskildt betydelsefull för hans utveckling blef den första vistelsen i Paris, 1883. Samma år utgaf han sin första diktsamling, *För morgonbris*. Den följdes 1885 af *Nya vers* och 1886 af romanen *Barndomsvänner*. Vintern 1886—1887 tillbragte han i Stockholm och Köpenhamn och gjorde härunder bekantskap med "ättitalets" författare. Af de närmast följande böcker han utgaf äro de mest betydande romanen *En infödning* (1887), novellböckerna *I förbindelser* (1888) och *Marin och genre* (1890), diktsamlingen *Dikter i väntan* (1890), skådespelet *Affärer* (1890), romanerna *Hårda tider* (1891) och *Kvinnoregemente* (1894) samt novellsamlingarna *Unga år* (1892) och *Kapten Tärnberg* (1894). Under en vistelse i utlandet, 1892—1895, genomgår hans författarskap en brytningstid, hvars resultat klarast framträda i novellen *I förbund med döden* (1893) och *Dikter* (1896). Efter resan slår han sig åter ned i hemlandet och bosätter sig som tidningsman först i Hangö, så i Björneborg. Från denna tid härröra romanen *En patriot utan fosterland* (1896), de själfbiografiska barnberättelserna *Lille Karl* (1897) och diktsamlingen *Laureatus* (1897). Tavaststjerna dog i Björneborg den 20 mars 1898. Efter hans död utgäfvos några dittills icke i bokform publicerade noveller och dikter i *Efter kvällsbris* (1899). — *Dikter i urval* utkom 1905.

MIKAEL LYBECK föddes i Nykarleby den 18 mars 1864. Student 1882, ägnade han sig åt estetiska studier och aflade

kandidatexamen. Han har utgifvit tre samlingar *Dikter* (1890, 1895, 1903), novellerna *Unge Hemming* (1891), *Ett mosaikarbete* (1892), *Allas vår Margit* (1893), *Dagar och nätter* (1897), romanen *Den starkare* (1900) och skådespelet *Ödlan* (1908). — *Lyrisk. En och trettio dikter i urval* utkom 1910.

LARS STENBÄCK

1811—1870

UR DIKTER.

BREF TILL MIN VÄN.

Fåglarna sjunga i skyn, och glad som en älskande yngling
stiger solen igen upp ur sin nattliga bädd;
ser sig med glänsande öga omkring och nickar "god morgon"
vänligt åt dalar och berg, glädjen och lifvet och mig.
O, hvem ville väl stum och mörk i det strömmande skenet
luta sitt hufvud och tyst tänka på dagens besvär?
Allt hvad som rör sig i luften, och allt hvad som rör sig på
jorden
nyss har vaknat och gläds nu åt sitt yppiga lif.
Hvile de väldiga böckerna med sin viktiga vishet;
liksom en flyktande dröm bleknar den töcknig och flyr.
Men för min blick, när jag höjer den upp, står morgon och
solsken,
morgon och solsken och lif, leende, hvart jag ock ser.
Låt mig glädjas däråt! Som svanen simmar i viken,
simmar i glädje och ljus, fri och lycksalig, min själ;
och mitt hjärta blir lätt, och fullt af lyckan att lefva
klappar det vänligt och varmt, stolt af sin ungdom och eld.
Klappa, du brinnande, snart förgängliga hjärta, så länge
glädje och vänskap och sång blomma på jorden för dig!

Hell! i morgonens glans, då lifvet ur drömmarna vaknar,
vaknar ock nyfödd och fri glädjen igen i mitt bröst.
Skrämman den vingade ängelen ej, o jordiska tankar,
I, som med långsam gång kommen och kläden med is
allt, som himmelen speglar uti sitt glänsande öga,
allt, som begynner att gladt blicka mot världen och Gud.
Sägen mig ej hvad den är; ty allt gudomligt och himmelskt
kan du, o arma förstånd, evigt dock icke förstå.
Men som i blommans kalk, då nyss den sig öppnat för solen,
hvilas osynlig dess doft, hvile den himmelska här!
Vore jag evigt ett barn, så skulle ock glädjen för evigt,
gästen från himmelens land, trifvas och bo i mitt bröst.

Hell! i morgonens glans, då lifvet ur drömmarna vaknar,
vaknar också i mitt bröst vänskapens längtan och lust.
Nog är du härlig, o jord, och skön är din blommiga panna,
älskade aningar nog glöda alltjämt i min barm;
men det allt är dock dödt och det lifvande ljuset är borta,
om vid min sida ej står trogen och älskad en vän;
älskad en vän, som glädes med mig, hvars vänliga öga
blickar med kärlek och fröjd varmt och förtroligt i mitt.
O, hvem ville ej hän från lifvets frostiga branter
störta sig lycklig uti vänskapens öppnade famn?
O, hvem kunde väl så framlefva den tröga minuten
ensam på jordens rund, ensam och mörk och försmådd?
Skapte du, Gud, mitt hjärta så fullt af brinnande kärlek,
göt du dess längtande fröjd evig och yppig däri,
vill jag ock älska din värld och vill jag det flyktiga lifvet
lefva med människor och glad verka bland dem hvad jag kan;
vill jag med trohetens makt och det fulla förtroendets glädje
varmt omsluta min själs dyrbare älskling och vän,
trycka hans hand och värma hans bröst och ömt i hans öra
hviska ett darrande ord: tag af mig, älskade, allt!

Vore han hård som sten och kall som den vintriga drifvan,
 skulle hans hjärta ändå eldas och smälta vid mitt;
 liksom ock Pygmalion med kärlekens lefvande låga
 väckte sin marmorstod fordom till känsla och lif.
 Dock, hvi talar jag så om den ljufliga lyckan att älskas
 jollrande, liksom en pilt jollrar och blifver ej trött?
 Står blott du för min blick och ser jag ditt redliga öga,
 bleknar det allt och till stoft sjunker det, som det ock är.
 Låt oss älska, o, låt oss för dygd och sanning tillsamman
 brinna beständigt, o vän, brinna och verka och dö!

Hell! i morgonens glans, då lifvet ur drömmarna vaknar,
 vaknar ock sången och vill spelande leka en stund.
 Ringa är priset ändå för de flyktiga sångernas joller,
 ringa och barnslig ändå är deras glädje och fröjd;
 tankens manliga värf och det djupa begrundandets allvar
 anstå bättre en man, han som till allvar är skapt.
 Stundom tänker jag så; men bort, I mörka demoner,
 som i mitt Eden med makt trängen er härjande in!
 Är jag ej lycklig? O, är ej lifvet mig lätt som en vårdag,
 när det af diktens sol härligt förgylles och värms?
 Dväljes jag icke med fröjd i mitt hjärtas ljufliga trollvärld,
 som mig lockar alltjämt, öppen enär jag det vill,
 glad som ett barn och rik som en kung, som sitter och tronar,
 stolt af sin ära, och ser rike och land, som är hans?
 Ack, i hvar människas själ det bor en känsla för dikten.
 Om hon ej tänker därpå, om hon ock själf det ej vet.
 Allt hvad i själen sprider det vårliga skenet och allt hvad
 lifvet förljufvar och gör hjärtat så fullt och så varmt,
 det är allt poesi, och allting är grått den förutan,
 men såsom solens ljus gjuten den är öfverallt.
 Så har jag sjungit en sång i morgonens gryende skimmer,
 till dess präktig och klar solen på himlen gått upp.

Glädjen och Sången och Vänskapen äro med morgonen syskon,
trifvas så väl i dess glans, slockna kanhända med den.
Innan de irrande fly, så länge de bo i vårt hjärta,
fläkte de svalka och frid, älskade, äfven åt dig.
Gungat har jag en stund på sångens melodiska vågor,
gunga du äfven på dem sorgfri en flyende stund;
bundit har jag en krans af snart förvissnande blommor,
innan de vissna likväl, kastar jag dem för din fot.

* * *

ANNA.

Hvarför slog du kring min hals din arm?
Hvarför var din kyss så ljuf och varm?
Hvarför stal du friden
och det djärfva modet ur min barm?

Högre var det mål, jag ställt för mig,
än ett famntag och en kyss af dig;
stoltare den sträfvan,
som min unga aning skapte sig.

Kärlekens förtjänst är dock så svag,
allt dess svärmande föraktar jag.
Icke vid din sida
vill jag drömma bort min lefnads dag.

Si, en härlig väg för mannen står,
ärans ljusa väg, ehvar han går;
och dess lagerkrona
kan han fläta fritt omkring sitt hår.

Stolta mod, som värmer så min själ!
O, blif endast du min arfvedel,
och jag säger långsamt
åt min kärleks gyllne dröm — farväl. —

Nej, kom åter till mitt bröst igen,
du mitt vilda hjärtas milda vän!
Anar jag det högsta,
o, så står du alltid högre än.

Flammar ej ditt bruna ögonpar
för hvad lifvet bäst och ädlast har?
Ser jag ej din panna,
lik en molnfri himmel, mild och klar?

Du är själen af mitt unga lif;
andans kraft och höghet åt det gif!
Du är mig en stjärna;
natt och töcken från min själ fördrif!

Ja, min barndoms vän, min ungdoms brud,
låt mig höra dina läppers ljud;
ack, det klingar ljufligt
som ett halfförgätet bud från Gud.

* * *

EN NATT.

Det tysta tåget vändt tillbaka ren,
och tornets klockor tystnat längesen;
i grafvens mull de hade gömt den döde.
Och när i grafvens mull de gömt den döde,
kom natten lugn och bredde där till slut
sin mörka mantel ut.

Men ensam vände han till grafven om
från mänskovimlet långsamt — och han kom
och stannade där vännen låg i djupet.
Han stannade där vännen låg i djupet,
och stod uppå hans mörka hvilorum
förkrossad, stel och stum.

Förkrossad stod han och såg länge ner;
och natten svartnade allt mer och mer,
och månan dog och alla stjärnor släcktes.
När månan dog och alla stjärnor släcktes,
då brast hans bröst, då föll han ner, och het
var tåren, som han grät.

Allt hvad som stormade uti hans bröst,
allt hvad han stammade med bruten röst
af Gud och natten ensamt blef förnummet.
Af Gud och natten ensamt blef förnummet
hvad han förlorat, hvad i dunkelt sköt
den tysta grafven slöt.

Och när den långa nattens moln försvann,
än morgonsolens första stråle fann
den sörjande, mot korset böjd, på grafven.
Den sörjande, mot korset böjd, på grafven
satt där, och tåren från hans bleka kind
bortkysste västans vind.

Men luften skallade af fåglars röst,
och friden flöt ånyo i hans bröst; —
i morgonsolens sken kom Gud med trösten.
I morgonsolens sken kom Gud med trösten,
och upp sitt öga lyfte han och bad
försonad, fri och glad:

”O du, som leder genom dödens dal
den trötte vandrarn till din ljusa sal,
haf tack! — ej hvilar han i mörka grafven;
han hvilar ej uti den mörka grafven,
o nej, han hvilar vid ditt hulda bröst,
han hör, som jag, din röst.”

Han gick, han lefde liksom förr och bar
sin börda under livvets långa dar,
och ingen människa förnam hans klagan.
Och ingen människa förnam hans klagan,
men i hans hjärta bodde, ljus och klar,
den dyra bilden kvar.

* * *

VID H. G. PORTHANS MINNESFEST,

DEN 9 NOV. 1839.

En skål till J. L. Runeberg.

Som solen sjunker hän i havvets blåa djup,
och aftonrodnan rinner opp och breder ut
sitt gyllne täcke öfver dess fördolda bädd,
men dock af solens glans är själf ett återsken,
som lofvar lysande en härlig morgondag;
så, bröder, har den ädle äfven sjunkit hän,
hvars minne här vi firat gladt och kastat ner
en blomma på hans längesedan gömda stoft.
Men af hans rika ande ilar än en fläkt
igenom våra bröst och väcker vänligt opp
de gryende förhoppningar, som slumra där.
Hans håg för fosterlandet brann; med mäktig hand
han lyfte slöjan upp, som höljt dess flydda dar,
ur mörkret manande dess dunkla minnen fram.

Han spejade i ålderdomens gråa natt,
och viste våra anors vagga för vår syn
och dessa djupa drag, som stodo tecknade
i fosterlandets och i folkets anlete.
Så kastade hans ande ljus i häfden, så
oss hemmastadde gjorde i vårt eget land,
och hemmastadde, bröder, i vårt eget bröst.
Ty ingen framtid utan forntid finns. Ett barn
med lösta lockar och med klara ögonpar,
ser framtiden oss vänligt an och vinkar oss —
ett barn, o bröder, af den gråa fordomtid,
af den uppammad ömt och närd invid dess barm.
Hvar härlig tafla, som vår framtid rullar opp
för våra glada blickar och vårt djärfva hopp,
är som en hägring blott, ett luftigt irrsken, om
den ej står tecknad på vår forntids dunkla grund.
Si, därför älske vi de män, som lyfta opp
förlåten från de forna tiders lif, och gå
djupt forskande i deras dolda sagovärld.
Si, därför älske vi, Porthan, ditt dyra namn,
du finska häfdens lagerkrönte patriark!
Och månget hjärta glöder vid ditt namn som vårt.
Den sagorika ålderdomens värld var din,
din var den forntid, som på oss ser allvarsam
och talar djupa ord till oss; den forna tid
var din — men framtiden är vår, o bröder, vår!
Förnimma vi det ordet rätt, begripa vi
hvad högt och härligt mål det ställer fram för oss?
O, fattar ej den tanken oss, och far den ej
liksom en blixtnedslag genom våra själars djup,
antändande de krafter, som därinne bo?
Den tid, som kommer här, är vår; på oss beror
om den skall utan glans och ära sjunka ner
i glömskans svarta haf, ej värd en enda blick;

om den skall blifva stor, bekrönt med dygd och kraft,
 och skänka evig ära åt vårt arma land;
 om den skall höja lagerkransad hjässa fritt
 en gång och vinka vänligt åt de kommande
 att följa gladt på ärans solbelysta stråt.
 Vi kunna välja; bröder, hvilket välja vi?

Det ungas makt på jorden — o hvad den är stor!
 Hvad stort i världen sker, har skett och än skall ske,
 det föddes först i ynglingens förtjusta själ,
 det vattnades utaf hans varma blod och slog
 sin gyllne krona ut i hans friborna barm.
 Han åt den dufna mänskoanden skaffar luft;
 och när det gamla tyngs af sömn, så kommer han
 och stöter obarmhärtigt det till lifs igen,
 att allt på jorden dock ej dö och domna må.
 Som stormen far han fram med makt och mod,
 men ålderdomen följer efteråt och jämnar slät
 den bana, som han brutit ut med dristig hand.
 O lifvets vår, du solbeglänsta ungdomsdag,
 du tillhör oss, och vi tillhöre dig igen.
 Välan, du unga mod, som klappar i vår barm,
 flyg ut, du unga örn, och vifta vingen fritt!
 Dig vinkar lifvet, liksom en beslöjad brud
 det står inför din fria blick — så ila fram,
 ryck slöjan bort och famna det med eldig arm.
 Vi, bröder, blifva män, men lifvet är vår brud;
 vi måste djärft behärska det, att ej vår brud
 vår svaghet blott beler och makten tar från oss.
 Si, fosterlandet står och väntar tyst uppå
 hvad det af oss att hoppas har, hvad ädel kraft
 uti dess yngsta söners hjärtan växa må.
 O moder fosterland, må vi ej svika dig!

Ej hjältebragder bo i våra dalars frid,
ej inom våra hvita berg har himlen ställt
det yttre lifvets stormupprörda tummelplats.
Här trifs ej kraftens vilda lek, ej skördas här
den höga, lysande bedriftens lagerkrans.
Men ack, hvad mer? Om vi ej fått den yra eld,
som brusar i fransosens heta blod, och ej
det stolta mod, som klappar fritt i brittens barm;
så ha vi fått det inre lifvets rikedom,
så står i stället öppen andens värld för oss
och bjuder oss till egendom sitt ljusa land,
där klara blommor glänsa i en evig vår.
O, kände vi den världen rätt, och visste vi
hur rik den är, af evighetens ljus beglänst,
af lifvets strömmar vattnad och hvarenda stund
upptriskad af den helga Andans fria fläkt;
så längtade vi ej att därifrån störta ner
i lifvets skriande förvirring, flärd och larm,
där ofta, ack, hvar mänsklig känsla släcks och dör.
Till detta lif och denna värld en mild natur
hänvisat oss; säll den som rätt förstår dess vink!
För honom, bröder, rinner där med ljusa drag
en oförvansklig skönhet upp; ett muntert mod,
som trotsar farorna och ej att vika vet,
en ädel kraft, som nedgör lögnens mörka makt,
där andas fritt som vinden öfver Finlands berg.
Den världen står oss öppen än; o, låt oss gladt
eröfra den med trofast hand och bygga där
ett fritt och kungligt rike för vår ande opp! —
Bor ej i finnens bröst ännu ett mannamod,
som kämpar och som tål, en härdig forntidskraft,
som ligger kvar på djupet, lik en grund af järn?
Finns ej uti hans gömda bygd än mången själ,
som, väckt af nådens röst, ur sömnen skyndat upp

och nu med öppna ögon skådar lifvets ljus,
gladt för sin krona kämpande i evangelii tro?
Och, ack, hans trogna hjärta äger det ej kvar
ännu sin känslas eld för diktens ädla konst,
som blommor dock strör på hans snöbetäckta stig
och sina gyllne morgonskyar för hans blick
utbreder mildt, med änglahufvun på hvar sky?
Ej arme äre vi, förloradt är ej allt,
o bröder, om vi ej förlöre än till slut
oss själfva och den inre världen ur vår barm!
Men än bland Finlands folk, bland Finlands drifvor än
den blommor i sin prakt; och frågar främlingen,
hvar dock den finnas må, — då peka vi med fröjd
på dig, du finska diktens konung, Runeberg.
Skål för dig och din lyra, broder Runeberg!

* * *

MITT FINSKA FOSTERLAND.

Med sorg i själen och med bitter blick
den unge skalden öfver bergen gick;
där låg det sköna Finland för hans öga.
Men harm och kärlek i hans hjärta brann,
och under tysta suckar sökte han
sitt finska fosterland.

I stadens larm han gått och sett sig om,
men, ack, en främling var han, hvart han kom,
och ytans stora sken hans bröst beklämde.
I vimlet af de brusande begär
han fann allt annat — men han fann ej där
sitt finska fosterland.

Och när han kom bland bygdens folk, han såg
ett land så rikt af skönhet, men det låg
förbildningens förskämda luft däröfver.
Det finska sinnet fanns där icke mer;
i flärdens bojor såg han sjunket ner
sitt finska fosterland.

Så drog han öfver bergen bort med harm,
och sorg och kärlek glödde i hans barm;
men genom djupa skogar gick han fjärran.
Hör, vinden susar stark i trädens topp;
hvad sjunger den? o, vill den väcka opp
sitt finska fosterland?

Men framåt gick han — och han fann i ro
ett folk i torfbetäckta hyddor bo,
och friskhet glänste ur dess öppna öga.
Det var så välbekant, så svaltt det var;
hans hjärta kände, att det ägde kvar
sitt finska fosterland!

Och åter väcktes sången i hans bröst,
och fri som fågeln höjde han sin röst;
de gråa bergen hörde hans förtjusning:
Mitt fosterland jag funnit har igen,
i gömda hyddors skugga lefver än
mitt finska fosterland!

* * *

TILL JOHAN VILHELM SNELLMAN.

Broder, då klar och gudomlig den höga
sanningen stod för vårt glänsande öga,
o, då svuro vi gladt att dö,
att troget lefva för den och dö.

Och när i stilla tillbedjan vi lade
ner för dess fötter det bästa vi hade,
lifvets sträfvan och själens håg,
hur ljust var lifvet, hur varm vår håg!

Skola vi svika vår ed, och i smärta
vika tillbaka med sviktande hjärta?
Trötte och modlöse sjunka ner,
ack, sjunka slagne i stoftet ner?

Nej, genom motstånd, förluster och strider
sanningen segrande framgår omsider;
segra skall den ändock till slut,
och dö vi, segrar den dock till slut.

Därföre mod, o du klappande hjärta!
Fritt genom glädje och gladt genom smärta
okränkta sanningens vän går fram,
går mot det heliga målet fram.

Broder, vi räcka dig handen och svära,
troget att vittne åt sanningen bära;
evig är den ännu som förr,
och evigt segrar den än som förr.

Kan Dikten, ack, Guds barn ej nånsin blifva,
och fri, försonad af sig skaka gruset?
Skall evigt, fjärran ifrån fadershuset,
blott som en fallen ängel kring den drifva?
När skall sin skumma värld den öfvergifva,
där den bland irrbloss dansar, blind af ruset?
När skall dess öppna öga klart se ljuset,
och Kristi tro dess hjärtas gömmor lifva? — —
Hvad kärt för mänskan är i dödligheten,
hur vill det ständigt nådens himmel svärta,
vill rövva bort från henne saligheten!
O, har du ögon, skall du se med smärta,
att fast i kristlig dräkt är klädd poeten,
så sitter hedningen dock i hans hjärta.

* * *

NATTSTYCKEN.

1. *Orgier.*

Gif mig den blanka
bägaren åter,
gif mig det varma
vinet igen,
dricka jag vill den
djupaste droppen;
glädjen i botten
bor, som jag hört.

Skål, du mitt bistra
blödande hjärta,
skål för din välgång,
värdaste vän!

Bräddade vinglas
vinka oss vänligt;
Bacchus och Venus
vänta oss här.

De som med sånger
vida besjungits,
de som af alla
hyllas så högt.
Lätt som en ånga
göra de lifvet,
själen, som vaknar,
söfva de sött.

Se, vid de fulla
glasen, som gnistra,
sitta därborta
mänskor som jag.
Dricka och klinga,
klinga och dricka —
skål, du mitt hjärta! —
Mänskor som jag.

Smärt kommer där en
sväfvande flicka,
rosig om kind och
rundad om barm.
Sitt vid min sida,
skönaste flicka;
sitt på mitt knä, du
mysande mö.

Ha, hur du skådar
djärft i mitt öga,

ha, hur ditt hjärta
klappar vid mitt!
Ack, så förtroligt
slöt mig ock fordom
varmt till sitt fromma
hjärta min mor.

Slöt till sitt fromma
hjärta min moder —
Orm, som jag sluter,
bort ur min famn!
Är jag en djäfvul,
fräck och förhärdad?
Är jag en niding,
hatad och hård?

Syndens och dödens
brinnande tecken
bär du på pannan,
mysande mö.
Ack, och omkring mig
irrande röster
ljuda som hela
helvetets skratt.

Ut under himlens
eviga stjärnor,
ut till de vreda
stormarnas skri!
Är jag en djäfvul,
fräck och förhärdad?
Är jag en niding,
hatad och hård?

2. *Suckan.*

Hur mörkt är allt i detta dödens hus!
 Min himmel är mig evigt sluten vorden.
 Ej mer jag skåda kan dess gyllne ljus,
 och aldrig finner jag min fröjd på jorden.
 Men som en skugga vandrar öfver fälten,
 jag vandrar irrande förutan frid,
 en bleknad skugga från en bättre tid.

Och mänskobarnen stå och se därpå,
 och undra hvad för en det månede vara.
 Den kvalde vandrarn ingen kan förstå,
 och ingen kan hans stumma sorg förklara.
 Han stör blott deras lilla lif, det lugna,
 han skrämmer deras glädjes gälla ljud;
 ha, mänskobarn, det är visst hårdt, vid Gud!

O, hvarför svällde någonsin mitt bröst
 af stora aningar, af ljuf förtjusning?
 Hvi har jag lyssnat glad till sångens röst?
 Hvi har mitt druckna öga af dess ljusning,
 med glad oändlig kärlek, sett en stråle
 förklara hjärtats djup och jordens rund,
 en stund, ack! blott en kort bevingad stund?

Den strålen innerst i min själ dock gick,
 den var mitt lif i de försvunna åren;
 och lifvet öppet för min fria blick
 låg som ett solglänst blomsterfält om våren.
 Men öfverallt har natten uppgått öde;
 förtrampad står mitt hjärtas värld och tom
 liksom en fräckt utplundrad helgedom.

Och sväfvar det förbi min själ ibland
en bild så himmelsk som i forna dagar,
det är ett irrsken från ett okänt land,
en fallen ängel, som sin saknad klagar.
Och när jag gråta vill med den och sakna,
far suckande ifrån mig äfven den,
och stum och mörk jag sjunker ner igen.

O fattigdom i min förbrända själ,
där kalla lik af forna fröjder sofva!
O tunga, tidigt vunna arfvedel,
är du fientliga demoners gåfva?
Hvad? eller är du mig ett straff från höjden,
ett rättvist, om jag ock ej vet hvarför,
som tyst med tålmod jag bära bör?

Ack, tålmod! platt intet äger jag
af denna dygd, som jag har hört dem prisa.
Jag vill ej domnad lefva lifvets dag
med tålmodets tunga tröst till lisa;
jag kan ej se af all min vår, som glänste,
blott detta murkna, mörka minne kvar,
och denna oro, som ett mål ej har.

Men — ännu gäckar likväl hoppet mig,
det gycklande, som skymtar och försvinner.
Lik blixten ur ett åskmoln bryter sig
dock stundom bilden af den man, som brinner
af kval i bitter kamp och dolda strider,
till dess han fri, försonad breder ut
sitt inres rikedom med fröjd till slut.

* * *

3. *Till Sorgen.*

Du nattens bleka syster, milda sorg,
 låt upp för mig din stjärnbeglänsta borg;
 de onda andarne förfölja mig,
 men lugnets fristad, finnes den hos dig,
 o milda moder sorg?

Den dunkelblåa slöjan upp du slår,
 och kronan glänser i ditt mörka hår;
 men hög och huld du räcker ut din hand
 och vinkar vänligt till ditt stilla land,
 o milda moder sorg.

Se, öfver jord och vatten hvilar natt,
 och himlen breder ut sin stjärneskatt.
 Allt slumrar tyst och stilla, men ännu
 jag vakar här, och med mig vakar du,
 o milda moder sorg.

Förklara för mig — ty du vet det väl —
 hvad mörkt och ödsligt ligger för min själ.
 O, säg mig allt, o, gif nu just mig ljus
 i denna stund uti ditt tysta hus,
 o milda moder sorg.

Är du ej jordelivets drottning, är
 du tröstande hvart brustet hjärta när?
 Har du ej redan vid min vagga stått
 och sjungit sången om min lefnads lott,
 o milda moder sorg?

All jordens oro sjunker sakta ner,
dess vilda röster hör jag icke mer;
men när jag blickar upp, så skådar jag
en himmelsk glans kring dina anletsdrag,
o milda moder sorg.

Ha, för mitt öga brister sönder skyn;
hvad ljusa världar öppnas för min syn!
Hvad evigt hopp igenom detta bröst
far som en blixtnedfall med ljus och ljuflig tröst,
o milda moder sorg!

Du blickar mildt, du skiner skär och klar,
du breder ut snöhvita vingepar;
ja, uppåt! för mig vid din hulda hand
till ljusets, till det gyllne ljusets land,
o milda moder sorg!

* * *

4. *God natt.*

Sköna, heliga bygd, med dina skogars sus,
där mellan björkarnes blad gjuter sig solens ljus
öfver mitt modershus,
god natt!

Redan sin aftonbön hafva de bedt; ack, ren
bedt ock för mig, och nu roligt i stjärnornas sken
slumra de hvar och en;
god natt!

Himmel, med slöjan ifrån anletet kastad utaf,
ser du, som ängeln ser ner på den redliges graf;
himmel och jord och haf,
god natt!

O, hur i aftonens lugn smärtan förstummas och flyr!
Stjärnornas fredliga blick fruktar den mörka och skyr.
En gång ock morgonen gryr!
God natt!

* * *

DEN VÄCKTES SUCK.

Mitt hjärta är en hop af rykande ruiner,
där stormen gnisslande i vild förvirring hviner,
och stundom kommer solen fram och därpå skiner.

Men om därpå den himmelsklara solen skiner,
om stormen där i gnisslande förvirring hviner,
så blir det dock en hop af rykande ruiner.

Ack, syndens storm det är, som outsläcklig hviner
ibland mitt fallna hjärtas rykande ruiner;
det är af nådens sol en flyktig blixtn som skiner.

Men fast jag fasar bäfvande, då stormen hviner,
fastän jag gläds, kanske, af nådens sol som skiner,
så älskar jag dock blott de rykande ruiner.

* * *

FARVÄL.

Ljufva, syndiga dröm, som jag drömt i min själ, farväl!
Sköna boja, hvare jag var smidd som en träl, farväl!

Och min dröm var om kärlekens glädje och frid all tid!
Och jag sökte ett bröst att få hvila därvid all tid.

Ljufva dröm, jag har drömt dig för länge och väl, farväl!
Sköna boja, som frihet och lif af mig stjäl, farväl!

O, hur vinkar den jordiska kärleken blid all tid!
Men dess frukt är dock synd, är blott oro och strid all tid.

Syndbesmittade känslors förvirrade spel, farväl!
En är kärleken, evig och helig och hel; farväl!

Arma själ, vill du bländad fördrömma din tid all tid,
ligg då kvar i din själfvalda boja och kvid all tid!

Men den eviga kärleken söker min själ; farväl!
Finner en gång jag den, är jag längre ej träl; farväl!

Gud är kärleken, blott vid hans hjärta är frid all tid!
Lycklig jag, om jag endast får hvila därvid all tid!

* * *

KREATURENS SUCKAN.

Hur länge ännu i nattens djup
förklingar vår smärta och dör,
där vänligt och huldt vår klagans rop
ett lyssnande öra ej hör?

När brytes en gång af nådens hand
 det ödsliga fångelset opp
 och frihetens dag går upp igen
 i ljus för vårt bäfvande hopp?
 När löses från oss förbannelsens band
 af Herrans hand?

Ej människan hör vår suck, ej hon
 vår gråtande smärta förstår,
 där säker och smidd i synd uppå
 den smittade jorden hon går.
 Ej fattar hon mer det rop af kval,
 som höjes kring henne all tid,
 ej ser hon den tår af sorg, som ber
 till henne om frälsning och frid.
 Hon älskade synden, hon leende än
 blott älskar den.

Och människans synd oss döden gaf
 och bredde sitt bittra förgift
 i skapelsens bröst, men jorden blef
 förgängelsens nattliga grift.
 Till glädje och lif af Gud ändå
 allt skapades härligt och godt,
 med glädje ock vi i oskuld förr
 lofsjöngo hans salighet blott.
 Men människan då, osmittad och klar,
 Guds afbild var!

Hvem ger oss igen vår första frid,
 den klingande morgonens frid,
 då värma oss gaf Guds bröst, och luft
 vi hvilade alla därvid;

då, blickande upp, hans klara ljus
vi saliga sågo en gång
vid änglarnes kor, som skalf i skyn,
och morgonstjärnornas sång?
Hvem ger oss tillbaka morgonens tid,
vår första frid?

Försoningens bud, o nådens röst,
du frälsningens eviga ord,
ljud klingande klart och friden för
från Gud till hans suckande jord!
O, tala om nåd för mänskans själ —
kanhända hon vaknar däraf,
och sörjer med oss sitt fall och än
står segrande upp ur sin graf;
att allt blifver botadt, och Eden igen
upplåtes än.

Hur länge ännu i nattens djup
förklingar vår smärta och dör,
där vänligt och huldt vår klagans rop
ett lyssnande öra ej hör?
När kommer i makt och riket tar,
förlossande, Gud och hans Krist,
att synden ifrån hans nya jord
flyr bort med sin jämmer och brist?
O heliga dag, som skymtar så klart,
kom till oss snart!

* * *

EPILOG

TILL MINA VÄNNER.

Tro ej, att skalden kastar bort
den gyllne lyran af förakt,
och skyndar gärna innan kort
från sångens vår, dess fröjd och prakt,
för att bland skuggor hvila
förstummad, utan glans och makt.

Om han det vill, om han det kan,
han sångens värld ej skådat har,
och aldrig såg med tjusning han
en bild af skönhet ren och klar.
Men har hans lyra tystnat,
det ingenting förloradt var.

Nej, aldrig vara kan ett brott,
när skön och sann den är, hans dikt!
Den gåfva, som af Gud han fått,
han bruka må med tillförsikt;
att sjunga fritt ur hjärtat
är skaldens rätt liksom hans plikt.

Men ett på denna jord jag vet
långt högre dock än skaldens sång,
det är Guds sannings majestät,
som helig går sin stilla gång,
och griper mänskohjärtan
och löser dem af dödens tvång.

Väl skalden ger gestalt och röst
åt allt hvad härligt finnes här

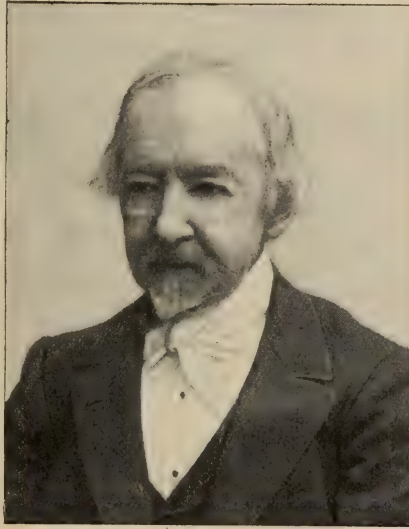
och ljufvast rör ett mänskligt bröst;
men har han denna sanning — där
han tänka kan och tala
blott hvad den skänker själf och lär.

Och om den rätt får tränga ner,
att hjärtats grund blir uppenbar,
då blir ej tid att drömma mer,
då står blott verkligheten kvar,
då aktar han för skada
hvad honom förr en vinning var.

Och vinner han också till slut
det lif, som ej i döden dör,
och söker han att sjunga ut
hvad mäktigt i hans själ sig rör,
så fylls han af tillbedjan,
men finner icke ord därför.

Ack, dikten är ej ren för den
och hvarje jordisk form är trång!
Härnere har ej klingat än
i ord det nya livvets sång;
men Herrans vän i himlen
skall sjunga den med fröjd en gång.

ZACHRIS TOPELIUS

1818—1898

UR LJUNGBLOMMOR.

SÅNGEN.

Så är sagan nu om sången,
så det ädla Suomifolket,
så den vise barden säger:
Sången är af sorg upprunnen,
men af sång är glädje vunnen.

Långt i fjärran ödemarkens
vindomsusade, förgättna,
sorgsna mo, vid insjöns stränder
och den höga åsens branter,
står en koja, gömd och ringa.
Låg är kojan, hög är furan,
högt är forsens dån, och mäktigt
mer än alla mänskotankar
slår naturens stora hjärta.
Runotar, den ädla sångens
höga moder, bor i koja,
bor allena, bor i armod,
bor i sorg och bor i längtan,
sällare än lyckans skötbarn,

rikare än kungadöttrar,
icke heller alltför ensam.
Många spår till kojan leda,
lätta spår, som vända tyngre,
med ett sviket hopp, tillbaka.

Kom en dag en munter yngling:
"Frid med dig, du sångarmoder,
diktens ädla fostrarinna!
Länge dina spår jag följde,
sökte dig i stadens vimmel,
sökte dig i bygdens lekar,
sökte dig i tärnans löjen
och vid bägarns rand förgäfves.
Nu, o moder, ett mig lofva:
lär mig sångens gudagäfva!"

Runotar, den ädla sångens
höga moder, log och sade:
"Fann du icke mig i staden,
ej i bygdens glada lekar,
ej i tärnans lätta löjen
och vid bräddade pokalen;
hvarför kom du hit till öde
tufvans ljung och vågens flöde?"

Sade ynglingen: "O moder,
vid din härd vill jag förblifva,
dina furor vill jag slöjda,
tusen år jag stum vill lyssna
här på dina tusen sånger
och den första och den sista
djupt uti mitt minne rista."

Sade sångens visa moder :
"Tusen år kan du förblifva,
tusen sånger kan jag gifva,
och den första och den sista
kan du djupt i minnet rista.
Och dock kan jag dig ej lofva
sångens goda gudagåfva."

Sade ynglingen bedröfvad :
"Öppen är min själ, mitt öra ;
hvad skall jag, o moder, göra?"
Sade Runotar, den visa :
"Gå allen i ödemarken,
göm en sorg uti ditt hjärta,
då skall sången ro dig gifva,
själfmant dina läppar lifva.
Sången är af sorg upprunnen,
men är sångens gåfva funnen,
si så är din sorg försvunnen
och odödlig glädje vunnen."

* * *

FINLANDS NAMN.

Den döende sol hon sjunker skön
i vikarnas vackra vatten ;
ett skimmer af guld sig bredt kring ön,
och lundarne hålla sin aftonbön,
och månen går upp i natten.

Kring kullar och äng, i lek och sång,
de unga skaror sig närma ;

de känna ej sorg, ej svek, ej tvång,
de svärma, de ock, en gång, en gång
som himmelens fåglar svärma.

Men hastigt vid hornets höga bud
de väldiga sorl bli stumma;
man kunde förnimma vågens ljud
och skogens hviskande bön till Gud
och sucken af ängens blomma.

I täta lederna står en man,
hans ord äro ädla, rika.
En mäktig lösen förkunnar han,
ett blixtrande ursprungsord han fann,
för hvilket töcknena vika.

Det ordet smälter hvar hjärtas snö,
som sol öfver vinterblida;
det susar friskt öfver land och sjö.
Hvem ville ej för det ordet dö
och lefva, älska och strida!

Och lyssnande, ljudlös skaran står
med blottade hufvun alla.
Det klappande hjärtat mäktigt slår;
från kinden smyger sig tyst en tår,
att osedd till marken falla.

Så går det susande ord förbi.
Då hörs kring slätterna ljunga
ett enda omätligt jubelskri,
och hornen de stämma stolt däri:
"Vårt land, vårt land" de besjunga.

Och vill du veta det starka namn,
som går kring kullar och sjöar,
som ljuder fjärran ur skogens famn,
ur klippans mossor, ur vågens hamn,
från stränder, vikar och öar.

Välan, i ditt väsens djup det skrif
till lefnadens afton sena!
Alltintill döden det trogen blif,
och gif ditt hjärta, ditt blod, ditt lif
för Finland, Finland allena!

Din moders namn det, o yngling, är,
det käraste bland de kära.
Hon gaf dig lifvet; hon det begär,
se, dagen slocknar; — o, yngling, svär
att skydda din moders ära!

Den döende sol, som sjunker skön
i vikarnas vackra vatten,
hon tager din ed, hon hör din bön.
O att hon må se din kärleks lön,
när vikit en gång har natten!

* * *

STUDENTVISA.

Vi äro andens fria folk,
som, stolt att vara ljusets tolk,
skall evigt kämpa för dess rätt
kring världen sprida det.

I dag densamma som i går,
densamma efter tusen år,
orubblig står vår unga vakt
som själfva ljusets makt.

Vi äro morgondagens släkt,
den nya tidens morgonväkt,
som bryter genom natt och död
med omotståndlig glöd.
Omäteligt vårt rike står,
ty hoppets vida värld är vår,
och vårt är allt hvad skönt och stort
ett mänskohjärta sport.

Vi äro söner af vårt land,
vi älska högt dess gömda strand.
För detta land, som fostrat oss,
vi in i döden slåss.
Och ingen, ingen svika skall
vårt utaf fädren ärfda kall
att rota ljusets fana stark
i nordens ödemark.

Vårt land, som vi åt ljuset vigt,
skall blifva stort och ärorikt:
vi själfva må förgättna dö
som vågen i dess sjö.
Ty skuggorna försvinna här,
men anden, anden evig är,
och evig är vår unga vakt
som själfva ljusets makt.

* * *

FINLANDS ÖDE.

Sigfrid Aroni var en man.
Vid Vandas bölja föddes han
i forna Vasatider.
Student på ljusets höga ban,
lyft hatten för den grå titan,
för vetenskapens veteran
i ledet, där du strider!

Det var hans säkra mästarhand,
som mätte Lapplands öde strand
och skref en gräns för polen.
Den första almanackan bar
hans namn i Sigismundi dar,
och nästan lika känt det var
som stjärnorna och solen.

Till stjärnorna stod ock hans håg,
och nattens stora bibel låg
uppslagen för hans aning.
Där rullades för honom opp
de dunkla mänskoödens lopp
och kungars våda, rikens hopp
och stora bragders maning.

Nu, trött vid mänskors kif och fjäs,
han mindes att på Ekenäs
ock himlens stjärnor lyste;
vardt alltså i sin lefnads kväll
en stjärnekung i torftigt tjäll,
en herde i det minsta gäll,
som Sveriges rike hyste.

Här satt han ofta stum, allen,
med kikarn stödd på mossig sten
vid aftonrodnans flamma.
Hans hår var hvitt, hans hjässa krökt,
men tänka stort och blicka högt,
det var den idrott *han* försökt!
— O yngling, sök densamma!

I aftonglansen blank och rik
låg för hans öga Pojo vik
med fjärran hvita segel.
All Finlands skönhet log emot
hans lugna blick, inför hans fot,
och solen doppade sitt klot
i Finska vikens spegel.

Men ej hans tankar dröjde där.
Från sol och våg och strand och skär
han lyftade sitt öga
till kvällens tysta stjärnesken,
som blinkade, först en och en,
så tusen och mång tusen ren,
ur dunklet af det höga.

Kom så den skumma nattens stund.
Än njöt hans öga ingen blund;
han sökte blott ett enda:
hans sista, största verk det var,
som ofulländadt än låg kvar
i stjärnornas och Guds förvar;
det ville han fullända.

Han stafvade den höga skrift,
som Herren Gud med silfverstift

på aftonhimlen ristat.
 Hvar bokstaf tindrade så skär.
 Han sökte *Finlands öde* där;
 men gåtans nyckel fanns ej här:
 den hade Sigfrid mistat.

Han mätte, mätte, natten lång,
 planetens höga cirkelgång
 och zodiakens bana.
 Förgäfves irrade hans blick
 till rymdens minsta stjärneprick;
 ack, *Finlands dunkla öde* fick
 han ingenstädes spana.

Långt, syntes honom, evigt långt
 från denna värld, som mäts så trångt,
 där svaga mänskor andas,
 satt domens ängel tyst och skref
 sitt Varde på det kungabref,
 där *Finlands lott* besegrad blef
 för seklerna som randas.

Sigfrid Aroni sänkte fromt
 sin blick från detta hvalf, så skumt
 och lysande tillika.
 "Du himlens herre," sade han,
 "jag är en svag, fåkunnig man,
 din skrift jag icke läsa kan,
 och mina synrör svika."

Nu grydde morgonen. Man såg
 en herdegosse, frisk i håg,
 sin hjord på bete drifva.

Han nalkades helt tyst på tå :
"Se, stjärnorna till hvila gå ;
nu, fader, är det tid också
att dig till ro begifva."

Sigfrid, ur sin begrundning väckt,
såg upp. Hvem talade så käckt
i ödets dunkla timma?
Då såg hans siarblick en syn :
han såg från österns gyllne bryn
en återglans af morgonskyn
i piltens ögon glimma.

Och det var blott en snabb minut,
men han dess mening tydde ut
och djupt sin hjässa krökte :
"Allsmäktige, hur underbar
din dolda vishet skrifvit har
i *detta* blåa stjärnepar
det horoskop jag sökte !

Förklarad nu min gåta står ;
den gamle siarn tröstad går
till ro ibland de döde.
Mitt land ! I dina söners vakt,
i dina unga hjärtans makt
har Herren all din framtid lagt,
och *där* står Finlands öde."

* * *

VINTERVISA.

Vind och hvita vågor
stredo nyss på sjön;
blåa bryggor blänka
nu kring öde ön.
Smidig skida skön
öfver slätten slinter.
Vacker är vår vinter,
och så frisk är snön.

Det är skarpt i skogen,
där jag går i dag;
rim i håret hänger,
som en björn är jag,
hugger friska tag;
och den gröna granen
faller hvit om manen
för min yxas slag.

Och så kort är dagen,
mon är så allen.
Furans skugga växer
till en jätte ren.
På dess mörka gren
hänger månens skifva,
och på fält och drifva
lyser stjärnans sken.

Nu så drar jag åter,
fri och glad och ung,
till min trefna hydda,
där jag själf är kung.

Sjung en visa, sjung!
Sjung hur skidan slinter
i den vackra vinter
öfver snöig ljung!

* * *

ÖDEMARKENS JUL.

På mon därborta är hemskt i kväll:
kring ljungen sveper sig vinterns fäll,
där hvirflar bister en snötung storm,
och drifvorna byta ständigt form.
På flera mil är ej väg, ej spår;
en ensam vandrare, vinden går;
hans fjät kan dock ingen märka.

Is ligger fast öfver bråddjup sjö,
på isen tornar sig famnshög snö,
på stranden ensliga furan står
och skakar sitt tofviga, mörka hår;
den rytande vinden far förbi
och slår sin giriga klo däri
och strör dess barr uti rymden.

Hvems är det klagande skri på mon,
den genomträngande dystra ton?
Är det förvillade barnets gråt?
En sörjande moders klagolåt?
Nej, öknens irrande ulf det är;
han söker byte, han blod begär;
han hungrar, han och hans ungar.

Tätt vid den ensliga skogssjöns vik
 på fattigdom och på fromhet rik
 står låg en koja, och på dess häll
 en brasa sprakar i julekväll.
 På halmen leka de kära små,
 och modersögon se huldt därpå;
 dit skåda visst ock Guds änglar.

Ty aftonvarden är slutad nyss
 med fadersbön och med moderskyss,
 och grånad farfar med stämma blid
 ur bibeln läser om julens frid:
 hur Jesusbarnet i denna natt
 vardt födt; hur änglarne sjöngo gladt
 och Betlehems stjärna lyste.

Det lyssnade liten pilt uppå;
 det blef så varmt i hans hjärta då.
 Han såg genom rutan stjärnans blick,
 han tyst betagen ur stugan gick,
 och under klarnade himlens hvalf
 han undrade, där af köld han skalf,
 hvar Jesu stjärna månd vara.

Då — vild, blodlysten, af hunger tård,
 kom öknens ulf på sin mördarfärd.
 Hans rofblick spanade barnet snart,
 han störtade sig mot det med fart; —
 men stilla, undrande, from i håg,
 mot Jesu stjärnor den lille såg; —
 och ulfven hejdade språnget.

Och endast han, som i natten ser
 på ödemarkernas fasor ner;

han, som lät hungriga lejon stå
som lamm vid Daniels fot också;
han ensam vet hvad i denna stund
slöt till den blodiga ulfvens mund;
och han var den lilles harnesk.

Men gossens moder vid brasans sken
förgäfves sökte sin älskling ren.
Hon kom, af sin ångest jagad ut;
hon fann sitt älskade barn till slut:
då stod den hotande ulfven trygg,
orörlig, tätt vid den lilles rygg,
och gossen log emot stjärnan.

Och modern ryckte sitt barn till sig
och prisade Gud så innerlig:
Förvisst den kvällen är helig nämnd,
när öknens ulf är till mildhet stämd.
Du arma, hungrande gäst! Du må
mitt enda slaktade lamm dock få
för Herrens röst i ditt hjärta!

* * *

VINTERGATAN.

Och nu är lampan släckt, och nu är natten tyst och klar,
och nu stå alla minnen upp från längst försvunna dar,
och milda sägner flyga kring som strimmor i det blå,
och underbart och vemodsfyllt och varmt är hjärtat då.

De klara stjärnor skåda ned i vinternattens glans
så saligt leende, som om ej död på jorden fanns.
Förstår du deras tysta språk? Jag vet en saga än,
jag har den lärt af stjärnorna, och vill du höra den?

Långt på en stjärna bodde han i aftonhimlens prakt;
 hon bodde i en annan sol och i en annan trakt.
 Och Salami så hette hon, och Zulamith var han,
 och båda älskade så högt och älskade hvarann.

De bott på jorden båda förr och älskat redan då,
 men skildes åt af natt och död och sorg och synd också.
 Sen växte hvita vingar fort på dem i dödens ro;
 de dömdes långt ifrån hvarann på skilda stjärnor bo.

Men på hvarandra tänkte de i blåa höjdens hem,
 omätlig låg en rymd af glans och solar mellan dem.
 Tallösa världar, underverk af skaparns visa hand,
 sig bredd mellan Salami och Zulamith i brand.

Och då har Zulamith en kväll, af längtans makt förtärd,
 begynt att bygga sig en bro af ljus från värld till värld;
 och då har Salami, som han, från randen af sin sol
 begynt att bygga, också hon, en bro från pol till pol.

I tusen år så byggde de med omotståndlig tro,
 och så blef Vintergatan byggd, en strålig stjärnebro,
 som famnar himlens högsta hvalf och zodiakens ban
 och binder samman strand vid strand af rymdens ocean.

Förfäran grep keruberne; till Gud steg deras flykt:
 "O, Herre, se hvad Salami och Zulamith ha byggt!"
 Men Gud allsmäktig log, och klart ett sken sig vida spred:
 "Hvad kärlek i min värld har byggt, det rifver jag ej ned."

Och Salami och Zulamith, när bryggan färdig var,
 de sprungo i hvarandras famn — och strax en stjärna klar,
 den klaraste på himlens hvalf, rann upp i deras spår,
 som efter tusen år af sorg i blom ett hjärta slår.

Och allt, som på den dunkla jord har älskat ömt och gladt
och skildes åt af synd och sorg och kval och död och natt,
har det blott makt att bygga sig från värld till värld en bro,
var viss, det skall sin kärlek nå, dess längtan skall få ro.

* * *

ISLOSSNINGEN I ULEÅ ÄLF.

Hvems träl är jag, att i min ungdomsstyrka
jag skulle blindt en evig vinter dyrka?
Högboren son af Finlands blåa sjö,
fri föddes jag, och fri så vill jag dö.

Min svällda barm i sent fördröjda vårar,
är han ej närd af fosterlandets tårar?
Mitt unga strömdrag, sög det ej med lust
ur tusen ådror fosterlandets must?

Min djupa fåra, mina strida forsar,
som krossa allt hvad deras bana korsar,
är ej hvar flyktig droppe uti dem
en dagg, ett regn, en pärla af mitt hem?

Välan, så vill mitt land jag värdig vara
i sol och natt, i lust och nöd och fara.
Man skall ej säga, att den finska älf
bär frie män och är förslafvad själf.

Framåt! Min väg kan aldrig gå tillbaka.
Hvi skulle jag minutens kraft försaka?
Hvi skulle ej min jättestarka arm
med spända muskler bräcka isens barm?

Jag vill ha luft! Jag vill ha ljus! Mitt öde
det vill jag skapa själf med eget flöde,
och ve den boja, som i vårens dar
än tynger på min jätteskuldra kvar!

Upp, mina bäckar, strömmar! Upp att välla
med ungdomskraft ur landets moderkälla!
Församlen eder i mitt stolta brus,
att kämpa gladt för sol och lif och ljus!

Oss alla Finlands hundra strömmar följa.
Till hafs gå Kemi, Ijos starka bölja,
den lugna Kyro, Kumos strida våg
och Kymmenes och Vuoksens djärfva tåg.

Och samlade med fröjd kring deras fanor
gå tusen bäckar deras skilda banor
till samma mål och kämpa oförsagdt
med tusen sjöars sammanflutna makt.

Vi skola se den mur, som oss vill stänga.
Förr skola vi de fasta bergen spränga.
Och den, som feg har lust att faran fly,
må dö som ränniln dör i kärrets dy.

Sömlös ryter i ljusnad majnatt
Ämmäs våg uti snöhvitt svall.
Öfverlistad, men aldrig kufvad,
först förkunnar hon vinterns fall.

Och då reser sig Koivukoski,
kastar trotsande bojan af.
Klämd med brak uti tjugu forsar,
svindlar isen i Niskas graf.

Vred han kämpar mot Ahmas' bölja;
tornhög reser sig än hans prakt.
Fåfängt! Pyhä, som kölar bräcker,
Pyhä krossar hans vilda makt.

Störtad, stönande, stupad, stormar
vinterhären från fall till fall,
plundrar, flyende, kvarnens kuggar,
ladans skördar och strandens tall.

Slagen nalkas han Merikoski.
Se, då än vill han våga allt;
tornar skyhögt de hvita murar,
ropar trotsigt åt floden: halt!

Hvad! Den starke, som aldrig ryggat,
Oulu, hejdas i loppet han?
Blek förtviflan stränderna griper:
vattnens furste besegras kan!

Ve, i vanmakt böljorna bäfva,
silas slagne kring nejden ut.
Fälten dränkas, gatorna sköljas,
floden stiger med hvar minut.

Då — i stunden af stum förfäran
dånar isen med åskors knall,
och den dignande dammen bångnar,
brakar, brister för flodens svall.

I millioner och än millioner
hvita, skimrande spillrors tåg
skingras väldiga vinterhären,
att förgås uti hafvets våg.

Nejden andas. Bөлjorna sjunka.
Skummig går öfver brusten damm,
fri och segrande, stolta floden
majestätisk sin bana fram.

*

Och nu, min ädla, höga Suomi-moder,
säg, är du nöjd med dina unga floder?
Mitt hjärteblod, har det betalt ditt lån?
Är jag nu värd att kalla mig din son?

Förstår du nu, att ingen vinterdrifva
skall evigt lag för dina bөлjor skrifva?
Som du, med täckelset af is uppå,
var jag i djupet fri och varm ändå.

Dock, om mitt mod af farans njutning frossat,
och om min arm har alla bojor krossat,
för vårens anlet klär jag lagern af
och säger: det var du, som segern gaf!

Det var din sol, som isens murar bräckte;
det var ditt regn, som mina strömmar väckte;
det var din kärlek, som har allt förmått,
och jag — jag endast har min tid förstått.

Allt, som på jorden suckar högst och renast,
o, visste det, som jag, sin tid allenast,
det skulle dricka kraft ur ljusets märg,
det skulle bryta mur och spränga berg.

Hvem's träl är jag, att i min ungdomsstyrka
jag skulle blindt en evig vinter dyrka?
Högboren son af Finlands blåa sjö,
fri föddes jag, och fri så vill jag dö.

LÄRKRÖSTER I MAJ.

O du lummiga lund!
O du skuggande skog!
O du äng i din daggiga tår!
Vi förnimma din doft
i det bländande blå,
där vi sjunga om kärlek och vår.

O du vänliga vik
med din speglade sky
och din silfveromstrålade strand!
I din gördel af guld
runor randas och fly;
vi dem läsa i lugnet ibland.

O du seglande svan,
o du sångare säll,
du som sjunger i skimrande sjö!
I din sång är ej sorg,
och ditt kval har en kväll,
och din sol skall i dimman ej dö.

Se, för oss är ej höst
och ej vinter, ej frost,
och vi känna ej sorgernas tår;
och vårt lif är så kort,
men vi tro på en sol,
och vi båda den tjusande vår.

VID ÄLFMYNNINGEN.

Kom, vackra silfverbölja,
kom bort till vida hafvet,
att där ditt flöde dölja,
förgätet och begrafvet,
och glömma bort dig själf —
kom, sköna, klara älf!

Din himmelsblåa moder,
den ljusa höjdens källa,
hvars svala pärlefloder
ur bergens klyftor välla,
och i hvars spegel ner
den klara stjärnan ser;

hon sände ut ditt flöde,
att själf en väg sig bana,
att skapa själf sitt öde
och själf ett mål sig dana;
hon gaf dig lifvets lott:
att strida, strida blott.

I klippans hårda vagga
du växte upp så härligt,
du slog din hvita fragga
mot fjällens damm förfärligt,
och för din makt med hast
den starka klyftan brast.

Hvar vår, när öfver jorden
den sorgsna drifvan gråtit,

du, plötsligt jätte vorden,
din lugna bädd förlåtit
och brottats vildt ibland
med furan på din strand.

Sen har du, långt från fjällen,
i stilla dalar susat;
blott svanens färd i kvällen
din spegelyta krusat,
och strandens blommor tyst
din vackra hvirfvel kysst.

Och i ditt blåa öga
sig lundens fägring målat,
och ur din barm den höga
azuren återstrålat,
och lifvets skönhet all
har lett i din kristall.

Nu skynda att ditt flöde
i hafvets sköte dölja!
Hur lik ett mänskoöde
din saga är, o bölja!
Hur lik i nöd och strid,
i skönhet och i frid!

Säll den, lik dig, förklarad,
med himlen i sitt sköte
och spegelns glans bevarad,
sitt öde går till möte
och sjunker ljus och blid
i evighetens frid.

UR SYLVIAS VISOR.*

1. *Sylvia presenterar sig själf och bjuder sorgerna rymma.*

Hvem är du, fria och klara ton,
som går i skog och dalar,
som ljuder långt ur den öde mon
och högt ur skyarna talar,
som hviskar sakta i vindens sus
och dånar mäktigt i vågens brus
och som mitt hjärta hugsvalar?

Jag är en fågel i luftens sal,
som lyfter högt mina vingar;
jag är en vind öfver berg och dal,
som lätt i topparna svingar;
jag är en våg i den klara vik;
jag är en ängel från himmelrik,
som alla sorger betvingar.

Jag är den smältande silfversång
från vårens dallrande strängar;
jag är den klaraste källas språng
ur skogens mjukaste sängar;
jag är den svala, den friska röst,
som väller upp ur naturens bröst
likt doft ur blommande ängar.

Jag smyger stilla till sorgens stig
och smärtans ensliga tårar
och hviskar sakta: kom ut till mig
och tro på kommande vårar!

* Behöfver det nämnas, att de flesta och gladaste sångfåglarna i våra skogar tillhöra släktet *Sylvia*?

Jag har en fröjd för ditt fria val,
jag har en läkdom för hvarje kval,
som än ditt innersta sårar.

Kom ut till mig, du förgråtne vän,
till vår och frid och försoning!
O, huru stor är Guds godhet än,
hur full af nåd och förskoning!
Hur hög hans himmel! Hur blått hans haf!
Hur grön, hur härlig den jord han gaf
oss, bleka blomster, till boning!

Kom ut, kom ut, och var fri och ung,
ty hoppets dagar de randas!
Kom, var en fågel som jag, och sjung
hur skönt det dock är att andas,
att andas ut i den gröna hamn,
naturens älskade modersfamn,
där ljus och skugga de blandas.

Ty vida världen är fri och grön,
fast mycket tvång bor därinne;
och Finlands bygd är så rik och skön,
fast mycket armod vi finne;
och sången strålar af glädje här,
fast litet sväfvande vemod bär
af vårens korthet ett minne.

Vårt sätt att glädjas är så en gång,
det står ej mer till att dölja;
vi lärde det af vår fågelsång
och strandens hviskande bölja.
Ja, ja, det är litet sorg däri;
men Finlands bygd är dock glad och fri,
så länge hafven den skölja.

2. *Under rönns och syrens.*

Blommande sköna dalar,
hem för mitt hjärtas ro!
Lummiga gröna salar,
där vår och kärlek bo!
Soliga barn af luft och ljus,
o, jag förstår ert tysta sus,
blommande sköna dalar,
hem för hjärtats ro!

Säll i syrenens skugga,
söker jag här mitt hägn.
Rönnarnas dofter dugga
finaste blomsterregn.
Regnet slår ned i hjärtats vår;
hela dess värld i blommor står.
Säll i syrenens skugga
söker jag mitt hägn.

Kom, du min vän i skogen,
kom, vid min sida sjung!
Skogen är evigt trogen,
våren är evigt ung.
Lifvet förgår som kvällens fläkt;
evig är vårens andedräkt!
Kom, du min vän i skogen,
vid min sida sjung!

Älskade blåa öga,
le som i forna dar!
Låt hvita rönns snöga
blommor på det som var!

Skänk glad åt kvällens dagg din tår!
Vakna på nytt till sol och vår!
Älskade blåa öga,
le som forna dar!

Blommande sköna dalar
stråla af sällhet då;
klarare våren talar,
bättre vi den förstå.
Aftonen rodnar, vakan slår,
stilla en doft ur hjärtat går.
Blommande sköna dalar
stråla sällhet då.

3. *En sommardag i Kangasala.*

Jag gungar på högsta grenen
af Harjulas högsta ås;
vidt skina de blåa vatten,
så långt de af ögat nås.
Af Längelmänvesis fjärdar
där skimrar ett silfverband,
och Roines älskliga vågor
i fjärran kyssa dess strand.

Och blå som en barndomshimmel
och klar som en samvetsfrid
den gungande Vesijärvi
i morgonen strålar blid.
Där blommar hundrade öar
allt uti dess vida famn,
naturens gröna tankar
i blåa vågornas hamn.

Men rundtkring de täcka stränder
stå furor i dyster krans,
alltsom den vise betraktar
de jollrande barnens dans.
Och skördarnas tegar luta
mot dem sin böljande kind,
och ängarnas blommor andas
sin doft i sommarens vind.

O hur det fattiga Finland
är rikt på skönhet ändå!
O hur af guld och af silfver
dock stråla dess sjöar blå!
Här ha i sorg och glädje
sin lyra sångerna stämt
och härma i stilla gungning
de klara sjöarnas skämt.

Jag är blott en liten fågel
med späda vingar och små;
men vor' jag en örn i molnen,
jag flöge högt i det blå,
och flöge och flöge vida
allt upp till Guds allmakts tron
och sjönke där för hans fötter
och kvittrade så min ton:

Du helige himlens Herre,
hör lilla fågelens bön:
Ack, hur är din jord så ljuflig!
Hur är din himmel så skön!
O, låt våra sjöar stråla
klart uti vår kärleks brand!
O, Herre, lär oss att älska,
o, lär oss älska vårt land!

4. *Björken berättar hvad som kan hända i månskenet.*

Vid den klara rand
af en blommig strand
sjöng en björk ibland
sina gröna visor,
och jag hörde då
i hans gren därpå,
och så sjöng han en gång så :

Ack, jag vet, jag vet
mången hemlighet ;
mången flicka grät
under mina grenar ;
mången gosse såg
här så varm i håg
på den blåa vikens våg.

Klara månen sken
på min gröna gren.
Och så var det en,
som skar namn i barken,
och det var blott ett,
och han kysste det ;
det har ingen, ingen sett.

Nästa kväll så kom
där en flicka, som
såg sig ofta om
och skref namn i barken,
och det var blott ett,
och hon kysste det ;
det har ingen, ingen sett.

Nästa afton sken
månen på min gren.
Så kom åter en,
och så kom den andra
tyst liksom en hamn,
sökte vännens namn
i min troгна, hvita famn.

Och min hvita stam
stod helt allvarsam,
och så smög det fram
hvad de båda skrifvit;
och de märkte nog
hvad som stod i skog,
och jag såg därpå och log.

Sedan hände så,
att de båda två
togo miste då
och ej kysste — trädet;
lilla vän, hur lätt
händer icke det?
Det har ingen, ingen sett.

Men där for ett sken
öfver löf och gren,
och ett sus där hven
öfver blad och toppar,
och en stjärnas tår
föll i vindens spår
ned på jordens korta vår.

7. *Fiskaren sjunger i sin båt om kvällen på hafvet*

Somna, du min våg, i västanfjärdar,
somna sakta mot holmens strand!
Slockna, du min sol, i molnets världar,
slockna stilla vid himlens rand!
Bryt, du starka storm, din vilda vinge af!
Flyg i dufvohamn allt kring det vida haf!
Gunga roligt i vågens famn;
långt, långt i fjärran är mitt hjärtas hamn.

Kom, du tysta, kom, du underbara,
höga natt öfver spegelfjärd!
Hafvet somnar. Tusen, tusen klara
stjärnor blinka ur djupets värld.
Hvar är hon, som brinner, hög, ovanskelig
ensam bland de tusen, ensam där för mig?
Hvar är du, o min stjärna, nu?
Långt, långt i fjärran ensam brinner du.

Ja, jag ser dig, klara stjärnestrinna,
det var dig, som jag sökte gladt.
Det var du, som i lifvets storm och dimma
saligt log i mitt hjärtas natt.
Göm ditt hulda öga ej i molnet mer;
o, jag ser på dig som man på våren ser,
när en vinter i hjärtat rår;
långt, långt i fjärran är mitt hjärtas vår

Hafvet sofver. Evigheten strålar
stum, högtidlig på jordens sorg,
och det tysta, mörka djupet målar
nya riken i nattens borg.

Gunga mellan tvenne världar, du min båt!
 O, hvar skall du hamna på din långa stråt?
 Hvar, o hvar är ditt lugna bo?
 Långt, långt i fjärran är mitt hjärtas ro.

12. *Fridsböner i aftonens lugn.*

O du den spegelklara kvällens frid,
 som hvilat öfver himmelsblåa fjärdar,
 där stjärnan skådar, älskelig och blid,
 i djupet ned från obekanta världar,
 o sänd en stråle till den mörka dal,
 där stormen rasar och där oron kvider,
 att stilla somna de förgråtna kval,
 att glömda sjunka sorger utan tal
 och ro må hvarje hjärta få, som lider.

O du naturens tysta aftonbön,
 du stilla andakt öfver skog och stränder,
 där vågen sjunger psalmer öfver sjön
 och hvarje blomma ber med knäppta händer;
 o dö ej som en suck i stormens brus,
 o slockna ej med solens sista strimma,
 o dröj ännu i skogens sakta sus;
 o kom till oss ännu i stjärnors ljus,
 att evigt i vår svunna glädje glimma.

Du heliga, du milda kärlek! Du,
 som allt försonar och som allt bevarar,
 som tror i hösten på en vår ännu
 och själfva natten med ditt ljus förklarar;
 o se, vår himmel mörknar långt ifrån,
 och stormen ryter vildt, och svärdet mördar;
 en vink af dig, och tyst är stormens dån,

och hatets furie med straffadt hån
i vanmakt för din fot din allmakt vördar.

Du mäktiga, du höga, kom till oss
i aftonlugnet på naturens panna!
Släck i din glans den vilda stridens bloss;
du som välsignar, lär oss ej förbanna!
O, låt oss ej med bittra hjärtan stå
i kvällens skönhet, som hvar kulle kröner;
o, låt ej hat från våra läppar gå,
när rundt omkring till himmelen den blå
uppstiga hela jordens aftonböner!

Frid i naturen! Frid i hjärtat! Frid
med alla dem, som i det korta lifvet
arbета, lida här en liten tid
på branta vägar och med målet gifvet!
Om vän, om ovän, — fråga icke här,
o mänska, hvem han är, den man du möter,
men fråga blott, om han ett hjärta bär
för allt det ädlaste som lifvet iär,
och allt det eviga som tid ej nöter.

Frid öfver jorden! Solen sjunker klar,
och mörkrets förlåt mild och sakta skrider
liksom en mur emellan det som var
och det som kommer i de nya tider.
De bleka blommorna i jordens dal
i skuggor gömma sig för mänskans öga,
på det att, oafvändt i fröjd och kval,
det må se opp till ljusa stjärnors sal
och klarna själf i glansen af det höga.

* * *

BLOMMOR I VÅGENS BRUS.

Min vän, den kloke, sade så mörk i hågen:
hvem bjuder vårens doft åt en storm i hösten?
Hvem kastar blommor ut i den vilda vågen?
Hvem lyssnar under åskan på fåglarösten?

Låt sångens fåglar tystna, när stormen talar,
ty högre nu de sjunga, kanon och trumma;
i skogen växa svärd, och i Finlands dalar
stridshästens hofvar trampa på vårens blomma.

När hvarje hand är knuten kring bajonetten
och döft af vapenbraket är hvarje öra,
ett barn, hur vill det mäta sin kraft med jätten?
En fläkt, hur vill han hoppas att klippan röra?

Jag sade: svärdet rostar, kanonen tiger,
och bajonetten bräcks, och där läkas såren;
men hjärtats längtan evigt mot himlen stiger,
och sången är odödlig och stark som våren.

Så låt de milda toner i bruset ila,
som röda rosor gunga på vilda vågen,
att bjuda hvarje hjärta en vapenhvila
och strö en sommartanke i bistra hågen.

Då skall den hårda klippan af kärlek röras;
då skall ett barn sin styrka med jätten mäta;
då skola sångens fåglar i stormen höras,
och Finlands flickor skola dem ej förgäta.

* * *

I ESPLANADERNA.

Kamrater, sen I flickan där; hon var min forna brud.
Hur skön! Hur stolt! Som en sylfid hon sväfvar utan ljud.
Hvar sågs ett öga mera blått, och hvar en kind mer röd!
Vi älskade hvarann så högt, allt uti lif och död.

En dag så möttes vi just här, — det var för flera år —,
och solen sken så klar och varm, och rundt kring oss var vår.
Med hvarje grässtrå, som sköt opp ur jordens mörka famn,
rann i vår barm en känsla ny, en känsla utan namn.

En liten ljusröd hatt af flor sig slöt kring hennes kind;
en svart mantilj af sidensarge flög lätt för himlens vind.
Hon satt på bänken härinvid, och jag sågs fjärran stå,
vi tycktes känna knappt hvarann och kände nog ändå.

När jag såg dit, så såg hon bort: en rodnad skär och ren
flög öfver hennes kinders par, liksom ett himmelskt sken.
Jag var så blyg och hon än mer; man kunde tro minsann
vi vore blinda, och likväl vi sågo blott hvarann.

Den gamla tanten — i bahytt, fast solen sken så glad, —
fick syn på mig och ropte: "Fritz, ett glas med limonad!"
Jag till kapellet* som en pil och tog ej ett, men två;
det andra jag min flicka bjöd; min hand han skälfde så.

Hon sade "tack!" och intet mer. Men hennes öga såg
mig tvärtigenom själens grund, och hon förstod min håg.
Vi skildes utan ord och ed, men hade allt förstått;
vårt hjärtas ljufva hemlighet vi båda visste blott.

* Ett konditori i Helsingfors' esplanader.

Sex år ha flytt sen dess, och nu vi möttes här igen, och det var vår, som då, i glans och samma himmel än. Hon kom som förr, i svart mantilj och ljusröd hatt af flor, men jag gick spotsk med min cigarr och en mustasch så stor.

Hon hälsade, jag hälsade, vi sågo på hvarann; ej minsta skymt man mer hos oss af någon blyghet fann. Vi talade om väderlek, om bal och kärleksdryck*; — vid ordet kärlek röjde hon en liten skämtsam nyck.

Jag hennes tankar strax förstod, jag dristigt tydde dem: "har fröken ock en flamma haft, och törs jag fråga hvem?" "Min bästa löjtnant," sade hon, "ej hyckleri, jag ber; ni var ju litet kär i mig — och litet jag i er."

Jag skrattade, hon skrattade; det klang så friskt och godt; men tron mig, detta löje var ett sodomsäpple blott; vi kände bittert bägge två, att allt vårt skämt det var ett hån mot hjärtats barndomstro, mot flydda oskuldsdar.

Den gamla tanten — i bahytt, fast solen sken så glad, — som då, men artigare, bad: "herr löjtnant, limonad!" Nu logo vi igen. Jag gick, jag vände åter; — då såg jag en sönderpressad tår i flickans ögonvrå.

* * *

DEN RESANDE STUDENTEN.

Hans röst man hörde på afstånd ren,
hans gyllne lyra i solen sken,
hans piska small, och i raskt galopp
han körde på gården opp.

* Operan af detta namn, gifven af amatörer i Helsingfors.

Så långt man mindes, var han sig lik,
ej mera fattig, ej mera rik,
men lika modig och lika ung,
och alltid glad som en kung.

Det var han själf, det var hans gestalt,
hans rock, hans kappa, hans väst och allt,
hans röda gördel med tofsar på,
puffert och flaska också.

Det var hans kärra, man mindes den,
hans kappsäck kände man väl igen.
Hans masurpipa med nött beslag,
hon var sig lik än i dag.

Och regnet tätt från hans kappa dröp,
men gårdens flickor i kind han nöp
och slog åt värden ett glas till rand
och skakade gladt hans hand.

”Nå, käre herre, hvi år från år
ni far den vägen, fast tiden går?”
— ”Du gamle tok, det är mänskolott
att vanka och vandra blott.”

”Men blir ni då ej fullärd en gång?
Säg vill ni tyda ut fåglasång?”
— ”Bah! sådant för mig en småsak är!
Jag konsten att lefva lär.”

”Här mycket ändrats sen ni for sist:
vår gamla kyrkherre ha vi mist,
han dog af ålder.” — ”Nåväl, min vän,
ni fån väl en ann igen.”

”Er vän, vår länsman, är änkling nu.”
— ”Då tar han väl sig en annan fru.” —
”Adjunkten gift sig.” — ”Då gjorde han
detsamma som mången ann.”

”Och flickan borta i torpet där —
ni hade ju henne fordom kär —
hon gömdes i går i kyrkomull,
och, herre, det var er skull . . .”

Då har studenten ett ord ej svar't,
men bort han ilat med vindens fart;
ett år man väntat och väntat fler . . .
man såg honom aldrig mer.

* * *

BLOMMORNA PÅ TORGET.

På torget stod den blyga rad
af blommor och af gröna blad
till salu mellan fläsk och hö
och talg och smör i vårens tö.

Och mänskovimlet kom och gick
och gaf ej blommorna en blick,
men prutade på smör och talg
och slogs om fläsket i batalj.

Det gjorde mig så ondt om dem,
de arma barn förutan hem,
de blyga barn af vår och ljus,
förvillade i livvets brus.

Då kom en liten flicka glad
och köpte — kan du gissa hvad?
Hon tog hvad alla nyss försmått;
hon köpte vårens blommor blott.

Nog tänkte jag på eder då,
I sångens blomsterdöttrar små,
I barn af hjärtats fröjd och sorg,
dem jag strött ut på lifvets torg.

Visst kämpen I med fläsk och smör
om rangen där — hvem rår därför? —
Men glädjens, om en enda blott
har älskat er och er förstått!

* * *

EN LITEN PILT.

Du skulle ha blifvit en ädel man,
ditt fosterlands hopp och ära;
du skulle ha kunnat hvad jag ej kan,
du skulle ha hunnit hvad jag ej hann
i verk, i ord och i lära.

Men nu så slumrar du ljuft och godt
i jordens sköte. Hvad du förmått,
det var ett älskande löje blott.

Du skulle ha stått i de våras led,
den främste att faran trotsa.
Du skulle ha ljungat som blixten vred
på allt det mörka och usla ned,
att hämna och att förkrossa,
men nu så sofver du späd och ung,
en bruten blomma i tufvans ljung,
du drömmens hjälte, du lekens kung!

Jag skulle ha sett ditt namn i glans,
odödligt för alla tider.

Man skulle ha sagt: en bragd ej fanns
mer ädel och stolt och stor än hans
i lefnadens heta strider.

Men nu så hvilar du utan namn,
förglömd och okänd i jordens hamn.
Din eftervärld är min tomma famn.

Du skulle ha stått med silfverhår
i lefnadens aftontimma
och sett tillbaka på långa år,
välsignad, älskad, och sett en tår
i barnabarns ögon glimma.

Men i din strålände morgonstund,
förrn lifvet börjat sin långa rund,
så kom den tidiga kvällens blund.

Du skulle ha tröstat mor och far
i sorgernas hårda stunder!
Du skulle ha lyckat vårt ögonpar
och stått med en tår vid grafven kvar,
sen du oss gömt därinunder.

Nu är det vi, som med sorg stå här,
nu är det dig, som vi gömma där,
vår tår, som tufvan i blommor klär.

Dock — all din leende framtidsdröm,
den ljufva och stolta saga,
som kanske förgåtts i lifvets ström,
nu äga vi den så skön och öm,
nu *kan* hon ej mer bedraga.

Hvi sörja vi att så rik du gått
bort från det svikande lifvets lott?
Sof godt, mitt älskade barn, sof godt!

YNGLINGENS DRÖMMAR.

Vid fjärdens strand, i gröna björkens skugga,
där är min barndoms undangömda bo.
De milda majregn öfver ängen dugga,
och bäcken sorlar där i kvällens ro.
Jag minns dem än. Jag ser min fader stanna
allvarligt lugn vid våra lekars larm;
jag ser min moder huldt vår djärfhet banna
och stryka locken från min brynta panna
och knäppa tröjan kring min ystra barm.

Hur ofta där vid kvällens sista ljusning
jag vände drömmande från skogen hem
och lyssnade på mörka furors susning
och hörde sagor sucka uti dem.
Och när i morgonsolens glans, den höga,
för fläkten fladdrade min julles flagg,
då lekte framtidssyner för mitt öga,
jag såg najaderna i skimret löga
och älfvorna fly bort på ängens dagg.

Sen drog jag bort till skolans lärda dater,
till knottrig läxa och en styf karbas,
och brottades med stojande kamrater
och slog min boll mot skyn i skämt och ras,
och tumlade på bäckens högsta branter
i vintersnön på mina skidors par,
och slogs mot nordanvindar och pedanter,
till dess i yr och damm af folianter
med stolt betyg det till examen bar.

Nu är den leken lyktad. Står jag redan
 vid målet? Nej, det viker för min fot.
 Gif mig en värld att kämpa för, och sedan
 gif mig en annan värld att kämpa mot!
 Hvad vill du, hjärta? det må lifvet svara,
 när jag dess fordran och dess lön har känt.
 Mitt första kall, det är ändock att vara
 i lust och nöd och frid och fröjd och fara
 en fri, en glad, en rask, en finsk student.

Må bäcken jollra bort sitt brus
 i pärleregn och västansus,
 jag är den djärfva forsens våg,
 som brusar vild i håg.
 Jag är den unga floden, som
 går framåt och ej ser sig om
 och bräcker mur och bryter vall
 i omotståndligt fall.

Jag gnistan är, Prometei arf.
 I natten af ett tidehvarf
 jag sprungit frisk ur lifvets härd
 att lysa högt en värld.
 Om uti brand, om uti glans,
 i lågors eller stjärnors dans,
 det vet jag icke än. Men varm
 slår gnistan i min barm.

*

Dock — är jag floden, vill jag älskad skölja
 med lugnad brus, i sakta silfverbölja
 den strand, där hon, min ljufva flicka, går.
 Och är jag gnistan, vill jag lik en stjärna
 i kvällen lysa mina drömmars tärna
 och regna en demant i hennes hår.

Mitt lif, min bragd, min stolthet och min ära,
allt vill till offer jag den hulda bära
i dalens frid, där blott sefiren lyss.
Vid hennes barm, när hjärtats flammor brinna,
skall lifvets sorg, skall lifvets strid försvinna
uti en dröm, en suck, en tår, en kyss!

*

Upp, son af ditt land!
Ditt land är i fara,
dess ynglingaskara
behöfver din hand!

*

Kom till min famn, kom till mitt unga hjärta.
o yngling, kom till dina drömmars brud!
Ack, intet moln skall våra himlar svärta,
och ingen orm i dessa rosor bjärta
skall fläcka våra hjärtans tro för Gud.

*

Ditt land är i nöd!
Dess ära är fläckad,
dess mandom är gäckad.
Till seger och död!

*

O, dröj hos mig! O, dröj i dessa dalar!
Hvi flyr du bort ifrån din sällhets strand?
När lifvets storm om död och faror talar,
o, det är kärleken, som oss hugsvalar!
Kom, — i min famn, där är ditt fosterland!

*

Från kärlekens famn
flyg stolt till din bana,
och fall på din fana
för Finlands namn!

*

Mitt fosterland! för dig i alla öden
min bästa kraft jag ödmjuk offra vill.
Eh vad du ger mig lifvet eller döden,
jag följer dig, jag hör dig evigt till.
Om uppå fridens, om på stridens bana
du kallar mig en dag, se här min hand!
Den skall ej svika, o mitt land, din fana.
Ditt stora namn skall mig till bragder mana . . .
Må Gud beskydda dig, mitt fosterland!

Jag vuxit vid ditt hjärta. Outplånligt
har du uti mitt hjärta vuxit in.
Min faders land! Min moders hydda! Sonligt
vill jag i all min sträfvan blifva din.
O, gör mig vis att lefva för din ära,
o, gör mig stark att lösa mörkrets band,
att hvarje tid i verk, i ord, i lära
må häfdens vittne om min kärlek bära . . .
Må Gud beskydda dig, mitt fosterland!

Hvad mer, om, droppen lik, jag glömd försvinner,
om, gnistan lik, i natten jag förgår;
jag skall bli regnets tår, som tyst förrinner
och vattnar skördarna i Finlands vår.
Jag skall bli strålen som i sorgens midnatt
ur brystna skyar lyser upp din strand;
men du, mitt land, skall blifva stort, välsignadt,
långt sedan denna arm i döden dignat . . .
Må Gud beskydda dig, mitt fosterland!

VÄREN 1848.

Han kommer, han kommer, den starka storm,
han kommer med dystert gny;
de bäfvande molnen byta form,
de darrande skuggor fly;
hans ande omhvälfver världen —
som blod är himmelens hy.

Han brusar västan och sunnan från,
sefirers och doftets land;
sefirernas smekning är bytt i hån
och dofternas lek i brand.
I ruset af rosors ånga
han tumlar från strand till strand.

De falla som rö, som rök, som stoft,
de furor i jätteprakt;
den väldige aktar ej färg, ej doft,
ej ålder, ej glans, ej makt.
Vid sidan af skogens furstar
han liken af blommor lagt.

Världsstormare, där du i kvalm och tryck
blef plötsligt till lifvet väckt,
säg, är du ett barn af slumpens nyck?
Är du Herrens andedräkt,
för hvilken till stoft de falla,
de verk utaf mänskors släkt?

Jag står uppå klippans grå granit;
hon skälfver under min fot;

i fjärran reser sig vågen hvit
och nalkas hitåt med hot.
Det blänker i mörka skyar;
då ryster sig klippans rot . . .

*

Men skön som förr med sina tusen under
den unga våren nalkas Finlands stränder;
frid andas öfver alla friska lunder,
och svalka bor i höga nordanländer.

Frid? Är det lifvets, är det dödens hvila?
Och svalka? Är det polens frost jag andas?
O, jag vill fråga himlens moln som ila,
och lundens fläktar, som med dofter blandas.

Jag ser det dagas i de mörka nejder,
ser ödemarkerna sig gröna kläda;
jag ser det järn, som smidts till forna fejder,
i plog förbytt, en stilla lycka reda.

Jag ser i lifvets tusen pulsar alla
de friska, starka ådror mäktigt svälla;
de brusa upp, de lugna sig, de falla,
som blida majregn, i sin moderkälla.

Ty nu är vår ej blott i lund och klyfta,
men andens världar vidga sig och knoppas;
och jorden ljusnar, himlarna sig lyfta,
ty hvarje hjärta äger kraft att hoppas.

Stå upp i frid, du gamla Suomi-moder!
Du är ej död; du vaknar ung i våren.
Stå upp! Lös bojan bort af dina floder,
och från ditt öga lös den forna tåren!

Väx! Vet din tid! Var stark! Låt stundens skyar,
de fladdrande, fördunsta, blixtra, varna!
Den storm, som världen rundtomkring förnyar,
skall endast låta horisonten klarna.

* * *

SAIMA KANAL.

I.

Långt i det vida österland,
där Finlands sol sig tänder
vid dunkelgröna skogars rand
och åsbekrönte stränder,
där slår i klufna fjärdars tåg
en fordom hundramila våg.

Där slår en sjö, han slår med makt
mot sina stränders vallar,
och när han ned till ro sig lagt,
i djupet än han svallar
och bryts i sakta dyning mot
den skumbetäckta klippans fot.

Den skygga anden simmar tyst
uppå hans silfverstrimma;
på kullen där, af solen kysst,
en kyrkas fönster glimma;
och furans mörka krona ser
i fjärdens djupa anlet ner.

O Saima, hundra sjöars sjö,
hvi sucka dina vågor

beständigt emot strand och ö
med tysta framtidsfrågor?
Hvi klingar sången på din strand
så sorgsen och så vek ibland?

Det var dock vid din klara våg,
som Finlands sångmö föddes
och Väinös öga dagen såg
och sagans strider blöddes
och Finlands skönhet ljufvast log;
är det ej glans och glädje nog?

Din våg han brusar dock sin sång
om faren tids idrotter.
Han säger: Saima var en gång
det blåa havvets dotter
och förde polens böljor allt
till Finska vikens Eystrasalt.

Hvad sen du brutit obetänkt
kan dikten endast ana:
om vida länder du fördränkt
i otamd härjarbana;
alltnog, att hafvens herre bröt
din makt och dig i bojor slöt.

Alltsedan har, en fånge, du
din flod mot klippan krossat
och bidat denna dag, som nu
till sist din våg förlossat,
och sköljt din mo och famnat stark
din glestbesådda ödemark.

Men en gång har du rest ditt svall
i jättekraft mot muren

och sprängt förvittrad klippas vall
och stormat ut ur buren,
och sträckt emot en okänd värld
i vildskönt Imatra din färd.

Det var din djärfva ungdomsbragd;
då var det stolt, ditt flöde.
Och det är skönt att oförsagd
sig skapa själf sitt öde
och krossa allt, som står emot
den unga kraftens djärfva hot.

O Saima-våg, du starka våg,
som hårda bergen stångat,
hur blef du sist så mild i håg,
att mänskolist dig fångat,
liksom ett barn med flyktigt sinn,
i trånga slussars kamrar in?

Långt djärfvare än klippans barm
dig dessa murar trotsa;
men reser du dig upp med harm,
skall också dem du krossa
och skölja lätt som agnar bort
de nya dammar innan kort.

Dock det, du tame jätte, det
är just din fröjd och ära:
det tvång du bryta kan så lätt,
det vill du tåligt bära,
och bära det, af kärlek full,
för Finlands, för din moders skull.

Den kraft, som stormar vildt, med hot
att själfvisk allt föröda,
hur ringa är han ej emot
den ädelt burna möda,
som, trygg i känslan af sin plikt,
har mätt sitt mål och vägt dess vikt!

O Saima-våg, du ädla våg,
som vet dig själf försaka,
ditt mål är stort och hög din håg;
så se dig ej tillbaka!
För stolt att vara nyttans slaf,
sök fritt ditt länge sökta haf!

Ditt Imatra låt stupa brant
och Vuoksens forsar brusa,
att uti slingrad bana grant
den häpne vandrarn tjusa;
den droppe du kanalen ger
för Finlands väl betyder mer.

Ty mer än glans och mer än makt,
och mer än ryktet unnat,
mer än det pris dig sången bragt
och världens lof förkunnat,
är det att räcka fri sin hand
till arbet' för sitt fosterland.

II.

Red till en fest! Den låga hyddan smycka!
Kläd hennes dörr med löf och blommor små!
Förgät en stund bekymren, som dig trycka;
tag glädtigt mod och helgdagskläder på!

Hör, glada klockorna i kyrkan ringa :
det är en lofsång de den Högste bringa ;
kring vida Finland deras toner gå.

Du slitna yxe, hvilade dig mot trädet !
Du trötta murslef, lägg ditt arbet' ner !
Du slägga, hamra icke mer på städet !
Du spade, sarga icke jorden mer !
Du trötta hand, släpp järnet, dela fröjden,
knäpp dig i bön och lyfta dig mot höjden !
Tag hatten af ! Ditt land, ditt land dig ser.

Men du, du hvita, längtansfulla segel,
som från de stängda fjärdar skådat djarft
emot det stora hafvets blanka spegel,
ej nöjdt med trånga hamnen som du ärft ;
sväll högt i vinden ! Ila fritt mot stranden !
Han stängs ej mer ; de hafva lossnat, banden,
och nya haf har nu ditt land förvärft.

Nu har han grytt, den dag som sekler anat
och som i sekler ej förgätas skall.
Nu vidgar sig den blick, som länge spanat
från gömda insjön öfver skogens tall.
Nu står den vida världen fri, förklarad,
i förr ej skådad storhet uppenbarad,
för ödemarkens barn vid forsens fall.

Det folk, som bott i fattigdomens boning
och sökt sin näring utur svedens glöd
och hvarje höst bedt frosten om förskoning
och mången vår bedt skogens bark om bröd ;
nu har det väg ; nu rinner mjölk ur bergen,
och stenarna bli bröd, och furumärgen
i korn förbyts att lisa folkets nöd.

Ty skogens rese, dömd att gagnlös stupa
för stormens ras, bär gyllne äpplen än;
och malmen, gömd i hundra sjöar djupa,
förbyts i plog och svärd för finska män;
och flitens verk i dvala än begrafvet,
nu har det väg, nu har det väg till hafvet
och vänder ökad, hundrafaldt igen.

Och vantrons dimmor, som från öde trakter
de forna trolldomsländer fångat fatt;
det blinda mörkrets tusenåra makter,
som i de skumma pörten ned sig satt,
de fly, de fly för hafvets friska stormar
och ljusets solblick, som i fägring formar,
förskingrar och föryngrar nordens natt.

En damm är sprängd. En mur är genombruten,
den nya tidens starka ande går,
ej mer med snäckans gång, i vingen skjuten,
men snabb och rastlös i det gamlas spår.
Och nya krafter, gömda, omedvetna,
okända, kväfda, sofvande, förgätna,
likt källor springa upp ur Finlands vår.

Hvems är den mästarhand, som konstrikt danat
ett verk så stort, hvars vidd ej mätas kan
med siffrens tal, beräknadt eller anadt,
och guld som det har slukat; hvem är han?
Är det en dödlig, nämn hans namn för världen,
att hvarje våg, som brusar öfver fjärden,
åt Saimas stränder det förtälja kan!

Hans namn! Välan, uti graniten rista
två höge furstars minne, fast som den.

Och rista där de första och de sista
af Finlands och af Sveriges ädle män,
som tänkt, som genomfört med trogen möda
det stora verk — de lefvande, de döda!
Att släkte efter släkte minns dem än.

Dock handen, som i nöd och ofärd mycken
århundraden igenom hamrat på
den hårda klippan, tills hon sprang i stycken
och Saimas segel ut till hafvet gå,
det är det *finska folkets* hand, som knuten
med spända muskler, hårdt vid stålet gjuten,
har banat väg för sina sjöars blå.

Ty vandt att brottas med natur och öden,
hvad detta folket vill, det för det ut.
Det har besekrat polens is och nöden;
allt viker för dess sega kraft till slut.
Dock samladt i en punkt, som ögat fattar
och handen mäter och förståndet skattar,
så såg det ej sitt djärfva verk förut.

Med vaknad tillförsikt i festens timma
står finska folket vid kanalens rand
och skådar i dess blanka silfverstrimma
sitt mästarprof, sin äras blåa band.
Dock ödmjukt i sin kraft, det faller neder
för honom, som allt stort, allt godt bereder,
och kallar ned hans nåd till folk och land.

O du, som bjudit hafvens vågor skilja
och dock förena folks och länders lott,
det är ditt verk, det är din stora vilja,
och vi, vi endast ha din vink förstått.

Med tända böljor Saima går att bära
till fjärran haf vårt armod och din ära ;
din ära är det, att vi det förmått.

O må din kraft, som öfver djupen råder,
välsignande till dessa vatten nå,
att ifrån sjö till haf, liksom en åder
ur Finlands hjärta, må kanalen gå,
ej att i världens flärd vår kraft förblöda,
men att betrygga frukten af vår möda
och som en väg för ljus och frid bestå.

Den dag, när nöden uti landsflykt seglar
med vingad köl från hundramila strand
och Finlands skönhet i kanalen speglar
ett rikare, ett lyckligare land
och stort och fritt ett folk, sin lycka värdigt,
då först, då först är blåa bandet färdigt,
då först skall verket prisa mästarns hand.

UR NYA BLAD.

FINLANDS HÖJNING.

Där slår en jätte med väldig glaf
mot nordens skummiga kust.
Han stormar klippor, han bäddar graf,
han bräcker kölar som vide af,
han tål ej veklingars lust.
Stig högt,
stig högt, mitt land, öfver vågen!

Han somnar stundom vid blommig ö
i sommarnätternas ljus.
Så slappt är seglet på solig sjö,
där spritter löja, där badar mö
i sakta dyningens brus.
Stig högt,
stig högt, mitt land, öfver vågen!

Tro ej den väldiges sömn! Han är
ett lejon, hukadt i bur.
En storm slår ned ifrån molnet där,
den blåe jätten i hvitt sig klär;
det är hans rätta natur.
Stig högt,
stig högt, mitt land, öfver vågen!

Då sväller seglet, då brakar mast;
 då hvina tackel och tåg.
 Ve den, hvars roder i stormen brast,
 hvars talja icke är surrad fast;
 hans säng är brusande våg.
 Stig högt,
 stig högt, mitt land, öfver vågen!

Men klipper frosten på nattlig rund
 af somnad Simson hans hår,
 då domnar jätten i maktlös blund,
 tilldess i vaknande vårens stund
 i stycken bojan han slår.
 Stig högt,
 stig högt, mitt land, öfver vågen!

Tag dig till vara! Han sväljer land,
 han äter skåningens vall.
 Han slukar stycken af Pommerns strand,
 han byggt åt Preussen en mur af sand,
 den åter sluka han skall.
 Stig högt,
 stig högt, mitt land, öfver vågen!

Han slungar hånfull till återskänk
 sin bärnsten gycklande där;
 han sköljer Livland med hotfullt stänk,
 af Estlands skiffer han bryter länk;
 land, land, mer land han begär.
 Stig högt,
 stig högt, mitt land, öfver vågen!

Dock se, när högst i den höga nord
 han sluter väldig sin famn

i tvenne armar kring Finlands jord,
han tar ej rof, han begår ej mord,
han skänker stränder och hamn.
Stig högt,
stig högt, mitt land, öfver vågen!

Väl går hans stormiga, vilda tåg
mot Finlands pansrade skär;
men här förvandlas hans vilda håg,
i kärlek kysser hans hvita våg
den sköldmö han har så kär.
Stig högt,
stig högt, mitt land, öfver vågen!

Hon är den väldiges krönte brud;
en morgongåfva hon får:
han kransar henne med öars skrud,
ett grefskap får hon af böljans gud
till skänks hvart tjugonde år.
Stig högt,
stig högt, mitt land, öfver vågen!

Och Finland växer och höjs alltmer
ur vågens blånande rand.
Löfskogen susar och smultron ler,
och lian mejar ranunkeln ner,
där förr var böljande strand.
Stig högt,
stig högt, mitt land, öfver vågen!

Och böljan viker beständigt bort,
beständigt Finland går fram,
och djupen häfva sig, haf blir torrt,

och fiskarhyddan står innan kort,
där nyss flöt seglarens stam.
Stig högt,
stig högt, mitt land, öfver vågen!

*

Förstår du makternas maning,
du yngling på Finlands strand?
Förstår du böljornas aning,
du ungmö i nordanland?

Upplyft ditt glänsande öga!
Järtecknet är vid din strand,
och stora tankar sig löga
på hafvets glittrande sand.

Du är den våg, som skall lyfta
ditt land ur mörker och graf;
du är i sorgernas klyfta
det allt uppfriskande haf.

Upphäf dig, svallande bölja,
och vattna törstande strand!
Låt tårar af kärlek skölja,
som vårregn, sorgernas land!

Du är den jätte, som famnar
det grönskande Finlands mo:
slå högt mot vidgade hamnar!
Lyft land med ära och tro!

Begär ej brådt af sekunden
att fylla seklernas hopp!
En bölja sjunker till grunden,
en annan häfver sig opp.

Millioner med krossad tinning
bortrinna i hafvets sand,
förrän med en tumsbredds vinning
sig höjer ditt fosterland.

Dock finns ej en våg i hafven,
som icke vill dö med fröjd,
blott stranden, som var begrafven,
en gång blir i dagen höjd.

Ur inre glödande schakter
upplyftar sig Finlands vall:
af inre glödande makter
till ljus det upphöjas skall.

Strid, yngling med barm i lågor,
bed, dotter af Finlands strand,
att andens eviga vågor
må höja ditt fosterland!

* * *

VASA MARSCH.

(FÖR VASA GYMNASISTER.)

I högan nord vår vagga stod
vid stormigt haf och skummig flod.
Vi växte upp ur frostig bädd,
som vintergran, i drifvor klädd.
Han står så grön
i hvita snön,
han reser stark
sin kronas park
ur armod och ur ödemark.

När våren kom med fågelsång,
 när solen glömt sin nedergång,
 när blomsterkrönt stod polens rand
 och fritt var haf och grönt var land;
 då blef vår håg
 som strand och våg,
 då vardt oss sagdt
 att stå på vakt
 för lifvets och för ljusets makt.

Här är hvart fält af strider rödt,
 här, här har Finlands lejon blödt,
 här stod det stolt, med pannan höjd,
 i blodig sorg och segerfröjd.
 Här sjöng en gång
 dess bard sin sång
 och, väckt af den,
 skall här det än
 ur grafvarna stå upp igen.

Och hädan drog i fredens dar
 en stark falang med panna klar
 till mänsklighetens stora strid
 mot mörker, synd och död all tid.
 En lyra blef
 vårt adelsbref,
 en vase huld
 af ax i guld
 har gäldat ljusets makt vår skuld.

Och Vasa gossar äro vi;
 vårt namn skall ej förgäta bli.
 Vårt namn är stort och ärorikt;
 till ädel bragd har det oss vigt.

Det vigt vårt bröst
åt ärans röst,
det har oss dömt,
om vi det glömt;
det har mätt högt det mål vi drömt.

Som tusen vågor sammangå
kring Finlands bygd i gördel blå,
så mötas hjärtan, mötas namn,
o fosterland, uti din famn.
Att bära gladt
din fanas skatt,
att kämpa med
ditt främsta led,
var fäders bragd och Vasa sed.

Vårt land! Vårt finska fosterland!
Din fasta botten är vår strand.
Så låt oss bli din starka vall,
som hafvets våg ej bryta skall.
Slå högt, vår barm!
Väx stark, vår arm!
Väx stor i skygd
af söners dygd,
vår höga nord, vår finska bygd!

* * *

VOLTAIRES HJÄRTA.

I femti år satt snillets kung
på tankens härskarstol
och bräckte mången fördom tung
och tände mången sol.

Men detta ljus var kallt som is,
och denna blixtn var hån,
och denna kvickhet, högt i pris,
var grin af en demon.

Han var den udd af tidens svärd,
som slog det gamla kull;
men tom han lämnade den värld
han fann af villor full.
Han ryckte Gud allsmäktig ned
från stjärnornas palats
och satte sen, att gyckla med,
en sköka på hans plats.

Fri var han, — fri från hvarje band,
som mänskor heligt är:
Gud, oskuld, dygd och fosterland, —
den prisade Voltaire.
Han visste ej, att kärleken
är mer än döden stark;
han trampade, till hån för den,
sitt lands Johanna d'Arc.

Men tänka stort är tänka varmt
och högt, ej endast fritt.
Hans *nej* var rikt, hans *ja* var armt:
de kunde vara kvitt.
Det adertonde seklets man
förbytt Sven Dufvas lott:
ett dåligt hjärta hade han,
men hufvut, det var godt.

Hvi har du nu, o eftervärld,
förvänt hans storhets mått?

Det sämre skänker du din gärd,
det bättre du försmått.
Hans rika hufvud multnar glömdt
hos maskarna i mull;
hans arma hjärta har du gömt
som en relik i gull.

Välan, vallfärda, om du vill,
till hjärtat från Ferney!
Men lägg vårt sekels hjärta till,
det andra fyller ej.
Åt ljusets makt, åt tankens bud
dess höga ära gif!
Men utan kärlek, utan Gud,
hvad är ett mänskolif?

Hvad är det ljus, som icke bär
sin källas återsken
och icke vet, att jorden är
Guds fotapall allen!
Hvad är den äras högsta glans,
som stulits från Guds tron
och glömt, att klarheten är Hans,
men blott en skugga hon!

HERR MEYER.

En wienare, — förstå mig väl,
herr Meyer tror jag han sig kallar, —
kom med en mjölnare i gräl,
jag minns ej mer af hvilket skäl.

Alltnog, från kejsarstadens vallar
han reste i affärer bort
och hamnade så innan kort
bland Schwarzwalds öde berg och tallar.
Där såg han mellan klyft och sten
en liten bäck så sakta välla.
"Hvad är den lilla där för en?" —
"Jo, herre, det är *Donaus källa*." —
"Potz tausend! Donau? Den där?
Då kan jag ju med lätt besvär
ett vackert puts i verket ställa." —
Herr Meyer är en fiffig man;
i bäcken ned sig sätter han
och dämmer den, så godt han kan.
"Se, det var knäppen, kan jag finna!
Det här blir mjölnarnes ruin.
Jag tycker hvad allt folk i Wien
skall göra för en häpen min,
när Donau hör upp att rinna!" —

Förlåt, det är visst indiskret,
att jag ej för en fråga väjer,
men säg i all förtrolighet,
herr censor — heter ni ej Meyer?

* * *

PÅ ROINES STRAND.

Hjorden betar, och klockan klingar,
klockan klingar på Roines strand.
Svanen flyger med hvita vingar,
flyger ensam vid molnets rand.

Vårens vindar i löfven gå,
solen skiner, och sjön är blå;
men jag sjunger min långa längtan,
sjunger ensam vid Roines strand.

Fader min är en björk i skogen,
moder min är en sommarsky,
broder min är ett ax i logen,
syster min är ett vinterny.
Ensam är jag, som hedens ljung,
blommar ensam och vissnar ung,
sjunger, sjunger min långa längtan,
sjunger ensam vid Roines strand.

Om den strålande solen visste,
om hon visste mitt hjärtas håg,
allt sitt rosende sken hon miste,
skulle sjunka i kvällens våg,
sjunka, sjunka i nattens famn;
men jag hviskar min älsklings namn,
sjunger, sjunger min långa längtan,
sjunger ensam på Roines strand.

UR LJUNG.

ORIGINALA SKULDSEDELN.*

Skuldsedeln vill du se, — originalet,
det sekelgamla, som förbinder oss
till tack mot Sverige? Hvarför ej? Här är det!

Gå först ett steg i söder öfver viken
till esten, till vår broder. Fråga honom
hvad lott han burit och hvad nu han är!
Gå sedan österut. Träd fram på vida,
oöfverskådliga, fruktbara slätter
långt mot Ural, och fråga kumlen där
om de förgångna folk, hvarthän de gått,
hvi de ej lefva, hvi på deras grifter
med möda letar forskaren ett namn.
Och om då smyger skygg vid flodens stränder
en fattig tscheremiss, ostjak, mordvin,
i djurhud klädd, med vildens rädda blick,
med hedendomens mörker i sitt hjärta
och ingen mänsklig kunskap under pannan,
så fråga äfven honom om hans lott!

* Till en landtdagsman, som begärde se originala förbindelsen på
Finlands tacksamhetsskuld till Sverige.

Han skall, som esten, svara på din fråga,
 att också han en gång var stark, som du,
 och fri, som du, och rik på svedjemarker
 och boskapshjordar och en framtids hopp.
 Men fråga icke mer, — vänd skyndsamt åter
 från dessa stepper till ditt fria land,
 och jämför oss, dig själf och dina bröder,
 med dem där borta! Mät med oförvillad
 och rättvis blick hvad seklerna beskärt
 åt dem och oss: — vår frihets gamla grund,
 vår arfslott i Europas rika bo,
 vår lag, vår sed, vårt vetande, vår tro;
 och om du då är blind, skall kyrkans mur
 och domarsalens bord och skolans bänk
 och bondens plog och handtverksmannens hyfvel
 och hamnens skepp och dina städers torg
 och sist din egen stämma svara dig:
 Här är skuldsedeln! Här är allt ditt land,
 som vittnar om hvad du i arf har fått
 af västerlandet! Utan denna skuld,
 förmätne frågare, hvad vore du?
 Du vore tschuden, som gått under jorden,
 du vor' ostjaken, irrande på heden,
 du vore esten, tyngd af seklers ok,
 och aldrig höjde du i folkets rådsal
 din fria röst till tacklöst, tanklöst hån. —

Så skulle de dig svara. Om du säger:
 Vi bördat skulden af med blod, med aska,
 med hjältebragder och med store män; —
 och om du säger: Det är vi, som sådde
 vårt korn i askan; det är vi, som byggde
 vårt hus ur gruset; det är vi, som buro
 i oförskyllda fejder härjarns hugg
 och bärgade ur seklers natt och sorger

vår nutids frihet, ljus och själfbestånd; —
då svarar häfden: Detta allt är sant;
rif sönder skuldebrevet, — med ett villkor!
Jag löser dig från alla forna band,
när stälken växer utan rot, när axet
ej mera prisar såningsmannens möda,
när det förgångna ej är nutids grund,
när minnet ej är hoppets barndomsvagg,
när vandrarn trampar på sin trogna staf,
när vuxen man förnekar ynglingsår,
när folken uppstå utan ljus och värme,
som svampar i en dimmig natt ur jorden,
och när historien, trött att allt försona,
belönar otack med en ärekrona.

Gå, handla som dig lyster, du är fri.
Slit sönder sedeln. Ingen annan domstol
än gärningarnas frukt skall döma dig.
Var man för dig, det är din fulla rätt;
men tro ej mer din stridskamrat i nöden;
han skall förråda dig. Tag dig till vara
för detta barn, som du har älskat, vårdat
och fostrat upp; det skall förneka dig.
Hvar ädel känsla i ett mänskobröst
är själfviskhet; hon ljuger, ljuger blott
och tänker blott på sig . . . Gå, frågare,
är du nu nöjd? Är nu din räkning kvitt?
Farväl! Nog stå vi utan den valutan,
och gamla Sverige lefver oss förutan.

* * *

HENRIK GABRIEL PORTHAN.

— *De Socrate*; — det är ett klassiskt ämne.
 Jag ser, ni goda mönster ej försmått,
 och om vi några barbarismer lämne,
 så är latinet öfver hufvud godt,
 expositionen redig, thesis prydlig
 och konklusionen, *suo modo*, tydlig.
In summa, unge man, ni säger rätt,
 att vishet är de höge gudars gåfva;
 lägg endast till, att hon ej köps så lätt
 och allra minst beskärs oss, när vi sofva.
 Men hvad är det ni skrifvit här till sist?
 Att "Sokrates står öfver mänsklig brist",
 att "världshistorien ligger vid hans fötter",
 att "lifvet skjuter sina hjärterötter
 i tänkarns panna" . . . Bah, stryk ut det där!
 Det där är fraser, och hvad gör det här? —

Vid dessa ord en purpursky bestänkte
 studentens kind, där, full af ungdomsmod,
 han för den vidtberömde lärarn stod.
 Hans barm slog högt, hans öga blygt sig sänkte,
 han sade (på latin, som seden var):

— *Præclare vir*, det var på er jag tänkte!

— På mig?

— Jag tänkte, — var studentens svar,
 i det allt högre på hans kind steg glöden, —
 jag tänkte på hvad ni för Finland är,
 hur ni oss lifvets djupa vishet lär,
 hur ni har tolkat våra dunkla öden,
 hur detta folkets ande först i er
 har vaknat upp, för att ej somna mer,
 och följer er i ljusets kamp till döden . . .

Han tystnade. Hans öga glänste vått,
hans stämma svek i känslans öfvermått,
han velat böja knä, som för monarker.
Då tog den store mästarn lugn hans hand
och visade vid öppna fönstrets rand
oktobersolens sken på strand och parker.
— Se, — sade han, — hur solen glimmar glad
på äppleträden med de gula blad
och gyllne frukter! . . . Yngling, när ni prisar
den gamles ära, minns, att nästa vår
bär i sin barm de frön, som hösten sår,
och nästa sommar deras kraft bevisar!
Jag är det trädet med de gula bladen,
och gångna sekler blommat ut i mig,
men ni är våren, som står näst i raden,
i er skall fröets halt bevisa sig.

Välan, så bär den frukt jag ej kan bära,
och minns, att *detta* är den gamles ära! —

Den unge mannen stod mot fönstret böjd
och sökte ord, men kunde finna inga.
Han kände sig på en gång stor och ringa,
och mästarn återtog, med blicken höjd:

— I våra dagar växer hastigheten
af släktets framsteg med kvadratens mått.
Jag är ett faktum, ni är möjligheten:
välan, förmå hvad icke jag förmått!
Ni är en ung, en namnlös, okänd man,
omätligt rik, för att ni hoppas kan;
men faller ni i dag, skall ingen veta
i morgon hvar man edra spår skall leta
på jordens yta. Blott en moders tår
kanhända droppar på er unga bår.
Nåväl . . . byt edra sköna tjugu år
mot mina sexti! Tag mitt namn, mitt rykte,

min långa möda, som så rik ni tyckte,
min blick i häfden och min nötta staf,
min skatt af minnen och min nära graf!
Gif mig i byte edra krafters knoppning,
er ungdomsvår, er strålande förhoppning,
och ro mig i er båt på tidens älf
till nya seklers obekanta stränder,
där detta folk, hur än dess lott sig vänder,
skall återfinna på min graf sig själf!
. . . Ni svarar ej? Ni vill då icke byta?
När byter morgongryningen sin lott
med kvällens sol, som redan har förgått,
när hennes sken förgyller Auras yta?
. . . Stryk ut er fras om Sokrates, min vän,
och böj ej knä för dödlige som brista!
Böj knä för Honom, lifvet, sanningen,
som tändt i mänskors bröst sin gudagnista
och som — hur högt ni än beundrar den —
dock var det första och förblir det sista!

* * *

FÖRR OCH NU.

Fordom i barndomsdag
drog jag i härnad ut,
väpnad med svärd och spjut,
slog mina stolta slag
vidt öfver gård och park,
fällde med hand, som sved,
nässlornas här till mark,
mejade tistlar ned,
kände ej sorg, ej harm
ens vid en blommas fall,

när hon i stridens larm
föll på den gröna vall,
offrad, när hjälten
mätte med segrar
lifvets lopp.

Nu, när jag grånad går
tyst i min barndomspark,
granskar jag hvarje spår
i den förtrogna mark,
fruktar att trampa på
minsta förvissnadt strå,
kysser ranunkelns blad,
hälsar hvar nässla glad.
Ack, de ha vuxit upp
djupt ur mitt väsens grund,
druckit ur samma luft,
badat i samma dagg,
blommat i samma ljus,
blickat mot samma
strålande stjärnor,
de, som jag!

UR SÄGNER I DIMMAN.

FRÖKEN DRIFVA.

... "Men förlåt; var det icke fröken Hemming, som utdrog lotten numro tre?"

"Beklagligtvis," svarade denna. "Jag fruktar, att min oskyldiga historia skall efter doktor Rabes djupsinniga psykologiska gåtor förefalla ungefär som en tarflig kvällsvard med sillsalat och ett glas mjölk efter ett filosofiskt föredrag. Lyckligtvis kan jag hoppas, att den förra berättelsen innehåller nog visdom för båda. Har någon af sällskapet hört talas om *fröken Drifva*?"

Nej. Ingen kände en sådan person.

"Jag kunde förmoda det. Hon var för trettio år sedan samtalsämnet i en aflägsen provinsstad; tid och afstånd ha begravvat hennes minne i glömska. Naturen utkastar stundom besynnerliga protester mot det förvända och förkonstlade, hvar hon finner det. Trädgårdsmästarens sax må än så omsorgsfullt klippa ett träd, en häck, en berså; han kan använda den största möda och omtanke för att af den fria plantan forma en pyramid, en parasoll eller ett lejon; alltid finnes där någon ostyrig gren, som gäckar hans omsorger

och företager sig att af pyramiden göra en rundbåge, af parasollen en lie eller af lejonet en behornad älg."

"*Naturam expellas furca,*" inföll doktor Rabe. "Redan romarne visste, att naturen gycklar med det pedantiska stödet."

"Ja," fortfor berättarinnan; "hon hatar tvånget, hon älskar friheten, och det märkvärdiga är, att just friheten, som tyckes förakta regeln, är hennes lyckligaste metod att frambringa det behagfulla måttet. Jag borde kanske icke vara så uppriktig, då ju mitt kön framför andra är hänvisadt till konvenansen; men jag har alltid funnit, att i hvarje naturväsen finnes något som utskrattar konsten. Bind naturen, och hon gör uppror; försköna henne, och hon blir oskön; men böj henne efter hennes egna lagar, och hon skall igenkänna sig själf, hon skall lyda och blifva älskvärd.

Det är sant, att en snedvuxen människa behöfver en annan plantskola än ett snedvuxet träd; det är obestridligt, att hennes rötter, som vändas inåt, fordra en annan uppfostran, likasom de insuga andra näringsmedel. Hennes sol är kärleken, hennes luft seden, hennes regn tårarna, hennes tuktomästare samvetet. Men med allt detta återstår äfven hos henne tillräckligt naturtycke, för att ju regeln för hennes uppfostran bör hämtas ur lagarna för hennes fria utveckling. Emedan hon lättare än trädet kan förkonstlas, är det brydsammare att återställa hennes raka växt, när hon en gång vuxit krokig; men emedan hon är oändligt spänstigare, är hon äfven oändligt känsligare för inflytandet af *sina* naturkrafter: kärleken, seden, tårarna och samvetet.

Den obetydliga historia om ett kufvadt uppror, som jag nu går att omtala, hör till de mest alldagliga, ty den upprepar sig öfverallt i olika former. En något bjärtare färg, en mer än vanligt afstickande kantighet är det enda som skiljer detta upprorsförsök från otaliga dylika i skötet af nästan hvarje hem. Lyckliga de familjer, där icke mot-

satserna stöta kant mot kant och där allt slutligen jämnas, utan gnistor, utan afstöta hörn, i hvad man nu för tiden älskar att kalla lagbunden frihet.

Jag har tillbragt en del af min barndom i Uleåborg. I denna stad, därifrån vintern, laxen, renstekarna och Sara Wacklins "hundra minnen" härstamma, fanns en ung flicka, som kallades "fröken Drifva". Hvarför, det kan jag icke upplysa, om ej möjligen för hennes ovanliga skicklighet att gå på skidor. Någon anledning till namnet fanns visst icke i hennes person, ty långt ifrån att utmärka sig genom ett hjärta af is eller ett snöhvitt hår, hade denna unga person snarare förtjänt benämningen fröken Fångkrut eller Riskase, i anseende till sin fladdrande liflighet, eller fröken Åskmoln för sina ovanligt rika och vackra mörka lockar. Men skvallret är lika nyckfullt i valet af smeknamn för sina älsklingar som en öm mor, och fröken Drifva var ett kärt ämne för alla ortens pratsamma tungor.

Hon var född fyra mil från staden vid stränderna af den mäktiga älf, som stupar i fors efter fors från en stor, djup och praktfull sjö, densamma, hvilken geograferna så vanvördigt kalla "Uleå träsk". Här var ondt om människor och godt om ödemarker — en fattig träkyrka med fantastiska väggmålningar af en underlig gammal gladlynt målare, Mikael T. — en liten prästgård med tre rum och kök, äfvenledes försedd med bibliska taflor från paradiset och konung David spelande harpa på salens långvägg — för öfrigt en välmående by vid kyrkan, laxfiskarestugor vid älfven, spridda nybyggen i skogarna, ödsliga bergstrakter, djupa klyftor och sank mossar, hvilka sommartid endast kunde beträdas på skidor.

Drifvas fader hade varit en fattig vallgosse på Pakkanen torp i ödemarken och där vuxit upp till en jätte om sex fot och fyra tum, när landet fick krig och gossen ikläddes i soldatrocken. Fromsint och envis, hade han stått som en mur där man ställde honom, och mottagit hugg utan att blinka, hvarför

han ock haft äran blöda för kung och land samt lämnat sitt vänstra öga i sticket för en kosackpik. För dessa meriter hade han slutligen avancerat till sergeant, när han ledsnade vid krigstjänsten och fick i sitt hufvud att blifva präst. Det satt hårdt nog att vid fyra och tjugu års ålder gripa i latinska grammatikan, men präst skulle han blifva, och präst blef han. Efter den första dufningen för en afsigkommen magister, intog denne länge scholaris med stora mustascher sin plats på nedersta bänken i Uleåborgs skola, vandrade i sinom tid till fots med sin matsäck på ryggen till Åbo akademi, slog sig manhaftigt igenom alla lärda försåt och bakhåll samt ikläddes vid fyllda trettiofem år kappa och krage. Med dessa vördnadsbjudande insignier kunde han icke undgå att taga sig ett latinskt namn; men all skyldig respekt kunde icke förhindra menige man att fortfarande kalla den länge prästen *Kersantti* (sergeanten), som man förr varit van, och Kersantti fick han heta så länge han lefde.

Kersantti ordinerades till adjunkt i sin aflägsna hembygd, lyckades med sitt ena öga och sitt ärliga, fromma hjärta eröfra den äldsta af kyrkoherdens åtta döttrar och gifte sig till jämnt så mycken förmögenhet, att han icke behöfde svälta med sina tjugu tunnor i lön. Lyckan stod honom fortfarande bi, så att han äntligen vid femtio år tillträdde egen lägenhet med ett anspråkslöst kapellansboställe vid älften, och då pastoral-examen låg vida utöfver hans synkrets, var han klok nog att icke eftersträfva högre ära eller befordran i denna världen. Så sakteligen blef Kersantti gammal och grå i sitt rättskaffens herdekall. Hans hustru gick ur tiden och efterlämnade åt honom en son och två döttrar. Sonen skulle blifva präst som sin far, men hade ärft dennes envisa hufvud, fann mera behag för sjömansyrket och rymde i en engelsk hamn, utan att vidare låta höra af sig. Äldre dottern, Ulrika, gifte sig med en häradsskrifvare, flyttade till en annan trakt af landet och kvarlämnade den tio år yngre systemen, Drifva, att ensam vara

faderns sällskap, prästgårdens husmoder och hela församlingens förklarade gunstling.

Vid den tid jag nu går att omtala var Drifva redan i sitt adertonde år, en lång, smärt och behaglig flicka, men mera lik en ung ekorre än den väluppfostrade dottern i ett sedesamt prästhus. Hennes uppfostran hade varit en besynnerlig blandning af Kersanttis militäriska disciplin och ett bortskämdt barns otyglade frihet. När fadern kallade henne, skulle hon stå som ett tändt ljus och lyda order i blinken, utan att resonera. Däremot när hon, så att säga, ej stod i fronten, fick hon sköta sig själf efter eget tycke, hvilket vanligen skedde hela förmiddagen, då fadern, som ej hade råd att hålla adjunkt, var upptagen af sina tjänstegöromål. När årstabellerna skulle utskrifvas, såg man Drifva i veckotal fastspikad vid skrifbordet, men andra tider, när hon mer kunde umbäras, måste man söka henne i skogen eller i hennes båt vid forsarna. Gällde det att klättra uppför de högsta berg eller åka på skidor utför de brantaste brådstupor, fann hon icke sin öfverman. Blef det fråga om att tygla en skengalen häst eller att skjuta med lod en järpe från kvisten, fann hon lika litet sin mästare. Men gällde det att gå två mil öfver berg och moras för att bringa läkemedel åt en sjuk, eller att afdraga sina strumpor i vinterkölden för att gifva dem åt en frysande usling och sedan gå hem i blotta kängorna, var heller ingen därtill så gladlynt färdig som Drifva. Hon kunde, alldeles som fadern, ena gången vara så halsstarrig och omedgörlig som en stallgumse på sommarbetet, en annan gång åter så godsint eftergifven, att minsta barn kunde linda henne om fingret. Hon var själfskrifvet biträde vid läsförhören och likaså själfskrifven gäst med fadern vid alla bröllop i byn. Där såg man henne svänga i dansen med bygdens tärnor och unga svenner, alldeles såsom en af dem, och lyckades Drifva då få fatt i en gammal inhysing eller indraga i ringen en häpen tiggare och

dansa andan ur halsen på båda, då genljöd bröllopsstugan af munterhet, och ingen var gladare än Drifva själf.

En sådan folkelighet tyckte folket om. Endast gamla, förståndiga gårdsvärdinnor skakade betänksamt på hufvudet, när det blef fråga om prästgårdens hushållning, ty den gick som den kunde. Där vägdes icke smör eller ull, där mättes icke korn eller räknades ostar; den som kom till uppbördens fick sin kaffekopp, och den som blef borta kräfdes icke för rester. Drängen doppade fläsk i stekflott, pigan spann på sin egen utstyrsel, och hade icke den gamla argsinta Eufemia, dejan, varit ett inventarium i huset från förra matmoderns tid, skulle prästgårdens ekonomi tagit samma väg som dess laxpata i vårfloden — rest ut till hafvet.

Detta bekymrade icke Drifva det allra minsta. Hon var ung, lycklig och fri, när hon ej stod i fronten; hon höll af gamla pappa, han höll af henne, hon läste för honom under de långa vinterkvällarna om Napoleon Bonaparte, och tiden blef henne aldrig lång. Dessutom hade hon en rolig tam björnunge, Pekka benämnd, och två vilda hvita svanor, Kaj och Kissa, som skulle tämjas till våren. Hvad begärde hon mer? Ack jo, hon hade verkligen en ouppfylld önskan. Hon hade önskat få åka till staden med egen ren för en lapsk pulka, det skulle ha gått med så rasande munter fart, men på denna begäran hade fadern varit nog grym att svara: "Skogen har många halsar att bryta, men barnet stackare har bara en."

Drifva hade redan hunnit glömma denna sorgliga missräkning, när fadern en höstafton hemkom från ett prästmöte i Uleåborg och öfverraskade sin dotter med den betänkliga frågan, hvad hon egentligen hade lärt.

Hvad Drifva lärt? Hon hade lärt mycket. Hon var icke allenast skriftgången och kunde sin katekes som vatten utantill; hon hade ju därtill befunnits nog skicklig att biträda vid läsförhören. Skrifva hade hon lärt af sin syster Ulrika; Eufemia hade meddelat henne något af sin berömda konst

att räkna på fingrarna. Vidare hade hon läst historie; hon kände ju Napoleon Bonaparte, som om hon själf hade tjänat i hans armé. Hon visste till och med att det fanns ett land vid namn Frankrike och att dess hufvudstad hette Paris.

”Men hvad heter ditt eget lands hufvudstad?” frågade fadern.

”Uleåborg,” svarade Drifva färgt.

Fadern skakade tviflande på hufvudet, han kände geografien bättre, han hade ju varit i Åbo. Det hjälpte icke att Drifva utan öfverflödig modesti uppräknade sina öfriga kunskaper: hon kunde spinna, sy, väfva, baka, brygga, tvätta, stryka, stöpa ljus, mjölka kor, kärna smör, koka välling och gröt, steka fisk och pannkakor, rida, köra, åka skridsko och kälke, löpa skidor, klättra, gunga, skjuta, simma, dansa, hvissla — för att icke tala om sådana extra meriter som att dressera Pekka till att hoppa öfver en käpp eller svanorna Kaj och Kissa till att snappa ett brödstycke i luften. Andra små konststycken, såsom att slå boll och trissa, hoppa med stång, utlägga harsnaror, meta harr, borra björklake, röka pipa (på odygd), trolla god smörlycka, tyda drömmar, spå i kort, binda storm med flere oskyldiga på orten vanliga trollkonster, ansåg hon ej ens löna mödan att uppräknas.

Med undantag af sistnämnda konster, som en hederlig präst ej kunde godkänna, fann Kersantti sin dotter lärd nog; men han hade i staden fått en dunkel aning om att en ung flicka möjligen kunde behöfva något därtill. Han hade sett mamseller och fröknar skifva sig i en kadrilj, han hade hört dem spela fortepiano, ja till och med tala Napoleon Bonapartes språk. Man hade frågat efter hans dotter och förundrat sig att han aldrig fört henne till staden. Kersantti hade, som alla med hans mått af världskännedom, en ofantlig respekt för lärdom — och lärdom var allt som öfvergick prästgårdens horisont — hvarför slutet på denna examen blef, att Drifva

skulle skickas till sin moster Lucia i Uleåborg för att blifva folk och lära sig spela fortepiano.

Drifva var van att lyda order, annat kom ej i fråga, men hon var slug nog att göra förbehåll. Hon skulle resa, när far ville, på första vinterföre, men då skulle hon resa med ren på pulka.

Sagdt och stadfästadt. Hvad gör ej en far för att få sin dotter till folk? Frostén kom, snön föll, en lappgubbe med två renar efterskickades, Drifva inpackade sin tarfliga garderob och glömde ej att medtaga skridskor, skidor, trissa och boll m. m., som lassades på den eskorterande drängens släde; hvarefter ett ömt afsked togs af far och husfolk samt nästan lika ömt af Pekka, Kaj och Kissa, som beklagligen ej kunde medtagas. Lappen med sin ren körde förut, Drifva med sin ren följde honom. Landsvägen befanns öfverflödig, färden gick med svindlande fart öfver moar och backar, isar och frusna kärr; hofvarna knakade, snön yrde; än trillade renpulkan rundt som en snurra, än svängde hon åter flygande upprätt. Drifva behöll sitt fäste, hvisslade, så det klang i enrisbuskarna, och tyckte sig icke på länge ha varit med om en så munter resa.

På detta sätt gjorde hon, till allmän förundran, sitt intåg i Uleåborg hos moster Lucia. Denna förståndiga gamla mö hade länge varit hushållsmamsell hos landshöfding Carnall och förstått begagna tillfället att inhämta en förnämre umgängeston. Aldrig hade ett ungt vilddjur kunnat instängas i en trängre bur; aldrig hade en konvensansens klafbundna slafvinna fått på sin lott ett svårare värf än moster Lucia fick, när hon åtog sig att tämja denna ekorre från skogen.

Första bekymret var toaletten, som måste totalt förnyas. Landshöfding Stjernschantz skulle i nästa vecka öppna raden af vinternöjena med en glänsande bal, och förtrogen med länets höfdingar, hade moster Lucia varit nog välment oförsiktig att på förhand anmäla sin väntade skyddsling. Drifva

var bjuden, hon kunde icke undgå att göra sin första debut vid detta lysande tillfälle.

Dagen var kommen. Med mödor och nattvak hade en af stadens förnämsta sömmerskor lyckats förvandla den unga ekorren till hvad man på en bal anser för människoskapnad. Drifvas smärta lif var ännu icke nog smärt; det skulle inpressas i en korsett med planschetter af järn. Hennes rika mörka hår upplades i nacken efter nyaste modet och brändes vid pannan till två långa korkskrufvar, som nedföllu öfver hvardera af de blomstrande kinderna. Den uringade, med skärp och garnityrer försedda ljusröda florsklänningen var beräknad för bara armar, och ehuru dessa befunnos otadliga, skulle de upp till armbågen inknäppas i långa franska handskar. Vid vänstra örat fästes en konstgjord ros och vid barmen en annan, medan de alldeles icke kinesiska och dittills vid stora kängor vana fötterna inklämdes i trånga hvita sidenskor.

Drifva underkastade sig tålmodigt denna tortyr, betraktade sig förvånad i spegeln, hoppade jämfota upp på en stol för att bättre se fallarna, och utbrast i ett klingande skratt.

”Nå, hvad tycker du om dig?” frågade moster Lucia, som själf tyckte sig aldrig ha sett en mera förtjusande varelse.

”Som etiketten på en pomadburk,” svarade flickan.

”Du blir nog bra,” sade moster, ”när du en gång lärt att skicka dig bättre.”

Och nu följde en lång rad af primitiva förmaningar, huru Drifva borde bete sig vid sin farliga första debut: icke gå inåt med fötterna; icke fäkta med armarna; icke prata eller skratta högt, som hon brukade; icke snyta sig i den broderade näsduken; icke handlost nedkasta sig på en stol eller en soffa; icke se herrarne djärft i ansiktet; icke begapa damerna; icke förundra sig öfver allt hvad hon såg; niga ordentligt, när hon hälsade, tiga när ingen frågade henne,

hållas stilla på sin plats vid mosters sida och slutligen icke dansa annat än polonäs.

”Dansa kan jag nog,” genmälde Drifva med mycken säkerhet. Hon hade ju svängt i polskan på trettio bondbröllop.

”Du kan det icke ännu, men du skall få lära det,” tröstade mostern. ”Om någon bjuder upp dig, kan du svara att du vrickat din fot.”

”Min fot?” upprepade Drifva förundrad. ”Vill någon springa i kapp med mig, så skola de se, om jag vrickat min fot.”

En bal hos landshöfdingen var alltid ett evenemang. Här samlades en icke talrik, men fin sällskapskrets, och Uleåborg var vid denna tid känt icke blott för sin gästfrihet, som i alla tider förblifvit densamma, utan ock för ett slags grädda af civilisation, ett högre bildadt och mera cirkladt umgängeslif, än någon annan ort utom hufvudstaden då kunde erbjuda. Hos den annars enkle, flärdlöse landshöfding Stjernschantz och hans älskvärda maka, född Cronstedt, var man alltid van att finna denna grädda, som visserligen ej lyckades utestänga ett och annat exemplar af gröfre borgerlighet, men som var nogräknad i sin konvenans och icke tillät något afsteg från sina begrepp om det passande.

Drifva infördes af sin moster på balen, mottogs med välvilja och lyckades nöjaktigt debutera i sina första hälsningar. Därpå intog hon, så styf, stum och orörlig som man någonsin kunde önska, en plats vid sin mosters sida och betraktade häpen den nya värld, som för första gången öppnades för barnet från ödemarken. Allt var märkvärdigt, allt underbart: toaletterna, uniformerna, ordnarna, parfymerna, betjänterna i deras livré med hvita västar och handskar, vaxljusen i kronorna, det bonade golfvet, de stora trymåerna, de sidenklädda sofforna, förmakets brokiga mattor och förgyllda bordstudsare, men isynnerhet musiken af

en orkester, som då räknade det sällsynta antalet af åtta musikanter. Drifva var endast öga och öra. Moster Lucia kände sig trygg, anförtrorde sin skyddsling åt närmaste granne och gick att afhandla balens märkvärdigheter med några förtrogna i förmaket.

Landshöfdingskan gjorde *les honneurs* med ett utsökt behag. Vid hennes vänliga tilltal förgick småningom Drifvas första beklämning. En bekant upptäcktes, en student, som fordom åkt kälke i hembygdens backar. Mera behöfdes icke, Drifva fattade mod och kände sig nästan hemma. Hon var icke heller okänd; hvem kan förblifva okänd på landshöfdingens bal? När någon frågade hvem den behagliga unga flickan var, svarades genast: "Det är fröken Drifva, som kom till staden i renpulka." Och hundrade blickar följde detta underdjur.

En gång hemmastadd, ville Drifva se sig omkring. Hon företog sig alltså med studenten en rund kring salen, nickade åt den ena eller andra af balens prinsessor, som behagade henne, nöp dem i klänningen och frågade hvad tyget kostade. Herrarna funno detta muntert och djärfdes fråga hvem som sytt Drifvas vackra klänning. Drifva skrattade, svängde på sidenskon, tecknade lång näsa och svarade:

"Pytt fick han veta!"

Skorna klämde, hon hade blifvat trampad på foten, fann en ledig stol, lyfte foten på stolen och afdrog skon.

"Hvad fattas min lilla vän?" hviskade förvånad en gammal fru.

"Det är ingenting, de trampade på min stortå," svarade Drifva högt och jämkade skon ånyo på foten.

Upptäcktsresan ledde till orkestern, som väckt Drifvas stora beundran.

"Hvad skall det vara?" frågade hon och knäppte nyfiket den långa strängen på ett oformligt stort instrument.

Man svarade, att det var en basfiol.

”Och pipan där, som han blåser i?”

”Det är en klarinett.”

”Och mässingstratten?”

”Ett valthorn.”

”Nej, låt mig försöka, om jag får ljud i tratten!”

Hvarpå Drifva till sitt stora nöje fick hornet att svara med några hesa strupljud. Detta roade henne. Hon blef allt mera lifvad och började hvissla, likasom för att undervisa musikanterna huru man nog kunde umbära deras instrumenter, om man blott ville.

Lyckligtvis uppstämde orkestern en numera förgäten dans, som då brukades, en angläs.

”Skola vi dansa?” frågade Drifva sin student.

”Jag har aldrig dansat angläs,” svarade denne blygsamt.

”Å, det går nog!” svarade hans dam och drog honom med sig.

De stodo bland sista paren gentemot hvarandra och hade tillfälle att se huru de första började. Angläsen hade något tycke af ”väfva vadmal”, hvarmed den också ofta slutades, och med denna danslek var Drifva väl förtrogen. Alltså, när hennes tur kom, begynte hon väfva vadmal och fortsatte därmed ihärdigt, fastän ingen annan följde exemplet. Angläsen råkade i en förfärlig villervalla, man betraktade hvarandra i den muntraste stämning, och slutligen hördes någon ropa till musiken: ”väfva vadmal!” Hvarpå ändtligen alla började väfva, och nu gick det förträffligt.

”Sade jag icke, att det skulle gå!” utropade Drifva och kände sig hugad att dansa till ljusan dag.

Efter angläsen uppspelades en svensk kadrilj, en bugande kavaljer närmade sig, och den som icke sade nej, det var Drifva. Den svenska kadriljen, fransäsens föregångare, var en långsläpig dans, men allt kan roa, och Drifva hade beslutit roa sig. Hon kände icke en tur eller en figuré, hon flög fram som hade hon åkt med ren och släpade efter sig

sin motsträfvige kavaljer. Åter villervalla och munterhet. Drifva intrasslade hela balén; det var omöjligt att hejda denna flygande ekorre, som var oemotståndlig, hon ryckte alla med sig. Fram skulle hon, och fram flög hon öfver kadriljens ruiner.

Mellan danserna bjöds konfekt. Hvem kände icke karameller och knäckor? Men dessa granna konstverk af kandi-socker och krita, konditorn Bonsdorffs triumfer, voro någonting nytt. Drifva bet i kritan, fann den smaklös, spottade bort den och kastade resten af konfekten i håret på sin kavaljer, alldeles som hon var van att kasta rönnbär i ansiktet på en pojke vid prästgårdsbacken.

När moster Lucia äntligen pratat ut och inträdde i salen, fann hon sin skyddssling i full verksamhet att förstöra ett potpurri. Denna då mycket omtyckta dans var en sammansättning af polonäs, kadrilj, masurka, ronder och kotiljong. Drifva, som icke hade en aning om någondera, lät ingalunda detta afskräcka sig. Än var hon här, än där, alltid i rörelse och alltid just där hon ej skulle vara. Gjorde kavaljeren motstånd, skuffade hon honom framför sig; stod där ett par i vägen, sköt hon fram som en kil mellan herre och dam. Hon hade fått i sitt hufvud, att man här skulle springa änklek, och hon sprang änklek. Platt ogörligt att få någon tur i gång. Herrarne skrattade, så att deras sirliga halsduksrosetter sluppo upp i knytningen, damerna sökte förgäfvos dölja sin munterhet bakom näsdukarna, och muntrast bland alla skenade Drifva af från trassel till trassel.

”Hvad är det värdt att krångla?” skrek hon till herrarne.

När slutligen denna omöjliga härfva upplöste sig i en allmän vals, sågs Drifva midt i ringen ”malande” polska med en olycklig assessor, hvilken hon släpat med sig från åskådarnes leder.

Om moster Lucia förstått konsten att dåna, skulle den här varit fullkomligt berättigad. Men i Uleåborg dånade man blott i teatern, och den öfverraskade polismakten nöjde sig med att häkta förbryterskan, just i det ögonblick denna tömde ett glas punsch från brickan vid dansens slut. Om få minuter, och efter några hastiga ursäkter till värdinnan, befunno sig fånge och fångvakterska i tamburen, stadda på hemväg. Drifva vågade endast invända, att hon var hungrig och icke skulle ha något emot att invänta supén.

”Du!” utropade moster Lucia med en förkrossande blick. ”Betrakta dig i spegeln!”

Drifva kastade med oskyldig förundran en blick i tamburspegeln och såg den täckaste lilla slarfva man kunde se, kinderna blossande, ögonen glänsande, löjet ännu dansande öfver ett par friska läppar, det rika, mörka håret forsande i otamda böljor kring kinder och skuldror, ena långhandsken nedhasad till handlofven, den andra upprifven i hela sin längd, florsklänningen skrynklig och totalt söndertrampad i fällarna, skärpet släpande längs golfvet, ena skon nedkippad, så att strumpan stod ut vid hälen, den andra — ja, i den andra stod strumpan fram öfver tårna, ty den fria foten hade sprängt sitt olidliga fängelse.

”Begriper du nu,” sade moster Lucia, ”att vi ej kunna stanna öfver supén?”

”Men jag har haft så roligt, moster!” suckade Drifva.

”Ja, det tror jag,” suckade moster. ”Och nu har du blifvit en visa i hela staden.”

Det är öfverflödigt att beskrifva den kurs i folkvett, som inplantades från tamburen till kurslåden, från kurslåden till trappan, från trappan till Drifvas sofrum och så vidare framåt, dag efter dag. Ekorren skulle tämjäs, och den första outhärliga dressyren skulle ske i en dansskola. Det var dansmästaren Remahl som vid denna tid åtagit sig att bibringa de styfve nordboarne en behöflig plastik; var så

god och betrakta mig, jag är ett af hans konstverk. Denne herre var ett oöfverträffligt mönster i sin konst, ty utom hans oförlikneliga dubbla battemanger, gick han så utåt med fötterna, att de bildade en rät linje från ena tåspetsen till den andra. Hans elever skulle uppfostras som för baletten; detta grofva råmaterial skulle utgå, förädladt af mästarens hand, som marionetter, dinglande på en tråd. Bland dessa marionetter var äfven jag vid mina hoppfulla tolf år en, och där hade jag första gången äran göra den sex år äldre fröken Drifvas bekantskap.

Vi voro ett brokigt sällskap barn och ungdom, korta och långa klänningar, skoltröjor, rockar och frackar; men dansskor och dithörande strumpor skulle vi alla bära. Drifva introducerades och slöt, som naturligt var, ett förbund med de små eleverna, hvilka ännu kunde leka, skratta och spela ett godt puts. Med en af desse, en lång, fromsint skolgosse om fjorton år, som jag vill kalla Froste, slöt hon en nära vänskap, kanske därför att han med den mest oskrymtade beundran blickade upp till henne såsom till ett väsen af högre och fullkomligare natur än hans egen. Dessa två voro oskiljaktiga och kallades af oss andra "vinterkampanjen".

Drifva lärde sig först den nyttiga konsten att gå, stå, sitta, hälsa och niga så som det anstår en väl uppfostrad person. Därefter följde dansstegen, hvilka den tiden voro betydligt konstfärdigare och mera invecklade än i våra dagar. Det var en akademisk kurs; vi kunna lämna den i sitt värde. Efter stegen följde sammandansningen och slutligen konstens blommor, *solé*, *pas de deux* och *pas de trois*, som skulle göra effekt på slutbalen. Under allt detta inhämtades ytterligare den blygsamma attityd, med hvilken man borde invänta en kavaljer; huru man borde svara honom ja eller svara honom nej; när man borde tala eller hafva rättighet att tala; huru man borde snörpa eller icke snörpa sin mun till ett

passande smålöje och äntligen — en hård nödvändighet — huru man stundom, i brist på kavaljerer, kunde dansa med stolar.

Drifva underkastade sig till en början detta behagens maskineri med en berömvärd undergifvenhet. Hon kråmade och skifvade sig efter bästa förmåga, gick som på skrufvar, satt som på nålar, vågade knappt äta vid middagsbordet för att ej blifva tung på foten till klockan fem, och öfvade sig hemma att dansa ringdans med nystfoten. Ja, hon underkastade sig tåligt förödmjukelsen att, i utbyte mot Froste, dansa med kavaljerpysslingar, som räckte henne knappt under armarna; hon fördrog hjältemodigt, att drumlige bokhållare mot alla konstens regler trampade henne på tårna. Men det half icke; naturen tog ut sin rätt. Herr Remahl fann fel och åter fel mot det cirklade behaget: än ett steg för mycket, än ett för litet; än den minen för groft uppriktig, än den attityden för borgerligt fri. Och Drifva skifvade sig ånyo än konstigare, än apmässigare, men det half ändå icke. Hon var ohjälplig, hon var bestämdt icke skapad för den moderna danskonsten.

När detta fortfarit vid pass två veckor och små koketter med bättre anlag fått idel beröm, men hon, långa flickan, idel anmärkningar, begynte Drifva ledsna vid konsten att behaga. Nästa gång herr Remahl ville rätta ett snedsteg, hoppade Drifva kråka i masurkan. Befanns hennes nigning icke tillräckligt djup, satte hon sig på golfvet. Trampade någon på hennes klänningsfäll, knep hon den brottslige omildt i örat. Kom en pyssling och uppbjöd henne till vals, upplyfte hon honom under armarna och valsade kring salen som med en docka. Djärfdes någon af bokhållarne hviska henne en dumhet i örat, svarade hon honom så högt, som en välkonditionerad elev i en dansskola aldrig bör svara:

”Gå hem och ät torra sviskon!”

Sedan dansmästaren förgäfves anlitat alla finter i sin

långa praktik för att få bukt på denna ostyriga elev, förlorade han allt hopp att kunna dressera ekorren. Man hörde honom säga i höjden af sin indignation:

”Hon ruinerar mig, hon förstör mina elever med sitt bondaktiga uppförande. Jag vågar knappt mera säga henne en enda reproche; hon vore i stånd att svara mig med en örfil.”

Det må lämnas osagdt, om han ej haft skäl för sin fruktan. Men jag vågar påstå att det var förtal, när man i staden berättade att Drifva lagt krokben för pojkarne och luggat dansmästaren. Att hoppa kråka i masurkan var redan nog att bringa en nitisk danslärare i förtviflan.

En dag, när hon på detta sätt fullständigt förbryllat skolan och läraren, fattade Drifva midt i lektionen hatt, kappa och öfverskor, nickade åt kadriljen och sade:

”Adjö, nu går jag!”

Froste gjorde ett försök att följa henne, men återhäm- tades med polis från förstugan och såg från denna dag ut som ett offerlamm i kadriljen.

Drifva gick, kanske med något klappande hjärta vid tanken på hemkomsten.

”Jag har gått hem från dansskolan,” sade hon så ogeneradt som möjligt, och därvid slog hon omkring sig med båda armarna, som pojkar göra för att få värme i kölden. Det var kallt, och muffar voro ännu en okänd lyx.

”Är det i dansskolan du har lärt dig att fäkta med armarna som en färgareskylt?” frågade moster.

”Nej, icke med armarna, men med benen, så här!” svarade Drifva.

Och nu härmade hon herr Remahls battemanger på ett sätt som kunnat narra en kalif att skratta.

”Jag fick ondt i fötterna af att beständigt vrida dem utåt. Och så är det väl bäst att sluta,” tillade rymmerskan.

”Sluta? Hvad vill det säga?”

”Moster sitter så ensam, när jag är borta. Jag kunde hjälpa med nya drällen . . . och manglingen . . . moster vet huru Lisu slarfvar med tvätten.”

Drifva var oemotståndlig, när hon satt sig för att vara det.

”Sluta skolan?” upprepade moster Lucia i något mildare ton. ”Barn, hvad skall jag göra med dig? Hur i alla tider skall jag få dig till folk?”

Drifva hvisslade och knäppte med fingrarna.

”Jag skall spela fortepiano!”

Det var en utväg. Drifva skulle spela fortepiano. Staden var musikalisk, här spelades nästan lika ofta fiol och piano, som här spelades kort. Drifvas lärarinna blef en fattig flicka, lika ung som hon själf. Noterna inplantades, skalorna aftrummadades.

”Nu skall du minnas att flytta tredje fingret öfver tummen, och akta dig att lägga tummen på de svarta tangenterna!”

Ja, det ville Drifva nog minnas. Men hur det var, råkade tredje fingret förglömma sig, och tummen förirrade sig på det fridlysta området.

”Du skall minnas, att D dur har kors för f och kors för c, men B dur har *b* för h och *b* för e.”

Omöjligt. Drifva ramlade på, som om aldrig kors eller ben hade funnits i denna världen.

”Vänta litet: detta är basnoter och icke diskant. Du skall göra skillnad mellan noterna öfver och under linjen; kan du icke lära dig trestrukna c? Och så skall du räkna sex åttendedels takt: ett, tu, tre, fyr, fem, sex, ett, tu, tre, fyr . . .”

Nej, det stod icke till. Noter som noter! Trestrukna tingestar, hvad var det för en vidskepelse? Och hvad räkningen angick, icke behöfde Drifva lära sig räkna till sex, det kunde när hon var tre år gammal.

”Nej, nu blir du för tråkig,” sade den unga lärarinnan, hvars änglatålamod också en gång tog slut.

”Det tror jag nog,” svarade Drifva. ”Lär mig hvissla en bra vals, så kunna vi sedan få timmen till ända med någon trefflig bok.”

Lärarinnan gjorde invändningar, men hon var ung, som eleven, de uppgjorde sin lärometod. Först profvades några då omtyckta valser — Beethovens ”Längtansvals”, ”Suckvalsen”, ”Lifvet förgår som en flod, på dess bölja”. Alla voro för svåra. Drifva föreslog ”Kom, sköna flicka, valsa med mig” — och se, den gick förträffligt! När lärarinnan och lärjungen skrattande inöfvat detta bravurstycke, satte de sig tillsamman att gråta vid ”Rosa eller Tiggareflickan”, roman i tio delar från stadens lånebibliotek.

Mot all förmodan var moster Lucia icke rätt belåten med ”Kom, sköna flicka”. Icke förstod hon sig på så ny-modig musik, hon ville höra Rousseaus dröm eller Wittgensteins marsch.

Drifva gjorde sitt bästa, men det ville ej lyckas.

”Kanske sluta vi med musiken,” menade hon. ”Mina fingrar äro så olydiga; det måtte vara för att jag väfvit dräll.”

”Sluta?” upprepade moster Lucia, som ej hunnit glömma dansskolan. ”Kommer aldrig i fråga. Det skall bli folk af dig; alla finare flickor spela fortepiano. Men du har en för ung lärarinna; jag vill tala med mamsell Hagtorn.”

Och Drifva begynte spela för mamsell Hagtorn. Det var en fruktansvärd buse, regelrät som den linjal, med hvilken hon brukade knäppa sina elever på fingrarna. Första vitsordet innehöll: anlag inga, flit tvifvelaktig. Men Drifva skulle lära sig spela fortepiano, och hon spelade fortepiano. Samma skalor med kors och ben, samma fingersättning, samma räkning: ett, tu, tre, fyr, samma tortyr med strukna och ostrukna oktaver, ett streck i hufvudet, två på halsen. Cra-

mers klaverskola angreps med bäfvan, Rhodes andante miss-handlades, Diabellis "Goldene Jugendzeit" frampressade öfver Drifvas läppar den tysta sucken: ack, om jag vore fyrtio år!

Hagtorn var obeveklig. Jagad till det yttersta, föll Drifva till bönboken:

"Söta, goda mamsell, jag är så rysligt dum, jag kan aldrig få bena på rätt; kanske skulle vi sluta?"

Nej, Hagtorn hade lofvat moster Lucia att göra folk af vilddjuret, Hagtorn var obeveklig.

"Det vore väl märkvärdigt, om jag ej skulle spela dig på flykten!" tänkte Drifva i sitt upproriska hjärta.

Och nu begynte hon klappa sönder sträng efter sträng på det olyckliga gamla lektionsklaveret om fem oktaver, med svarta tangenter där man nu för tiden har hvita och hvita tangenter där man nu för tiden har svarta. Det halp icke. Hagtorn knäppte sin elevs fingrar med linjalen och lät insätta nya strängar.

"Så måste du väl hafva öron!" tänkte Drifva åter med tyst raseri.

Och nu begynte hon spela sju gånger falskare. Det var en infernalisk musik. Klaveret jamade som en katt i lifsfara; Cramer lades på sträckbänken, Rhode mördades, Diabelli rådbåkades lefvande. Det halp ändtligen. En Job skulle ha mistat tålmodet, och när Hagtorn i tre timmar stått ut med denna musik, jagade hon Drifva på dörren, med vänlig tillsägelse att aldrig mer röra vid ett piano i denna världen.

"Hvad skall jag göra med flickan?" utropade moster Lucia förtviflad. "På detta sätt blir det ju aldrig folk af henne."

"Moster skulle göra ingenting, kanske lyckas det bättre," svarade Drifva oskyldigt. Hon hade fått nog af lektionerna.

Något skulle likväl försökas, och huru kunde en ekorre

bättre tämjas för det finare umgängeslivet än genom att läras fransyska?

Uleåborgarne, till och med några de högst civiliserade, talade visserligen helst finska och inblandade finska ord i svenskan. Några sjömän förstodo engelska, några köpmän tyska, och gamle magister Stähle hade med mycket nit, men ringa framgång försökt att införa ryskan som samtalspråk bland skolans gensträfviga manliga ungdom. Några få af gräddans damer hade bragt det så långt, att de kunde svara den älskvärda, tongifvande landshöfdingskan på fransyska, detta språk inöfvades i mamsell Wacklins flickpension, och ju sällsyntare det då var, desto mer betraktades det som bildningens blomma.

Drifva skulle alltså knoppas i denna blomstergård; frågan gällde blott att finna en passande trädgårdsmästare. För pensionen var hon för gammal; hennes förra lektioner voro för väl bekanta, för att någon af stadens fransyska damer skulle ha velat riskera ett så vådligt försök. En gammal lärare, som med nöd och bekymmer inplantade Gedikes franska läsebok i ungdomen, tillstod sanningsenligt att han icke var någon parisare; men man kunde ju fråga magister Spik.

Hvem var magister Spik? En äldre student med yfvigt, borstlikt hår, lärda glasögon och ett stenhjärta för pojkars kval, men ett vaxhjärta för alla mänskliga varelser klädda i kjol. Denne lärde herre vikarierade vid skolan och förmodades hafva inhämtat nyare språkmetoder hos franske lektorn Granlund i Helsingfors. Han förklarade sig genast villig. För att undvika ända till skenet af förtal och sätta moster Lucia i tillfälle att kontrollera sin skyddslings flit, beramades att den unge mannen skulle infinna sig hos eleven hvarje förmiddag klockan elfva samt att husets polis skulle vara tillstädes vid de franska lektionerna.

Så skedde. Det befanns, att magister Spik kunde upp-

vakta icke blott med Fénelons *Télémaque*, utan ock med tidens nyaste mönsterbok, Meidingers franska grammatika. Innanläsningen skulle blifva blommans hjärtblad. Frankrikes genius allena vet huru det stod till med lärarens egen ärliga, finska studentprononciation, som troligen af en parisare skulle ha tagits för en besynnerlig afart af finska språket. Visst är, att han gjorde sig en berömvärd möda att uttyda dessa innanläsningens dunkla gåtor, som utgjort så många små mamsellers första hufvudbry. *Eu* skulle läsas som ö, *ai* som ä, *cependant* skulle uttalas *spangdang* och *oui* skulle sägas i näsan *voj*.

”Är det icke värre?” menade Drifva och framvisade ett par tandrader, hvita som pärlor. ”*Voj, spangdang*, var det bra så?”

”Utmärkt,” svarade den förtjuste läraren. ”Från dessa läppar skulle mesopotamiskan varit musik.”

”Men *voj* är ju finska,” anmärkte Drifva. ”Det måtte vara en märkvärdig likhet mellan finskan och fransyskan.”

”Sannolikt,” menade läraren. ”Men låt oss nu fortsätta. Var god och läs upp de första raderna i *Télémaque*.”

Drifva läste: *Calypso ne pouvait se consoler du départ d’Ulysse . . .* perfekt läst efter svensk stafning med den hårda nordfinska brytningen, men någon skymt af fransyska stod icke att upptäcka.

”Mycket bra,” anmärkte den lycklige läraren, som blef allt varmare om hjärtat. ”Verkligen mer än jag kunnat vänta. Kanske blott en liten nyansering, så här: Kalipso nö puvä sö kongsole dy depar d’Yliss. Var så god och knip litet mera hop munnen!”

Drifva spetsade sin mun till ett körsbär, studenten spetsade omedvetet sin egen. Naturligtvis förklarade han, att Fénelon själf icke kunnat framsäga denna beniga period på en komplettare fransyska än hans skickliga elev.

”Nå, det fägnar mig,” inföll moster Lucia. ”Det låter

ju helt bekant. Aldrig hade jag kunnat tro, att fransyskan är så lätt."

"När man är begåfvad med så utmärkta anlag, går allt af sig själf," var lärarens svar. "Men kanske komma vi nu till deklinationerna."

"Hvad skall det tjäna till?" frågade Drifva.

"Gör som han säger! Passar det för en elev att kritisera sin lärare?" anmärkte polisen.

Man deklinerade *le père*, fadern.

"Min far kallas *Kersantti*," inföll den ohjälpliga lärjungen.

Efter deklinationerna följde med otrolig hastighet konjugationerna. Jag vet icke hvilken förälskad grammatikus kommit på det olyckliga infallet att i en bok, ämnad för unga personer, införa det opassande verbet *aimer*. Förlåt, ämnet är utslitet, men jag skall helt kort berätta följderna.

"*Présent indicatif: J'aime*, jag älskar," suckade läraren.

"Hvad för något?" utropade förvånad moster Lucia. Det gick påtagligen för raskt med de franska språkstudierna.

"*Tu aimes*, du älskar . . ."

"Det kommer an på," inföll Drifva och trummade en marsch på fönsterrutan.

"Står det verkligen så i boken?" frågade moster Lucia.

"Var så god och läs! Det är fullkomligt regelbundet, som det skall vara."

"Skall det alltid vara så, när man lär sig franska? Kan man ej lära sig det med mindre?"

"Det är alldeles nödvändigt, det måste alla kunna."

"Adjö, herr magister!"

"Hvad befalls?"

"Jag säger: adjö, herr magister. Ödmjuka tjänarinna!"

Och vid dessa ord såg moster Lucia ut som ett irreguljärt verb i Meidingers franska grammatika. Drifva log och fortfor att trumma på fönsterrutan.

Magister Spik tog sin hatt, mankerad och olycklig. Han förstod, att han misstagit sig om andra personen i verbet *aimer*.

Om det skulle falla någon in, att Drifva alldeles icke var så omöjlig som hon vid lektionerna ställde sig, kan jag intyga, att hennes närmare bekanta voro af samma tanke. Hon var så litet obegriplig i det hon *ville* begripa, att väl icke mången flinkare redt sig i hushållssysslor eller gissat gåtor bättre än hon. Det skulle blott vara efter hennes lynne, och det var icke hennes fel, att hon gått i skola hos ödemarken. Moster Lucia var af en annan mening. Hon ansåg ungdomen för en svamp, hvilken bör insuga allt hvad förståndigt äldre folk anser nyttigt. Vid hennes bord fick ingen kvarlämna på tallriken något som hon lagt för, och alldeles så borde det vara vid en ordentlig uppfostran. Hon hade nu framsatt för Drifva den ena djupa tallriken civilisation efter den andra, och den egensinniga hade lämnat allt halft eller orördt. I fransyskan hade Drifva visat utomordentliga anlag för *spangdang*, men att gå vidare var alltför betänkligt. Hvad skulle en rättskaffens civilisationsfabrikant nu företaga sig? Skulle man skicka ekorren tillbaka lika oborstad som den kommit hit?

Vid denna tid stodo teaterdirektören Westerlund och hans fru, född Silvan, i blomman af sitt rykte. De hade förtjusat största delen af Finland och anlände nu för att lyckliggöra Uleåborg. I A:ska salongen, där man närmast ingången uppfört en logerad af ohyflade bräder, samlades tre kvällar i veckan en konstälskande publik. Halfmörkret, där man knappt kunde urskilja sin granne, oset af rykande oljelampor och talgljus, den fällda ridån med sitt titthål, de framskymtande skepnaderna af aktörer i vida mantlar, som dolde kostymerna — allt var här mystiskt, aningsfullt, hemlighetsfullt. Från första platsen, som kostade en riksdaler, till den sista på galleriet, som kostade tolf skillingar, satt klockan sex på aftonen en publik i spänd förväntan och blef icke be-

sviken. Redan affischen studerades med mera intresse än nu telegrammet om en revolution i Paris. Dessa affischer utdelades i småstäderna, skrifna i tolf exemplar, till förnämliga hus, men här såg man dem tryckta. Uleåborg hade ett tryckeri, som utsände psalmböcker, kungörelser, sockerbagaredeviser och en tidning en gång i veckan; nu kommo affischerna att öka pressens alster. En tryckt affisch, det var höjden af glans, det var konstens triumf!

Drifva kom en dag, klädd i sitt oemotståndligaste smålöje, väpnad med en sådan affisch.

"I dag gifva de 'Fridolin, eller gången till järnverken, skådespel i fyra akter'."

"Nå, än sedan?" genmälde moster Lucia likgiltigt.

"Och därefter gifva de 'Olle Nötboms förtviflan, komedi i en akt med sång'. Det blir sång, moster!"

"Nå, än sedan?"

"Vi kunde ju köpa biljetter. Det sägs, att af komedier lär man sig världens gång."

"Så? Kanske man lär oförståndiga flickor bedraga sina mostrar? Den världens gång, menar jag, går mera utåt med fötterna än herr Remahl. Du kan ju spara affischen, tildess att vi tapetsera köket."

"Men Lisu berättade att landshöfdingens betjänt varit ute på morgonen för att köpa biljetter."

Moster Lucia begrundade denna märkvärdiga nyhet och erinrade sig, att spektakler anses mycket bildande i den förnäma världen.

"Må vara för en gång," sade hon. "Med förbehåll att du sitter stilla och icke blamerar dig med dina vanliga upptåg."

"Jag, moster! Frukta ingenting, jag skall sitta så stilla som en frusen strömning på ett hett stekspett."

Drifva skulle alltså för första gången i sitt unga lif göra bekanskap med den dramatiska konsten. Salongen

var fylld, halfmörk som vanligt, allt i spänd väntan. Det dröjde något; pjäsens elake slottsfogde sökte sin röda peruk. Under tiden inkom en dräng och putsade talgljusen. Drifvas blickar tycktes genomborra ridån.

Äntligen upprullades det mystiska förhänget. Man såg grefvinnan af Saverne — jag tror det var Saverne — hennes dygdige page Fridolin och den rödhåriga slottsfogden, som gjort grefvinnan sin kärleksförklaring, men blifvit afvisad med förakt. Naturligtvis svor han att hämnas, hvilket var lätt nog, emedan grefven befanns ytterligt svartsjuk. Drifva var endast öga och öra. Under entreakten kringbjödos konfektstrutar, och moster Lucia hade försett sig med äpplen i klänningsfickan.

Andra akten började med slottsfogdens förrådiska stämplingar. Drifva åhörde förtrytsamt hans nedriga företag; den frusna strömmingen begynte smälta. Hon var öfvertygad att grefven icke skulle låta så plumpt bedraga sig, beslöt afbida händelsernas gång och roade sig blott under nästa entreakt att knäppa äpplekärnor i ansiktet på bekanta herrar, i hvilken konst hon besatt en förundransvärd skicklighet.

I tredje akten kom man till masugnen och den bultande brukshammaren, en förskräcklig masugn, tillräcklig att steka minst ett dussin pager på glöd! Man hörde grefven befalla de sotige smederna att kasta i ugnen den person, som frågade om man efterkommit grefvens befallning. Drifvas förtrytelse växte med hvarje minut. Hon behärskade sig, hon pekade blott med fingret på slottsfogden och ropade på finska:

”Kattos pukkia!” *

Upplösningen nalkades. Fridolin blef skickad till masugnen med den fatala frågan. Huru kunde åskådarne sitta så lugna? Man återsåg den förskräckliga masugnen. Man hörde de sotige smedernas samtal om karlen, hvilken de kastat i

* Se på bocken!

ugnen. Grefven och grefvinnan infunno sig . . . allt var uträttadt. Allt? Nej, det var omöjligt, det var för afskyvärdt. Drifva sprang upp och ropade med strömmande tårar:

''Fy, det är nedrigt, Fridolin var oskyldig, fråga slottsfogden!''

Grefven och grefvinnan af Saverne stirrade förvånade ut i salongens mörker, alla åskådarne vände sig om, moster Lucia skulle åter ha funnit en passande anledning att dåna, om sådant brukats i Uleåborg. Lyckligtvis anlände i det kritiska ögonblicket Fridolin, som fördröjt sig vid en bön och nu befanns oskadad. Drifva erfor, till sin öfverraskning och glädje, att det var slottsfogden som kastats i ugnen, och nu upphörde hennes tårar att rinna, hon applåderade med hela publiken och ropade:

''Kutti, kutti parahiksi!'' *

Skådespelarekonsten hade upplefvat en af sina triumfer. Sluteffekten af ''Fridolin eller gången till järnverken'' upplöste sig i en allmän munterhet. Den muntraste af alla var Drifva, hvilken, numera befriad från sin ängslan för Fridolin, ej stod att hejda. Hon skrattade, pratade högt med sina bekanta om en skidfärd till Laanila — och så började ''Olle Nötboms förtviflan''.

Olle Nötbom var betjänt hos en utmärkt tråkig ''teater-skrifvare'' med ett par ännu tråkigare älskande, men Olle fick på sin lott att hålla åskådarne vid godt lynne. Denna roll var, näst Hamlet och Jaromir i ''Stamfrun'', herr Westerlunds glansroll. Husbonden misstänkte, icke utan skäl, Olle för snålhet och hade velat rädda en butelj vin med att påteckna ordet *förgift*. Olle tömde buteljen och stafvade sedan hop dess påskrift. Därpå kom hans ''förtviflan'', hvilken så roade Drifva, att hon med säker hand kastade ett äpple mot Olles hufvud. I stället att tacka,

* Ett utrop af skadefröjd: det var rätt åt dig!

besvarade herr Westerlund denna artighet med en af Hamlets mest tragiska blickar. Drifva ropade:

”Drick, Olle, drick! Det är icke så farligt, skölj ned äpplet!”

Salongen utbrast i en så skallande applåd, att Hamlet åter blef Olle och förenade sina applåder med publikens. Med en sådan furore hade aldrig ”Olle Nötboms förtviflan” gått öfver scenen.

Detta blef emellertid Drifvas sista publika uppträdande i den muntra genren, och hennes följande öden datera sig från ett äfventyr, som inträffade dagen därpå.

Vi befunno oss i slutet af mars; termometern angaf tjugu graders köld, hvilket uleåborgare af gamla stammen anse för årets rätta medeltemperatur. Det hade töat litet dagen förut, skaren bar, man skulle väntat få se många skidor i rörelse. Men skidor voro då lika litet som skridskor ett fashionabelt nöje i Uleåborg. De voro skolpiltarnes idrott, ingenting mer; och om fröken Drifva efterlämnat ett annat minne än sina lektioner och sina publika uppvisningar, bestod detta däri, att efter hennes tid och hennes föredöme Uleåborgs unga damer med mera förkärlek begynt omfatta denna nordiska sport, skidor och skridskor.

Det var söndagsmorgon. Fyra flickor hade, på Drifvas anstiftan, öfverenskommit om att skida till Laanila på andra sidan om älfven, och af synnerlig gunst hade jag, lilla stackare, fått vara med om partiet. Froste hade fått äran blifva vår trogne slaf; han var godsint och medgörlig, honom kunde vi skicka i eld och vatten.

När jag anlände till mötesplatsen klockan fem, fann jag Froste och Drifva före mig, men de två öfriga flickorna sågos ej till. Samma dag var det ingen hemlighet mer, att deras mödrar förbjudit dem deltaga i detta nöje, sedan Drifva kvällen förut betett sig så själfsvåldigt vid ”Fridolin” och ”Olle Nötboms förtviflan”.

Medan vi väntade, hörde jag Froste säga till Drifva:

”Hvarför skulle du prata så där vid spektaklet i går?”

”Hvad sedan?” svarade Drifva lätt. ”Det var ängsligt i början, men så blef det trefligt.”

”Hela staden talar om dig,” fortfor den unge mentorn, blyg och förlägen med blossande kinder.

”Kantänka! Bryr jag mig om hvad de säga om mig?”

”Du skulle höra huru de alla göra narr af dig, och därtill är du för god,” fortfor Froste. ”Du är den bästa flicka i hela staden, och nu säga de . . .”

”Hvad säga de?”

”De säga att du är värre än en pojke. De säga att du slagits med mamsell Hagtorn och gifvit Remahl en örfil. De säga att du trummat ut magister Spik med Wittgensteins marsch och att herr Westerlund fått en blånad af det äpple, som du i går kastade honom midt i ansiktet.”

Drifva brast ut i ett klingande skratt.

”Litet hålsöm i fällen lägga de till,” sade hon, ”men nog var jag väl annars klippt efter mönstret.”

”Du får icke göra så mer, Drifva! Jag var i går afton i slagsmål för din skull, men jag kan ju ej slåss med hela världen. Jag säger dig, att om du gör så mer, går jag i forsen.”

Och härvid tillrade tårarna ned utför den ärlige gossens frusna kinder. Drifvas goda hjärta kände sig rördt. Men Froste var ju ett barn; hon tog honom om nacken, kysste honom hurtigt och sade:

”Är du karl, du, och gråter för så litet? Skäm ut dig, Froste! Är jag icke god nog för dig, så gå i forsen, du skall få låna mina skidor, de äro bättre än dina. Jaså, du vill att jag icke skall göra så mer? Nå, för din skull vill jag det, om du slutar att lipa. Men hvar dröja Lina och Amanda?”

”Hvem skulle numera vilja skida med dig?” återtog

Froste, något tröstad, men med en instinktlik aning om rätta förhållandet.

Vi väntade likväl ännu.

"Tutti," sade Drifva till mig med det smeknamn jag fått af mina kamrater i skolan, "härma magister Spik, du gör det så bra!"

Jag hade verkligen den gåfva att grimasera, som är så vanlig bland skolflickor, och förkortade vår långa väntan med en af Spikens lektioner, ingalunda glömmande hans *spangdang*. Drifva hade aldrig varit vid bättre lynne.

"Nu är klockan sex, nu skida vi tre allena," sade hon slutligen.

Vi begåfvo oss ut, till en början långs älfstranden, ty den öppna Merikoski brusade här stygg och svart mellan oss och Laanila.

Lättare flög ingen ripa vid Oulujokis snöiga strand, snabbare sprang ingen mård öfver älfvens is, smidigare slank ingen ekorre utför en snöbrant i skogen, än denna unga skidlöperska plöjde de vida snöfälten. Hvad hästen är för steppens kosack, det var för Drifva hennes skidor. Såsom steppens son tyckes fastvuxen vid sin ädla springare, så stod Drifva som gjuten vid skidorna. De hade varit knappt tre fot långa, när hon som liten flicka först mätte höjden af hembygdens backar; de hade vuxit med henne och höllo nu sju fot i längd af utsökt furu med kvist under fotremmen, spänstiga som stålfjädrar, smidiga som ormar. Stafven af björk, med dess lilla trissa på spetsen, var knappt en fot kortare och begagnades mera som balanserstång än för att pådrifva farten, hvilket skedde genom kroppens elastiska rörelser. Icke mången finsk flicka, uppvuxen i torparekojan, skulle vågat täfla med Drifvas skidor på slät bana; icke mången öfvad skidlöpare skulle, som hon, vågat halka ned utför de brantaste ättestupor. Man såg henne försvinna i ett moln af snö, och några ögonblick därefter uppdykade hon,

med otrolig vighet stående på fötterna, ur snömolnet nedanföör branten.

Det skulle ha varit omöjligt för oss att följa denna flygande ekorre, om ej hennes nåd behagat, tid efter annan, invänta oss, hvilande på en snöig sten. Vi hade ankommit till det frusna lugnvattnet ofvanom Merikoski och hade en vidsträckt utsikt. Staden låg bakom oss i vinterdräkt, solen stod ännu lågt, det var alldeles lugnt, och röken från flera hundra skorstenar steg lodrätt mot höjden. Rutorna skeno som eld, de lätta rökmolnen färgades röda af solen, vår andedräkt ångade som fina skyar i vinterluften, och rundt omkring oss låg naturen som en skön, blek snödrottning med halföppnade ögon på sin hvita bädd af pärlor och diamanter. Det var den nordiska vinterns fridfulla morgonbön under väntan på våren.

''Nej, på detta sätt komma vi aldrig till Laanila,'' utropade Drifva muntert och styrde i svindlande fart utför strandbacken ned till isen på älfven.

Knappt var hon där, innan hon fick en oväntad anledning att påskynda färden. Från motsatta sidan kom en kurlsläde, förspänd med tre hästar, hvilken ämnade sig öfver älfven till staden. Någon bro fanns icke då, och strömdraget gjorde, särdeles på vårsidan, isen opålitlig. Antingen nu kusken körde för nära forsen, eller att vårsolen redan sammansvurit sig med den upproriska floden, alltnog, isen brast, och först hästarna, därefter släden störtade i strömmen, som här var både djup och strid. Faran var ögonskenlig, den öfvermäktiga floden skulle borttrycka allt.

Jag stod med Froste på afstånd, vi sågo de frustande hästarna kämpa mot strömmen. Tre minuter, och Drifva var där. Kusken och skjutskarlen hade räddat sig på fast is, men stodo rådvile och jämrande under fåfänga försök att draga upp hästarna. I den tungt lastade släden, halffylld af

vatten och nära att kantra, sågs en svärjande herre förgäfves söka befria sig från den tillknäppta fotmanteln.

”Stå icke och skrik, dumma nöt!” ropade Drifva på finska till skjutskarlen. ”Ser du icke att hästarna strypas? Marsch till stranden efter en bom! Din knif . . . så, packa dig af!”

Hon var icke första gången med om sådana äfventyr. Hon lade skidorna på hvarandra snedt öfver iskanten, kom till släden och lyckades lösskära fotmanteln. Därpå befriade hon fången i släden och bärgade honom på isen — en gammal fet herre med långa mustascher, hvilken af kusken titulerades major.

Det värsta återstod. Den som försökt det vet hvad det vill säga, när tre sammanspända hästar kämpa för lifvet i en hvirflande flod. De insnärjde sig i tömmar och seldon, trampade och nedtryckte hvarandra, medan iskanten brast under deras framhofvar vid hvarje flåsande försök att finna ett fotfäste. När vi kommo till stället, hade Drifva afskurit draglinorna, men icke lyckats få fatt i fimmelstängerna och de mellan liggande remtygen.

”Står du och gapar?” ropade hon nu till kusken. ”Lägg dig på magen och håll släden, så vill jag försöka afhaka fimmelstängerna.”

De resande stirrade med förundran på Drifva. Hon var vacker, där hon stod på isranden med sina högröda kinder, sina blixtrande bruna ögon och den djärfva beslutsamma hållningen, som visade sig vuxen hvarje fara. Med Frostes biträde lyckades kusken fasthålla den sjunkande släden. Snart befann sig Drifva på denna gungande, med vatten uppfyllda farkost, som hvarje ögonblick tycktes sjunka. För att uppnå fimmelstängerna måste hon icke blott böja sig med högra armen och skuldran under vattnet, utan äfven riskera ett mördande slag af de förtvifladt sparkande hästarnas bakhofvar. Lyckligtvis voro de arma kräken redan utmattade.

Drifva hakade loss fimmelstängerna och kom lyckligt, men genomvåt, åter på fasta isen. Hon hade tagit sitt bad i tjugu graders köld.

Jag hade blott kunnat vara ett gråtande och onyttigt vittne till detta uppträde. Men knappt var Drifva åter på isen, innan hon varseblef Froste.

”Hvad går åt dig, lille stackare?” frågade hon. ”Lipar du nu för att jag gick i forsen och icke du?”

”Det är ingenting,” svarade Froste, och med detsamma svimmade han.

Vi betraktade hans händer, naglarna voro som hade han plockat blåbär. Drifvas dödsfara och den förtviflade ansträngningen att fasthålla släden hade gjort slut på gossen.

”Å, det går öfver; gnid hans tinningar duktigt med snö!” ropade Drifva till mig och var i nästa sekund åter i färd med de drunknande djuren.

Hon lade sig ned på iskanten, fattade i den mellersta hästens grimma och bemödade sig att hålla hans hufvud öfver vattnet. Det var ett tungt arbete, Drifva hade kommit till korta, om icke kusken understödt henne. Ändtligen tycktes den gamle majoren, arg, våt och förbluffad, vakna till någon besinning. Han lyckades med ofantligt besvär lösgöra sig från sin oviga päls, bredde den öfver flickan, där hon låg utsträckt på isen, och gaf luft åt sin oförställda beundran med utropet:

”Det var, tag mig (en lång rad), den värsta sakramentskade etterbölla till kosack jag någonsin sett!”

Finnen och svensken ha det gemensamma ordspråket: ”ei Jumala kiirettä luonut” — ”Gud skop ingen hast”. Kampen om hästarnas lif varade goda tjugu minuter, innan skjutskarlen makligen anlände med folk och bommar. En häst uppfiskades död, två lefvande. Drifva afbidade icke slutet af bärgningen, hvilket var förlåtligt, ty, med undantag af de röda kinderna, det rika mörka håret och den lilla

bahytten af svart siden, var hela hennes person is. En ny häst med slåde anskaffades för de resande, en annan för Froste och mig. Drifva föredrog att skida till staden; det var för en isbit det bästa medlet att töa.

''Nej, men hör nu, din ytterelementska, attan förböflade kanalje trollpacka,''' invände majoren med en rad af smekord efter sitt lynne, ''behåll pälsen på!''

''Brukar herrn skida i päls?'' skrattade Drifva.

''Men så säg mig åtminstone hvem nitton millioner svedda förladdningar, mjuka tjänare, jag har den äran att tacka för en gammal granadörs lif.'''

''Mitt namn är Blåsväder,''' svarade Drifva med en nigning enligt alla Remahls regler, medan hon slog de isade skidorna mot hvarandra för att bereda sig fotfäste. Nästa ögonblick var hon långt borta.

Detta var sista gången jag såg fröken Drifva i Uleåborg. Kort därefter flyttade mina föräldrar sjuttio mil därifrån till södra delen af landet, och när jag ville besöka min beundrade vän dagen före vår afresa, hade hon före mig lämnat staden. Man visste att hon undkommit sitt kalla bad med en snufva, icke lifsfarligare än den en annan liten mamsell ådrager sig genom ett kallt öfverplagg. Men man visste också något mer. Man visste att hon icke lämnat staden i renpulka, såsom hon kommit dit; hon hade rest i majorens sällskap. Hvem var då denne tjocke major, som behagat placera sig i en hvirflande fors så enkom för att min vän Drifva skulle få sluta sin ryktbara sejour i Uleåborg på ett briljantare sätt än med ''Olle Nötboms förtviflan''? Några trodde sig veta, att majoren var änkling och rik; hvad var naturligare, än att han på fläcken skulle förlofva sig med sitt lifs räddarinna? Andra visste från säker hand, att besagde major var en gammal ungarl och skulle testamentera åt Drifva sin stora förmögenhet. Eleverna i mamsell Wacklins pension funno detta för tarfligt. Den förmente majoren var i deras tanke ingen verklig major —

hvilken major har någonsin åkt med tre hästar ned i Merikoski? — han var påtagligen en grefve, en prins, en furste, kort sagdt ett inkognito, hvilket en dag skulle demaskera sig som ett lysande fenomen. Man visste att han samma dag uppsökt Drifva, ty hvilket blåsväder kunde dölja sig för ett fenomen som reser inkognito? Hvad han därvid behagat yttra, förblef en hemlighet, som icke hindrade pensionärerna att författa en rövvareroman, där hjälten, grefve Bore — han skulle hafva ett frostigt namn — på det mest underbara sätt blef försonad med mänskligheten genom hjältinnan, fröken Drifva. Jag vill påminna mig, att jag sett denna roman tryckt i en tidnings följetong.

Rätta förhållandet, som jag senare erfor, var icke fullt så romantiskt. Major Björn, en hederlig för detta finsk militär, hade efter kriget öfverflyttat till Sverige, men känt sig dragen så nära gränsen som möjligt och köpt sig för gamla dagar en gård i Haparanda. Änkling var han, däri hade man gissat rätt, äfven välbärgad, om icke rik, men att uppsöka nya flammor föll honom desto mindre in, då han ju hade fyra förut, nämligen två gifta döttrar borta och två ogifta hemma. Gamle majoren hade i Tavastland en bror, som han ändtligen ville se en gång, innan båda fått marschorder att uppbyta till högkvarteret; se där orsaken hvarför han med tre hästar kom spännande ned till Uleåborg. Vän af ett godt bord, förmodade han att man i Tavastland hade lika ondt om renstekar, som man i Haparanda hade öfverflöd därpå, och hade belastat sin släde så tungt med dessa läckerheter, att de hart när dragit honom och hans räddarinna med sig i flodens djup. Ingenting var enklare, än att han i sitt ärliga hjärtas tacksamhet uppsökte etterböllan, som duschat så käckt för hans skull, och när han vid detta möte upptäckte, att Drifvas fader, numera kapellanen och vicepastorn Kersantti, tjänat sig upp i hans kompani under kriget, var heller ingenting enklare, än att majoren i Drifvas sällskap uppsökte

denne sin forne krigskamrat. Drifva själf hade fått nog af sin debut i den finare societén, och "Olle Nötboms förtviflan" hade ändtligen så grundligt öfvertygat moster Lucia om omöjligheten att göra folk af ekorren, att besagda moster afsagt sig alla vidare fruktlösa försök. Afresan skedde således till ömsesidig belåtenhet: Uleåborg miste ett samtalsämne, och ödemarken fick åter sin rätta tillhörighet.

Här slutade all min kunskap om Drifvas vidare öden under en tid af aderton år. Jag hade tillbragt större delen af min ungdom dels i Schweiz, dels i Paris, lärt något, sett mycket och kanske glömt ännu mer. För mig var min vän Drifva numera blott en halfförgäten saga från en oskyldigare tid, när man ännu kunde beundra ekorrar. Och när, efter dessa aderton år, händelsen förde mig tillbaka till norra Finland, bekänner jag att jag nästan glömt hennes tillvaro.

Jag hade med nöje antagit ett förslag af min släkting fru S. att i hennes sällskap göra en resa till Avasaksa för att se midnattssolen. Fru S. tyckte icke om sjöresor, vi hade föredragit landvägen och åkte bekvämt i vagn de sexton milen från Uleåborg till Torneå. Resan skulle ha varit en af de angenämaste, om icke de många besvärliga färjställen varit förenade med fruktan och tidspillan. En vacker juni-kväll hände oss därtill det missödet, att våra skjutshästar skrämdes af en tjärmila och togo sig för att sträcka framåt i skenande galopp. Kusken sökte förgäfvets hejda dem, och till råga på missödet brast ena tömmen. Icke ens en af de annars så förhatliga grindarna behagade denna gång ställa sig i vår väg. Vår oro var så mycket större, emedan man sagt oss att vi snart åter hade att vänta ett färjställe. Vägen till ett sådant går alltid utförbacke till flodstranden och stänges aldrig, hvarför vi sågo framför oss den mindre behagliga utsikten att med svindlande fart rusa rakt ned i floden.

I detta kritiska ögonblick mötte oss på vägen ett ensamt fruntimmer, åkande i schäs. Knappt varseblef hon vår be-

lägenhet, innan hon stannade, vände sin häst med schäsen tvärs öfver vägen och hoppade ned ur åkdonet. En minut därefter funno våra hästar vägen spärrad, men togo en ansats till vänster, för att öfver diket flöja in på den bredvid lig-gande tallmon, då den okända med ett mod, en rådhighet och en skicklighet, som väckte vår högsta förvåning, grep vänstra hästen i grimman och lyckades så raskt hejda honom, att vagnen utan all fara varligt stälpte uti det grunda diket.

Flåsande, löddriga och ännu darrande af fruktan, stannade hästarna. Med den okändas tillhjälp kommo vi, något bleka, men med räddad krigsära, ur vagnen. Hennes första fråga var, om vi skadat oss.

”Icke det minsta,” var svaret.

”Det gläder mig,” sade hon. ”Det hade kunnat gå värre; färjstället ligger knappt sexhundra steg härifrån. Litet skräm-sel går öfver; vänta ett ögonblick, jag ser en källa här strax invid.”

Med dessa ord sprang hon några steg in på mon, fann en bit näfver, improviserade en skål och bjöd oss strax därpå den delikataste dryck vatten jag någonsin kan påminna mig ha druckit i hela mitt lif. Vi hade nu återfått nog lugn att betyga vår bundsförvant en välförtjänt erkänsla. Fru S. presenterade sig; jag förblef namnlös som hennes släkting. Äfven den okända nämnde sitt namn, som var oss fullkomligt obe-kant — fru X. Hon såg ut att vara föga öfver trettio år, var högvuxen och kraftigt byggd, med ett rikt mörkt hår upplagdt under den enkla halmhatten, bar halfvantar af lärft, en rutig bomullsklänning och en något sliten grå schal såsom enda skydd mot aftonkyran. Hennes häst var ett vackert djur, som hon smekte med synbar förkärlek, den ensitsiga schäsen nästan en lyxartikel i dessa aflägsna bygder.

Jag misstänkte vid första ögonkastet att vi någonstädes hade sett hvarandra förut, och vissa vigilanta rörelser åter-kallade i min hågkomst ett barndomsminne. Men den person

jag nu hade framför mig var betydligt fylligare, hon hade ingenting själfsvådigt i sitt sätt, hon talade till oss ett vårdadt språk. Jag tvekade om jag icke möjligen misstagit mig, när jag hörde henne säga till vår kusk på finska :

”Står han där rådlös! Profvar han icke sina tömmar, innan han begifver sig på väg? En tjärmila, säger han? Liksom man icke i denna årstid skulle åka förbi femtio tjärmlor! Men då stiger man af och leder hästarna förbi det farliga stället. Tag djuren vid tygeln och led dem med vagnen ur diket, men drumla icke, de äro vilda ännu. Jaså, går det icke? Det *skall* gå. Är han rädd, skall jag hjälpa honom.”

Jag hade hört och sett nog. När vår beskyddarinna med samma djärfhet, samma skicklighet lyckats få hästarna och vagnen välbehållna på landsvägen, förstod jag, att hon icke kunde vara någon annan än min forna beundrade vän fröken Drifva. Att hon icke igenkände mig, var förlåtligt; jag hade ju varit tolf år gammal, när vi sista gången sågo hvarandra på isen utanför Laanila.

”Skarfva nu tömmen, karl, medan jag håller hästarna, men gör en ordentlig knut! . . . Se så, håller han?” Och hon profvade knuten. ”Kör du min schäs, jag kör vagnen till färjan. Hvarken du eller hästarna äro att lita på.”

Trots alla våra invändningar, sågo vi snart vår hurtiga vän på kusksätet, och hon rättfärdigade fullkomligt det förtroende hon redan ingifvit oss. När vi afstego vid färjan, sade hon till oss :

”Hvar ämna fruntimren tillbringa natten?”

”På nästa gästgifveri.”

”Om jag får bjuda ett tarfligt nattkvarter, skall det för mig vara ett rart nöje. Det är icke mer än en kvart mil härifrån; tre rum; man behöfver ej mera denna årstid. Vi bo om vintrarna i staden, men vår läkare säger att barnen behöfva landluft.”

”Tusen tack. Vi göra för mycket besvär.”

”Alldeles inte. Min man är för tillfället bortrest, hans rum står till disposition, om icke möjligen något spår af hans tobakspipa skrämmer våra gäster på flykten.”

”Men fru X. befann sig själf på en resa, som vi mot vår vilja afbrutit?”

”Bagatell, jag åkte ut på ett par timmar för att bese ett nytt drällmönster. Här bor en skicklig väfverska i Peltola by.”

Vårt krusande hade icke varit uppriktigt, vi mottogo inbjudningen med odeladt nöje. Inom mindre än en half timme befunno vi oss i en trifsam bondgård vid älfstranden och infördes i sommarbostaden, en sal eller rättare stuga, med två kamrar och kök, allt högst enkelt, med otapetserade, hvitbilade väggar och landtlig möblering, men allt så väl skuradt, väl dammadt och intagande prydligt, som endast den bästa bland husmödrar kan ordna ett hem. Jag betraktade min värdinna med frågande blickar. Är det hon som ordnat denna behagliga bostad, hon, som nyss med egen hand kört vår vagn?

Ja, det var hon, jag kunde ej mera tvifla därpå, när barnen framfördes till presentation. De voro icke mindre än sex, fem pojkar, en flicka. Att hålla en sådan skara på landet vid mänskligt skick säges vara ett svårlöst problem. Visst röjdes spår af strändernas gyttja på pojkarnes pjäxor, visst såg man märken efter en nyss fallen knapp eller ett nyss rifvet hål; visst behöfdes en kam för somliga ostyriga luggar, som tycktes så motspänstigt trotsa en uppvisning för främmande. Men problemet var löst på ett sätt, för hvilket ingen omsorgsfull mor behöft blygas. Om jag icke fann sediga, påklädda dockor, fann jag i stället frimodiga, ystra, vackra barn, som icke generade sig att klatscha ett duktigt slag i den främmandes hand, och jag erfor snart, att de visste sin skyldighet efter deras morfars metod.

”Front!” kommenderade modern. Alla sex, ända till

den minsta pojken om två år, ställde sig i rad och stodo som tända ljus.

Stor presentation.

"Detta är Gustaf, tolf år, tredjeklassist. Kan stå på hufvudet som en äkta romare. Jag slår vad att du kan berättat oss hvad morot heter på latin?"

"*Daucus*," svarade gossen, utan att blinka.

"Sade jag icke det? Vidare: Karl Robert, tio år, förstaklassist, stor hästkarl, virtuos i konsten att rida barbacka till brunnen. Vidare Knut, åtta år, bygger kvarnar i bäcken och ämnar blifva ingenjör . . . Karin Maria, sex år, studerar dansskola för en ekorre, som bor med henne, äter med henne och sofver med henne . . . Alexander, fyra år, känner sig kallad att blifva trumslagare och går i lära hos en tam harunge . . . Ändtligen Maximilian August, två år . . . Nå, Max, tummen från munnen, stå rak på korfstickorna! . . . Studerar första grunderna i den ädla konsten att rida kähäst . . . Se så, marsch, alla till kojs! Hvad? Säger ingen godnatt åt mamma?"

Fronten upplöste sig och sprang i oordnade leder modern i famnen. Hon kysste dem med ett godt löje, slätande deras rebelliska hår, och efter en mer eller mindre krumbuktad knix för de främmande voro alla försvunna.

"Karin behöfver ingen dansskola, hon är smidd af fjäderstål," anmärkte jag.

"Nej, jag tror verkligen att hennes nuvarande lärmästare öfverträffar herr Remahl, fastän han icke går så utåt med fötterna. Jag tänker att man icke skall påklistra folkvett utvändigt; det är bättre att lefva sig in däri."

"Barnen se friska ut. Få de tillfälle att skida om vintern?"

"Å ja, snö ha vi nog och skare på vårarna. Skolan är en sträng buse, men ni skulle se dem en lofdag i backarna!"

”Kunna de också lägga sig ned på isen och draga upp en major ur strömmen?”

Fru X. betraktade mig förvånad.

”Hvad menar ni?” frågade hon.

”Ingenting. Jag kom att tänka på ett litet äfventyr . . . en ung person . . . hennes namn, tror jag, var Blåsväder.”

Fru X. sprang upp, fattade mina båda händer och drog mig till fönstret. De vackra bruna ögonen betraktade mig med en detektivs uppmärksamhet.

”Nej,” sade hon med ett bryderi, som roade mig obeskrifligt, ”jag vet verkligen icke . . .”

Jag burrade upp mitt hår öfver pannan, grep ett par glasögon, snörpte hop läpparna och sade högtidligt:

”*Spangdang!*”

”Spik! Spik! Det är du, jag tänkte ju strax, att det kan icke vara någon annan än Josefine Hemming!” — Och hon svängde mig om med en uppriktighet, som nästan kom mina leder att knaka. — ”Lilla pyre, hvad du har vuxit lång, sedan du grät så erbarmligt på isen. Tutti du!”

”Drifva du!”

Och vi skrattade så hjärtligt, att det blef nödigt upplysa min reskamrat, fru S., om orsaken till vår munterhet.

Under tiden dukades en landtlig tesexa, värd allt beröm. Ett så kärnfärskt gult smör, ett så smakligt hembakadt bröd, en så superb lax i flera anrättningar måste öfverallt anses afundsvärda. Efter denna läckra supé drog sig fru S. tillbaka till värdens rum, som ställts till vår disposition, för väl vädradt för att röja spåren af gammal tobaksrök. Och nu följde en stund af dessa förtroliga meddelanden, som få ett så lifligt intresse af barndomens minnen.

”Jag ser icke till din trogne slaf, som ville gå i forsen för dig,” började jag, efter att ha redogjort för mina senare öden.

”Froste? Å, den har svalkat sig, han är skolmagister

i Uleåborg och planterar med otroligt besvär en legion romare i min Gustaf. Man kan på många sätt bevisa sin tillgifvenhet, till exempel med att servera plaggor åt sin forna flammans pojkar.”

”Och dina öfriga gamla vänner? Jag menar de beskedliga människorna, som gjorde sig en så otrolig möda att förvandla dig till en fin dam.”

”Och en så otacksam möda! Jag ber dig, Tutti, säg intet illa om dem, de ville mig väl på sitt sätt. Sådant vilddjur jag var, och hvilket bekymmer jag förorsakat min snälla moster Lucia! Ja, du, hon gaf mig förlorad och upptog efter mig en mera läraktig fosterdotter. Landshöfding Stjernschantz flyttade bort, landshöfding Lagerborg kom i hans ställe, men allt förblef moster ett inventarium i länsstyrelsen. Det var nu en gång hennes lefnadsbestämmelse. Den kära gumman, jag tror verkligen att det blef hennes död, när hon en vinter icke blef bjuden till landshöfdingens bal. Lyckligtvis hann hon få bjudningskortet en vecka efter balen; det hade förirrat sig, jag vet icke hvar, och moster gick nöjd att uppsöka sin förste gynnare, landshöfding Carnall.”

”Och de andre olycklige, som åtog sig förtroendet att dressera dig för sällskapslivet, hvad blef det af dem?”

”Jag känner ej herr Remahls senare öden, jag vet blott att han fick två farliga medtäflerskor, fru Gellerstedt och mamsell Arppe. Om han lyckats eröfra Finland med sina battemanger, så fruktar jag att han åter förlorat det. Min första lärarinna, som snart gifte sig, sjöng förmodligen Franzéns visa:

Barnet gråter, vaggan går,
och klaveret hvilar.

Mamsell Hagtorn undkom lyckligt den gallfeber jag var nära att ådraga henne och knäppte ännu i många år sina elever med linjalen på fingrarna.”

”Och magister Spik?”

”Hvarför upprör du mina ömma känslor? Han har avancerat till titulärråds värdighet. Fransyskan är nyttig till många ting.”

”Och herr Westerlund?”

”Riktigt, också en lärare, jag har honom att tacka för min flykt från folkvettsskolan. Han blef värdshusvärd och slutligen rådman i Uleåborg. Du minns den morgonen, när vi drogo major Björn ur forsen?”

”Ja, mycket väl. Jag vill påminna mig att det var *du*, icke *vi*.”

”Nej vi, ty du ökade forsens vatten med dina tårar. När jag återvände, hade moster Lucia om natten begrundat mitt sista bravurstycke i teatern och fattat det förståndiga beslutet att skicka mig hem till min far. Hvem var lycklig, om icke jag? Major Björn uppsökte mig; en hedersgubbe med sina befängda smekord! Han följde mig hem. Du vet kanske, att han varit min fars kompanichef . . .”

”Man berättade det.”

”Nå, du må tro det blef muntert att höra de två gubbarne göra om 1808 års krig i vår fredliga prästgård, och jag behöfver ej tillägga, att fältmarskalken kom grundligt till korta. Nu hade majoren fyra egna döttrar, hvilka han i sin faderliga förtjusning brukade karessera med smeknamnen ’kattan’, ’suggan’, ’kalfven’ och ’fålen’. Icke nöjd med dessa fyra husdjur, bedyrade han, att ’kosacken’ skulle blifva hans femte, och kosacken var jag naturligtvis; det var en riktig rangtitel i bredd med de andra. Men då hvarken far eller jag hade lust att så utan vidare låna ut mig till Haparanda, beslöts att majoren och far skulle byta på ett par år eller så. Nästa sommar sändes ’kalfven’ till oss och ’kosacken’ till Haparanda. Jag inser nu, att det var ett lyckligt byte. Alla de fyra husdjuren voro uppfostrade af en förträfflig mor, som icke mera fanns till; enkla, okonst-

lade människor, och likväl med ett sällsynt mått af kunskap och sann bildning. 'Kalfven' förstod att vårda och muntra min gamle far bättre än hans egen dotter och införde en helt annan ordning i vår förvildade prästgård. Jag åter gick i skola hos min jämnåriga 'fålen' och hennes äldre systrar, som voro gifta i närheten. Ingen dressyr, intet klister; godt umgänge, goda böcker och lust att läsa; det gick af sig själf. Utan att veta huru, folkade jag mig under dessa två år så långt som det var möjligt för min natur. Det är tarfligt nog, som du ser; vilden är manglad, men icke urtvättad. Alla kunna icke vara gjutna i samma smältdegel... Far dog, jag gifte mig; nu vet du allt."

"Och huru ämnar du uppfostra din dotter?" frågade jag, varm af denna älskvärda uppriktighet.

"Icke som hennes mor blifvit uppfostrad, icke i öde-
marken, icke på skidorna. Hon skall få lära, erfara, tänka; hon skall tämjas, men icke i bur. I den fria naturen skall en fri ande utveckla sig. Tro mig, af alla mina dårskaper återstår likväl något, som jag ville lämna i arf åt min dotter: friheten att vara sig själf, icke skrymta, icke hyckla; att böja sig under de jordlifvets band, som vårt samvete gillar och vårt förnuft erkänner, men skratta åt småtrasslet. Ja, förlåt mig, älskade moster Lucia, vänd dig ej i din graf: min dotter skall aldrig gå i herr Remahls dansskola."

Det var sent, och vi skulle tidigt fortsätta vår resa. Innan vi skildes, frågade min vän:

"Vill du ej se mina barn sofva?"

Hon öppnade sakta dörren till barnkammaren. Där lågo de fyra yngsta, blommande, rödkindade, som mogna smultron. En stack fram sin fot utom täcket, en annan hade redan hunnit svänga sin lilla person med hufvudet där fötterna skulle haft sin lagliga plats. Modern jämkade med lätt och öm hand alla oordningar åter i skick --- denna samma mor, som jag sett gripa en skenande häst i tygeln.

”Hvar sofva dina äldsta gossar?”

”Deras sofrum är salen, men när vi se gäster hos oss på kvällen, är det för dem ett kärt nöje att sofva i hövinden.”

”Och du själf?”

”Jag? I min ungdom sof jag mången sommarnatt i båten eller på hårda berget. Nu består jag mig lyxen af en bädd bredvid barnen.”

”Och du har med sex barn icke städslat en barnsköterska?”

”Nej, du; jag litar helst på mig själf. Skulle jag lämna mina barn i tjänarnes omvårdnad?”

Jag tryckte min väns hand. Hade hon varit värre än en pojke, som man en gång sade om henne, och hade vilden ännu icke blifvit fullkomligt urtvättad, så var hon dock en mor, som kunde försaka sig själf.

Klockan sex följande morgon stod vagnen förspänd med sediga hästar. Vi hade tackat vår värdinna för den angenämaste gästfrihet och sutto redan i ekipaget, när jag hörde en af de äldre gossarne ropa:

”Drifva!”

”Hvem menar han?” frågade jag, förvånad att än en gång höra detta namn, som jag trodde här vara en hemlighet mellan ägarinnan och mig.

”Han ropar sin syster,” skrattade modern. ”Gossarne gå att fånga ekorrar, och den lilla har fått förtroendet att bära deras smörgåsar till skogen. Jag vet ej hvar de upp-snappat namnet, förmodligen i Uleåborg. Karin bär det med resignation. Jag har sagt henne, att nog smälter en drifva, blott hon får se sin rätta vår.”

”Ja, ja. Farväl!”

”Nej, vänta ett ögonblick! Hur har karlen spänt för? Tömmarna äro ju trasslade i remtyget; på detta sätt blifva ni osams med första grindstolpe. Vara kusk och icke köra

med ordentliga tömmar! Nej, stig icke ned, karl; jag skall hjälpa dig. Understår du dig att låta hästarna skena en gång till, så tänk på mig!... Så, nu är det klart. Marsch, pannkaka!"

BRITA SKRIFVAR.

Hengist hade mer än ett dygn i klart väder ångat fram öfver Östersjön, när den gamla fienden misten ånyo stoppade färden på höjden af Gottland. Passagerarne på akterdäck tvistade om hvem som utdragit lotten numro åtta och hörde med nöje fru Rönnevall förklara sig offervillig. Hon bar skulden för villervallan från numro sex; hon hade varit så länge i elden, att hon kände sig krigsvan och var beredd att rycka i fält med numro åtta.

Vid pass en mil från min födelsestad bodde en kronofogde, assessor Richardson, hvilken samlat en betydlig förmögenhet i den goda tiden, då svenskt mynt var det allmänt gångbara, men alla kronoutskylder skulle betalas i rublar. När denne herre sugit sig mätt och satt sig i ro, kom en mäktigare fordringsägare med sin förfallna växel och gaf intet anstånd. Assessorn nödgades lämna sina vackra sedelbuntar i arf åt en son och två döttrar. Döttrarna gifte sig och fingo efter landslag en fjärdedel hvar; sonen fick hälften. Denne unge herre, Magnus Richardson, var då kanslist i Vasa hofrätt, en fin gentleman, hvilken troddes med sitt klingande hufvud gå långt och väl torde en dag presidera i hofrätten. Till allas öfverraskning tog han emellertid afsked, reste utrikes och blef borta i tolf år. Hvar han denna tid uppehållit sig, visste ingen med säkerhet; det berättades att han några år lefvat bland de holländske boers i Sydafrika. Visst är, att när han återkom som militär med titeln af öfverste, liknade han

mer en afrikan än en finrakad och välspetsad hofrättskanslist. Jag såg honom en gång; han skulle ha varit vacker med sin ståtliga militäriska hållning, om han ej varit till hälften vilde. Man sade att han stridt mot kaffrerna och blifvit sårad af en förgiftad pil. Han bosatte sig på sin ärfda egendom icke långt från vår stad, blef jordbrukare, ödde penningar på afrikanska metoder i landthushållningen, lefde ogift, umgicks med ingen, talade föga, läste mycket och var en sjuklig, besynnerlig enstöring, som gjorde i tysthet godt.

Vid den tiden, från mitt tionde år, kom stundom en sjömansänka vid namn Brita Skrifvars till oss för att sälja lärfter och mattor. Jag hörde min mor prisa hennes väfvar, isynnerhet lärfterna, såsom de yppersta man kunde få, så mjuka, så fina, så jämna, att de ansågos för ett mästestycke af hemslöjd. Hvar tråd var spunnen och väfd af den fattiga kvinnan; hennes arbete var eftersökt, men min mor fick det mesta; hela min utstyrsel af linne är från Britas väfstol. Jag förstod då icke att betrakta vårt linneskåp med samma tysta beundran som min mor betraktade det, men jag beundrade Brita Skrifvars. Aldrig hade jag sett en fattig kvinna som hon. Hon bar sin enkla, randiga yllekänning, sin svarta bomullströja och sin hvitbottniga bomullsduk som en prinsessa, såg bra ut och kunde tagas för mindre än trettio år, fastän hon sannolikt var icke så litet däröfver. Barn fästa sig ofta vid främmandes blick. Jag kunde icke se dessa kloka, varma, tänkande ögon, utan att känna på en gång fruktan och deltagande: fruktan för att de tycktes genomskåda mig, deltagande för att dessa ögon merendels voro så sorgsna. Rätt förtrogen kunde jag icke blifva med denna väfverska, som så lifligt anslog mig. Där var något bestämdt, nästan hårdt kring hennes läppar, som tycktes säga: kom mig icke för nära! Och bestämd var hon mer än min mor tyckte om, ty när en väfbunt mycket beundrades och min mor ville bjuda en riksdaler utöfver det begärda priset, vägrade Brita. Sin arbetslön

skulle hon hafva, det var icke värdt att pruta på den, men lika litet mottog hon något däröfver. Bjöds henne en duk eller ett skålpund socker och kaffe på köpet i handelsboden, var hon lika bestämd; det enda hon kunde förmås att mottaga var ett band rysskringlor åt barnen. Vår gamla Lena, hushållerskan, dolde icke sin harm öfver hvad hon kallade Britas högmod. En sådan fattig stackare, menade Lena, skulle tacka Gud för hvar brödbit; hon hade fått svälta nog i sin tid med barnen.

I nära tio år sågo vi på detta sätt Brita Skrifvars föryttra om lördagskvällarna hvad hon väft under veckan, alltid lika höflig, lika bestämd och knappt mera förtrogen i huset än vid sitt första besök. Min mor var den enda, för hvilken hon stundom kunde förmås att öppna sitt hjärta. Så förbehållsam hon var, erforo vi dock genom grannarne något om hennes föregående lif. Hon var dotter till en daglönare i arbete hos gamle assessor Richardson, hade som ett vackert och klokt barn vunnit hans ypperst, blifvit upptagen i hans hus vid föräldrarnas död och fått läsa med döttrarna. Dessa goda dagar togo en ända, när Brita vid sjutton års ålder fick det olyckliga infallet att, mot assessorns vilja, gifta sig med en sjöman, Erik Skrifvars, en ung, vacker karl med lätt hjärta och två tomma, tjäriga händer. Assessorn förgrymmades, tog sin hand från den otacksamma och lät henne pröfva lyckans omskiten. Dessa visade sig snart nog. Tre år därefter drunknade Erik Skrifvars på Liverpools redd, änkan blef fattig och sjuk, barnen brödlösa. Det gick som det kunde, illa nog, sades det, flera år. Brita var för stolt att anlita någon hjälp, men slutligen *erbjöds* henne ett lån på trehundra riksdaler, man visste ej då hvarifrån, genom ortens präst. Detta mottogs, hälsan förbättrades, modet återvände, Brita började väfva, byggde sig egen stuga och redde sig godt nog, tilldess att ett nytt skifte förändrade allt.

Till orten flyttade en länsman, expeditionsfogden Black,

en godmodig, liten, påpasslig karl, begåfvad med ett lika utomordentligt nit i ämbetet som med en utmärkt brist på förmåga att uppfatta sina medmänniskors känslor. Denne språksamme, nitiske, lustige man med det goda hjärtat och de gripande länsmansklorna blef ett slags affärsvän i vårt hus, där hans biträde som pantfogde ofta behöfdes för att indrifva förskotter hos slarfvice tjärbönder. Dels af honom, dels af grannarne har jag erfarit följande tilldragelse.

En vårmorgon i början af juni lät befallningsman Black spanna för sin gamla kurirkärra, medtog nämndeman Aron från Knutila gård, besiktigade i förbifarten gästgifveriet och vek därefter af på byvägen ned till hafskusten. Under denna skramlande färd öfver gropar, stenar och stjälpiga vägtrummor uppstod mellan de åkande följande korta samtal:

Black. Vi ha en förrättning i dag. Vi skola utmäta en fordran hos Brita Skrifvars.

Aron. Jaså. Jag visste icke, att Brita numera är skyldig någon.

Black. Hon är skyldig trehundra riksdaler åt öfverste Richardson. Han kräfver ut dem.

Aron. Det är icke möjligt.

Black. Jo men, det har varit vid tinget, den dagen nämndeman låg i skälfran. Brita har erkänt skuldsedeln, det är klappadt och klart.

Aron. Men det är ändå icke möjligt. Förr skulle Richardson stämma far, mor och syster än Brita Skrifvars.

Black. Hvarför skulle han icke utsöka sin lagliga fordran?

Aron. Si, där är en hake. För att han varit galen i Brita ända sedan han gick i skolan. För att han är lika galen i denna dag. För att han rymde ur landet, när Brita gifte sig, och för att hon kan blifva hans hustru hvad dag hon vill. Svarar hon ja, är det så godt som amen i kyrkan.

''Men är hon icke ett simpelt hjon och han en öfverste!''

utropade expeditjonsfogden, mycket förvånad, och gaf hästen en klatsch med den framgång, att selpinnen föll ur vid en knyck i groparna.

Nämndemannen fick icke tid att svara, ty snart voro höga kronans vederbörande vid målet för sin resa. Det var en liten vältimrad, rödmålad stuga med ett par björkar på planen och utsikt emot det öppna hafvet hundra steg därifrån. Hela nejden var ett stort slättland, uppkommet af gammal hafsbotten, med mager sandjord och glesa fiskarestugor.

Vederbörande stego ur, frånsände hästen och stöflade uppför en liten trappa in i en nyskurad förstuga, beströdd med enris, som hade det varit söndag. I stugan vid spinnrocken satt den kvinna de sökte. Hon syntes föga förvånad öfver besöket, hälsade med en vink att de skulle taga plats på bänken och afbidade tigande deras ärende.

Expeditjonsfogden Black var ej en af de buskablyga, men nu satt honom liksom en stopp i halsen. Han kastade ett öfvadt öga på lösegendomen, luktade på ett par resedor i fönstret, snusade ur sin näfverdosa och begärde slutligen något att dricka efter den dammiga vägen.

Kvinnan hämtade en mugg spisöl, som måtte ha varit styrkande för en ämbetsmans nit, ty sedan Black ännu en gång luktat på resedorna, frågade han, om denna föreställda person var Brita Skrifvars.

Hon nickade och fortfor att spinna.

”Efter så är,” sade länsmannen, repande mod, ”och efter ni vid tinget erkänt öfverste Richardsons fordran, så är jag nu här för att utmäta lösegendomen. Förslår icke den, så kommer er stuga att gå på exekutiv auktion.”

Exekutiv auktion är ett slags trollord, som aldrig förfelar sin verkan, när det uttalas med behörigt eftertryck på ämbetets vägnar. Ganska riktigt löste det äfven nu den tystlåtna kvinnans språklåda.

”Får jag ej några veckors anstånd?” frågade hon. ”Gos-

sen min väntas hem från Amerika, och allt hvad jag sparat till att betala skulden gick åt till att utstyra honom på första resan.”

”Gör mig ondt, Skrifvars,” genmälde länsmannen myndigt. ”Lag och författningar veta intet om anstånd. Här skall lysas auktion nästa måndag en vecka till, om icke gäldenären därförrinnan förnöjer fordringsägaren. Men var icke ängslig för det, Skrifvars; nog får Richardson sitt. Såg jag icke ett par feta kor därborta i beteshagen? Sådana stå på våren i högt pris. Ni har ett försvarligt väggur, ser jag, en bra spinnrock, en präktig väfstol och vackra garnhärfvor. Förmodligen har en så ordentlig människa dugliga sängkläder och yllekjolar på vinden, de betala sig bra. Ligga där icke väfvar utbredda på bleket? Lita på, att jag höjer priset; jag skall låta Aron ropa in lärft till ett dussin skjortor åt mig. Litet krimskrams har väl också er man fört med sig, som sjömän bruka; kanske en sidenduk, kanske en guldring? Det blir allt pengar, ser Skrifvars. Räknar jag därtill sängen och bordet och stolarna, grytan i spiseln och kaffepannan på hyllan, så vill jag nästan slå vad, att ni får behålla stugan med tomma väggar. Men skulle hon gå, så var icke rädd; hon är ju nästan ny, nog komma fiskaregubbarne här att kifvas om henne, hon skall kosta dem vackra fjärdingar strömming. Icke skall ni därför bli utan tak öfver hufvudet, Skrifvars. Ni skall få bo i min badstuga, ni skall få tvätta åt mig. Hör på, kanske kan ni bjuda oss litet mat på morgonkvisten? Hvad säger ni om en kaka färskt hålblöd, litet nysskärnad smör och en lagom ung filbunke? Förstås, för kontant ersättning. Och skulle ni vara försedd med goda potäter, nyssrökta böcklingar, en fårboge och en kopp kaffe, vill jag ej göra er ledsen med att försmå. Sjön suger. Jag är icke så noga på ämbetsförrättningar, jag skall uppteckna lösegendomen, medan ni dukar . . . Hvad är det ni har där i mahognylådan? Har man sett! En kompass . . . veritabelt engelskt arbete! Den skall betala sig!”

”Kompassen säljes icke,” sade Brita, borrhande sina stora bruna ögon tvärtigenom kronans nitiske tjänsteman.

”Stickor heller, hvad gör ni med en kompass? Hvad är det för en raritet? Där står något ristadt i mässingen . . . ’Oföränderlig’. Hvad vill det säga?”

”Det vill säga, att när det lystes första gången för oss i kyrkan, sa Erik till mig: Jag kommer ofta att resa från dig, kanhända på långa år. Se då på kompassen, när jag är borta. Förrän hans nål pekar mot söder, skall jag dig aldrig svika.”

”Och det tror ni!” inföll nu nämndeman Aron med ett illa doldt grin. ”Jag har hört sägas, att kompassen visar ibland fördärfvadt miste. Icke är det värdt att lita på honom, Brita; er man kan ha lurat er vackert på sina utrikes resor.”

Brita Skrifvars blef blossande röd.

”Ni ljuger!” utbrast hon häftigt. ”För att jag är en fattig änka, vågar ni försmäda en ärlig karl. Det är nu femton år sedan Erik drunknade på Liverpools redd. Lefde han, skulle ni två aldrig stå här.”

”Jag har hört sägas,” mumlade Aron, ”att sjömän bruka drunkna litet här och litet där. När det passar i stycket, komma de åter till lifs.”

Brita svarade blott med en blick af förakt. Hon dukade bordet tigande och gick sedan ut, medan kronans vederbörande åto.

”Hvad är det för ett obeskedligt tal af nämndeman?” sade länsmannen, medan han angrep den delikata frukosten, som kunnat fresta en landshöfdings aptit. ”Var icke Erik Skrifvars en ärlig sjöman?”

”Nå,” sade Aron, efter att ha gjort en ansenlig grop i smörbyttan, ”ärligheten var nu som folket är mest. Litet lättfotad var han med pengar och kvinnfolk, men icke fick han plikta för det. Han blef borta en natt i Liverpool, och efter hatten hittades andra dagen i sjön, sades det att han

drunknat. Själamässan ringdes ordentligt året därefter, men folket i byn har sin tro för sig. Gå och säg det åt Brita! Himmelselement, hon höll sin man för ett helgon!"

"Jaså, hon tror icke? Tag för sig af filbunken, nämndeman!"

"Hvad skulle *hon* tro! Sådan har hon alltid varit, fattig som en ugnsviska och styf som en kvastkäpp. Befallningsman hör hur hon kan bruka sin mun mot höga kronan. Jag undrar om hon skall bära sitt hufvud lika högt efter auktionen . . . Tack som bjuder, nog räcker jag fårbogen . . ."

Länsman Black medgaf, att när kvinnfolk en gång fått något i hufvudet, lönar det sällan mödan att tala förnuft. Men hvarför Richardson skulle utsöka sin fordran hos en så ordentlig människa, när han ju hade full valuta i egendomen . . .

"Det måtte ha skett i förargelsen, sedan hon brukat mot honom sin otidiga mun," menade nämndemannen.

När den rundliga måltiden slutats, väntade länsman Black några minuter förgäfves på gäldenären och kaffet, granskade än en gång sin förteckning på lösegendomen, lade en liten silfverpenning på bordet och begaf sig på återresan med sin pliktskyldige följeslagare.

En stund därefter återkom Brita med den trettonåriga dottern, som varit skickad till staden.

"Nå," frågade hon, "hvad sade doktorn om dina ögon?"
Flickan teg.

"Jag vill veta hvad bot han gaf dig," upprepade modern.

"Han frågade noga huru det börjat," svarade flickan.

"Jag berättade honom huru jag sof i höstas vid kärret, när vi sökte vår ko, och sedan blefvo ögonen sjuka. Han sade att jag borde resa till Helsingfors så fort som möjligt."

"Annars?"

"Annars kunde jag vara blind om åtta veckor."

"Hvad är detta för enfaldigt prat!" utropade modern

bleknande. "Skulle du blifva blind, Anna Maj, du, som kan läsa så bra i bok!"

"Jag kan icke läsa mer," suckade flickan.

"Å, det går om, barn, det blir nog bra af sig själf, doktorerna göra sig alltid så viktiga. När Matts kommer med Argo från Amerika, få vi pengar. Är det då ej bra med dig, resa vi till Helsingfors. Har du hört något om skeppet Argo?"

"De sade i staden, att det förlit," svarade flickan, dröjande på orden.

"Argo?"

"Ja, Argo."

Modern satte sig på trappan. Detta sista slag träffade tyngre än något af de förra, men icke nog hårdt att krossa ens modershjärtat.

"Det där är löst prat," sade hon, kämpande mot sin inre bäfvan. "Gå till Vik-Jonas i byn, och fråga huru det är. Vik-Jonas kommer i dag från staden och har varit hos patron i kontoret."

Hon hade knappt sagt dessa brådskande ord, innan en ryttare sprängde in på den lilla gården, och ur sadeln steg öfverste Richardson, den gåtlike, obeveklige fordringsägaren. Om Brita varit i stugan, skulle hon tillbommat sin dörr. Nu kunde hon icke vägra att mottaga honom. Hon for med handen öfver sina tårlösa ögon, behärskade sig, bortskickade flickan på ärendet till byn och inbjöd den ovälkomne gästen i stugan.

Han såg icke ut som en hjärtlös ockrare, denne Richardson. Han var lång, svartskäggig, blek, bar höga, besporrade stöflar, ridspö, en slokande hatt, en grå pläd öfver skuldrorna och i bältet ett par pistoler. Hans drag voro mera sorgsna än stränga, ögonen brinnande af en sjuklig glöd, men det fanns i dem något ädelt och tilldragande.

Han kastade sig vårdslöst på bänken, som hade han varit hemma hos sig, och frågade huru Brita befann sig.

”Solen går upp och går ned som förut,” svarade hon.

”Huru är det med flickans ögon?”

”Illa. Doktorn vill att hon reser till Helsingfors.”

”Det kostar pengar.”

”I nödfall kunna vi gå till fots.”

”Och du väntar hem Matts?”

”Jag vet icke. Det sägs, att Argo förlist.”

”Hvarför skall du låta din ende gosse resa till sjöss, där hans far miste lifvet?”

”Har jag råd till annat?”

”Du *kan* hafva råd till allt.”

”Men jag *vill* icke. Det vet ni förut.

”Stackars kvinna! Det gör mig ondt om dig.”

”Och likväl skickar ni edra handtlangare att utmäta kudden under mitt hufvud, mina händers förvärf, min dotters ögon och min sons lif!”

”Jaså, de ha varit här? Det är allt som du själf velat. Du vill icke hafva *min* egendom, alltså tager jag *din*.”

”Gör det! Tag hvad ni kan, jag har något kvar, som ni icke kan taga: mitt samvete och min tro.”

”Är du så viss därpå?”

Han sade dessa ord med en tonvikt som lät ana något därunder. Hon teg. Han tog hennes hand och ville kyssa den, men hon drog handen hastigt tillbaka.

”Hör mig, Brita!” fortfor han lidelsefullt. ”Så långt jag minnes tillbaka, har du varit min brud, och jag har sagt dig, att du till sist skall blifva min hustru. Visa mig då något bättre medel att böja din okufliga vilja! Femton års sorger röra dig icke, barnens välfärd och eget välstånd kunna icke beveka dig. Jag har ju varit god mot dig, jag har ju bjudit dig allt, och du har försmått det. Nu måste jag rycka dig upp med roten för att äntligen få dig. Hvarför skulle du tvinga

mig att drifva dig i armod på landsvägen? Hellre ville jag gå där som tiggare själf än se dig i nöd, men hvad skall jag göra? Jag *måste* ju äga dig, om jag ock skall slita dig i tusende stycken."

"Och om ni slete mig i tusende stycken, så skulle hvarje stycke svara er: nej, nej! Er godhet! Ert allt! Hvad bryr ni er om min lycka, endast ni vinner ert dåraktiga mål? Kan lyckan någonsin vinnas med att försaka sitt hjärtas tro?"

"Hör på den hårdnackade, den förblindade kvinnan! Hon tror verkligen, att jag aldrig har tänkt på hennes lycka. Nåväl . . . på *din* lycka tänker jag i den stund som är, och därför vill jag nu säga dig, Brita, att det i dag är sista gången jag kommit till dig för att bedja dig blifva min. I söndag måste det lysas för oss. Två veckor därefter måste du vara min vigda hustru, dina barn mina barn, min egendom din egendom. Jag kan icke vänta längre. Efter två veckor är det för sent."

"Det har varit för sent i aderton år," svarade Brita. "Hvarför tog jag er icke i vår blomstrande ungdom? Jag vet icke. Kanske därför att ni var för mig som en bror, och jag höll er kär som en bror. Hvarför gaf jag min tro åt Erik Skrifvars? Det vet jag ej heller. Kanske därför att *han* ej var min bror, därför att ingen systems hjärta stod mellan honom och mig. Skedt som skedt; en spån skall man icke vara. Mitt hjärtas tro kan jag icke gifva mer än en gång. Hvad jag en gång svurit, det gäller lifvet, det kan icke brytas af år, nöd eller död."

"Hvilken kvinna! Se på henne, min Gud; är hon icke värd en bättre lott? Men, Brita, du litar för mycket på din egen kraft."

"Och på hvad skall människan lita, om ej på sin egen kraft?"

"Det finns en starkare makt, som bryter vår vilja."

"Så sägs det. Jag vet ingenting annat än handla rätt och stå där jag står. Slå mig, försök!"

"Jag vill ju ej slå dig. Hvarför skall du tvinga mig att vara grymmare än den lagens röfvere, som rycker bort hufvudgården ifrån din bädd? Blif min hustru — icke för min skull, utan för din!"

"Drif mig på landsvägen, låt mig dö i elände, begraf min vissnade kropp, och skrif på kistan: Brita Richardson! Nej, icke ens det skall lyckas er. Mina barn skola rista där: Brita Skrifvars."

"Således: hvarken år, nöd eller död skola bryta din tro. Stryk ut döden, Brita!"

"Jag förstår er icke."

"*Din man lefver!*"

Blott en hastig, skygg blick af ångest och tvekan för-rådde genklangen af dessa fruktansvärda ord i det mest tro-fasta och mest trotsiga kvinnohjärta. Hon genmålde nästan kallt:

"Var detta allt hvad ni ville säga mig?"

"Ja, det var allt. Och det tyckes mig vara nog."

"För er kanhända, icke för mig. Jag tror bättre om er, än ni tror om mig. Jag anser er ur stånd att vilja öfverlista mig med en lögn. Ni har själf blifvit bedragen af någon en-faldig skepparesägen. Man tror gärna det man vill tro."

"Måste jag då bit för bit slita hjärtat ur ditt bröst? Jag känner styrman Granfors, han är en trovärdig man. Han lastade för några veckor sedan i London och gick där ombord till en amerikanare, som bjöd ut kätting för godt pris. Då kommer en matros med långt skägg, styr kurs på Granfors och frågar på engelska, om han är svensk eller finne. Granfors svarar finne och tycker sig hafva sett karlen någonstädes förut. Karlen frågar hvarjehanda om Finland, om vår stad och om en person vid namn Brita Skrifvars lefver ännu. Med ens går ett ljus upp för Granfors, att det måste vara Erik

Skrifvars, som sades ha drunknat för femton år sedan . . . När de då talat en stund, sade Granfors rent ut på svenska: hör nu, kamrat, är du icke Erik Skrifvars? Hvertill karlen svarade på engelska, att det måtte vara ett misstag, och vände honom ryggen. Lagg märke till, att karlen förstod den svenska frågan och att det amerikanska skeppet dagen därpå afseglade till *Kronstadt*."

"Är det allt hvad ni vet?"

"Ännu icke. Jag vet något mer."

"Jag vill icke höra det. Förstår ni då icke, att hundrade sjömän likna hvarandra? Det följer med yrket, det följer med sjön. Och för en sådan flyktig likhet med en karl, som Granfors icke har sett på femton år, tror ni att min hederlige, min trogne, min ärlige Erik skulle ha bedragit sin kapten, sin flagga och hela världen med ett uselt svek! Ni tror att han, som velat gifva sitt lif för mig, skulle i så många år öfvergifvit hustru och barn för jag vet icke hvad! Blygs, Richardson! Ett barn skulle skratta åt er."

"Jag tviflar därpå. Du vet nu hvarför jag än en gång kommit för *din skull* och hvarför jag icke kan vänta. Från *Kronstadt* är icke mången dagsresa hit. Det är likväl något som rågar måttet och som du ännu måste höra. När Granfors miste sin man ur sikte, frågade han amerikanarne om de kände karlen med skägget. Ja visst, han hade ju seglat med dem, nog kände de *Scriters* . . . och denne *Scriters* var *gift* i *New York* . . ."

Brita Skrifvars rodnade häftigt, satte sig vid spinnrocken och lät hjulet rulla med svindlande fart.

"Nej, Brita, försök ej att spinna, du sliter af tråden!" fortfor den obeveklige älskaren. "Scriters hade varit gift, och var det kanske ännu, med en irländska, som höll spis-kvarter för sjömän. Nog kände vi långa Polly, sade amerikanarne."

”Lögn! Lögn! Ormalåt!” voro de enda ord den som ett villebråd hetsade kvinnan förmådde framstamma.

Efter en kort paus sprang hon upp, stötte kull spinnrocken och ilade ut, men mötte i förstugan expeditionsfogden Black.

”Goda nyheter! Goda nyheter, Skrifvars!” ropade denne emot henne på trappan. ”Hvart så brådt? Vänd om, så skall jag berätta en lustig historia!”

Hon betraktade honom förvirrad; det mörknade för hennes ögon.

”Nej, gumma, nej, så springer man icke bort från sin lycka!” skrattade länsmannen och spärrade dörren. ”Ser hon icke ut, den där, som ville hon hoppa i brunnen! Tag mig hellre i famn, Skrifvars, det har jag ärligt förtjänt för hvad jag nu skall berätta er.”

Och med dessa ord släpade han henne med sig tillbaka till stugan. Hon satte sig invid spisen och fattade ett par kardor, utan att veta hvad hon gjorde. Om en stund såg man henne fara med handen öfver sina ögon, likasom för att förjaga en elak dröm, och snart hade hon återvunnit hela sin själfbehärskning.

”Ah, se öfverste Richardson!” fortfor länsmannen i den upprymdaste sinnesstämning. ”Kärande och svarande, nå, det kallar jag fullsuten rätt! Lag och författningar måste ha sin gång, men hvem rår för att det regnar guld på landsvägen? Ni är en lycklig ost, ni, Skrifvars; jag önskade ha så kontanta och flinka vänner som ni. Hvar håken har ni fått dem ifrån? Den konsten måste ni lära mig. I fjorton års tid har jag mätt ut löst och fast, kronorester och brännvinsplikter, men maken till likvid står ej i mitt tjänstediarium. Puh, rödfålen är alldeles löddrig, jag har kört sönder kärrhjulen på er eländiga krakväg!”

”Hvad är det befallningsman pratar?” frågade Richardson snäft.

”Ursäkta, jag pratar icke, jag gör min tjänst efter lag och författningar,” genmälde länsmannen stött. ”Och efter det angår dessa båda föreställda personer, den ena som borgenär, den andra som gäldenär, så kort och godt, jag har uppburit full likvid för käranden Richardsons fordran hos svaranden Skrifvars — kapital, räntor, utsökningskostnad, skjutslega och dagtraktamente, utom särskild ersättning för besväret att resa hit tillbaka och underrätta besagde gäldenär, att auktionen blir inställd.”

Öfversten lät undfalla sig en förmodan att befallningsman tagit en extra morgonknäpp i gästgifvaregården.

”Hvem? Jag?” utbrast kronans nitiske tjänsteman, högeligen mankerad. ”Jag skulle tagit mig en extra morgonknäpp, jag, som på sex veckor stämt trettio personer för första resans fylleri, åtta för andra och två för tredje resan! Den som gitter åtala mig i min tjänsteutöfning för att jag knäppt eller knäpper eller i tidernas tider ämnar knäppa, den skall jag gifva en knäpp af lag och författningar. Jag skulle knäppa . . . puh! Öfversten knäpper! Langa hit en mugg spisöl, Skrifvars!”

”Var så god och tala begripligt!” återtog Richardson, när Brita icke rörde sig för den begärda förfriskningen.

”Begripligt?” upprepade lagens förolämpade ombud. ”Hvad kallar öfversten myntadt guld? Är det begripligt, hvad befalls? Är det knäppar, det här?”

Och med dessa ord framdrog han en skinnpung, ur hvilken han lät det ena guldmyntet efter det andra klinga mot stugans tarfliga brunmålade bord.

Vid denna ovana klang upplyftade Brita Skrifvars sitt hufvud. Richardson vägde i sin hand guldmynten, för att utröna om de icke möjligen ledde sitt ursprung från den då ryktbara myntfabriken i Lappo.

”Skulle tro att det knäpper!” triumferade länsmannen.

”Jag ser ej hvad här återstår annat än att mottaga beloppet och kvittera skuldsedeln.”

”Det är icke mitt, jag tager icke emot det,” inföll Brita Skrifvars kort och bestämdt.

Länsmannen skrattade.

”Lukta på det! Kanske luktar det svafvel.”

Många berättelser voro i omlopp om skatter, hvilka förvandlats till torra löf, och Brita var icke fri från sin orts vidskepelse.

”Jag tager icke emot det,” återtog hon lika bestämdt. ”Jag har ingen huld eller skyld, ingen vän eller bekant, som skulle betala en så stor summa för mig. Är det icke djäfvulens bländverk, så måste det vara stulet eller röfvadt gods.”

”Det är också min mening,” yttrade Richardson kallt. ”Hvad är det för en bandit eller tjuf på landsvägen, som skickat befallningsman hit på ärenden med sitt stulna guld?”

”Hvarför skulle en tjuf betala andras skulder?” invände länsmannen oskyldigt.

”Och hvarför skulle en hederlig karl göra det?” snäste Richardson. ”Hur såg han ut? Hvar mötte ni honom?”

”Vid Koviks backe, en kvart mil härifrån. Hur han såg ut? Två armar, två ben, ett hufvud, en kropp, gula nankinsbyxor, blå jacka, blank hatt, hälften herreman, hälften sjöman. Ansiktet såg jag knappt för det yfviga skägget. Han bad mig stanna och frågade om jag var ute i det och det ärendet, hvartill jag svarade ja. — Var då så beskedlig och vänd om, sa han, där blir ingen auktion. Jag vill betala skulden och allt hvad därtill hör, sa han. Låt mig se papperen! — Kommer aldrig i fråga, sa jag och kände åt om jag hade sabeln i kärran, eftersom Aron stigit af vid vägen till Laxby. — Lika godt, sa karlen; säg mig summans belopp, och gif mig ett interimskvitto, så betalar jag allt på fläcken. — Det tycktes mig vara håken så rakt på saken, men eftersom lag och författningar icke förbjuda någon att betala

andras skulder på landsvägen, hade jag summan färdig på papperet och lät honom betala. Medan jag än en gång räknade pengarna, var karlen sin kos.”

”Ett ord!” sade öfversten och vinkade Black att följa sig ut i förstugan. ”Bröt karlen på engelska?”

”Det må de lärde veta, om han bröt på latin eller ryska. En krånlig rotvälska talade han. Ålrejt, sade han.”

”Och den ryktbare falskmyntaren har befallningsman låtit undkomma! Vet icke befallningsman, att ett pris är satt på hans hufvud i England? Anamma honom fort, det är mitt råd, och för honom rakaste vägen till länehäktet! Det torde löna besväret.”

”Hvad säger öfversten? En falskmyntare? Se på kanalen! Det var ju det jag tänkte: mässing är det, tänkte jag genast, samma slags guld som mina knappar!”

Strax därpå satt kronans nitiske spårhund åter i kärran, eftersinnande hvar han i hast kunde få två handfasta karlar till sitt biträde.

Richardson återvände till stugan, fattade Britas hand och sade:

”Myntet är äkta. Mannen, som betalat din skuld, är Erik Skrifvars. Han har vågat sig tillbaka till hemorten och velat köpa din förlåtelse med amerikanskt guld.”

”Jag känner ingen lefvande Erik Skrifvars,” sade den förrådade hustrun.

”Det är likväl han. För en sådan man har du offrat din lefnads lycka, dina barns välfärd och min kärlek. Förstår du nu, hvarför jag velat påskynda brytandet af ett förhatligt och vanärande band? Förstår du nu, att jag velat din lycka långt mera än min? Mod, Brita, mod! Allt skall åter bli godt igen. Vi vilja Erik ingenting ondt, men han måste ur landet. Han är en rymmare, jag har sändt Black att gripa honom. Han skall föras till länehäktet, där vill jag uppsöka honom. Det skall icke blifva svårt att låta

honom undkomma till Amerika, med det uttryckliga villkor att aldrig mer återvända hit, aldrig öfverhölja hustru och barn med skam."

"Säg icke om det!" utropade kvinnan med de gnistrande ögonen. "Gå er väg, eller sker här en olycka, jag vet icke mer hvad jag gör! Det går på lifvet, det där, att taga en mans ära. Kan ni uppväcka de döda?"

"Nej, men jag kan framtrolla de lefvande," svarade Richardson, pekande ut mot gården.

Brita Skrifvars kastade en hastig blick mot grinden. Hon svimmade icke, hon uppgaf intet anskri af förskräckelse eller förtviflan. Hur djärft hon än förnekade det, var hon förberedd. Hon vände sig bort, vinkade åt Richardson att lämna henne allena och skyndade, när han gått, att stänga sin dörr med en hake på insidan. Hon märkte icke, i sin förvirrade brådska, att ena märlan till denna hake satt lös och skulle gifva vika för ett tryck utifrån.

Richardson fann på gården två män, hvilka inträdt genom grinden.

Expeditionsfogden länsman Black hade knappt kört mer än hundra steg på den smala byvägen, innan han såg framför sig den man han sökte, falskmyntaren, på hvars hufvud var satt ett pris och som rättvisan borde gripa. Mannen stod stilla i skogsbacken och betraktade med underliga ögon den lilla stugan, grinden, gårdsgården, potates-täppan, beteshagen . . . Han märkte icke länsmannen, innan denne hoppat ur kärran och gripit honom i kragen. Han hade icke ens ett ord till svar på de mindre smickrande titlar, dem rättvisans nitiske vårdare ansåg sig befogad att tilldela honom. Han lät sig utan motstånd föras till stugan, där Black, ensam i delo med en farlig förbrytare, fann rådligast att till en början inspärta sin fånge.

"Jag har honom!" skrek den lille expeditionsfogden redan vid grinden. "Skrifvars måste upplåta sin stuga till

häkte. Finns här icke någon som springer efter skjutsrättaren? Jag råder dig, fähund, att icke spjärna; ser du, den herrn är en öfverste! Du är såld, lurifax, du kan anse dig redan till hälften hängd."

Richardson betraktade fången och frågade hvem han var.

"Han vill icke ut med det," genmålde länsmannen. "Han är äkta, den där. Vänta, rackare, vi skola nog få sanningen ur dig!"

"Kanske hittar jag nyckeln till språklådan," återtog öfversten. "Hör på, karl, du med skägget där! Hvad har du här att göra, *Erik Skrifvars*? Vet du icke, att du är död för femton år sedan? Har du glömt, att du drunknat på Liverpools redd?"

Fången tycktes försjunken i djupa tankar. I stället för svar begärde han veta hvem som bodde uti den röda stugan.

"Där bor änkan efter den Erik Skrifvars, som drunknade och som inbillar sig lefva," svarade Richardson.

Främlingen strök med handen sitt yfviga skägg och frågade förlägen hvad man ville honom.

"Hvad man vill?" upprepade länsmannen. "Ditt pass, att börja med. Ro fram med det, din utpiskade skälm, så skola vi se hvad dina falska guldstycken duga till!"

Främlingen smålog föraktligt och framräckte ett papper. Länsman Black vände papperet på allä sidor, aftorkade sina glasögon, vände papperet åter, kunde icke begripa dess innehåll och räckte det med en betänkelig uppsyn åt sin bundsförvant, öfversten. Denne läste *United States of America* i stora bokstäfver öfverst och förklarade med mörknande blickar, att det var ett pass åt Förenta staternas undersåte godsägaren Erich Scrivers, att obehindrad göra en resa i enskilda angelägenheter till Ryssland och Finland.

"Falskt!" sade länsmannen.

"Icke troligt," anmärkte öfversten. "Det är i veder-

börlig ordning viserad af ryske generalkonsuln i New York, polisen i Petersburg och guvernören i Viborg.”

”Guvernören i Viborg! Men hvad skola vi då göra med rackaren?” återtog den lille länsmanen, mäkt förbryllad.

”Gör hvad ni behagar, men icke lärer det vara rådligt att röra honom. Detta papper är en sedel som infrias i hela världen. Vore än karlen den största skurk som jorden bär, så har han här aflatsbrevet. Förenta staternas undersåte kan ingen vidröra.”

”Men öfversten sade ju . . .”

”Jag har sagt att han är en falskmyntare; han har myntat falska eder. Men passet är äkta.”

”Nu, är det färdigt?” frågade främlingen otåligt med sin utländska brytning. ”Är det *all right*? Nu jag vill gå till min hustru, mistress Scriver’s.”

Ingen annan än dörrhaken hindrade honom, men denna förrädiska hake svek. De båda herrarne följde honom in i stugan. Den ene förstod icke, att hvarje vittne ökar ett sådant mötes tortyr; den andre förstod desto bättre hvad detta möte innebar för tre personer, honom själf tredje.

De funno Brita Skrifvars nedsjunken på bänken vid fönstret och vänd från dörren, så att hon icke kunde se de inträdande. Ingen rörelse förrådde hjärtats våldsamma slag. Solskenet föll klart på hennes vackra bruna hår, och man kunde nu se hvad man annars icke lätt märkte, att håret begynte gråna. Det blef en lång, tyst paus. Man kunde höra flugorna surra och skatan skratta i björken vid gårdsgården.

Främlingen betraktade stugan, betraktade kvinnan med det bortvända ansiktet, tummade sin hatt och tycktes förlägen om ord.

Bland de fyra personerna i stugan fanns likväl en som aldrig besvärades af för mycken grannlagenhet, och det var

expeditionsfogden länsman Black. Han hade fått tid att reda sina tankar om den förmodade falskmyntaren och kommit till den praktiska slutsats, att en guvernör i Viborg aldrig kan misstaga sig. Guldmynten måste vara äkta; men voro guldmynten äkta, så var ock deras ägare äkta, alltså en hederlig karl, försedd med ordentligt pass, påtecknad af ett guvernörsämbete, och i sådant fall borde en rik man vara välkommen för en fattig hustru. Förmodligen ansåg sig länsmannen, eftersom båda nyss varit föremål för hans tjänstenit, på ämbetets vägnar kallad att stifta fred mellan dessa oeniga makar, hvarför han tog en grundelig pris ur näfverdosan och begynte sitt fredsmäklarekall.

"Hvad nu, Brita," sade han, "ser ni icke att det är främmande i stugan? Jag tycker att ni åtminstone kunde vända er om och säga god dag."

Intet svar. Richardson förblef stum med korslagda armar. Främlingen — Erik Skrifvars, som vi nu böra kalla honom — tycktes finna sitt skägg i ständigt behof af ny putsning.

"Jaså," fortfor den välmente fredsstiftaren, "ni hör icke på det örat? Är ni döf, människa? Se på karlen här, titta en smula, kanske har ni sett honom förr. Icke ser han ut som han skulle ha legat på sjöbottnen. Brita, det är ju er egen lifslevvande man! Och ni, herr . . . herr . . . ursäkta, jag känner icke titulaturen . . . herr Skrejer, eller Skrifvars, hvad ni må heta . . . står ni där som en målad bock och säger icke så mycket som ett godt ord åt er hustru? Hvad är det värdt att träta om fjolgammal snö? Dick med rodret, och kör i vind, säger sjöman. Pussa hvarandra, godt folk, låt allt vara godt igen! . . . Är ni karl, ni, Skrejer? Står ni icke där som vore jag landsfiskal och ni hade en hundrakanns brännvinspanna inmurad i spiseln? Tag er käring om halsen, häng litet grannlåt på henne, nog kommer hon till förnuft."

”Håll munnen!” hviskade Richardson.

”Så?” menade länsmannen stött. ”Hvarför skulle jag hålla min mun? Jag har inte godt öga till henne, jag, som visst annat folk. Visst annat folk borde begripa tionde budet: du skall icke begära din nästas hustru.”

Den nyss återvändande laglige äkta mannen var en af dessa grunda varelser, hvilka fort värmas och fort svalna. Hans kurage begynte återkomma, sedan isen var bruten. Han tog ett steg närmare och sade blickande:

”God dag, Brita, hur står till? . . . *Pleasing to see you* (*paus*). Inte vara ond nu, Brita! Jag vara dum. Jag vara rackare. *It is gone*, inte göra så mer. Det vill inte gå nöd på dig mer (*paus*). Jag säga som sanning är. Varit arg kapten Högfelt, Bellona. Träffat runsare Liverpool. Mycket grogg, fem pund månad. Runsare babord, jag stå på vakt . . . hoppa i jollen, *run away!* Först jag tog hyra hos engelsman. Sen jag tog hyra hos yankees. *All the world round* . . . Gå Boston, gå San Francisco, skjortor. *The whole ship* skjortor, *shirts*, Brita, ha ha ha! *All right*. San Francisco den hela besättning rymma *to the mines*, grufvor. Kapten bli allena med skjortor, *very good pleasure*. Vi gräfva, arbeta, *I and Mattsson*, Kronoby. De stjäla oss allt, *goddam!* Vi gå staden, hyfla *cradles and coffins*, vagger, likkista. Vi hyfla dollars, Brita. Segla *with Mattsson to Sidney*, hyfla dollars, *evermore!* Vi frakta en *schooner to New York*, vi segla dollars. Jag köpa en farm, få ledsamt, tänka på dig, Brita . . . segla Kronstadt, resa hit, föra dig *to America* . . .”

Under detta förlägna, af skratt, eder och tårar afbrutna ordsvall hade Brita, fortfarande bortvänd, tagit plats på bänken vid fönstret. Nu hörde man henne säga med låg röst:

”*Hvad gjorde ni af er andra hustru?*”

Mannens ordflöde fördubblades.

”Du se min farm, Brita! Hundrafemti *acres*, tretti *yards from the railway*, järnväg. Majs, *wheat*, hvete. Höns,

kalkoner, så stora (*gest*) . . . Kudda, ox så feta (*gest*). Det allt du sköta, Brita. Du skicka *every morning* hundra kannor mjölk staden. Du göra Chester, göra ost, dricka vin . . .”

”*Hvad gjorde ni af er andra hustru?*”

”Du bo maghogny,” fortfor mannen ifrigt och brådskande. ”Du sofva silke, äta *grapes and ananas*, spela klaver, gå till *dancing clubs*, oh, mycke roligt, mycke *diversions!* Nej, inte *dancing clubs*, Brita, *you will go to the Almacks, with the ladies*, du är *a lady, much honorable*, mycke rik, mycke förnäm, mycke pigor, mycke *boys and niggers!* Å, du aldrig tro du få så bra, Brita! Du tacka mig, du falla mig om hals, du säga: söta Erik!”

”*Hvad gjorde ni af er andra hustru?*” upprepade tredje gången den förskjutna makan.

Mannen tog sig förlägen om skägget, såg på Richardson, såg på länsmannen, gjorde ett försök att skratta och fortfor:

”Inte nu vara ledsn, gumma min! Du det tror jag står dig och ljuger. Du det tror jag vara en *poor fellow*, en stacker, en fähund. *No*, Brita, jag är den ärlig karl, jag inte dig ljuger, *dam!* Jag dig visar vara *a gentleman* och du *a lady*. Nå, Brita, hvad nu du säger? Nu du pussa mig. Nu du klappa mig. Nu du säga: söta Erik! bra Erik! gulle Erik!”

Vid dessa ord hade han lösgjort sin gördel, låtit den klinga och hållt ur gördeln guldmynt på bordet. Några af dessa mynt trillade ned på golfvet.

”Plocka upp herrns pengar!” sade Brita till Black.

”Hvad är det ni säger?” frågade fredsmäklaren med rättmätig förvåning. ”Herrns pengar äro ju edra pengar. Här sitter ni så utfattig som ett halfdödt möss, och nu, när det regnar guldmynt, säger ni: plocka upp herrns pengar! Brita . . . guvernören har påtecknat hans pass!”

”Jag känner icke herrn där. Jag har aldrig sett honom. Hvad angå hans pengar mig?”

”Nej, hör på den! . . . Skrifvars . . . herr Skrifvars, säg då, att det är ni! Det är det långa skägget och er fördömda rotvälska som göra, att er hustru icke känner igen er.”

”Men det är inte möjligt du mig inte igenkänner,” återtog sjömannen, slagen af det kalla förakt hans hustru visade honom. ”Jag är ju din *husband*, din *boy*, din *old little Erik*. Och du är min hustru, *my pretty wife*.”

Brita vände sig om.

”Är han min man, den där,” sade hon till länsmannen, och hennes drag hårdnade mer och mer, ”är han min man, så måste han veta hvad där står på kompassen.”

”Där står *Oföränderlig*,” sade Erik med låg röst.

”Aha!” skrattade Black, ”nu beslog han er!”

”Och är han min man, så måste han veta hvad han sade mig, när han gaf mig kompassen.”

”Jag dig sade: förrän han pekar söder, jag aldrig dig svika.”

”Det slår in, Brita, det har ni själf berättat mig. Fulla bevis och laga skäl!” utropade länsmannen triumferande.

Kvinnohjärtat uttog sin rätt. Det kalla föraktet begynte lämna plats för en sjudande vrede. Hon fortfor:

”Och om han nu sagt det, den uslingen, som säger sig vara min man, hvad har han bevisat? Har nålen vändt sig mot söder, eller hvaraf kommer det att herrn där icke på femton år kommit ihåg att jag fanns i världen? Å, blygs, befallningsman! Vet ni hvad det är att lofva hvarandra trohet i lust och nöd? Vet ni hvad det är att vara sorgsen och öfvergifven, fattig och sjuk, att se sina barn hungra och frysa, vara utan tak, utan bröd, utan vän, med Guds dom öfver sig, människors hårdhet omkring sig och grafven för sina fötter? Det förstår ni icke, hjärtlösa människa! Om ni förstode det, skulle ni också förstå hvad det är att i sitt

elände tänka: hade han lefvat, som svurit mig tro, skulle allt varit annorlunda! Ja, skratta ni — så har jag tänkt. Men då har jag sagt till mig själf: hvad skall du gråta? De döde ha ro, de lefvande måste arbeta. Du är en ärlig mans änka, du har i din fattigdom ett arf att lämna åt dina barn, och det är ett hederligt namn. Ingen skall peka fingret åt dem, där de gå i världen, och säga: där gå menedarens barn, där går den äreförgätne bedragarens afkomma! Vid deras namn låder ingen fläck, och så som de ärligt fått det, skola de ärligt bära det. — Med denna förmaning växte de upp och ha intet att blygas för. Så är det. Bjud sedan guld för tårar och rikedom för vanära! Köp igen, om ni kan, ett förtrampadt hjärta! Jag tänker ej sälja mig. Jag är änka efter en rättskaffens man, jag känner ingen annan. Gå er väg, samvetstjuf! Min hederlige Erik är död i sjön. Och ni vill truga på mig en landstrykare, som svikit sin flagga, svikit i femton år hustru och barn!”

Hon satte sig åter och betäckte ansiktet med sina händer. Richardson betraktade henne stum; länsmannen kände åter en stopp i halsen. Den närmast intresserade parten, mannen som varit död och nu stått upp, kände sig så slagen till jorden, som det var möjligt för hans grunda natur. Han hade kommit med ondt samvete, hade litat på guldets makt att godtgöra alla oförrätter och fann sig besviken. Denna världens afgud hade, icke för första och icke för sista gången, blifvit hånad och detroniserad af ett dödligt såradt kvinnohjärta. Tårarna begynte droppa från uslingens ögon. Han gjorde ett svagt försök att rättfärdiga sig.

”Du mig förakta, Brita,” snyftade han. ”*All right*. Jag inte det förtjänt bättre. Men *the other wife*, den andra . . . Polly är död. Hon gaf mat mig, gaf grogg mig . . . hon mig narra, Brita . . . hon mig lappsalfva fyra år . . . söp gin . . . for *Hudson river* . . . tog öfverhalning båten, föll sjön, gick botten . . . Jag aldrig hålla kär någon annan än dig, Brita,

no other woman, never. Jag skämdes dig komma fattig igen. Jag tänkt: jag bli rik, Brita också bli rik, jag dig köpa baka . . . Nu du inte det vill. Jag gå baka allena Amerika. Nu jag är fattig igen, *poor sailor boy* . . . Du vill mig inte förlåta . . .”

”Där hör ni, han ber om förlåtelse,” började åter fredsmäklaren. ”Hvad är det värdt att krångla nu, Brita? Säg ja!”

Erik fortfor:

”Aldrig du glömma du hållit mig kär. Du ju minns när du gaf mig den *little boy*, den Matts . . . du sa: han är lik dig, Erik! . . .”

Brita teg.

”Och när jag segla från dig, du sa: nu mig Gud gifva *a little girl*, en flicka, du sa. Jag inte bli den skull allena. Nu du fick lilla flicka. Nu du har Matts. Du inte vill mina barn mig förakta . . .”

Brita uppstod åter. Hon darrade, strök undan sitt hår, som fallit ned öfver pannan, betraktade mannen med en obeskriflig blick och sade:

”Vill ni gå, eller måste jag gå?”

Det blef en paus, under hvilken tre män stodo rådvile mot en kvinna. Richardson, hvilken härtills varit en stum åhörare, bröt tystnaden:

”Erik Skrifvars, ni har förverkat er rätt till denna kvinna. Jag råder eder att icke förnya edra anspråk. Res tillbaka till Amerika; här i landet är ni död och begrafven.”

”Nej, hör nu, herr öfverste,” inföll länsmannen uppbragt, ”här är ni jäfvig! Säger ni ett ord till, berättar jag för herr Skrifvars hvarför ni vill skaffa honom ur landet. Hvarför skall han resa, om jag får vara så dristig och fråga? Har icke guvernören påtecknat hans pass? För han icke pengar till landet? Är icke besagde kvinnsperson hans lagliga hustru? Blir det process, Skrifvars, lita på mig! Och ni,

Brita, akta er att jag icke nästa gång kommer att utpanta er egen person!"

Erik Skrifvars låtsade känna sig förnärad; en välbekant utväg, när man befinner sig i en falsk ställning.

"Jag ser du dig trösta, Brita," mumlade han med en sned blick på öfversten. "Jag inte hindrar, jag går Amerika."

Brita tycktes erinra sig något. En ny rodnad uppsteg på hennes bleka kinder. Hon stod stolt och rak midt på golfvet, genomborrande den lille länsmannen med sina mörka ögon.

"Säg allt hvad ni har att säga åt herrn där! Jag har intet att dölja. Säg, att öfversten sedan sex år begär en änka till hustru, men att änkan ej tager honom. Säg, att hon hellre vill tigga på landsvägen med sina barn än bryta den tro hon svurit för lifvet. Säg herrn där, att han kan resa hvart han behagar. Det angår hvarken mig eller öfverste Richardson. Mellan oss skall ingenting ändras."

"Det var en mara!" utropade expeditionsfogden länsman Black med en dunkel aning om hvilken kvinna han hade framför sig.

Richardson höjde på axlarna, tog sin hatt och gick, utan att säga farväl.

I detta ögonblick visade sig Anna Maj i dörren.

"Mor!" ropade hon, men hejdade sig, när hon såg de tre herrarne.

"Hvad är det?" frågade modern, som kände sig tryggare i flickans närvaro.

"Vik-Jonas är kommen från staden, han har träffat patron. Det är icke Argo som förlit, det är Fortuna. De ha fått Helsingörsbref från Argo, där är allt väl ombord. Håller sydvästen ut, kan Matts vara här i dag eller i morgon."

Brita Skrifvars sjönk ned på sin bänk, hennes ögons källor upplåto sig för första gången på denna sorgernas dag, och tår efter tår begynte droppa ned på den oföränderliga

kompassen, som stod bredvid henne på bordet. Den olyckliga, förtrampade kvinnan grät — i början häftigt, såsom hennes stormiga lynne var, sedan allt stillare, allt innerligare, och ingen af de närvarande, icke ens länsmannen, hade hjärta att yttra ett ord till henne. Det hårda försvarsverk, som ingen sorg, ingen skymf förmått nedbryta, det hade den första strålen af glädje försmält som vax. Hvad var det annat än den gamla fabeln om stormen och solskenet? Stormen hade rasat förgäfves, solskenet segrade med en enda blick af förskoning och nåd.

Brita aftorkade sina ögon med snibben af den fina, vackra bomullsduken, vände sig till dottern och sade:

”Anna Maj, där står din far! Gå och tag honom i famn, barn! Han kommer att resa långt bort, och Gud vet om vi återse hvarandra.”

Anna Maj visste tillräckligt af det föregående för att känna sig tveksam. Hon lydde likväl. Hon närmade sig, rädd och försagd, den okände fadern, som tog henne om halsen och kysste henne. Han var dock en far, han hade aldrig sett detta barn, som födts efter hans bortresa.

”Å prat!” sade länsmannen, hvilken nu åter kände sig fullmyndig som fredsmäklare. ”Pussa du far, Anna Maj! Icke reser han bort. Nu blir han med er, eller också resa ni med.”

Erik Skrifvars såg bedjande på sin hustru. Han begynte tro på fredsmäklarens ord, men båda hade bedragit sig.

Brita fäste på den fordom älskade sina stora bruna ögon, ännu fuktiga af tårar. Aldrig, ej ens i deras ungdoms och lyckas dagar, hade hon sett på honom med så strålande ögonkast. Men det var ett vemod i dem, som han ej upptäckt förut, och hon sade till honom:

”Erik, du vet att jag hållit dig mycket kär, ja kärare än mig själf och all min lycka på jorden. Om Gud velat, hade vi kunnat lefvå lyckligt tillsammans, men si, Erik, det voro vi

icke värda. Du var byggd af för lätt virke och jag af för hårdt. Gud visste väl hvarför han pröfvade oss. Hade han velat låta oss gå förlorade i vårt onda sinne, så hade han aldrig åtskilt oss, eller hade han icke fört dig tillbaka, och mig hade han låtit förgås i sorgens bitterhet. Men si, nu har han förödmjukat oss; till jorden äro vi nederslagne. Du vet nu hvad löpandet efter lyckan är; jag vet nu hvad människans egen kraft förmår. Erik, det är allt synd, mörker och vanmakt!"

"Det vill bli godt igen, Brita!"

"Tror du? Ja, så tror också jag. Men som förr kan det icke blifva. Låt oss icke mera tala om det som var. Mellan oss ligger den mörka natten, sjön och en död man. Det är slut mellan oss. Ingen kan mera återgifva oss vår ungdoms dagar, när vi först blefvo man och hustru, ej heller detsamma hjärtelag, som vi då hade till hvarandra. Sådant, Erik, kan aldrig vända tillbaka, och skulle vi åter blifva man och hustru, så hade vi svårare att glömma det som måste vara för alltid glömdt oss emellan. Därför är det bäst för oss båda att skiljas..."

"Å, Brita, det är icke ert allvar!" inföll den nitiske fredsmäklaren.

"Det är vår sak, befallningsman! Således, Erik, låt oss skiljas, men skiljas som vänner. Res till Amerika, jag stannar här. Och på det att du må resa med lättare hjärta, vill jag låta dig betala min skuld och gifva vår dotter en hemgift. Du skall få föra henne till Helsingfors för att bota hennes sjuka ögon. Det är nog, Erik. Vår gosse försörjer sig själf. Bjud mig icke ditt guld; det är stoft och aska, det är frestelse och fördärf. Räck mig din hand... se så, nu äro vi vänner. Nu kunna vi säga hvarandra farväl."

"Och jag gå allena... jag inte få hålla min *girl*... jag inte få se min *boy*? För hvem jag arbeta, Brita? För hvem jag lefva? Du borta... barnen borta... allt borta!"

Brita teg en stund, hon stred hårdt med sig själf. Därpå sade hon :

”Vi ha dock varit man och hustru. Det är billigt att vi dela det bästa Gud gifvit oss, våra barn. Jag behåller vår dotter, tag du vår son! Jag har gifvit honom förlorad, jag har återfått honom som en skänk, men han skall åter gå ifrån mig. Låt mig behålla honom två dagar, och sedan . . . tag honom med dig! Men minns, att du tager med honom mitt halfva hjärta. När jag möter dig i Guds himmelrike — och Gud gifve att vi finge mötas där! — så skall du stå till ansvar för honom. Gör honom till en rättskaffens man, Erik, och trofast . . . hör du, framför allt *trofast!* Gud vare med dig. Farväl!”

*

Expeditionsfogden länsman Black hade något ärende till min far samma dag mot aftonen och underlät icke att lätta sitt hjärta. Han beskref efter sin uppfattning det märkvärdiga mötet. Black var mäktigt uppbragt mot öfverste Richardson, hvilken så när, i egennyttiga afsikter, trodde han, förledt honom att bära händer på en man, den där hade guvernörens egenhändig påteckning på passet. Men ännu mera förbittrad var han på Brita Skrifvars. Huru hade hon djärfts mottaga en man med gördeln uppfylld af guldmynt! Att mannen rymt från sitt fartyg, det ville Black beifra på tjänstens vägnar, om så skulle påfordras. Kantänka, sex veckors häkte och plikt till sjömanshuset! Men karlen var amerikansk undersåte, icke ville Black för sådana småsaker tillstå ett världskrig. Det syntes honom vara till alla parters fromma att stifta fred. Nå godt, ville den högfärdiga kvinnan icke taga reson, skulle Skrifvars processa sig till sin hustru. Black skulle bedrifva den saken så, att den aldrig kunde slå fel. Icke för sportlarna, nog funnes där tillgångar att betala ett rättsombud, men för rättvisans skull. Black stod alltid på

rättvisans sida; han skulle tukta alla vingskjutna öfverstar och halsstarriga kvinnfolk, för att icke tala om min fars tredskande gäldenärer, hvilka den aftonens ärende egentligen gällde . . .

Den uppståndne Erik Skrifvars' återkomst från Amerika blef snart ett allmänt samtalsämne på orten. De fleste tyckte, som länsmannen, att den dåraktiga hustrun bort med öppna armar mottaga en rik man, och menade att hon skulle nog ångra sitt högmod, innan han reste. Det gjorde hon likväl icke. Mannen bodde några dagar i en granngård och fick icke vidare inträda till hustrun. Sonen hemkom med Argo, fick omfamna sin mor och lära känna sin far. Knappt en vecka efter det besynnerliga mötet reste Skrifvars, åtföljd af båda barnen, till Helsingfors, hvarifrån han sedan med sonen begaf sig på återväg till Amerika. Från denna tid har jag icke hört något vidare om honom. Han hade rest så stukad, som en lyckoriddare någonsin blifvit det, men det är väl möjligt, att hans lätta natur fick makt öfver honom, när han återsåg hafvet. Alla sjömän känna inom sig något af vågens oroliga lynne; ankaret för i dag håller icke mera sitt fäste på redde i morgon. På landbacken längtar en sjöman till sjön och på sjön till landet. Hvem är trofast? Klippan. Men hvilka bränningar!

Längre fram på sommaren återfick Brita Skrifvars sin dotter med friska ögon. Det var en solglimt! Modern fortfor att väfva och besökte vårt hus alldeles som förr. Sluten inom sig hade hon alltid varit; mycket mindre fick man af henne ett ord om det nya skifte hon genomlevvat. På närgångna frågor svarade hon:

”Fråga det rö, som växer på stranden! Sådana äro vi. Gud är trofast.”

Mot all förväntan skulle Brita upplefva ännu ett skifte i sitt tysta och arbetsamma lif. Öfverste Richardson hade bevittnat hennes möte med mannen. Från den dagen såg

man honom aldrig mer binda sin häst vid Britas gärde. Han kom ej tillbaka, han förnyade ej sitt anbud. Han af-tynade mer och mer, rådfrågade ingen läkare, kände sitt öde och bar det manligt. Den förgiftade pilen verkade långsamt, men säkert. På tredje året efter mötet i stugan lät han tillkalla Brita. Han var då döende. Den kära hand, som han så länge förgäfves eftersträfvat, fick nu vårda honom under hans sista stunder. Efter hans död fann man bland hans papper ett bref till Brita Skrifvars. Det var kort, som han brukade:

''Om en kvinna kan vara så trofast mot den som samvetslöst svikit henne, huru trofast skulle hon icke vara mot den som aldrig upphört att älska henne i hela sitt lif! Jag är den ende som förstått dig. Om jag sökt *min* lycka, så minns, att jag framför min egen sökt *din*. Du kunde icke mottaga en allmosa. Så länge jag lefde, kunde du räddas och frigöras endast genom att blifva min hustru. När jag är död, skall du kunna mottaga min förmögenhet utan blygsel och utan orätt. Bevilja denna min sista bön! Var fri, lef lycklig!''

Det sägs, att när Brita Skrifvars läste detta bref, gömde hon af blygsel ansiktet i sina händer. Hon hade trott på sin viljas kraft, och den hade svikit henne. Hon hade trott på sitt öfverlägsna förstånd, och hon förstod att hon varit blind. För sent hade hon lärt känna den man, för hvilken hon uppoffrat allt, och för sent den man, som velat uppoffra allt för henne.

Hon mottog arvet, som fanns lagligt tilldeladt henne i Richardsons testamente. Okända, aflägsna och förmögna släktingar klandrade testamentet, men utan framgång. De föreslogo då delning. Brita vägrade. Den misskände vännens yttersta vilja var helig för henne. Samme grannar, som förut kallat henne högmodig, när hon försmådde guld, kallade nu henne girig, när hon behöll det. Hon hade likväl

skänkt en betydande summa åt sjömanshuset till nödpenning åt fattiga änkor.

Hon fortsatte en tid att väfva, såsom förut, men där fanns något som tyngde på hennes hjärta. Ett år efter Richardsons död gifte sig dottern med en ung fiskare, och följande vår reste Brita till Amerika. Expeditionsfogden länsman Black berättade denna nyhet med ett slags triumf. Han visste ju, att hon skulle ångra sig och uppsöka mannen. Reste hon verkligen därför? Jag tror det icke. Hennes hjärta hängde vid sonen, och om hon ångrade något, så var det att hon utsändt sitt barn i världen under en sådan fars ledning. Om hon funnit gossen och lyckats bärga honom ur farorna af faderns äfventyrarellif, är mig obekant, men jag väntar henne en dag tillbaka för att sluta ett pröfvadt lif i fäderneslandet. Hon var dock en ovanlig kvinna, fastän byggd af för hårdt virke, som hon själf sade om sig. Hon hade en mans järnfasta viljekraft, förenad med det bästa af ett kvinnohjärta: uppoffrande kärlek, försakande tålmod, osviklig trohet i alla skiften. Hennes missräkning i lifvet, för mycken tillit till egen kraft, den delade hon med mången annan, som fått stora naturgåfvor på sin lott. I denna svaga punkt blef hon ock slagen, och djupt förödmjukad knäföll den stolta, dittills egenrättfärdiga kvinnan inför den makt, hvilken böjer människors hjärtan som vattubäckar.

UR BLAD UR MIN TÄNKEBOK.

TANKEN.

Hvad är det som är jag, du, han, hon, det, allt och på samma gång intet? Hvad är det som bor i ett skal af en kokosnöts storlek och likväl ej får rum inom världens gränser? Hvad är det som beständigt föds och beständigt dör, blommar och vissnar och lefver i alla tider? Hvad är den på samma gång svagaste och mäktigaste af alla jordiska krafter, det ständigt rörliga, oåtkomliga, som, lättare än etern och ljuset, ej kan bindas, fångas, strypas, dränkas, räknas, vägas, mätas, strykas, klippas, förtullas eller beskattas? Hvad är det, censor? Hvad är det, storinkvisitor? Du måste veta det. Det var om dagen din tunga möda, om natten din förtviflade dröm. Du dräpte det, och det fortfor att lefva; du släckte det, och det fortfor att lysa; du tog hela världen till vittne därpå att du begrafvat det i glömskans eviga sköte, och se, då stod det midt på torget och upplät sin talföra tunga till hvar man som ville höra, och hvar man förstod det!

Öfverväldigad af skräck och blygsel, räcker tankens fångvaktare sin arm åt trons fångvaktare, och båda gå att hänga sig i denna förunderliga snara, som de velat skaffa ur världen och själfva ej kunna undkomma.

Tanken, den vidtberesta, var stadd på återfärden från en världsomsegling och satte sig i fjärlshamn att hvila på en bit oskrifvet papper.

Jag igenkände honom.

”Är du min tanke?” frågade jag.

”Din och allas, som solskenet,” svarade fjärln.

”Så långt har du rest och är icke trött,” fortsatte jag.

”Nej, jag återvänder ett ögonblick till mig själf.”

”Är du icke alltid dig själf?”

Det förekom mig som om fjärilvingarna fläktade för ett smålöje.

”Om jag alltid vore mig själf,” sade fjäriln, ”hvad vore då världen? Jag är du, och man kallar mig kärlek; jag är han, hon eller det, och man kallar mig själfvisk åtrå. Världshistorien är sammansatt af jag, du, han, hon, det, men öfver dem står det omedelbara.”

”Hvad är det omedelbara?”

”Det, som är jag, men som jag icke är. Det, som omfattar mig och omfattar allt, men som jag ej omfattar.”

”Hvad? Det finns således ett som du icke behärskar? Vet du väl, alltings herre, att detta enda störtar din tron?”

”Jag vet det, men jag uppreser mig däremot, jag kan icke erkänna en öfverman. Jag söker hans namn för att fånga och binda honom; jag har letat alla namn från människors tunga och alla ord från min egen tankevärld. Ännu har jag icke lyckats fångsla honom i något namn eller något begrepp, men jag fortfar att leta, och jag skall finna honom. Min arsenal är outtömlig.”

”Och om du icke lyckas?”

”Så förnekar jag honom. Jag har ofta förnekat honom, hånat honom och trott mig hafva för evigt bundit eller tillintetgjort honom, men han har uppstått ånyo, mäktigare än förr, och bundit mig med osynliga kedjor, som jag icke kan undkomma. Den förmätne! Är det icke jag som behärskar himmel och jord? Skulle jag hvila, förrän jag har besegrat min öfverman?”

”Fjäril på lätta vingar, hvad vågar du säga? Du förnekar den som har skapat dig och gjort dig till världens herre. Är du icke ett utflöde ur hans eviga urkälla?”

”Man har sagt mig så, men icke bevisat det. Om jag lyckas utfinna ett ursprung, där allt härstammar ur sig själf

genom atomernas slump, då är äfven jag lösgjord och frijörd från alla band.”

”Fjäril, fjäril, hvarför framleta ett ursprung som förnedrar skapelsen till atomernas lekboll? Du har själf nödgats erkänna, att denna din uppfinning icke mer är en tanke, utan ett vanmäktigt trots! Förstår du icke, att du med ditt öfvermod förnekar icke blott ditt ursprung, utan äfven dig själf?”

”Bevisa mig det! Är jag icke odödlig? Är jag icke allsmäktig? Är det ej jag som skapat världen? Och jag skulle förödmjuka mig!”

”Detta omedelbara, utsägliga, för hvilket du förgäfves söker ett namn, denne din förnekade, hånade, dödade och återuppståndne öfverman, har förödmjukat sig själf så djupt, att han nedstigit till din sinnevärld i en hydda af stoft, tänkt dina tankar och stridt dina strider, men utan trots, utan högmod, utan afund och härsklystnad. Du har förnekat honom, och han har erkänt dig som sitt älskade, förlorade, återvunna barn; du har skymfat, slagit, beljugit och dödat honom, och han har förlåtit dig allt; du har vältrat en klippa öfver hans graf och tryckt ditt insegel därpå, och likväl har han segrande uppstått ur grafven som lifvets herre, men blott för att åter älska dig, förlåta dig och helga dig. Är du förmer än han, att du icke vill-höja dig till honom, där han böjt sig till dig, och blifva en arfvinge till hans härlighet, såsom han iklädt sig ditt elände?”

Fjäriln fläktade oroligt med sina vingar, såsom ville han åter säga: bevisa mig, att allt detta är sant!

Jag fortfor:

”Tvifla, det är din medfödda rätt, men sök, det är din lika medfödda plikt! Sök icke namn, icke ord, icke mångtydiga begrepp; sök det omedelbara i dess ogrumlade ingifvelse hos barnet, innan detta ännu har vaknat till din brustna tankevärld; sök det i samvetet, i ångern, i den

troendes bön; sök det i de skapade tingens samband och ändamål; sök det i lifvets ord, som flutit ur eviga källor; lägg detta tillsamman, förneka icke dig själf, men förneka ditt öfvermod och kalla dig tro, men om detta ord skrämmer dig, kalla dig något annat, kalla dig forskningens resultat! Läggs visshet däri, och du har funnit den sanning du sökt.''

Åter fläktade fjärlins vingar. Jag tyckte mig höra en halfkväfd suck: hvad är sanning? Och i samma ögonblick var han försvunnen i okända rymder.

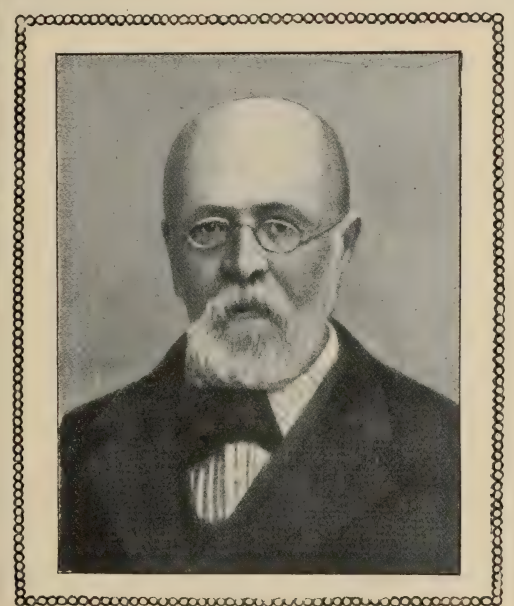
Borta! Jag dåre! Att vilja förklara för tanken det otänkbara, är det icke som ville jag tvinga ordet att säga det outsägliga? När förstår tanken det underbara, som fjärran från alla hans förnimmelser lefver i andens högre lif inom oss och högt öfver oss? Han fordrar bevis, och vi erbjuda honom alla bevis ur historien och lifvet att en andevärld öfverallt ingriper i det jordiska, men tror han oss? Nej, han kan icke tro i den mening vi tänka oss tron — han kan endast fråga, jämföra, öfvertygas och veta. Så snart han möter det öfversinnliga, fäller han vingarna, och hans oerhörda rikedom förvandlas till hjälplös fattigdom. Han kan sitta bredvid en apostel i fängelset, bredvid Luther i klostercellen och tjäna dem som språklärd tolk af det gudomliga ordet, men fråga de honom om ordets mening och innehåll, svarar han: det är jag. Det är ju han som uppfunnit teologin. Jag säger ej att han hycklar: han inbillar sig verkligen, att hans lära är lif.

Tag undan blott detta enda hemlighetsfulla, som han kallar det omedelbara, emedan det icke tillkommit genom hans förmedling, och han är den rikaste bland de rike, den mäktigaste bland de mäktige. Han söker ett ord och finner mången gång intet. Han finner det slutligen och går ut i armod och svaghet; ingen hör honom, alla förakta honom. Han faller på häfleberget, blomstrar och vissnar; i törnen och kväfs; på vägen, förströs; i fruktbar jord och

slår rot. Han växer, utbreder sig och famnar tider och slakten, blir en världstanke och omskrifver historien. Dessa äro de utkorade tankarna; oändligt flera dö i de första hjärtbladen; andra utbreda sig som norrsken öfver ett tidehvarf, men förblekna i det efterföljande och sökas förgäfvos på firmamentet. Tanken är som en strömmande luft, han meddelar sig och blir en farsot, i hvilken många insjukna; en annan gång rensar han luften som en rytande storm. Ty han antager alla lynnens former, goda och dåliga; hvem kan följa honom, hvem kan bevaka honom?

Friheten är hans lifsluft. Insnärjd i vanor och fördomar, förkrymper han till en dvärg; misstron sårar honom, fåfängan bländar honom, ärelystnaden stör hans nattro, afunden sargar honom med glödande pilar, hatet uppretar honom, hämnden förföljer honom. Stundom söndersliter han sig själf i svartsjuka, stundom i grubbel, stundom på en idé, som föresväfvar honom, men åt hvilken han ej lyckas skapa kropp och tillvaro. Ju friare han känner sig, desto lyckligare, desto mäktigare går han att strida och segra. Jag har sett honom konungsligt hög i forskarens låga studerkammare; jag har känt solvärmen från hans glänsande ögon, när han afslöjat en orättvisa eller försvarat en oskyldig; jag har sett mänsklighetens krona tindra kring hans böjda panna, där han, ödmjuk, osedd, försakande knäböjt i lidandets boning. Är han ock ofta i mänsklig brist så svag som en slocknande gnista, att en vindfläkt förjagar honom, en skugga utsläcker honom, hur beundransvärdt stor och stark kan han ej en annan gång vara, när han mäter himlarnas ocean eller djupen i ett människohjärta!

Fladdrande fjäril, jag knäböjer icke för dig, ty du är ingen gud, fastän du stundom inbillar dig vara det, men jag älskar din frihet, jag beundrar din kraft, jag välsignar ditt verk för det ädla på jorden.

EMIL VON QVANTEN

1827—1903

SUOMIS SÅNG.

Hör hur härligt sången skallar
mellan Väinös runohallar :
det är Suomis sång!
Hör de höga furor susa,
hör de djupa strömmar brusa :
det är Suomis sång!

Se, i natten högt vid polen
strålar klar midsommarsolen :
det är Suomis sång!
Åskans dån från himlens båga,
vinterns vilda norrskenståga :
det är Suomis sång!

Och de väna, blyga dalar,
där en bäck bland blomstren talar :
det är Suomis sång!
Trastens slag i sena kvällen,
ekos suck ur gråa hällen :
det är Suomis sång!

Öfver allt en röst oss bjuder,
öfver allt en stämma ljuder :
det är Suomis sång!
Broder, äger du ett hjärta,
i dess tjusning, i dess smärta
hör blott Suomis sång!

JOSEF JULIUS WECKSELL

1838—1907

ÅBO SLOTT.

Hvita skepnad ifrån fordom, flydda tiders fallna borg,
där du blickar öfver fjärden, allvarsam och full af sorg,
monumentet uppå grafven, inom hvilken sekler gått
till att luta trötta hufvun — men där ingen ro de fått!

Vid din strand, den fordom stolta, stilla klagar vikens våg,
och så sällsamt klingar sångens djupa röst uti min håg;
ifrån nattens tusen stjärnor blickar ner en evighet
uppå mänskotankars svaghet, mänskooverks förgänglighet.

Hör, din grafsång sjunger böljan, nattomskymd vid grustäckt
strand,
och dödsfacklan lik går månen upp vid dunkla skogars rand;
brusten är din sköld och krossad, vapenlös och svag du står.
och det enda, som dig ägnas, är en minnets vemodstår.

Och ändå, hvem älskar icke dina fallna murars grus?
Du har skådat Finlands morgon, skimrat i dess rosenljus,
du har sett dess första strimma i vårt än så mörka land,
du har värnat korsets fana på vår vilda, öde strand.

Du har sett dess första skördar spira upp ur oplöjd mark,
du för nattens anfall värnat dem så segerstolt och stark,
Suomis skönsta minnen fläta kring din hjässa rikt sin dag,
himlens ljus och återspegling, religion och rätt och lag.

Du var skölden, du var svärdet — ljus och härligt var ditt mål,
och du bjöd så gladt för segern fram ditt bröst af sten och stål;
stenen ramlat, stålet rostat, men den hand, som höjde dig,
vakar ännu öfver folken mäktig och evinnerlig.

* * *

HAR DU MOD?

Har du mod att gå ut i lifvets strid
och dig hålla där som en man?
Har du mod att ställa dig framom din tid
och dess villor, om du det kan?
Har du mod att offra ditt hjärteblod,
din timliga lycka och fröjd
för sanning och rätt? — då, yngling god,
träd in i vår krets förnöjd.

Har du mod att tro på din skönaste dröm
trots det verkligas hånande röst?
Har du mod att som droppen i djupaste ström
söka väg genom klippans bröst?
Då låtom oss svärja ett fostbrödrslag,
och offra det ande och blod!
Och kraft som kamp få vi nog en dag,
om vi äga det samma mod.

* * *

TYRANNENS NATT.

Så tung står natten i sorgflor klädd,
tyrannen vakar på purpurbädd,
hans enda son uppå svartklädd bår
från slottet förde man bort i går.

Med öppet öga, med dystert sinn'
i mörka natten han skådar in,
där ljusnar, rör sig en fjärran punkt,
den kommer närmre — han andas tungt.

Han ser sin son uti snöhvit skrud
på vingars guld, som han fått af Gud.
Han sväfvar sakta till bordet, där
den gyllne konungakronan är.

Han börjar plocka demanterna.
Så sorgligt skiner hans gloria.
"Jag får ej ro i min trånga graf,
förrän jag alla har plockat af.

Min far dem köpt genom mord och död
för undersåtares blod så röd;
de döda fordra af mig dem nu.
För min skull hafva de offrats ju."

Till purpurmanteln han sedan går,
den droppar blod som af djupa sår.
Bekymrad torkar han den ibland,
alltmer den blöder för snöhvit hand.

"Jag kan ej lefva, jag kan ej dö,
förrn denna mantel är hvit som snö.
Med mina tårar jag tvager den,
med vingen torkar den om igen."

Och bleka spöken kring gossen stå,
med vilda blickar till honom trå,
han gråter sakta, han blir så matt —
de gripa honom med hånfullt skratt.

Blek springer kungen ur bädd så snar,
allt är försvunnet, det ljusnat har —
än bordet oskadd hans krona bär
och lika blodröd hans mantel är.

* * *

REMINISCENS FRÅN PIRUVUORI.

I tusen stycken ligger fjället splittradt,
och tusen år ha stenarna förvittrat,
men än de lika hemskt och hotfullt stupa
uppå hvarann i dalen ned, den djupa,
där block på block i vild oordning ligga
och om en oträngd plats förgäfves tigga.

Där stå de liksom grafvar och ruiner.
I halft förvissnad tall en vindkår hviner,
i rämnorna roffåglar byggt sig nästen;
här smyger vargen, kända vintergästen,
i bondens stall, han tar *där* hvad han kräfver,
här blodig matta sen på drifvan väfver.
Och sommarsolens glans, som vänligt skiner,
kallt återkasta klippornas ruiner;
förgäfves vinden mull i rämnans sopar,
ur hvilken våren blommor små framropar.
I mörka djupet, som därunder grinar,
allt ramlar ned och själfva mossan tvinar;
så skall det evigt stånda sönderstyckadt,
blott af sin egen hemska skönhet smyckadt.

Ruiner, mänskohand ej vid er rörde,
när er man skapade och er förstörde —
men här har mörkrets ängel stått på fjället
en gång och sett hur soln gick upp kring stället

och tänkt: hur många hjärtan i den natten,
 som brusto törstande och ej fått vatten,
 hur många, som i dunkelt kval sig vredo,
 då inga stjärnor ljus i mörkret spredo,
 hur mången ängel, som sin vinge miste,
 fast Gud och hon och — satan blott det visste,
 hur mången tärna ljuft om vännen drömde,
 som henne då i vilda lag fördömde.
 Och gällt ett hånskratt öfver mänskligheten,
 det godas afbild, först för evigheten,
 gaf satan till, och eko sjöng i fjället,
 så det i tusen stycken flög på stället —
 likt hjärtan, som för onda makter klinga
 och sen med alla strängar sönderspringa.

* * *

I EN ARTISTS ALBUM.

Mycket finna, än mer spana,
 uti allt det högsta ana,
 älska mycket, mer förglömma,
 gå i lifvet ut och — drömma,
 gudar tjäna, guld försaka,
 ge och fordra ej tillbaka,
 hjärtat offra, hjärtan vinna,
 kyla möta och dock brinna,
 äran älska, ej begära,
 skapa, bilda, pröfva, lära
 för ett mål, som aldrig hinnes,
 för en eftervärld, som vinnes,
 sen dig världen mer ej når:
 det är konstnärns lott på jorden. —
 Endast så odödlig vorden
 in till gudarna han går.

* * *

SVENSKAN OCH FINSKAN.

Svenskan.

Unga kämpe, nyss från plogen yr och oförvägen träd,
du vill bryta lans med gammal kämpe uti rustning klädd.
Du är ung och oerfaren, första lansen vare din,
må du minnas, att den starka, mera pröfvade är min.

Finskan.

Ung jag är, det är min stolthet; evigt ung vid folkets härd
sjöng jag sångens sköna drömmar, sjöng jag minnets under-
värld,
väntade min tid — den kommit, ljungar fram med strålens
makt,
och du bleknar under hjälmen trots din harm och ditt förakt.

Svenskan.

För ur sagans dunkla fornvärld sprakande ditt furubloss,
hög jag står i middagsglansen — sekler ligga mellan oss.
Skynda djärf, men vill du segra, mottag tacksam i ditt lopp
några ax af mina skördar, som i sekler vuxit opp.

Finskan.

Du har sångens bästa blommor, tankens högsta skatter fått,
jag har Finlands högsta kärlek — bytte ej med dig min lott.
Sakta kallnar bort ditt hjärta, grafvens förgård öppnar sig
och du lämnar dina skatter — arfvet åt vårt folk och mig.

Svenskan.

Ännu lefver friskt mitt hjärta, slår i tusen ädla bröst;
också du har lärt dig älska tro och sanning af min röst.
Såg i morgon segerns fana på min graf du svaja gladt —
snart du dvaldes själf i mörker, mörkare än griftens natt.

F i n s k a n .

Slår i tusen bröst ditt hjärta, dock min luft de lefva af;
 gaf du tro och gaf du sanning, kämparna för dem jag gaf.
 Brista skall din sträng förbrukad, men ej så den psalm och
 sång,
 som vårt folk uti sin barndom hörde i din ton en gång.

S v e n s k a n .

Lefva de, så skall jag lefva; faller jag, så faller du.
 Mästarn är jag än den vise, lärjungen är du ännu.
 Öfver oss stå högre makter, i hvars tjänst vi gått och gå --
 den, som längst och trognast tjänat, älska, värna de också.

F i n s k a n .

Frihet, Sång och Sanning bära oss på evig gudaarm,
 slå på språkens gyllne lyror, väcka lif i folkens barm,
 skönast klingar då bland toner tonen om ett fosterland;
 kan den tonen sant du klinga? — främling är du på vår strand.

S v e n s k a n .

Hit jag kom som frö — en järnek står jag nu på stormigt skär,
 fostrad här i strid och stormar, har ett fosterland ock här.
 Lyft mig upp, om du förmår det, vräk mig sen i vredgadt
 haf —
 halfva Finland med skall följa i min glömskas öppna graf.

F i n s k a n .

Väl! jag står i landets hjärta -- furan, evigt grön och stark;
 stod förgäten, tung och isklädd -- frisk ändå -- i vildskön
 mark;
 våren kommit, Finlands hjärta slår af kärlek, ljus och hopp --
 och du drar din krona långsamt unnan för min unga topp.

Svenskan.

Fäll din lans som min jag fäller — bådas udd är af demant.
Så de gåfvos oss att strida för hvad evigt är och sant.
Finland ge vi samma kärlek och förevigas i den —
och ju mer vi däråt offra, blomma vi dess högre än.

* * *

FINSKA VIKENS KLIPPOR.

Vi segla bränning och död förbi
på fräsande, snöhvit våg,
och stormen dansar så vild och fri
i skeppets tackel och tåg.
Vi fara fram emot Finlands kust,
snart skåda tjusta vi den,
hvert hjärta slår utaf längtans lust,
hvert öga blixtrar igen.

Se klippan där! det är finsk granit,
där skymta än fler också;
de stå så mörka i bränning hvit
förutan en torfva på;
och dystra skåda de nu som sist,
som när jag ser dem igen,
och dyster är deras saga visst;
säg, vill du höra på den?

När Väinämöinen ur vågens glans
bjöd Finland stiga en gång
med silverfloder och björkars krans
i solljus, blommor och sång;

med mörka furor på vilda skär,
 guldvaggande sjöar blå,
 skönt logo klipporna äfven här
 emot sin skapare då.

Och blomman bad uppå Finlands strand:
 o, växte med mig en mö!
 O, fick jag vårdas af hennes hand,
 på barmen blomma och dö!
 Jag gåfve henne min rosenvår,
 min doft, min färg och min glans,
 jag gåfve henne den klara tår,
 som darrar skönt i min krans.

Och furan bad på sin unga mark:
 o, kom, du ynglingatropp!
 Vi skola brottas, min stam är stark
 och smärt och smidig min topp.
 Och björken: finge jag stå i ro
 och böja grenarna ned
 invid en hydda, där mänskor bo,
 ett godt och välsignadt träd!

Och insjön häfde sin silfverbarm
 i kvällens rosiga brand:
 o, fick jag gunga på vänsäll arm
 ett älskadt par emot strand!
 O, fick jag kasta min silfvervåg
 till gröna ängarnas börd
 och spegla stilla med vänlig håg
 de gyllne nejdernas skörd!

Och fjället höjde sin tinning gladt
 med svällda ådror af järn:

o, fick jag bjuda min dolda skatt
till lugna hyddornas värn!
O, fick jag resa ett altar opp
mot himlens strålände blå
och lyfta högt på min stolta topp
mot gudar mänskorna så!

Men stum med kinden af tårar kysst
stod Väinämöinen allen;
i ödets stjärnor han läste tyst
och sade sörjande sen:
Här skola tusende hjärtan slå
i hög och strålände brand,
och ödslig, mörk är din lott ändå,
mitt unga älskade land!

Ty drömmande på din unga strand,
du mö ur vågorna blå,
en morgon vakna du skall i band,
i sekler sörjande stå;
i sekler vänta din frihet än
med stilla kämpande bröst;
o, äg då ljuft uti kärleken
af ädla söner en tröst!

Dock bäfvar du för ditt öde, säg,
vill förr du dö utan namn,
välan! — den bölja, hvarur du steg,
har kvar sin eviga famn. —
Men stum stod furan i skogen grön,
och fjällen, sjöarna blå.
Blott strandens klippor i trotsig bön
till Väinö talade så:

Så häf oss ut uti hafvets famn,
 där vilda bränningen slår!
 Vi vilja vara förutan namn,
 förutan blommor och vår.
 Skall ingen människofot också
 oss röra i frid — hvad mer! —
 Vi fria, fria i stormen stå
 och fria när hafvet ler. —

Och fri står klippan i bränning vred
 och fri uti solens glans, —
 står kal och mörk som en nattlig hed
 i silfvervågornas krans.
 Ej fåfängt flöt där en droppe blod,
 ej gjuts där bitter en tår,
 ty på dess strand ingen hydda stod
 och intet hjärta där slår.

Ej nånsin hafver en ovän rört
 ditt fria, ditt stolta bröst.
 Hur tviflet suckar du aldrig hört,
 men heller ej hoppets röst.
 Ej steg en främling med svärd i hand
 på dina ödsliga skär,
 men ingen älskar uppå din strand
 och ber till himmelen där.

Du blickar mörk öfver djupblå grund,
 blott öde vatten du ser.
 Du blickar dyster mot hvalfvets rund,
 kallt stråla stjärnorna ner.
 Och evigt står du i skummets brand
 så vild och öde som nu.
 O, hell dig, Suomis väna land!
 Det bättre valde dock du.

FÅGELN.

Där sitter en liten fågel
på hafvets vilda strand.
Långt borta uppgår solen
i gyllene morgonland.

Där vinkar emellan rosor
en port af rubiner och gull.
Det växer i fågelns hjärta
en lust så längtansfull.

Han flyger mot morgonrodnan,
skön vinkar dess purpurkust;
han flaxar med svaga vingar,
han sjunger med mäktig lust.

Allt längre, allt längre han ilar,
han skådar bakom sig ej mer,
tills, hvart han vänder blicken,
blott öde vatten han ser.

Han flyger, tills vingen brister,
han sjunker i böljande haf, —
och aftonen ler i rosor
och stjärnan i guld på hans graf.

* * *

DEMANTEN PÅ MARSSNÖN.

På drifvans snö där glimmar
en diamant så klar.
Ej fanns en tår, en pärla,
som högre skimrat har.

Utaf en hemlig längtan
hon blänker himmelskt så ;
hon blickar emot solen,
där skön den ses uppgå.

Vid foten af dess stråle
tillbedjande hon står
och kysser den i kärlek
och smälter i en tår.

O, sköna lott att älska
det högsta lifvet ter,
att stråla i dess solblick
och dö, när skönst den ler!

* * *

SERENAD TILL HELMI.

Fjäriln på rosen drömmer,
stjärnorna milda le,
flickan i kudden gömmer
lockarne.

O! den som finge
lätt som en stråle gå,
nog hvart jag ginge
visste jag då.

Till dig, hur lätt du drömde,
omärkt jag smög min gång,
bland dina blommor gömde
in en sång.

Skulle betrakta
stilla min väna vän,

kysste dig sakta,
flydde igen.

Stjärnan i natten brinner,
månen ur guldmoln lyss,
sången allen dig hinner,
sångarns kyss.
Vagga på vågor,
tonernas vågor, du!
Himlar och lågor
omge dig nu!

* * *

VARNING.

Lägg, yngling, handen på ditt bröst, —
hvad klappar rastlöst där?
Det kan bli dina dagars tröst,
en stjärna ljus och skär,
i stormens dån en ängels röst,
en eternell i lifvets höst, —
lek ej med elden där!

Lägg, yngling, på ditt bröst din hand, —
hvad klappar fridlöst där?
Det kan bli dig en helvetsbrand,
som all din ro förtär,
ett sår, som blöder utan band,
en afgrund utan ljus och rand, —
lek ej med elden där!

* * *

DVÄRGENS HÄMND.

Det står en dvärg i bergets natt.
Han hamrar och smider på guldets skatt,
det glöder, det hvitnar på gnistrande håll.
Han hånler och sjunger med röst så gäll:

Från sol och värme och blommor och träd
oss mänskorna drifvit i bergen ned.
Vi hata den stolta, den roflystna ätt,
vi hafva ett tärande gift dem beredt.

Vi smida i fjällen det flammande guld,
som mänskan fördärfvar och störtar i skuld.
Vi hafva i vilda, stupande schakt
försåtligt skymtande ned det lagt.

Vi ge det en glans så underbar,
som mänskans hjärta allsmäktigt drar,
hon störtar efter dess granna glöd
från sol och himmel till natt och död.

Det fäller svärdet ur hjältens hand,
det bryter ed och förräder land,
förgiftar kärlekens rosenband
och skapar stöld vid Guds altarrand.

Det dödar oskuld i tärnans barm
och gör sen själen på tro så arm.
Det bräcker ynglingens glada mod
och sprider is i hans varma blod.

O, glimma metall i gnistrande prakt!
Du hatets hammare dåna med makt!
Fördärfvad människors ätt förgår,
och jorden åter en gång blir vår!

* * *

FOSTERLÄNSK SANG.

Vi hafva ett land och dess öde är vårt.
Vår arm det ur vildmarken bröt.
Dess sol är blek och dess bröd är väl hårdt,
men en moders är dock dess sköt.
Bevara, o Gud, vår kraft, att än
vi stå för vårt land som finske män!

Vi hafva en ära, dess sköld är så ren
och fri från oskyldigt blod.
Ej solen flammar af klarare sken
än i häfden lyser vårt mod.
Bevara, o Gud, vår kraft, att än
vi stå för vårt land som finske män!

Vi hafva en lag, som är årsbarn med
vår tro på en rättfärdig Gud.
Ej våld, ej list skola bryta den ned,
och för alla gäller dess bud.
Bevara, o Gud, vår kraft, att än
vi stå för vårt land som finske män!

Vi äro ett folk, vi bevisat det nog,
då fara oss hotat och nöd.

I svärd förbyttes hvar yxa, hvar plog,
och då gällde lif eller död.
Bevara, o Gud, vår kraft, att än
vi stå för vårt land som finske män!

* * *

ALMQUIST.

*Monolog.**

Att våga eller icke är det första,
att lyckas eller icke är det andra,
och däremellan ligger handlingen.
I handling ligger lifvets makt, all lycka,
all ära och all rikedom. Blott den
bevisar att vi finnas. Hvad är tänka?
Ett embryo till lif — Hvad samvetskval?
En sjuklig handlings mord emot sig själf.
Jag mycket tänkt, jag till exempel tänkt
att intet högre finnes än förnuftet.
Den tanken jag som mången öfvergifvit
och flytt till tron, sagt där det högsta finns. —
Och medan jag i tysta böner ligger
vid Kristi kors, så somnar jag och drömmer
om sköna kvinnor, guld och glada lag.
Ha! sällsamt huru fantasin dock flyger,
den gycklaren, och visar oss att allt
ett narrverk är. Och själfva handlingen,
hvad är den? En tillämpad fantasi.
En ny gestalt uti det fastlagsspel,
det brokiga, som heter lifvet eller,
med litet längre titel, mänsklighetens

* Fragment.

utveckling till lycksalighet. Jag suttit och målat mången tafla därifrån.

Det var min roll tills nu. Nu kommer där en skurk och stör mig. Hvad är mer naturligt än att jag stöter honom i kulissen?

Det är en ursäkt dock som är för vanlig, för platt. Ack, verklighetens värld är full af bara platthet; skall man handla där, så bli motiverna de gamla kända, slutledningarna likaså. —

På sned är världens anlete och växer på nytt på samma gamla sätt på sned. Hvad som var godt för några tusen år, hvad som var ondt, anses så nästan än. Väl pågår allt från tidens början dock en sammansvärjning mot det evigt lika och enahanda; jämt uppträda män, som stämplas såsom rackare och bofvar för det de sökt att svänga om etiken i stort, allt från sin urgrund. Jämte dem finns andra dock som lyckats, stora kungar, som mördat uti gross, bankirer fina, som stulit uti stort, och filosofer, som ljugit i systemer. Hyggligt folk, i sanning, fast misskände af partier. Jag vet det finns ett ondt, jag känner ju att själf jag ämnar nu ett brott begå, ett afbrott uti alltets jämna gång. Och därför darrar jag. Allt kallas ondt, som gör en ondt; men är min darrning öfver och lyckas handlingen, så blir det onda ett godt, och får jag samvetskval däröfver, så blir det åter ondt. Så växlar hemskt i världen lifvets ljuft violblå färg —

och dock är nattvioln så ljuf en blomma.
 Jag mycket älskat denna lilla blomma
 och ämnar skriva en roman om den,
 där hela handlingen sig vände blott
 omkring en blomma, och där blomman vore
 hjältinnan uti stycket, människorna
 bisaker blott. En underbar intrig
 och vackra ord — och under allt en tanke,
 lösaktig, djurisk som en Messalinas.
 Det vore ett problem; nå väl, låt se,
 blott denna sak är öfver, skall jag börja
 ta hand därom — men nu är giftet färdigt.

.

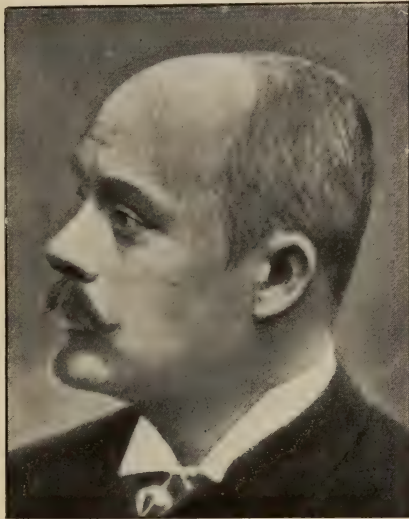

JAG MIDNATTENS BARN.

Jag midnattens barn, jag arma barn,
 hvi har väl född jag blifvit?
 På stormande våg åt det bristande flarn
 mer lycka har Herran gifvit.
 Ve! lyckan jag haft och jag har den förstört:
 jag bedt till Gud och han har mig hört;
 dock — jag honom förglömde
 och han mig fördömde,
 men ner ej i jordens djup mig gömde!
 O Gud, min Gud, gif mig nåd,
 o Gud, min Gud, gif mig råd,
 för Jesu Kristi skull,
 för Jesu Kristi skull!

Du skall ej mig lämna i djäfvulens våld,
fast nu han mig hårdt omslutit.
Du skall mig ej låta till honom bli såld — —
ditt blod du för mig äfven gjutit!
Du helige Gud, rättfärdige Gud!
Du är icke stor blott i åskans ljud
och i daggen som glimmar
och i strålen som strimmar
mildt fram mellan molnen i morgonens timmar!
O Gud, min Gud, gif mig nåd,
o Gud, min Gud, gif mig råd,
för Jesu Kristi skull,
för Jesu Kristi skull!

KARL AUGUST
TAVASTSTJERNA

1860 — 1898

UR FÖR MORGONBRIS.

FÖR MORGONBRIS.

Sol i luften emellan sky,
som har regn att bebåda,
och sydvästen tillräckligt kry
att mot aftonen råda.

Morgonbrisen i unga år
förde ut mig på fjärden,
regnskyn fällde en tungsint tår,
— så var början af färden.

Brisen sopade fästet klart,
båten lutade öfver,
och så fick jag tillräcklig fart
för en vacker manöver.

Kom och följ, om du så har lust,
följ mig ut öfver fjärden,
stå med brisen min egen dust,
se som jag uppå världen!

Tjocknar molnet framför oss mer,
blir ej leken så stilla,
skummet glittrar, när solen ler,
båten står sig ej illa.

Än är solen fullkomligt skymd,
än ger glans den åt färden —
och framför oss en svartblå rymd:
lifvet — friheten — världen.

* * *

BRÖLLOPSMORGON.

Det leker lifsvarmt solsken
på blomrabatter,
och alla kalkar sluta
små pärleskatter.

Från hvita väggar kastad
är värmen dubbel,
och själfva springbrunn spårar
kristalliskt bubbel.

På gången bränner sanden
trots morgontimma,
men inga mjuka fotsteg
kan man förnimma.

Skall, gammal vana trogen,
en sko ej trycka
små, nätta spår i sanden,
en hand ej rycka

som alltid förr ett ogräs
ur blomsterbingen?
— Nej, allt är tyst och stilla,
det kommer ingen.

Liksom i stum förbidan
stå tusen knoppar,
omorgnad går en sefir
i björketoppar.

Den lyfter lätt på tunga
damastgardiner,
så solen i ett sofrum
förvånad skiner.

Längs mattor flyter ljudlöst
en flod af strålar,
och fläkten bär en hälsning
från blomsterskålar.

Omkring alkoven tumlar
helt oförväget
en flugsvärm, utan aning
om själfva läget.

En humla brummar högljudt
på fångenskapen,
där hon totalt har tappat
instinktens vapen.

Mot ena fönsterhalfvan
hon vreden tömmer —
att andra halfvan öppnats,
vår fånge glömmer.

Mer djärf än alla andra
arbetar nu sig
en oförvägen vindfläkt,
en nektarrusig,

emellan draperier
och brysselspetsar,
tills öfver tvenne pannor
han luftigt kretsar.

Han bär från blomsterskaror,
som törstigt brinna,
ett bud till deras drottning
och vårdarinna.

Men fåfängt han sin vällukt
kring kudden tömmer;
hon har en annan lustgård,
den hjärtat gömmer.

På fulla, friska läppar
än minnet leker
af sista, ljufva kyssen
och ler och smeker.

I tvenne varma armar
förglömmes mycket,
när bröllopsnatten diktar
det gamla stycket.

Och gripen utaf andakt
står tveksam fläkten,
naturens unga häroid
i morgonväkten,

SERENAD

och går så ut tillbaka
till blomsterskara
att tälja om det sedda,
det underbara.

Då går det som en hviskning
i blad och knoppar,
och daggens pärla sakta
från kalken droppar,

och stum förbidan brytes,
och allting lefver,
och morgonsolen gullnät
i lunden väfver,

och stundens lifslust fångar
fontänens pärla,
och blomrabatten rensar
en sädesärla.

Men mellan tvenne tunga
damastgardiner
le sprittande i solljus
små amoriner.

* * *

SERENAD.

Trots tätaste galler
af lummiga grenar
på kalkade stenar
en månstråle faller.

Fantastiska mönster
längs muren han spinner,
han sväfvar, han hinner
ett halföppet fönster.

På bländhvita kuddar
han smyger och smeker,
förtroligt han leker
bland spetsar och uddar.

Här häfves helt sakta
den varmaste bölja,
som skatter fått dölja
och skatterna vakta...

Hvad dagen har tvungit
i djupet att vaka,
i drömmar tillbaka
har midnatten sjungit.

Och synerna sväfva
så luftiga, lätta,
som skalder berätta
och drömmarna väfva.

Då sträckes den drömde
ett armpar till möte,
som ren i hans sköte
hon sorgerna glömde,

som ren till hvarandra
dem kärleken burit,
som redan de svurit
tillsamman att vandra.

Kring månen i ringar
går luftig en dimma,
och skuggorna simma
på ljudlösa vingar.

Då hör man dem smeka,
de flöjtlika ljuden,
som näktergalsbruden
till ömhet beveka.

Och skälfvande kårar
en vindfläkt i toppar,
som fälla ur knoppar
små dallrande tårar.

Den ljufvaste saga
de tonerna gömma,
när smältande ömma
kring bädden de draga,

kring bädden, där strålar
längs kuddarna smyga
och drömmen den blyga
lycksalighet målar.

* * *

BOUPPTECKNING.

Det är en grupp, kring en chiffonière,
en grupp, som sörjer en afliden kär;
två unga flickor och så en man,
de bära krusflor såväl som han.

En glödhög falnar i en kamin,
två ljus af hvitaste stearin
belysning kasta på öppnad klaff
kring smycken, nipper och pärlagraff.

Dem har hon burit i lifvet, hon,
som tidigt gick öfver andebron,
som varit moder och kunnat nå
sin tysta storhet i hemmets vrå.

När hon föll undan, så bröts en man,
han bröts som styrkan ju brytas kan;
en månad gått, sedan han också
fått öfver bron till den sörjda gå.

Nu är det granskning af stort och smått,
nu draga barnen om boet lott,
nu skingras frukten, som återstår
af många mödor i långa år.

Bak gamla papper och instrument
slår af en händelse upp på glänt
en liten lönndörr och visar dem
det undangömdaste tankehem.

Man får i handen ett gult kuvert,
man känner stilen och läser där
ett namn, som burits i flydda dar
af den, som sen deras eget bar.

Det var ett glödande kärleksbref,
som förr en svärmande yngling skref,
när all den känsla han slöt och slöt
sin damm i jublande metrar bröt.

Och öfver skrynkade arket satt
i tankar sedan så mången natt
en vek gestalt, som i tårar såg,
hur hennes värld i det brefvet låg.

Man läste brefvet och man blef stum,
hvar blick blef mera och mera skum,
i snyftning brusto två kvinnor ut;
en man, han tårades en minut.

Så tog han allt, som de funno där,
hvert litet papper, hvert tomt kuvert.
Han tömde tankarnas helga hem
och lade sakta på glöden dem.

* * *

HÅGLÖSHET.

Komma tankar, komma känslotunga,
veka, fjärran från, att i en dyning gunga
lefnadsjullen ömt,
hvilat jag på åran, hvilat ofta,
att dess vaggning känna, känna blommor dofta
såsom förr jag drömt.

Vete gud, om jag har rätt att lyfta
åran upp igen och låta blicken syfta
bort emot en strand!
Vete gud, om det, som jag förlorat,
finns därborta alls, dit blicken sorgsen for att
granska töcknets rand!

Kan nu vara alldeles detsamma,
kan nu vara simpla sagor af min amma,
endast att jag får
hvila uppå åran, hvila ofta,
känna dyningen och känna blommor dofta
som i unga år!

* * *

SKÄRGÅRDSGÄSTEN.

Det var när en gråmulen sommardag
omärkligt i skymning dog,
som han gjorde vid bryggan sitt sista slag,
och ankaret gled ifrån bog.

Det var när han ändat en ensam kryss
i regndusk så minnestung,
som han tänkte på huru stolt han nyss
drog ut som jublande ung.

Hvad sedan timat, som töcknet det låg
i slupens fåra bakom,
men in i töcknet han envist såg,
där det uti massor kom.

Han prisade icke sin lyckas gunst,
att hamnen han nått i tid,
han bytt mot irrfärd i dimma och dunst
sin dåsiga godtköpsfrid.

Fast dimman drog öfver utsikt vid
ett sörjande, disigt dok,
han stod dock kvar uti inre strid,
på honom blef ingen klok.

Och folket i torpet till hvila gick
i undran på sommargäst,
som töande himmeln ur båten ej fick
till kvällsvardens kallnade rest.

Han haft som sällskap helt några blott
på leende segelfärd,
ett enda hviskande svar han fått,
ett enda, som grusat en värld.

Sist drog han en suck, och hans vakna blick
for upp emot topp och stag,
han reste sig upp, han ändrade skick
och ställde allting i lag.

Hvar lina han samlade lugnt i ring,
han riggade båten af,
och dimman tätnade spöklik kring
ett hopp, som blef lagdt i graf.

* * *

RORSMANNEN.

Där satt vid rodret en sällsam figur
i oljerock och sydväst;
mot seglet slog smattrande regnets skur,
man sökte sig hem från en längre tur
och klandrade vädret som bäst.

Hans öga for öfver hafvet ut,
än fäste han uttryckslöst
sin blick på fockseglets vätta klut,
men stundom den dröjde en hel minut
på sällskapet halft nervöst.

I fören bland packning och våta skot
trots regnet man gjort sig glad,
man skämtade högt öfver regnbyns hot
och tog under glam hvar störtsjö emot,
som båten på sida lad'.

Det mörknade redan på fjärdens våg,
augustinatten föll på;
för refvadt storsegel skötbåten låg,
och regnbyn hven uti tackel och tåg,
men rädd var ingen ändå.

Där kom en störtvåg med högrest krans
och slog öfver båtens stam
ett regn af skum, och det gick som en dans,
när ingen det med uti båten fanns,
som bragte sitt mod på skam.

”En bränning förut! Håll klart, låt gå!” —
och snart uppå annan bog
klöf skötbåten vågen. ”Drag dikt, rätt så!
Ej skall någon stormby på båten rå,
när sådana tag man tog.”

Kommandoorden dem ropade han
i oljerock och sydväst.
När båten vände och bränningen brann,
en blixtnur hans öga till fören hann,
— det var som en stum protest.

Där satt hon så modig med kappan lätt
kring axlarna kastad blott,
det var som om vikingens brud man sett,
när land och föräldrar hon öfvergett
och till sjöss med sjökungen gått.

Men bruden, vikingens stolta brud,
hon hvilade trygg sin arm
mot honom, som satt där, säll som en gud,
och tolkade tyst uti brutna ljud
sin kärlek, förtrogen och varm.

Det mörknar alltmera, men himlen ler
allt ljusare dem emot;
hur ljuft att i dunklet, när ingen ser,
få trycka den hand hon så villigt ger,
det är bättre än tjäriga skot.

Men borta vid rodret en annan satt
i oljerock och sydväst
och vakade vågen i becksvart natt
och bragte i säkerhet andras skatt
till lycka och bröllopsfest.

* * *

NÄR FJÄRDEN I MÅNSKEN LIGGER.

När fjärden i månsken ligger
och aftondimma,
fantastiska dimgestalter
ur viken simma.

Ur viken, där granar dölja
en sommarvilla,
går skuggornas tåg mot fjärden
ljudlöst och stilla.

För nattliga lätta brisen
med tåget följer
en slup, lik en annan skuggbild,
som natten höljer.

Med skuggorna följa tankar,
formlösa äfven,
ur dem väcks seglarn vid prasslet
af bog mot säfven.

Fast seglet är slappt och vinden
knappt mer kan märkas,
tycks farten, svindlande hastig,
alltmera stärkas.

Allt mattare fåran glimmar
där bakom rodret,
och månen kastar sitt skimmer
allt mera lodrätt.

Och seglaren far med handen
lätt öfver panna,
där formlösa, tunga tankar
som pärlor stanna.

Bakom honom ligger viken
i silfverslöja,
där alla hans bästa tankar
för alltid dröja.

Bakom honom ligga stunder,
på löften rika,
på löften om ro och sällhet,
som alltid svika.

När fjärden i månsken ligger
och aftondimma,
fantastiska dimgestalter
ur viken simma.

Ur viken, där granar dölja
en sommarvillan,
går skuggornas tåg mot fjärden
ljudlöst och stilla.

* * *

UR UNGA KÄNSLOR.

I skäraste morgongryning,
när dimmorna gå i rödt,
har jag på en purpurdyning
vårdrömmarnas drottning mött.

Jag såg henne långsamt gunga
mot strandens förvuxna snår,
och sorgset skaka sitt tunga
och glänsande långa hår.

När talltrasten stämde i lunden
yrvaken sin första drill,
när vågorna väcktes i sunden,
då var hon ej längre till.

Det sägs om en dödlig, som möter
den öfversinnliga så,
att han uti lifvet stöter
på faror, hvart än han må gå.

Han bär dock inom sig sin fara,
den blir han ej nånsin fri,
den farliga bilderskara,
som kallas för fantasi.

1.

Från söder en sägen jag hörde,
romantisk som Loreleys,
hur sonen af alperna biktar
sin kärlek i edelweiss.

Från gletschernas isregioner
med fara för lifvet han bröt
den blomma, som alpernas dotter
till klappande hjärtat slöt.

Blott edelweiss låter han tolka
sitt varmaste ungdomshopp,
ty alpluftens omängda renhet
hon sluter i fjunig knopp.

Så växer bland drifvor däruppe
en blommande kärleksdikt,
hvar rottråd bär hoppet om gensvar,
hvert kronblad en blygsam bikt.

Jag bringar en blomma jag äfven
från lifvets stenhårda grund,
den vuxit bland is och bland drifvor
en värmande solskensstund.

Med fara för lifvet jag nådde
den brant, där min blomma stod,
fast kölden gjort allt för att isa
min lifsvarma, unga blod.

Tag därför, du tankarnas tärna,
min blommande kärleksdikt:
hvar rottråd bär hoppet om gensvar,
hvert kronblad en blygsam bikt.

2.

Vi möttes, vi stannade, bytte en blick
och bytte ett ord också,
vi möttes ånyo och togo igen
de småmynt vi växlade då.

Vi ägde ju bägge en ymnig skatt
från ungdomens rika förråd,
vi stickade bägge vårt framtidsbaner
med hoppets rosiga tråd.

Vi önskade intet, vi ägde ju allt,
vi ägde vår tro på hvarann,
vi yppade intet, men blottade dock
hvad dunklast på djupet brann.

Jag fick ett förstulet ögonblick
dig lyfta på senstark arm,
jag vet, att du kände hur hjärtat slog
i svällande ynglingabarm.

Trots mörkret jag kände ett ögonkast,
som brännande hemlighet bar,
och natten, den regniga natten blott
vår tysta förtrogna var.

3.

Vid min bok jag satt och drömde,
arbetsallvaret jag glömde,
och hvad nyss jag högt fördömde
sjönk jag helt uti.
Buren utaf sommarfläktar,
rusiga af blomsternektar,
gled din bild förbi.

Mellan nyss så torra bladen
börjas ystra kavalkaden,
hvarje bokstaf lämnar raden,
det blir fröjd och lust!
Liffullt solsken låg, där senast
torra tankarna allenast
stått med mig en dust.

Hvarje liten bokstaf spritter
uti solljus, vår och glitter,
och ibland dem fångad sitter
just din ljusa bild.
Huru skall vid sådan gamman
tankarna jag hålla samman?
Mödan är förspild!

Och jag låter tanken flyga,
solen mellan bladen smyga,
intet kan mig öfvertyga
att jag illa gjort.
Fritt må nu din bild mig tjusa,
sommарfläktar fritt berusa,
öppna Edens port!

5.

Och kunde en stråle jag fånga
af aftonrodnadens gull,
en enda af alla de många,
som ödas för ingens skull.

så bunde jag vid dess lätta
färgskimrande etergestalt
en saga, som skulle berätta
försonande ömt dig allt.

Då hölle du kanske tveksam
den strålen i hjärtat kvar,
så underbart ljuf och smeksam
dess sällsamma saga var.

Då glödde därinne en strimma
af sällare nejdens dag,
ur hvardagens gråa dimma
jag skönjde dess rätta drag.

Då skulle du le i tårar
och säga, att du har drömt
detsamma, som mig bedårar
så outsägligt och ömt.

6.

En söderns höstdag låg öfver fjällar,
dem sista natten bestrött med snö,
och solsken bröts emot hvita hällar
och gaf förgyllning åt alpens sjö.

Emellan höga cypresser slingrar
en liten gångstig längs stranden fram,
där ystra fläkten från alpen skingrar
med lekfullt själfsvåld ett moln af damm.

I natt han kommit från kulna norden
med snö, med vinter och isig frost,
han bär en hälsning från fosterjorden
frisk och naturlig, som ingen post.

Sin snö han strödde på alpens branter,
sin vinter miste han, som han kom,
sin friskhet spred han åt alla kanter,
men frosten vände till norden om.

Se där, hur lätt öfver sjön han dansar
i lek och solljus sin blåa stig,
han, som hvar bölja med skum bekransar,
han bär en hälsning, en tyst, till dig.

En regnig höstkväll häruppe kom han
och sjöng om söder och evig vår,
en fråga ställde han till mig: om han
blott is och snö ifrån norden får.

Då band jag snabbt vid hans lätta daning
en suck ur hjärtat, och den var varm,
— och han flög bort, som han haft en aning
om hvad som ryms i en mänskobarm.

Se där, nu kommer han, skynda andas
den rena alpluft han bjuder dig;
uti hans luftiga väsen blandas
en suck, en själ, som har tillhört mig!

9.

Vill du ej gärna sluta
ögonen till och luta
hufvudet, trött af vaka,
ömt mot ett bröst tillbaka?

Vill du ej gärna sända
mångt af det finast kända,
mångt af hvad högst du skattar
bort till en själ, som fattar?

Vill du ej se de skygga
känslorna vandra trygga
öfver den lätta brygga,
som våra läppar bygga?

Vill du ej så förlåta
en, som kan tårlös gråta
öfver hvart fel du skonar,
och som din kyss försonar?

10.

Dag efter dag
stummare blir min bön,
stummare, mera skön
slag efter slag.

År efter år
sucken blir mera tyst,
tiden från smärtan kysst
tår efter tår.

Gång efter gång
hjärtat, som gaf, blott gaf,
tolkas i välljud af
sång efter sång.

12.

Förtonande, veka röster
från barndomens fabelland
ett slumrande eko väcka
i svärmarens bröst ibland.

Då blåna vidder ånyo,
då höjas öar ur våg,
en dimma af sällsamt vemod
kring fjärdar och holmar låg.

Och ekot växer till hymner,
som smälta i samljud hän
långt, långt öfver speglande vikar,
långt, långt mellan lummiga träen.

Det gamla och nya blandas,
och saga med verklighet,
tyst, tyst, du tör icke andas
på allt hvad du äger och vet!

18.

Jag kunde dig aldrig fatta
med älskarens djärfva hand,
jag vågade aldrig tända
din blod uti feberbrand.

Du var mig oändligt mera
än festernas drottning blott,
oändligt mera än alla,
som korsat min väg och gått.

Och själf som vestalen kylig,
du gaf mig ej ord, ej blick,
men mera än ord och blickar
du tvang på mig hvar du än gick.

Så ser jag en annan komma,
en mera reel än jag,
och du har ej i hans tycke
vestalens heliga drag.

Han vet ej, att du är ett väsen
att famnas endast af en
den vackraste skaldetanke,
som nånsin har lidit sig ren.

Det vet du ju själf ej heller
och ville väl föga nog bli
det luftiga idealet,
som ingen griper uti!

Så står jag med händerna knäppta,
med blicken mot jorden fälld,
när trefoten ramlar i templet
och släcker vestalens eld.

19.

Tro ej, att likt tusen andra
jag ville dig fångsla, tvärtom
vill jag öppna dig vida världar,
dit aldrig förut du kom.

Jag bräckte så lätt dina länkar
af tyngande småsinthet:
från smickret det tjocka sminket,
från flärden dess mask jag slet!

Jag gáfve dig luft att andas,
luft, blånande, solig och fri,
med strålände ungdomshälsa
och jublande lifslust i!

Då skulle med skärpta blickar
du mönstra de stora och små,
då skulle jag själf förintad
inför deras skärpa stå.

21.

Du var mig mera nära
än lyckan till sin graf,
än tomhet är till ära,
än tiggaren sin staf.

Du var mig mera nära
än solsken blomman är,
än den, som måste bära,
till bördan, som han bär.

Du var mig mera nära
än kärleken sin bikt;
du var min ljusa, skära,
försvunna vårdags dikt.

25.

Kom icke för nära till tjärnens brädd,
det är svikande gungfly där.
I mjukaste mossor är stranden väl klädd,
men ingen, ingen den bär.

Från berget kan du här tätt invid
lustvandrar med blick och håg,
och vagga din tanke i skogssjöns frid
och lyssna till sorlande våg.

Och vågen skall hviska en sorgfull sägn
ur dunklaste insjödjup
och locka dig långsamt ur björkars hägn
dit ut på bergväggens stup.

Han känner din saga och tolkar den,
som ingen den tolkat förut;
du känner din hemliga sorg igen,
din längtan förutan slut.

Och ungdomskärlek är vågen där,
han speglar i sin kristall
hvar skimrande fröjd, ett hjärta begär,
och jordlivets lycka all.

Men kom ej för nära till tjärnens brädd,
det är svikande gunfly där.
I mjukaste mossor är stranden väl klädd,
men ingen, ingen den bär.

26.

Långsamt som kvällskyn mister sin purpur
där öfver milsfjärdens blänkande slätt,
sakta som brisen somnar därborta
långt, så att ögat ej skönjer det rätt,
fjärran som ekot dör efter sista
utdragna tonen af skärflickans sång,
skall jag dig glömma, du, som gaf purpur,
vårbris och toner åt lifvet en gång!

UR DIKTER I VÄNTAN.

TRANSITOFART.

Det är frost och vinterskymning öfver Stockholms stad,
uppåt Söder tändas ljusen, blinka rad på rad,
djupt inunder ligger kajen i elektrisk, hvit belysning,
medan strömmen uti slussen hindrar Mälärvattnets frysning.

Öfver hamnen rufvar mörkret, kolsvart i kontrast
mot den frost, i vinterliggarns tågverk hängt sig fast.
Som det tycks oändligt fjärran Blasiiholmens lyktor flämta,
och på Skeppsbron, under väntan, några tullbetjänter skämta.

Orofulla, svarta böljor vagga strandens ljus,
där det flyter såsom olja öfver deras brus,
men en liten skeppslanterna drager ut sin egen strimma,
där man redan uti mörkret dofva kolfslag kan förnimma.

Och det växer fram ett skeppsskrof, rimmigt, frostigt hvitt,
frusande i moln af ånga, nästan bortskymdt tidt.
Hvitförsilfradt tågverk blänker af millioner iskristaller,
när ifrån elektrisk lampa spökhvitt sken på prakten faller.

Vinterångaren från Finland! Emigranter, post...!
Finska bönder tullbehandlas: vadmalskläder, kost —!
Annorlunda fordomtima Finland sina söner sände
till det gamla moderlandet från sitt eget lands elände.

Emigrantagenten samlar skulderstarke män
lika talrikt såsom fordom själfva konungen,
— blott att vadmalsrocken icke byts mot galonerad jacka,
och att bonden icke hafver någon kunglig nåd att tacka.

Och de gå i långa rader, seniga och små,
hundskinnsmössan bakut struken, lugna minen på,
packningen ej stort till hinders, sedelboken sydd i barmen,
fast beslutna att gå framåt, — icke vika uti harmen!

Några barn och kvinnor följa gråa skaran åt.
En familj är hel och hållen uppå flyttningsstråt:
farmor själf, fast sextiårig, valde lott med den gemensam,
tog sin huskatt med på armen, — skulle kiss bli hemma ensam!

Juleottans klockor ringa öfver hemmets is,
och man skönjer kyrkoljusen genom morgondis;
öfvergifvet ligger torpet, kall är askan uppå härden,
far och mor och barn och farmor — till Amerika på färden!

Du mitt karga land, som bakar stenhårdt mödans bröd,
sörj ej att du här går miste om ditt bästa stöd!
Du har offrat dina söner förr åt nationaliteten,
— offra dem med dubbelt jämnmod, när det sker åt mänsklig-
heten!

* * *

EN PATRIARK.

Kring holmen är klingande gamman
när isarna ringa tillsamman
på vintern, den lyktades välde,
som spiran ur händerna fällde
en leende dag i april,
när strömmen blef våldsam i sundet
och packade isen mot grundet,
och solen kom med i förbundet
och hjälpte från himmelen till.

På viden och sälgen vid stranden
stå blommorna redan för handen
som silke så fina och lena,
och abborrens brokiga fena
slår ringar helt nära invid,
där vårflödet når öfver ängen
och gifver den låga terrängen
långt upp emot trädgårdssängen
sin speglande insjöfrid.

I dungarna fåglarna larma,
och dagarna stråla så varma,
att åldringen ute på trappan
den lättaste sommarkappan
har valt för sin vårpromenad.
Helt lönlöst att varningar spilla
om hur man förkyler sig illa!
Han ler åt protesterna stilla
och vandrar så lugnt åstad.

Han glömmer de sjuttio åren
för solen, för värmen och våren,
ty fjärden är rensad från isen,
som senaste sydliga brisen
dref ut genom sundet i går.
Där han ibland asparna sitter,
han hälsas af fåglarnas kvitter
och böljornas soliga glitter
hvarenda en gryende vår.

Han hyllas igen af naturen,
från Pompe, på språng i tamburen,
till fjärlarna ute på marken,
som fröjda sig att patriarken
ännu är den främste bland dem;
hans holme, den lilla och kära,
vet hålla sin gamle i ära
och tolka hans mästares lära
omkring hans lyckliga hem.

Ty kärleken lefver därinne
helt tyst i sitt vänliga sinne,
den ler ej så soligt som våren,
den vördar de hvitnade håren,
och hyllar dem stilla och lugnt,
i hvardagens fredliga timmar,
kring studielampan, som glimmar,
helt mildt uti luften den simmar,
när åldringen skrifvit till punkt.

* * *

I GAMMALT HEM.

Ett hem från seklets morgon, där minnet rår,
och tiden stannat stilla kring hvita hår,
som länge glesnat öfver ådrad tinning,
där morföräldrar sprungit omkring i kolt,
och gamla karoliner ha blickat stolt;
— där gå den gamlas dar i eftersinning.

Jag drages dit, när världen jag ströfvat kring,
när jag har sett och fattat ett otal ting,
att sofra dem i stillhet och begrunda.
De nya tankar stå då en sällsam strid
midt i den mest idylliska jungfrufriid,
där gångna tiders gångna tankar blunda.

Jag stormar in med oron därutanför,
trots hennes öppna dörrar den aldrig stör
de stilla sysslor, som förnöta dagen.
Jag bär på tidens härskri, men stannar stum
i hennes enkla, vårdade, trefna rum
dels fredligt väpnad af och dels betagen.

I hennes drag jag skönjer ett strömoln visst,
men ålderdomen stryker ändå till sist
med vänlig hand ett skimmer på det hela;
ur hvarje rynka talar så varmt och godt
den lugna syn på lifvet, som hon har nått,
och som jag aldrig söker förfördela.

För mer än femti år sen, en vuxen mö,
som icke hyste tankar på ålderns snö,

hon gick i samma rum, med samma sinne,
och tiden rann omärkligt med år på år
och fällde nästan tveksamt i sina spår
ett litet vackert eller sorgset minne.

Så hamnar hos den gamla jag hvarje gång,
jag tagit såsom byte ett väldigt fång
af nya, stora tankar där i världen;
bak hennes grå gardiner af nättelduk,
betraktad strängt af fäder i piskperuk,
jag slipar tankens svärd vid lugna härden.

* * *

HELENAS ROF.

Där öfver marmorkroppar, kylande naket,
sköna Helena höjs mot frisen i taket,
buren på rövvararmar dårande kraftigt,
spelar kvällsolen in och målar ett saftigt
glödande lif kring gamla grekiska myter.

Helena rodnar, klassiska blodet flyter,
Paris' famntag blir varmt och jämvikten tryter;
nästa sekund hon värjande åtbörd byter,
fäller sin skräckbundna arm, söker i honom stöd.
Glömsk af sin faders hus, sin stela förtviflans nöd,
glider hon långsamt ned i hans fasta sköte . . .
— Stranden är nådd, och fartygen dem till möte!

Skönhetsbeundrarinna, du, vid min sida,
blicken låter du lugn öfver lemmar glida,
spända i skräck, men likväl så sällsamt blida,
— ser du ej åter kärleken segrande strida?

Rör dig ej Helenas kamp, och kan du ej finna
något gemensamt, du, med min marmorkvinna?

Spörjande slår du upp nummern i katalogen,
Paris och Helena, ja! Det har du gissat förut.
Ingenting sällsamt alls rör sig i nätta hågen,
nu har du gett min grupp hela din själs tribut.
Vaksamma komma de fram, din fästman och moder,
märka ej aftonsolens gyllene floder,
frukta att du besvärar mig, ciceronen,
— och det finns afmätt köld i taktfulla tonen.

Likväl ser jag dig lyft öfver mängdens vimmel,
högt på min egen arm emot hotande himmel,
och i din skräck för famnande rövvararmar
blandar en blidhet sig som fegheten harmar.
— Å, du har glöd och lif, utan att solen ger dem,
tjusad i hvarje halfskrämd åtbörd jag ser dem;
— nere i hamnen fartygen vänta redan,
och öfver hafvet lyser oss Venus sedan!

Där är mitt Ilion byggdt, ensligt, i skydd för flärden,
tankarnas djupa ström hittar dit nog från världen,
larmet tränger dit ej. Landsförvista tillsamman,
litande blott på hvarann, vårda vi eviga flamman.
Tio års helig fred få vi för dem, som stoja,
— sen må din faders folk ödelägga mitt Troja!

Gudarna så bestämt i sitt råd, det visa:
blott om två människobarn för hvarandras lisa
haft att uppoffra ära, stolthet och dyra band,
och när de gjort det helt, så att en vänfast hand
längre ej räckes dem för deras hjärtans brand;
— först när de vågat allt hvad dem bundit och binder,
spirar kärleken upp mellan dem utan hinder.

MIN SKYGGASTE TANKE.

Där dröjer en ensam molntapp mörk
på sommarnatthimmelns ljusa,
som bleknar i rödt bakom al och björk.
En nattfjäril, ute att tjusa,
försvinner liksom en rörlig punkt
i trädens grönskande dunkel;
i gräset blänker en lysmask lugnt
bland klöfverblad och ranunkel.

Min skyggaste tanke, som vandrat trögt
med de andra för lasset om dagen,
likt sommarnatthimmelns sky har sökt
sin hvilplats långt bakom hagen.
Han drog öfver barrskog, hög och tät,
öfver sjöarnas aftonspegel
med snabba, ljudlösa sjumilsfjät
mot norr öfver ängder, där daggen grät
på gårdarnas tak af tegel.

Så hamnar han sist vid en fönstersmyg,
där häckarna stå och trängas,
och väntar i skymningen, barnslig och blyg,
och fruktar att utestängas.

Du kära, som drager ditt fönster igen
i kvällen, den ljummande stilla,
gif akt på din fladdrande, skygge vän,
så att du ej gör honom illa!

Han är en flykting från barndomsdar,
ett hägrande, nyväckt minne

af lyckan, som första kärlekens var;
 — en skimrande värld, som glömt sig kvar,
 du stänger hos dig nu inne!
 Och kan du med joller och älskligt smek
 den flyktingen bringa att stanna,
 så slumrar likt barnet du in i din lek,
 och ler än i drömmen lycklig och vek,
 med glättad och molnfri panna.

* * *

NOCTURNE.

Jag vill i den mörknande sensommarnatten
 med skälvande måne på strimmande vatten,
 längs stigen vid stranden bland snåren dig föra,
 där ormbunken lyssnar och granen har öra,
 där allt är så stilla att böljornas tassal
 blir högljudda strofer ur alar och hassel,
 där dagern är mystisk på stenarnas mossor,
 och skuggorna locka en rysning af frossa . . .

Jag vill att du vaggar den vakande hågen
 helt sakta i takt till den talande vågen,
 jag vill att du mänger ihop med ditt väsen
 de flyktiga dofter från bladen och gräsen,
 jag vill att med sinnen, som sällsamt förnimma,
 du smälter i samklang med kärlekens timma;
 af vågsorl och vällukt och skogarnas ro,
 jag slår, för två hjärtan att mötas, en bro.

Då skall jag, med allt hvad jag innerligt äger,
 en hyllning dig bära för kärlekens seger,

ett tack för din tro, som mitt tvifvel har brutit,
för hvarje din tår, som i hemlighet flutit,
för banden de väna, som modigt du knutit,
för hela det dårande lif du har gjutit
på nytt i min åder, du väntade, kära,
som allt för mig vågat: dig själf och din ära!

UR DIKTER.

HEMÅT I HÖSTREGN.

Hemåt i höstregn, hemåt i natten,
hem öfver svarta, svallande vatten,
hemåt mot vinden, hemåt mot strömmen
styr jag min farkost men såsom i drömmen,
vågorna väcka mig icke ur den.
Stänket, som står öfver däck och kajuta,
väcker mig icke upp till att njuta
färden mot vinden, färden mot strömmen.
Hemåt det bär, men såsom i drömmen.
Svara mig, svallsjö! Lefver jag än?

Trolösa, trotsiga bölja, som bär mig,
kär såsom fordom ännu du är mig,
ännu du vaggar, höjer och sänker mig
såsom din lekboll, innan du dränker mig.
Bär mig i land! Än får jag ej dö!
Botgörarfärden har jag att vandra,
tigga hos vänner och fränder och andra,
hvilka likt böljorna höja och sänka mig
såsom sin lekboll, innan de dränka mig
djupt uti glömskans signade sjö.

Disiga dimmor dröjande dugga,
svepa min synkrets i skymmande skugga,
endast en ejder ser jag, som söker
skrefvan, där martalln skyddande kröker
armen kring nästet af dun och af starr.
Botgörarfärden mot vinden och strömmen
väcker mig icke på länge ur drömmen,
drömmen om tallen, som knotig sig kröker
öfver ett näste, där gudungen söker
makan och lyckan bland nålar af barr.

* * *

JAG ÖNSKAR OCH JAG VÄNTAR.

Jag önskar luft under diktens vingar,
där tung den släpar på nyttans grå,
jag önskar eko åt sång, som klingar,
jag önskar kraftigt ett mod, som tvingar
förståndet lyssna och hjärtan slå ;
jag önskar människor, som förstå,
att om ej dikten i frihet svingar,
så är den värd att bli trampad på.

Jag väntar lagparagrafer bara
af morgondagen, som randas grå,
jag väntar vänner, som vreda svara,
att fosterlandet är stadt i fara ;
jag väntar hjärtan, som kloka slå,
och små förstånd, som ej alls förstå,
att diktens vara och icke vara
beror af sol och af himmel blå.

* * *

DET BLIR SÅ TYST OMKRING MIG.

Den sådd, som jag sått, har skördats,
och sommaren skrider mot höst:
det blir så tyst omkring mig,
så tyst, som om eko mördats
i själfva klippornas bröst.

Min klingande visas vinge
är klippt, och jag själf är stum.
Det blir så tyst omkring mig,
så tyst som en ängel ginge
igenom mitt dystra rum.

Snart hvarje löje är borta,
och skingradt är vännernas lag.
Det blir så tyst omkring mig,
så tyst, att jag hör mina korta
och hämmade andetag.

Då komma de tankar, som väntat,
att jag skulle lyssna till dem.
Det blir så tyst omkring mig,
så tyst, som om döden gläntat
på dörrn till mitt tomma hem.

Där komma de alla, alla,
från barndomens yngsta dar.
Det blir så tyst omkring mig,
så tyst, att jag börjar kalla
i ångest på mor och far.

Men döda de äro båda,
och tankarna komma allt fler.
Det blir så tyst omkring mig,
så tyst, att jag låter dem råda
och böjer min panna ner.

De tankar, som skulle mig skrämma,
de blefvo min käraste skatt.
Det är så tyst omkring mig,
så tyst, att de känna sig hemma
och hålla mig sällskap i natt.

Jag lefver med dem och jag glädes,
jag sörjer med dem och ler.
Det är så tyst omkring mig,
så tyst såsom någonstädes,
där lifvet har falnat ner.

* * *

DET RINGER TILL BEGRAFNING.

Det ringer till begrafning i nyårstider,
när dödens skörd för året
förbi mitt inre öga högtidligt skrider.
Med vallmokrans i håret,
ett tåg af kända skuggor förbi det glider
och valna händer vinka.
Det ringer till begrafning i nyårstider.

Det ringer upp ur slummern de kära minnen
af vänner och af fränder,
som hvila nu för evigt de trötta sinnen.
Jag knäpper mina händer
och stirrar ut i döden från tempeltinnen

med lifvet själf bredvid mig.
Det ringer upp ur slummern de kära minnen.

Det ringer till begrafning i nyårstider
för alla tomma tankar,
som drunknat uti hvirveln af dygnets strider.
Jag lyfter upp mitt ankar
och ser, hur jullen långsamt mot fjärden glider,
den stora och den öde.
Det ringer till begrafning i nyårstider.

* * *

HJULRIDT I SOMMARNATTEN.

Röda lysa i aftonsol
furornas bruna stammar,
mellan dem djuprödt som karneol
skyarnas eldhaf flammor.

Rymden brinner, men nejden är sval,
slumrar i jungfrudrömmar;
nere kring viden i enslig dal
dimman en slöja sömmar.

Skyarnas glöd och jordens fred
smälta ihop till en saga,
hän genom hvilken likt gasar på hed
snabbt på vårt hjul vi jaga.

Sagans vingade hjul är vårt,
bär oss utan att rassla,
skogsrået skrattar åt oss så hårdt,
vättarne tissla och tassla.

Tysta som spöken vi ila förbi
bondens sprakande fåle;
gumman vid vägen med signeri
värjer sig mot hin håle.

Öfver milslång och öde mo
bär det med fart, som eggjar,
långt bakom oss är bondens sto,
där det åt eko gnäggar.

Men med ugglan och läderlapp,
nattens flygande följe,
rida vi långa vägar i kapp
inne i skogens hölje.

Låtom oss sätta ett världsrekord,
det är gjordt med detsamma,
bort öfver skogarnas dunkla bård
in uti skyarnas flamma!

* * *

NATT VID TÄNNFORSEN.

Sommarnatten kommer utan stjärnor,
utan skymning och måneljus,
långt på Tännsjön skina hvita tärnor,
nejden sofver vid forsens brus.
Utan skuggor skogen står i drömmar blid,
rymden är förklarad, jorden har fått frid.
Åreskutan från höjden ser
strålande hvit i ljusa natten ner.

Lätta dimmor sväfva öfver näset,
strömmen griper i vassen fatt,
daggen duggar ymnig jämt i gräset,
björken svajar i vindlös natt.
Tännsjön bryts i skum och Norrlands Indalsälf
störtar salig ner i morgonrodnan själf.
Strömkarlsharpan på klippans språng
Tännforsen spelar sommarnatten lång.

* * *

I LEK MED HULDRAN.

På Jämtlands vidder en midsommarnatt
jag sprang min vingade lycka fatt.
Skogarnas trolska huldra
jag hållit fången på Frösöns stup
vid talltrastsången ur dalens djup
lutad emot min skuldra.

De svarta Oviksfjällen jag såg
träda helt nära i Storsjöns våg
hemlighetsfulla, stilla.
Den strålande rymden var ängsligt klar,
målande spröd och underbar
min allra skönaste villa.

Det tiomilsvida barrskogshaf
med stigande saf och bäddar af laf
lockade oss och brydde.
På norska fjällarnas toppar låg
kvällarnas blekaste purpurvåg,
men kring oss morgonen grydde.

Och sprang jag en strålände midsommarnatt
min lyckas vingade huldra fatt,
visst skulle stunden bli njuten!
När huldran jag tvingade ner i min famn,
från skuldrans vingade fågelhamn
föll lyckans vinge bruten.

* * *

UCH FINNS DET EN TANKE.

Och finns det en tanke, som dröjer hos mig
när ändtligt min timme är slagen,
så skulle den bygga min sista stig
af toner, som bure ett eko i sig
från skogen och sommardagen.

På tonernas brygga jag dröjande gick
i sällsamma drömmar dit öfver,
af sommar och solsken och böljor jag fick
en sista, förstående afskedsblick,
en sådan, som bäst jag behöfver.

* * *

SKUGGORNAS Ö.

När kvällen är ljuflig och månen är stor
och vinden är nära att somna,
då tar jag dig med i min eka och ror
till ön, där vi äro välkomna.
Den väntar oss båda med skymmande snår
med skuggor, som skrämna och vinka,
men inne i dunklet en talltrast slår,
och ur skuggorna stjärnor blinka.

Men ryser du liten för skuggorna dock,
 och kan du min trast ej höra,
 så hvilar jag rodden och smeker din lock
 och lugnar dig bäst jag kan göra.
 Den är ej så hemsk, vår väntande ö,
 den ser bara ut att skrämma,
 och där går den tystaste lycka i frö,
 där höra vi båda hemma.

Hvad mänskornas klokhet och nidske gud
 oss ensliga älskande vägrat,
 det få vi på skumma skuggornas bud,
 där skymningen skygg sig lägrat.
 Den blygaste lycka och ädlaste håg
 skyr gatornas skärande dager
 och pöbelns larmande segertåg
 med stulen purpur och lager.

Så frukta ej liten att stiga i land!
 Hvar skugga, det är en frände,
 som bjuder oss vänligt med hjärta och hand
 välkomna ur öknens elände.
 På sjön är det stilla och natten är när,
 ej prasslar en fläkt i snåren,
 då ekan de bäfvande sorgerna bär
 till skuggornas ö i våren.

Se, skuggornas ö är vår längtans ö,
 som låter oss båda blandas
 med stjärnornas skimmer på glömskans sjö,
 som låter oss lefva och andas
 i nattens dofter och daggens tö
 och fördunsta, när morgonen randas.
 Säg liten, vill du ej leende dö,
 förrn i öknen vi öfversandas?

UR LAUREATUS.

Tag, tag min rikedom,
i dag står hvarje flik i blom!
Frukterna, som rosen ger,
gitter ej du taga mer.

Drick, drick min doft och själ,
drick den ofta, drick den väl!
Tänk, om några vackra dar
stå blott stjälk och törne kvar!

Kyss, kyss hvart blom och blad,
kyss dem from och kyss dem glad!
Aldrig få vi här igen
förstlingen af kärleken.

* * *

DIANA.

Du blef af solen född en tidig dag
ur gräsets matta och de gröna snåren,
som vittne till ditt lif stod endast jag,
och du är kanske blott en syn af dåren.

Du hade kyliga och lugna drag,
halfmånens skära bar du gul i håren,
men fastän du var skön och gudaboren,
fann du i herden och hans spel behag.

Sen dess är all naturen blifven vaken;
jag fångar toner i hvar silfverbäck
och plockar sånger i hvar poppelhäck.

Till lif och lust har aldrig jag sett maken,
ty midt i skogen på en solig fläck,
där dansar Pan ibland dryader naken.

* * *

MOREN HAR GJORT SIN TJÄNST, MOREN
FÅR GÅ . . .

Och vill du af mig endast poesi,
så tag emot med sinnen, känsligt ömma,
det öfverflöd, som jag för dig vill tömma,
men hör min sorg uti mitt jubelskri!

Jag slösar kungligt, gitter icke gömma
bak någon kall och anlagd ironi
min pärlkaskad, som stänker stolt och fri,
och som jag tror du icke strax vill glömma.

Hvad mer om lönen, den du en gång skänker,
blir morens, som får gå, sen han gjort tjänst!
Jag har ju sett, att i din blick det glänst

så klart som endast ädelstenen blänker.
Jag sveper manteln stolt och österländskt,
och går i öknen ut igen och tänker.

* * *

FRÅN ANDRA SIDAN STYX.

Jag är en ensling, främmande för alla,
som går min egen väg i egen takt
och ser med drömsjukt tigande förakt
det stora mänskohafvet tanklöst svalla.

På andra sidan Styx jag hör dig kalla
till livvets fest — och jag, som redan lagt
mig ner till hvila långt i glömskans trakt,
jag reser mig och låter dig befalla.

Säg, vet du faran af att väcka döda?
De dödas lidelse är ingen lek,
som slumrar in vid kyssar och vid smek.

De dödas känslor brinna blodigt röda,
och skälfver läppen än af smärtor blek,
så är det blott för hjärtat vill förblöda.

* * *

VIOLER OCH ROSOR.

Jag tycker jag andas din andedräkt
ur dina violer och rosor,
de leda min tanke så fint och förtäckt
på soliga stigar och kosor.

Hvad är det för trolldryck, du mig har räckt?
Mitt sinnes skygga mimosor,
de skälfva ej längre blygt och förskräckt,
de drypa af rim och af glosor.

Violer och rosor, de säga så mångt,
som länge jag önskat och väntat,
det blir mig om hjärtat så trångt, så trångt.

Det är som om lyckan gläntat
på dörrn till mitt rum och sett på mig långt,
när dessa verser jag präntat.

* * *

RO.

Där stiger i månens dallrande sken
vår hvita, drömmande villa,
vår luftiga lycka, men fångad i sten
och så tigande, tigande stilla.

Den speglas i vågen så ljus och ren,
så änglarna skulle den gilla,
en nattvind gungar i almens gren,
och bladen ett daggregn spilla.

Välkommen från lifvet till dunklets ro,
där tankarna glömma att tänka,
men själen är hemma i eget bo,

där vänliga genier länka
så mångt, som vi aldrig ha vågat tro
att gudarna ville oss skänka!

* * *

DIANAS BAD.

Dagen är varm och klar,
vinden är sydlig,
solskyn på fästet far,
fyren står tydlig.
Vattradt i blått och grönt,
hafvet sig krusar,
lifvet är ljust och skönt,
luften berusar.

Kom, låt oss lägga ut,
hissa vårt segel,
barkadt i färg och lut
rödt såsom tegel!
Korgar med tillbehör
redan vi stufvat,
— allt hvad som lifvet gör
gladt och förljufvadt.

Båten har stött från land,
gungar oss sakta,
lutar ett litet grand,
stolt att dig frakta;
sorlande böljan ler,
skummar och stänker,
och i din blick jag ser
solen, som blänker.

Dyning, som under oss
varligt får häfva,
skänk några stunder oss
värda att lefva!
Bär till Arkadien
hela din börda,
att i dess lunder än
frukterna skörda!

Där vid en lummig bukt
lefver ju guden,
som ej på hvarje frukt
skrifvit: förbjuden!
Viken med sand så hvit
väntar att hölja
Diana och hennes svit
svalt i sin bölja.

Venus bland dessa skär
råder allena,
ingen najad har här
fiskstjärt och fena.
Men se tritonerna,
fikonalöfvade,
äro beröfvade
fria fasonerna.

Leken i vassen går,
böljorna glittra,
uppe i skogen slår
trasten sin cittra.
Stimmande utan tal
sprittra foreller,
och i sitt musselskal
ostronet sväller.

Kylda till ytan blott,
heta därunder,
sviten ur vassen nått
strändernas lunder.
Diana ur badet går
ensam, halfnaken,
men uti skogens snår
Pan blifvit vaken.

Häftande dräkten dras
ner från en midja,
formad såsom en vas,
vek som en vidja.
Ack, hvilken frukt så mör
rosig sig rundar!
Pan på sin pipa rör,
skogen, den blundar . . .

Vänner, se godt kalas!
Sträckta i gräset
tömma vi våra glas,
läppjande kräset.
Blodet i stäfdad brand
flammar i låga,
när du med gifmild hand
ökar min plåga.

Sist från din läpp jag får
suga desserten,
plockande — skål! — gutår! —
frestande bären.
Djupt i min arma själ
sötman jag känner,
sötman, som gör mig träl,
sötman, som bränner.

Stora Diana, du
drottning för dagen,
se, du har gjort mig nu
rubbad och slagen!
Allt hvad min hjärna vet,
är att gudinnan
aldrig i evighet
viker för kvinnan.

* * *

VÅRT BRÖLLOP.

Vårt bröllop, det stod en sommardag
vid älfven med bruna vågen.
Blå sländorna flögo i korta slag,
du satt i en ekstock, bredvid dig satt jag,
och mellan oss guden med bågen.

Den lilla guden, som mest är blind,
såg nu hvad vi båda ville,
han kysste dig lustigt på hår och på kind,
han log som en sol och flög som en vind
för att reda vårt bröllopgille.

Det stod på holmen, dit ekan dref
vid strömkarlens bröllopsalmer
bland bugande vass och prasslande säf
med solskensglitter på spindelväf
och svajande rörtofspalmer.

Vi hälsades höfviskt af vide och al,
och göken, den listiga gästen,
den ringde tillsammans i skogens sal,
där myggen stod färdig till bröllopsbal
och en gran var den väntande prästen.

Vi föllo på knä. En tufva det var
den blomsterstickade pallan.
En alm var din mor, en lind var din far,
som tärnor och marskalkar, par om par,
fungerade björken och tallen.

Och så blef du min i lust, i lust,
välsignelsen läste en lärka,
vår bröllopsmiddag var skogarnas must,
vårt vin gaf ett rodnande smultron, som just
vid din fot du råkade märka.

En talltrast stämde sin första fiol,
en bofink rörde sin andra,
då lyfte du lätt på din bröllopskjol
till vår polonäs öfver ängsviol,
till vår polonäs med hvarandra.

Men nere vid stranden gaf spofven hals,
orkestern från fågelbona
föll in med vår brusande bröllopsvals,
så glädjen stod högt i hvarje talls
och hvar och en hängbjörks krona.

När solen var färdig att ändtligt gå ned
och fåglarna sjungit sig hesa,
då följde vi andra brudpars sed
och anträdde djupt i skogens fred
vår härliga bröllopsresa.

* * *

SOLLEFTEÅ.

Mera gröna stupa ej några stränder,
ingen luft är högre och mera blå,
än där Ångermanälfvens dalgång vänder
österut vid vackra Sollefteå.

Kvällen hvilar luftig med lätta skyar
öfver fjärran fjällar och nära berg,
uppåt dalen slumrande stora byar
taga aftonrodnadens rosenfärg.

Älfven ligger skummig med blanka fåror,
stranden stiger lummig med fågelsång,
helt melodiskt knarra en roddbåts åror,
och vid Multräberget blir skuggan lång.

Hvita ångarn speglar i hvirfvelvatten,
hvita måsen seglar i kretsar kring;
efter kvällen följer den hvita natten,
svalan söker boet i vackra sving.

Kom, min fe, som skänkt mig det högsta bästa :
ögats skönhetssyner och hjärtats fröjd,
— du är den, som måste med diktarn fresta
ögonblickets fullhet på lifvets höjd!

Jag vill stilla tacka dig i den stilla
underbara natten, som nu är vår,
den är ingen dårande tankevilla,
som med morgonsolen igen förgår.

Den är tvenne lyckliga hjärtans lycka,
den är lifvets skönhet, som ger sig själf.
Se, vår norna önskar vår lefnad smycka
med en äkta pärla ur Norrlands älf!

Fröja själf vill visa sig oss bevågen,
virar af konvaljer de väna band,
hvilkas doft skall stanna oss kvar i hågen
som en fläkt af sommar i sälla land.

* * *

SOMMARNATTSKYMNING I HÖGFJÄLLEN.

Fjorden i djupet blånar i fjärran,
kring om oss fjällar och öfver oss sol!
Jag har lagt armen omkring dig i kärnan,
snuddar med läppen vid barmens viol.

Lyckliga rymmare, dårar som våga
gripa i flykten hvad lifvet har bäst,
känna vi känslornas kväfvande råga . . .
Sättern, den skymtar, och där blir det fest.

Löfprydda kammarn är redo och väntar,
ångar af ängarnas kraftiga hö;
solen i väster spejar och gläntar
in genom dörrn öfver speglande sjö.

Natten därute blir ljus såsom dagen,
dämpas ej stort af en hvit jalusi,
boskapens skällor, de pingla i hagen,
jäsentorna sjunga och kalfven får di.

Luften är lätt som vår leende lycka,
långt öfver lider med gran och med fur
kunna i lyssnande natten vi tycka
tonerna stiga från fidla och lur.

Sömnen är fjärran, men lyckan är nära,
björken vid knuten bärgar en fink,
som till vår egen och kärlekens ära
sköter om bröllopsmusiken så flink.

Solen går upp öfver rosiga kammar,
och när vårt fönster på gafvel jag slår,
då kommer sommarn i rodnad, som flammar,
hälsar god morgon och kysser ditt hår.

Morgonens friskhet och fjällarnas hälsa
rusa i svalkande vågor af ljus
in för att lugna oss, lugna och frälsa,
frälsa ur sommarnattskymningens rus.

* * *

TACK!

Tack för alla fina
vackra drömmars väf,
tack för alla dina
tveksamt tydda bref!

Tack för alla sånger
i min själ du födt,
tack för alla gånger
de ha klingat sött!

Tack för livvets tjusning,
glädje och behag,
tack för morgonljusning
åt min morgondag!

* * *

DEN HELIGA LÖGNEN.

Din lögn är så vacker, din lögn är så fin,
din lögn den är pärlan, som kastas för svin,
din lögn är af skälfvande fibrer väfd,
din lögn är en snyftning, till hälften kväfd,
din lögn är ditt hjärtas tystaste gråt,
din lögn är en lögn att bli salig åt,
din lögn är den vackraste sanning du sagt,
— Gud signe den heliga lögnens makt!

— * —

UR KAPTEN TÄRNBERG.

EN JULOTTA I BARKBRÖDETS FINLAND.

Antti Metsäntausta ligger på ugnen i sitt röksvärtade nybyggarpörte, tänkande ödemarksbons sväfvande tankar om det närvarande och tillkommande utan att störas af barnen. som på det svarta golfvet hålla på med ett slags lek. Leken, som heter "äta", lekes med träbitar i stället för bröd och ett tomt stop med dricka.

Antti Metsäntausta har legat på ugnen sedan tidigt i morse, då hans hustru begaf sig i väg till grannbyn, en half mil från torpet genvägen genom skogen. Nu borde hon redan komma tillbaka, och för att göra väntan mindre lång, stiger Antti ner från ugnen, går till spiseelden och tänder ånyo den utbrunna bottensatsen i sin pipsnugga, efter det han lagt ett nytt vedträd på glöden och blåst lif i den. Barnens lek blir för ett ögonblick mindre högljudd, men när den knotiga gestalten i smutsgrå, grofva linnekläder återigen försvunnit i dunklet uppe på ugnen, tager den fart på nytt. De se en glödande punkt glimma ur mörkret däruppe och höra de motvilligt brinnande tobaksresterna knastra i pipan. Strax därpå börja regelbundna och djupa andedrag med en lätt snarkning då och då.

Stugan är delvis upplyst af en svag hvit vinterdager, som lyckas arbeta sig in genom rutans is och pärtspjälor, delvis af de två falnande vedklabbarna i eldstaden, hvilka alltemellan hasa ned i mörjan. Upplysningen sträcker sig omkring tre alnar högt från det svarta golfvet, sedan tager sotet vid med en glänsande reflex här och hvar, där väggar och sparrar blifvit blankpolerade af förbisnuddande kläder och händer. Kring väggarna blanknötta, massiva bänkar; ofvanom dem ett väggskåp, några klädesplagg, en ny, hvit fårskinnspäls, en skinnmössa, ett flintlåsgewär. En tredjedel af stugan upptages af den stora ugnen med kalkrappning på framsidan, hvars hvita färg längesedan drunknat i sotet. Den andra tredjedelen intages af det tomma matbordet under fönstret. Det är det enda hvita i pörtet och lyser upp det med sin stora öde furuskifva, nött af skurtrasans sand. Den tredje tredjedelen ha de fyra barnen apterat för sin lek; — det minsta sitter i vaggan, men deltagar ifrigt i leken därifrån.

Stugan talar om ett relativt välstånd, sotet är svart utan att smutsa, likt en med afsikt använd naturlig oljefärg, bo-haget är snyggt och barnen ej öfver höfvan trasiga. Intrycket befastes yttermera af ett afläget, dämpadt råmande af en ko, hvilket kommer från den lilla uthuslängan. Tiomilsvidt kring pörtet ligger Kuusamo — barkbrödets urgamla hem, och där finnas andra pörten, som ej ha spisel och skorsten och uthus, men där kon, fåren och hönsen dela rum med inbyggarna. En häst är ännu ett fjärran önskningsmål för de flesta, en djärf dröm, som skall realiseras någon gång i nästa led, om ett århundrade eller så.

I det relativa välståndet saknas endast ett, och det är bröd. Därför leka barnen ätlek med träbitar och ett tomt stop, och därför ligger husbonden dåsande på ugnen. På en gång höra barnen upp i sin lek och lyssna. Det knarrar steg utanför i kölden, ett par mjuka fötter skubba af snön

mot trappans isade steg, en hand tager på dörren, den drages knarrande upp och midt i en bitande sky af kall vinterluft träder en kvinna likt en uppenbarelse in i stugan, insvept öfver öronen i rimfrostiga plagg. Hon slår dörren hastigt igen om sig, skyn löses upp, barnen skocka sig omkring henne, och det yngsta, som ej kan gå ännu, trefvar sig i stället ur vaggan och ramlar på golfvet, gifvande hals af alla krafter. Kvinnan tager upp dei med en van rörelse, trycker det lullande till sitt rimfrostiga bröst, obekymrad om det ännu gällare skri den lilla ger ifrån sig. Så går hon raskt fram till ugnen, tittar upp på den efter sin man, varseblir hans hvitgrå lintyg i mörkret och säger kärft:

”Seså, Antti, nu har du inte annat att göra än att stiga upp och jänka dig i väg till kyrkbyn!”

”Nå nå,” kommer svaret, ”det brinner väl inte i knutarna heller. Hvad är det som brådskar så? Jag kan väl inte ge mig ut på kyrkfärd till natten!”

”Brådskar! Är det då så stor skillnad mellan hungern och elden! Om den ena eller andra ansätter dig, så är det väl detsamma. Men jag kommer med goda nyheter från Pusula, jag. De ha gått allihop till kyrkbyn, för där delar höga kronan själf ut mjöl åt de behöfvande till jul. Och nu går du också dit som alla andra, Antti, så få vi åtminstone färskbröd till helgen!”

Antti vänder sig uppe på ugnen och sträcker fram ett ovilligt kantigt ansikte ur mörkret. Han ser ut som om han lyssnade till en annan röst, skakar på hufvudet och far genom luggen med de seniga fingrarna.

”Jaså, jaså — att det således ändå inte går af med mindre, än att jag skall gå ut och tigga!”

”Hvad hjälper det annat? Ha vi inte nu på fjärde dagen fått lefva af den droppe mjölk kostackaren lämnar, och skrika inte barnen efter mat och svälter du inte själf,

och svälter inte jag? Och huru länge hålla vi ut med det här?"

"Nå nå, nå nå — nog är det ju så som du säger . . . bara du inte hade så satans brådtom!"

"Herre du min skapare, svär du ännu därtill? Hvad har du gjort för att vi skulle slippa svälta? Där har du legat och dragit dig på ugnen hela höstvintern och väntat på att skogsherrarna skulle komma och bjuda oss mat. Men de ha inte kommit och komma väl alls inte i år. Det ligger för litet snö i skogarna för att släpa virke, och därför få vi svälta ihjäl. Det vet du själf. Och om jag inte under de sista veckorna gått och lånat af grannarna det nödvändigaste, så hade vi redan gjort det. Du rör dig inte ur fläcken, du, utan vill bara att vi skola slakta kokreaturet, fast vi ha nog med hö åt djuret och fast vi ha det att tacka för, att lifshanken ännu sitter i oss . . . Men nu, ser du, nu är det slut med hjälpen från grannarna! De ha själfva fått gå till kyrkbyn och taga af kronan, — liksom det skulle vara tiggeri, när det är kejsaren som bjuder! Själfve Storgårdshusbonden har ingenting att gifva bort, det sade han mig i dag. Och jag fick inte annat än en munfull bröd till mig och det här till barnen!"

Hon lägger fram ett hårdt stycke svart barkbröd på stugbordet, medan barnen lystna samlas kring läckerbiten.

"Är det nog nu?" passar Antti på att foga emellan, när hans hustru drager andan och börjar kläda af sig ytterplaggen. Hon hör icke på honom, går otåligt fram till vaggan med den minste och bereder sig att gifva honom sitt bröst. Då kraflar sig Antti ned från ugnen, sträcker på sig liksom vaknande, går några steg åt hustrun till för att säga henne något, håller inne med det och går i stället kutryggig ut. Kölddimman slår långt in i stugan längs golfvet, ty Antti gör sig ingen brådska med att stänga dörren. Hustrun ropar efter honom:

”Skall du låta oss frysa ihjäl också?”

I detsamma faller dörren igen. Anna vänder sig till barnen, mättar den minste och tar sedan en skål halffull med mjölk ur skåpet, lägger det svarta barkbrödet dit för att blötas, och med de glupande barnen, som ej smakat en bit föda på ett dygn, omkring sig, reder hon till fest för dem. Medan kalaset pågår kommer Antti in ånyo, släpande med sig sina skidor. Han kan ej låta bli att kasta en förstulen och lysten blick på trakteringen, stryker sig med avfighanden om munnen och sväljer när det vattnar sig där. Sedan tänder han en pärtä och sätter sig i den fallande vinterskymningen vid spiseln för att reparera skidorna. Hans hustru ser tyst på hans åtgörande, det kommer ett mildare drag i hennes ansikte och hon säger vänd halft ifrån honom:

”Skulle du inte få åka med häst från Pusula? — Alltid finns det någon där, som har julbestyr i kyrkbyn.”

”Inte bryr jag mig om deras hästar, när jag kan gå själf.”

”Men det är sex mil till kyrkan och du har inte ätit ett ordentligt mål på en vecka . . .”

”Alltid har jag så mycket kraft, som behöfs för att glida några mil på goda skidor.”

”Men det möter uppforsbackar, och så skall du bära mjölsäcken hem på återvägen — —”

Det kommer intet svar, inte ens ett grumsande. Anna tycker sig ha varnat och rådt sin man nog, lägger barnen till ro, tager fram sin spinnrock och börjar tänja ut sin eviga tråd, hvilken på hela hösten icke tagit någon ände. Spinnrocken surrar, pärtorna spraka då och då, brinna ut och ersättas med nya. Icke ett ord bytes. Anna förebrår sig tyst att ha tilltalat sin man för häftigt, ty när allt kom omkring var han ju inte orsaken till deras nöd. Hon försöker pressa fram några försonande ord, men de fastna henne i strupen.

Äntligen är Antti färdig med sina skidor, han bär dem ut i farstun, kommer igen och ber hustrun kort om att ställa i ordning deras största och vitaste mjölsäck. Sedan går han upp på ugnen för att lägga sig.

''När skall du bege dig af?''

''Sörj inte för det! Du har bara att bry dig om att jag hämtar mjölet ordentligt hem.''

Litet senare försökte Anna blidka sin man genom att vädjande lägga sin hand på hans arm, där han låg och låtsade sofva. Men den fick bli liggande där.

Följande morgon, så tidigt att morgonstjärnan ännu ej är uppgången, glider Antti i den smällkalla, stilla och stjärnblinkande natten tyst som en skugga utför skogsstigen, som för ner till tjärdalen och vidare till grannbyn. Han hade stigit upp och gjort sig i ordning för färden utan att störa familjens sömn. Endast hans mage skrek mot hans vilja så högt, att han fruktade den skulle väcka hans hustru. Men så drog han på sig sin korta, nya, hvita fårskinnspäls, spände sitt bälte stramt om lifvet, skar sönder sista resten af sin bladtabak till väggkost, tände sin pipa och gick. Han valde ut sin största, järnskodda skidstaf, ty i år gingo vargarna i skockar redan före jul.

*

När vinterskymningen faller om kvällen samma dag, glider en krokig, rimfrostlupen gestalt med en tom säck på ryggen och en pipsnugga i munnen in längs bygatan i Kuusamo kyrkby. Sex mil på tolf timmar, utan afbrott, gent genom skogarna, har Antti gjort, och nu är han framme. Inga sportsmän taga under bifall upp hans rekord, han tittar halft skamsen omkring sig och stannar utanför landthandlarens bod, där det står hästar och väntande människor.

''Är det här kejsaren delar ut mjöl till julen?''

”Nog får man ju mjöl där, men inte lär det vara kejsaren, som ger det.”

Likagodt. — Antti klifver in i boden, väntar en lång stund för att slippa fram till disken, och när hans tur äntligen kommer, löser han sin säck från ryggen och räcker den utan ett ord till handelsmannen. Denne är jämte sitt biträde i färd med att skofla mjöl ur mattor i de behöfvandes säckar under uppsikt af ett förnämt fruntimmer. Alla äro de hvita af mjöldammet ända upp i ögonbrynen. Så börjar förhöret :

”Hvad heter du?” — ”Antti Metsäntausta.” — ”Hvarifrån är du?” — ”Från Metsäntaka torp bakom Pusula by.” — ”Och du vill ha mjöl?” — ”Ja, man sade att man kunde få mjöl här för ingenting.” — ”Behöfver du då verkligen mjölet?” — ”Inte tigger jag väl för ro skull, och inte har jag väl för ro skull gått sex mil på skidor sedan i morse.” — ”Svälter du då?” — ”Inte har jag ju ätit en bit ordentligt bröd på en vecka.” — ”Och ändå har du en ny päls och har orkat gå sex mil på skidor sedan i dag morse?” — ”Ja . . . hm . . . hvad kunde jag annat göra?”

Handelsmannen forskar ut honom med en misstänksam blick, vänder sig till damen och säger :

”Den där karlen är för rask och för snyggt klädd. Han är inte af edra kunder, tro mig!”

Så börjar förhöret igen: ”Kan du bevisa, att du behöfver mjölet?”

Antti ser sig rådvill omkring i boden; där finns icke ett bekant ansikte. Han bleknar af harmblandad skam och stammar osäkert fram: ”Ja se, det är så att jag är därifrån djupa ödemarken bakom Pusula by, och jag har så få bekanta. Vi ha inte tillfälle att ofta komma hit till kyrkan och skaffa oss bekanta . . .”

”Finns här då ingen från Pusula by, som kunde intyga, att du är stadd i nöd?”

Det fanns ingen. En röst anmärker att Pusula byalag redan de föregående dagarna hämtat sitt mjöl för att kunna forsla det den långa vägen hem till julen.

”Hvarför kommer du så sent då och så ensam?” frågar handelsmannen tvärt. Antti tappar alldeles fattningen, har så mycket att säga, men stakar sig på hvarje ord. När det vill bli ingenting af förklaringen, afbryter fruntimret honom välvilligt:

”Ser ni, vi måste veta att vi gifva ut landets hjälp åt folk, som verkligen behöfva den. Ni bör ju lätt kunna skaffa ett intyg att ni är behöfvande af prästen eller klockaren. Kom igen i morgon, när ni fått det. Vi måste vara samvetsgranna.”

Antti rätar på sig, kastar en underlig blick på handelsmannen och på mjölmattorna, trycker mössan ner i pannan och går bort utan ett ord.

*

Den följande dagen, julaftonen på förmiddagen, infinner sig Antti i god tid i handelsboden, denna gång i sällskap med en dräng från en gård i närheten. Antti har i sin nöd påmint sig honom från skriftskolstiden, sökt honom under flera timmar i går kväll, funnit honom, blifvit igenkänd och trodd, fått ett godt mål mat och en bädd att sofva i, och nu har drängen följt med honom för att intyga hans nöd. Antti får nu utan svårigheter sin säck fylld till randen, men när han säger att han skall bära den sex mil på ryggen ännu i dag, börjar handelsmannen tömma den igen.

”Nej, nej,” säger Antti, ”låt ni den bara vara fylld, nog ska jag rå på den!”

”Men den tynger fyra lispund, och det är mer än en mansbörda det.”

”Ja, men jag har hustru och fyra barn, som svälta sedan två veckor, och vi behöfva nog allt som vi kan få, för skogsherrarna komma väl inte så snart med arbete till mig.”

”Hvarför talade ni inte om i går, att ni har hustru och fyra barn som svälta?” frågar fruntimret.

”Inte täcktes jag det inför alla människor . . . se, jag har så satans lätt för att skämmas . . .”

Det kunde inte hjälpas, man måste le. Antti får sin fyllda säck, bockar ett tack i allmänhet åt nödhjälpskommittén borta i Helsingfors och räcker damen sin grofva näfve som ett särskildt ynnestbevis. När han skall gå, vänder han sig om i dörren och säger till handelsmannen:

”Skulle inte herr handelsman vilja ge mig en sats blad-
tobak på kredit till våren? Se det är så, att får jag bara röka,
så känner jag inte så värst af magplågorna. Det var tobaken,
som hjälpte mig hit i går, men nu har jag ingen för åter-
vägen.”

Handelsmannen skrattar och visar sig frikostig i de andras närvaro, läggande två stora buntar blad-
tobak framför Antti på disken. Det var för han gjort Antti orätt i går,
sade han.

”Men du får nog betalning i vår,” försäkrar Antti,
duande honom i glädjen och räckande också honom sin hand
till farväl. När han går ut genom dörren vänder han ännu
en gång fryntligt på hufvudet:

”Ja, det är så,” säger han, ”att jag inte alltid varit
fattig och blir väl det inte heller för evigt.”

Därpå tar han afsked af sin vän drängen, stoppar sin
pipa, stiger på skidorna och med bolmande rök om munnen
försvinner han i vägkröken, knappast böjd under sin fyra
lispunds börda. Det är icke långt skridet på förmiddagen
ännu, han gör öfvermodig fart under inflytande af tobaken
och sin lyckade mission och räknar i sin hoppfullhet på att
vara hemma innan midnatt. Föret är godt och det ligger icke
mycken lös snö i skogarna. Hans lilla styfhet i benen efter
ansträngningen i går skulle också gå bort, om bara han kom
rätt i farten.

Dagen är blidare än de föregående, solen glänser fram lågt öfver skogen i söder, och han begynner bli varm under sin fårskinnspäls. Därför drager han af sig den, rullar ihop den och lägger den på säcken, fortsättande sin väg i skjortärmarna. Han får fatt i en stockflötarvisa, sjunger den i takt till sina långa steg och när den är slut, börjar han på en psalm. När solen gått ner och stjärnorna tända sig i skymningen, öppnar skogen sig mot en isbelagd, stor sjö, och nu vet Antti, att han tillryggalagt mer än tredjedelen af vägen. Han är icke rätt nöjd längre, han har gjort dålig fart, och likaväl känner han tröttheten smyga sig in i alla leder, så han allra helst kastat sig ned i drifvan och somnat bort från alltsammans. För att friska upp sig sätter han med full fart utför strandbranten ned på isen. Där kommer ett kallt vinddrag och blåser igenom honom. Med skymningen har kölden skärpt till, hans svettiga skjortkrage har frusit stel och skafver honom i nacken. Mjölsäcken tynger olidligt och repen skära honom smärtsamt djupt in i axlarna.

Långt på andra sidan sjön ser han ett ljus blinka från en ensam gård. Ett ögonblick står han magnetiserad af tanken att få sträcka ut sig i värmen och hvila en minut, innan han drager vidare i natten, men det nästa har han gjort våld på sig, löser sin börda från ryggen och drager sin kalla päls på — det blir för kyligt att hålla ut julnatten i bara skjortärmarna. Han sopar isen under sina fötter fri från snö och hugger ett hål i den med sin järnskodda staf, så att vattnet stiger upp. Så tager han försiktigt några näfvar mjöl ur säcken, blandar det till en välling i vattnet och sörplar i sig sin ensamma julkvällsvard. Därpå sadlar han om säcken, tänder sin pipa, tager fart igen och drager en rät linje snedt öfver den dystra hvita fjärden, medan julstjärnorna tindra i kölden och månen i första kvarteret stiger ett litet stycke upp öfver den mörka synranden för att snart försvinna bakom den igen. Han tänker icke längre på de fyra milen öde mo.

som han har att gå innan han är hemma, han drömmer igen ödemarcksbons sväfvande drömmar, alldeles som om han legat hemma på ugnen.

*

På Metsäntaka nybygge väntar Anna sin man redan i skymningen, räknande ut att han begifvit sig från kyrkbyn lika tidigt på morgonen som hemifrån. Hon har delat gårdagens mjölk bland barnen, utan att själf unna sig en droppe, och håller hoppfullt modet uppe hela dagen. Hon har glädjen att kon, på grund af extra julförpläging, ger ovanligt mycket mjölk, den hon bär i tyst triumf till stugan, ställande stäfvan undan i skåpet, där hon håller näfverrifvorna beredda för att i dem grädda det lösa färskbrödet, så snart Antti är hemma med mjölet. Hon njuter i tankarna af den ståtliga julfesten och stryker barnens hår smeksammare än vanligt.

Redan innan skymningen eldar hon badstugan för att genast kunna bjuda Antti ett varmt bad, så snart han kommer från sin ansträngande färd. Ved är det gudskelof ingen brist på, och när badstugan är eldad, värmer hon upp stugans stora bakugn för julbrödets gräddning och för att få riktig julvärme till kvällen. Sedan badar hon sig och barnen rena för helgen, under det hon hvarje ögonblick väntar att få höra Antti stampa snön af skidorna på gården. Och kvällen kommer och mörkret kommer — men Antti kommer inte. Det är redan sängdags, och barnen, som gått i väntan och märkt att något ovanligt är på färde, vilja icke godvilligt gå till sängs. De vilja ha jul, säga de, efter mor sagt, att den skulle komma i kväll.

”Den kommer först med far,” svarar hon.

”När kommer han då?” fråga tre frågvisa munnar.

Hon lugnar dem, men kan icke lugna sig själf. När hon förmått dem att gå till sängs, tager hon i sin oro fram spinnrocken, börjar tänja sin oändliga tråd och sjunger en psalm

för att blidka Gud för det hon arbetar på en sådan högtidskväll. Utan arbete kan hon icke hålla ut att vänta. Men hennes tankar flyga likväl bittra och ångestfulla kring Antti och deras skilsmässa under half ovänskap i går. Hon vrider sina händer i tyst ånger och ger sig själf skulden för att Antti fryser ihjäl i skogen. Då det lider mot midnatt beger hon sig ut, går ett stycke från stugan för att icke väcka barnen och ropar ut i mörkret helt sakta med en gäll röst full af ångest, i det hon blygs för sig själf:

”Antti, Antti! — Kommer du inte än?”

... ”kommer inte än!” ger ekot från taldungen håfullt till svar.

Hon står därute tills hon börjar frysa, går sedan med nedböjdt hufvud in igen och faller i gråt. Hennes samvete förblöder, och tårarna lätta henne icke. Hon kväfs af suckar och jämrar sig halfhögt: ”Herre, du min mäktige Gud, som är god och vis, hvarför lät du mig jaga min man ut i vinternatten, — hvarför, hvarför? Det hade varit bättre, om han stannat hemma, så hade vi fått dö tillsammans!...”

Den äldsta flickan vaknar vid hennes klagan och smyger sig förvånad fram till modern. När hon ser henne gråta, börja hennes tårar också rinna. Men modern sluter häftigt den sjuåriga flickan till sig, fuktar hennes hår och kinder med sin stora sorgs tårar och vagggar henne häftigt af och an klagande oafbrutet:

”Nu ha vi ingenting annat att vänta än döden... och måtte den komma snart!”

”Döden? Hvad är det för slag?” frågar flickan.

I stället för att svara, bär modern sitt stora barn till sin bädd, böjer sitt hufvud och sitt hjärta inför den allsmäktige och ber länge och brinnande för sin man, för sina barn, för sig själf... för hela den syndiga världen.

Ett mycket skarpt öra kan fram på morgonsidan i den alldeles stilla julnatten urskilja ett sakta frasande ljud, som i långsam och trött takt nalkas Metsäntaka nybygge. Plötsligt lossar kölden ett glädjeskott i stugknuten. Anna vaknar inne i stugan, en glad aning far igenom henne, i blotta lintyget springer hon till dörren, slår den upp och ser i det ovissa snöljuset en helhvit skepnad glida in på gården.

”Herre Gud! — Antti! — Ändtligen!”

Antti förmår icke ens klara strupen till ett sträft svar. Han mumlar någonting otydligt, stiger med möda från skidorna, som få bli liggande, och stapplar fram till dörren. Rimfrosten, snön och mjöldammet i förening ha hvitmenat honom till en skinande julens ängel. Anna drager honom in i stugan, han sjunker utan ett ord ned på bänken och suckar djupt och tacksamt. Med pärtblosset i handen befriar Anna sin man från mjölsäcken och pälsen, undersöker honom oroligt för att se om han förfrusit sig, men lugnar sig, när hon känner att han badar i svett. Det är den sista ansträngningen att nå hemmet, som verkat så.

”Och nu skall du genast i badstugan, Antti! Där finns ännu värme kvar och det går lätt att få mer!”

Antti låter viljelös behandla sig som hans hustru behagar. Hon leder honom till badstugan, värmer upp den ånyo, fast den är varm nog, gör i ordning hett vatten och badkvastar och hinner icket gifva akt på att Antti är utan skjorta närmast kroppen. Hon lämnar honom ensam, först när han stapplat upp på lafven och hon sträckt ut honom där, när hans hud börjar rodna och hans leder mjukna upp för vattenångans välgörande inflytande.

Hon rusar tillbaka till stugan och tänder en flammande eld i bakugnen. Barnen vakna och få veta att julen är kommen med far från kyrkbyn, hon klär dem i deras bästa kläder och säger dem att de nu snart få äta sig mätta.

Jubel!

Först om en timme hämtar hon Antti från badstugan, han är så trött, att han knappast förmår gå utan stöd, men likafullt reser han i förbifarten sina skidor upp mot stugväggen. Inne i pörtet är allt som förbytt. En präktig brasa brinner i spiseln, ett hvitt duktyg är bredt öfver furubordet, pärtblosser spraka i väggspringor och klykor — och fyra präktiga stora rykande näfverrifvor med färskbröd bakadt af mjöl och mjölk stå midt på bordet. Barnen sitta efter ålder rundt omkring det utan att röra välfägnaden, och Anna tager det yngsta ur vaggan till sitt bröst.

”Nå kom nu, goda Antti, och låt oss välsigna julbrödet!”

När bordsbönen är slut, säger Antti i det han tar för sig, sina första ord sedan han kom hem:

”Hälften af mjölet måste jag gräfva ner i en sandgrop en mil härifrån, annars hade jag aldrig orkat fram. Jag hittar nog dit en annan dag för att hämta det.”

”Men då är det ju blandadt med sand,” säger Anna.

”Ånej, du, — jag lade in det i min skjorta . . .!”

När den värsta hungern är stillad, tänker Anna på att man vid denna tid går i ottesången annorstädes och söker fram sin psalmbok.

”Vi ska taga en psalm, som vi kunna utantill,” säger Antti.

Den psalmen, som de hungrande ödemarksborna kunna utantill, är:

”Hela världen fröjdens Herran
tidigt och af hjärtans grund . . .!”

Barnen få falla in med de visor de kunna, en hvar efter sin näbb. Det stör icke andakten, isynnerhet som föräldrarna hålla dominanten med psalmtakten.

UR LILLE KARL.

EN NATT PÅ ISEN.

1.

Skolan slutades med luciefest och stearinljusillumination, betygutdelning och en bedårande stor känsla af frihet för en hel månad framåt. Karl hade dagen förut gjort sina julklapps-uppköp med ett allvar, som om det gällt summor i mark i stället för i penni. Han hade tio gånger tänkt öfver om stora syster hade större behof af en penntorkare än af en pepparkaksform, om pappa hellre for genom sin glesa lugg med en hornkam än med en af guttaperka, och om yngsta syster satte mera värde på en almanack än på en stenkolsbrosch. Sist fattade han sitt beslut. Hans lilla julklappskassa förslog utmärkt väl, trots sin anspråkslöshet: stora syster fick penntorkaren, pappa hornkammen och yngsta syster en almanack. Han hade dessutom några kommissioner hemifrån, men de hade bara pliktens biintresse. Karls största nöje var sedan att göra rum för sin packning i Valkola-Mattis släde och att planera afresan med Matti själf till i morgon bitti före soluppgången.

Han var på benen så tidigt, att ingen ännu tändt ljus i huset, han gjorde de sista förberedelserna för afresan och

gick till skolan, en god timme innan det bestämda klockslaget för luciefestens början. Det var glädjen, som dref honom så obarmhärtigt ut i vintermorgonen, och han blef icke ensam om att vänta på skoldörrarnas öppnande. Tolf eller femton andra otåliga och frusna pojkar stampade jämte honom på trappan utanför skolan i den smällkalla, stjärnljusa morgonen. Hans glädje och otålighet blandades med en liten känsla af skam, som besvärade honom, ty han var den enda från de högre klasserna och nödgades nu här exponera sin barnslighet alldeles som en nioårig förstaklassist. Det gick ändå för sig i mörkret, där ingen så noga kunde urskilja den andra. Han tilltalade ingen, behöll en isande reserv och huttrade af köld.

Om en half timme läste skolvaktmästaren flinande upp ytterdörrarna inifrån, och Karl var den förste, som tände ljusen på de tre stora A-na i klassrummet. Det var mycket högtidligt att sålunda sprida upplysning i samma lärosal, där han lärt sig mottaga den annars, och klassrummet tog sig besynnerligt främmande och festligt ut i det skarpa ljusskenet. Men ljusen sutto icke stadigt i sina urholkningar, och Karls bästa helgdagshabit fick svåra fläckar af drypande stearin . . .

Äntligen gick Karl i sin tur med klappande hjärta fram till katedern, där skolans myndige rektor stod och rufvade på en hel hög nyskrifna höstterminsbetyg. Han fick sitt berömliga i uppförande, flit och uppmärksamhet, lät sitt betyg halka ned i barmfickan och gick med stel hållning, följd af hela skolans blickar, för att intaga sin plats i ledet. Så följde en lång väntan, tills alla pojkar passerat revy. Karl skyndade sedan på takten i avslutningspsalmen, så att han alltid var en half takt framom kamraterna, ilade genom "Fader vår" och "Välsignelsen", höll väntansfull paus med psalmboken fromt framför ögonen, som spejade efter stunden, då han fick störta ut, och han blef en af de allra första, som sprängde skoldörren upp till den ljusnande morgonen. Så

stark och så samfälld var rusningen, att han likt en förladdning slungades vidare utför farstutrapporna af trycket från de många otåliga bakom.

En knapp halftimme därefter satt han redan, omklädd för resan och med den sista biten frukostmat i munnen, mellan fårskinnsfällarna i Valkola-Mattis släde. Solen gick just upp öfver den gamla gymnasiistaden, medan de åkte Storgatan fram och passerade stadsporten. Samtidigt med dem gingo alla gästgifveriets hästar ut åt olika håll framför slädar med otåliga, hemförlofvade skolpojkar, men Karl hade triumfen att vara den förste, som passerade stadsporten med klingande bjällror och en sprängande glädjekänsla högt uppe i halsen. Solen hade gått upp öfver tindrande rimfrosts kogar och färgade dem blekröda. När vägen krökte sig, såg han, utan besvär att vända sig i sin stora päls, den gamla gymnasiistaden bolma ut en hel sky de skäraste rosor i den frostklara luften. De slingade och virade sig ur hundrade skorstenar, mörknade till vanlig rök, bleknade till hvit sommarnattsdimma, strålade i purpur, stego allt högre och flöto slutligen bort i ett fint blomsterstoff högt, högt uppe, för den vaknande nordanvinden. Öfver den vackra staden steg dess gamla, hemlighetsfulla borg, färgad svart och hvit af frosten, men med tinnarna högförgyllda af morgonsolen. Och fast Karl kanske saknade staden en helt liten smula, såg han den likväl med förtjusning småningom skymmas undan af backar och talledungar, tills han vid en sista krökning tog afsked af dess sista kännetecken — det luftiga rosenmolnet långt borta öfver den glittrande skogen.

Och nu låg landet framför honom hundramilsvidt, med snöiga, djupa skogar, ändlösa isar och tjugu graders köld öfver sitt dunmjuka, rena snötäcke. Släden knarrade enformigt, rimfrosten bländade, och hästen spådde med upprepade frustningar att de skulle bli välkomna hem. Valkola-Matti satt på kusksätet och spärrade ut med det högra benets

storstövvel, såsom stadgadt bruk var bland alla skjutskarlar af god ton. Deras andedräkt afsatte rimfrost i pälskragarna, och hästen var redan hvit långt uppåt länden.

Valkola-Matti hade kommit tjugu mil genom snöiga skogar för att afhämta Karl, och det var hans första stadsresa. Han inledde flere samtal om stadens härlighet, i det han vände sig till hälften om på kusksätet, men Karl var tankspridd ännu och svarade kort på hans anmärkningar med en van stadsbos öfverlägsna godmodighet. Karls tankar voro för upptagna af allehanda friska intryck, som ombytet förde med sig, och den vackra vinterdagens lätta luft lockade hans fantasi till vådlig flykt genom oändliga, frostklara vidder.

Den sjönk hastigt nog ner i staden, som de lämnat nyss. Där fanns så mycket, som bekymrade och retade Karl. När den första glädjen vid afskedet därifrån var öfver, togo hans tankar fatt på staden igen. Nu hade, bland annat, det gamla gymnasiet för icke så länge sedan ändrat namn och lektionsplan. I stället för de gyline uniformsknapparna med lyror, de blå syrtuterna och de vuxna studentlater, som den närmast föregående gymnasistgenerationen lade an med så stor själfkänsla, och hvilka förskaffat den ett så orubbligt anseende öfverallt, hade lyceisterna i dag inga yttre tecken alls på sin värdighet. De hette nu och voro rätt och slätt lyceister, alldeles som förste bäste pojkvasker på lägsta klassen. Och de hade likväl nått öfver fjärde klassen och voro både i kunskaper och år jämbördiga med de forna, afundade och uppburna gymnasisterna. Det var en af Karls största sorger, och han visste att den hvilade tung på mången annan sexton-åring, som måste röka sin tobak i smyg och passa på att tömma sitt punschglas så, att lärarna ej fingo nys om det. Sådant hade aldrig bekymrat de gamla gymnasisterna.

Det djupa medvetandet om hans orättfärdiga ringhet gaf Karl ingen ro, ty det var just ute på landet under ferierna som man kunde bära sin värdighet stoltast. Han hängaf sig

så åt sin bitterhet, så att han nästan afundades kadetterna deras uniformer och själfkänsla, fast det var långt under hans värdighet. Och han fann på intet medel att höja sig till den framstående ställning, som egentligen tillkom honom. Snölandskapen drogo förbi hans syn med sin strimma mörk skog i fonden, det ena efter det andra. Hästen gnodde i väg uppför backe och utför backe, fimmelstängerna rasslade, bjällran på seldonen höll takt till farten med nyckfulla, små ljud i backarna, men på slät väg med ett jämnt och starkt klingande, som väckte eko, när det bar in i grofskogen eller en bergsbrant råkade finnas i närheten. Den med Karl nästan jämnåriga Valkola-Matti tuggade sin tobak alldeles fullvuxet och med vanans likgiltighet samt ägde en skicklighet, fullt ut så stor som hans egen fars, att sända sin bruna saliv famnslångt bort i snödrifvan vid väggkanten. Han var afundsvärd, trots sin fåkunnighet, han hade långt större oberoende än Karl, och dennes öfverlägsenhet gent emot honom aftog med kvadraten på afståndet från lärdomsstaden.

Bäst Karl betraktade Matti på kusksätet, påminde han sig en af sina studentbekanta i hemsocknen, en lång, trygg och säker teolog, som skulle prästvigas med det snaraste. Och så kom han ihåg hvilken karl denne varit redan som gymnasist på samma klass, där Karl nu befann sig. Det var ju som nyss blifven gymnasist han en sommar hållit sin första predikan på själfva predikstolen i kyrkan där hemma. Tänk, en själasörjare, en folkets lärare redan då, medan Karl . . . ! En tanke flög blixtnsnabbt genom hans hjärna och kom honom att draga ett andetag af lättnad. Hvarför kunde inte han själf göra detsamma? Teologen var ju visst äldre den tiden än Karl var nu, men Karl var lika långt kommen i kunskaper som han. Ett par år mer eller mindre gjorde föga till saken, endast man hade den sanna manliga öfvertygelsen om att kunna sprida kunskap om den Högste. Karls öfvertygelse blef plötsligen så manlig och stor, att han nästan

tårades. Här satt han med sin rika kunskap i kyrkohistoria och grekiska och afundades Valkola-Matti! Och då kände han med ens hos sig ofantliga skatter af heligt vetande, dem han ville bibringa en andäktigt lyssnande åhörarskara.

Beslut och handling! Han diskuterade redan i tankarna predikofrågan med farbror Ramsenius, pastorn där hemma. Karl satt själfmedveten i den stora skinnsoffan i dennes rum, och gubben gick nöjd, men litet förvånad af och an framför honom, lyssnande till hans förslag. Han blåste röken ur sin pipa ut i ett stort moln, och Karl bolmade tappert ur sin. Gubben försvann helt och hållet i molnet, och likasom Herrrens egen röst i bibeln gärna talade ur moln, lät gubbens nu helt tordönsaktig, när han sade:

”Ja ja — det tål att tänka på! — Det tål att tänka på!”

Karl var mycket nöjd med det beskedet. Hans anseende inför Matti och inför sockenborna skulle han stadga på det mest storartade sätt, och han såg Anna Ramsenii vackra ögon fästa på sig med ett egendomligt uttryck, när hon kom in och farbror själf omtalade för henne beslutet de fattat. Karl blef allt fastare i sadeln, han växte ut till en väldig Herrans tjänare inom en minut, och hans anspråkslösa lyceiståndpunkt låg långt, långt bakom honom i forntidens dunkel. Med Annas hand i sin gick han i kyrkan en morgon i julveckan, och han önskade bara att det funnits en orgel där för att öka det högtidliga vid hans uppträdande. Han måste dock nöja sig med kantorns spruckna röst, isynnerhet som Anna lofvade att högt understödja honom med sin vackra sopran. Karl hade aldrig älskat Anna Ramsenius förut, men nu kände han att hans lifs lycka berodde af henne, och endast af henne. Den vissheten kom så plötsligt, att han alldeles glömde sin sista ”flamma” i gymnasiistaden, henne, som han ännu i går tillhört med hela sin glödande själ.

Det blef ett stillestånd i hans äregiriga på samma gång som höga och andäktiga tankar, han kände sig likasom dragen

bort ifrån jordelivets äflan och erfor ett lugnt och stort välbefinnande, en frid med sig själf som aldrig förr. Annas hand hvilade allt fortfarande i hans, och ifrån livets småsinne flydde de två upp mot regioner, som liknade det öfre partiet af altartaflan hemma i kyrkan, med små, leende kerubhufvuden och en öfversvinnelig, salig atmosfär af evig försoning och förlåtandets frid.

Då föll Karl plötsligt ner från det öfre altartafvelpartiet i släden igen. Men hans föreställningar hade varit så sköna och fulla af lugn lycka, att han glädde sig åt de två resedygn han hade framför sig, under hvilka han helt skulle få ägna sig åt sitt nya, stora värf. Hans tankar voro aldrig lifligare och hans bilder aldrig klarare, än då han satt varmt inbäddad mellan fällarna i släden och såg de hvita snölandskapen liksom i dimma glida förbi sin syn mil efter mil.

Men just när han som varmast glädde sig åt sin rättighet att fantisera fritt, ville icke bilderna forma sig längre. Det föll som en skymning öfver kyrkan med de lyssnande bönderna. Annas hand blef kall och gled ur hans; hans inspiration att tala öfvergaf honom, farbror Ramsenius själf blef knarrig, och hela helgdagsstämningen med små keruber, försoning och frid ville icke låta leka med sig längre. Karl började då välja text till sin predikan, för att gräfva ned sig i detaljer, när helheten ej längre höll ihop. Men så gick det upp för honom att det var almanackan och icke han, som föreskref text på första söndagen efter nyår, då han skulle hålla sin predikan. Den upptäckten gjorde honom än kallare, och när Matti i detsamma vände sig om på kusksätet med en upplysning att de nalkades middagsraststället, så föll Karl ohjälpligt ur sin höga roll och snärjdes in i ett långt samtal med Matti om allsköns alldaglighet. Den skojaren visste så fiffigt att smicka Karl med att han blifvit så gammal och allvarlig . . .!

2.

De hade rastat till middag och rastat till kväll. Vägen hade gått hastigt undan, ty Mattis häst hade hvilat två dagar i stallet och mumsat hafre i fred och ro. Nu sutto de två och beslöto stora ting i den lilla gästgifvarsalen, där kvällsmaten stod på bordet, och Karl bjöd Matti på toddy. Han hade smugglat med sig en flaska konjak från staden, och den skulle naturligtvis drickas ur innan de hunno hem! Efter det första glaset blef Karls hemlängtan och hans lust att snart realisera alla drömmar mycket liflig. Gästgifvaren hade nyss varit inne och oförsiktigt låtit undfalla sig ett par ord om att vintervägen öfver Saima-isarna just i dag blifvit befaren med häst för första gången i år. Det behöfdes icke mera för att Karl på allvar skulle gå ihop med Matti och öfvertala honom att följa vintervägen, som var hela sju mil kortare och långt äfventyrligare än landsvägen rundt omkring. Vintervägen tog af helt nära detta gästgifveri, och Karls önskan var att de nu genast skulle begifva sig af, för att öfverraska de hemmavarande nära ett dygn tidigare, än de väntade dem. Natten var stjärnklar, Mattis häst var icke trött, och efter midnatt skulle månen gå upp.

Matti hade otaliga invändningar att göra; han hade åkt den vägen bara en gång förut, de kunde förvilla sig, isen var svag ännu, och de hemmavarande skulle sväfva i stor ångest, om de vetat att Karl sålunda frestade Guds försyn. Karl svarade, att de ju icke visste någonting om det hemma, och att det var ingen fara, efter man åkt den vägen tidigare i dag. Han spädde ut Mattis tvekan med sin konjaksflaska och lyckades slutligen få honom resonlig. De skäl, som berörde honom djupast, var att genvägen öfver isen blef hela sju mil kortare, och det verkade också som det afgörande skälet. Men först kallades gästgifvaren in och rådspordes

utförligt både om isens styrka och vägens riktning. Matti såg igen betänksam ut, men Karls ifver ökades. Deras resa hade likafullt blifvit uppskjuten till morgondagen, om det icke händelsevis till gästgifveriet anländt ett par forkarlar, hvilka just nu gjort den färden öfver isarne, som ingaf dem sådana betänkligheter. Då vädjade Karl till Mattis stolthet och tapperhet, och dennes motstånd brast efter en kort förklaring, hvori han inför gästgifvaren gjorde sig oansvarig för följderna. Hästen togs ur stallet och spändes för, de drucko sina glas i botten, och gästgifvaren önskade dem lycka på färden. Matti brummade ännu litet för syns skull, men gaf slutligen hästen den afgörande snärten, och så gled de i väg.

Om en stund lämnade de landsvägen till höger, och när de en gång kommit förbi vägskillnaden och farit in i villande skogen längs den lilla bivägen, var vägen öfver isen inslagen, och det lättade bådas sinnen att steget äntligen var taget. Karl bjöd Matti flaskan till en styrketår och stämde upp en glad visa, som ekade mellan furorna i den stora tystnaden, hvilken likasom kväfde ljudet af deras bjällra.

Inom kort foro de utför en brant sluttning, skogen glesnade, och mellan stammar och grenar skymtade isens hvita lakan som en vägg. De gled de utför sluttningen och ner på isen i en inre vik. Månen hade ännu icke gått upp, och i det märkvärdiga, ovissa och tindrande stjärnljuset såg viken ut som en ofantlig fjärd, fördunstande i silfverskir mot horisonten. Släden, som stött och huggit i backsluttningen, löpte nu jämnt som öfver glas. Snön låg helt tunn i kristaller på det glatta underlaget, ty det hade frusit först efter det stora snöfallet. Karl tänkte på att taga fram sina skridskor, som han hade med i kappsäcken, och visa Matti huru man sarte förbi en häst. Men så blef det vid blotta tanken, ty släden var så varm och bekväm och färden så lätt, att han bara njöt af den. Hästen hade just ingen annan ansträngning än

att förflytta sig själf, släden med innehåll följde lätt som en skugga efter.

Här och där syntes ett svart streck i det gråhvita fältet, som en rämna ritat dit då vattnet trängt igenom och smält snön en tum åt ömse sidor. De hade åkt ett godt stycke utåt viken, innan det första brakandet gaf tillkänna, att de icke hade fast mark under fötterna. Hästen skyggade till vid det ovana ljudet, men då det kom igen allt oftare, vande den sig snart vid det. Matti och Karl delgäfvo icke hvarandra sina känslor, men Karl tyckte att de långa, klagande och klirrande ljuden, som likt blixtar löpte framför dem där de åkte fram, väckte ett visst hemskt eko i deras samveten, hvilka icke voro fullt så oantastliga som hästens. Karl såg nog att Matti i början for upp, när isen allt för starkt vändades under dem, och fast han själf gjorde likaså, försäkrade de hvarandra ömsesidigt i de förnuftigaste och tryggaste tonfall, att när isen brakade på detta vis, var det endast ett tecken på att den var stark. Det var bara kölden, som drog den tillsammans, förstås, och gjorde den ännu starkare.

Det hade följt den stjärnklaraste midvinternatt på den vackra dagen. Redan tidigare, i solnedgången, hade Karl med verklig och djup stolthet lagt märke till en smula rimfrost på sin öfverläpp, där fjunen annars sutto ljusa och omärkliga. Han sköt fram läpparna och betraktade med för-tjusning sin kristalliserade manbarhet i solskenet, men Matti märkte ingenting och tycktes föga njuta af sin egen rimfrost. Härute på isen kändes kölden än skarpare och knep de åkande hårdt i näsorna, men Karl lät svedan uppvägas af tillfredsställelsen att då och då med tungan öfverfara en formlig mustasch af styfva, små fjun, som han tyvärr för mörkrets skull icke kunde uppfatta med synen.

De små samtalen med Matti hade småningom löpt ut i idel tankstreck, och dem ifyllde Karl för sig själf. De snöiga, barrskogmörka stränderna stannade allt längre bakom, viken

vidgade sig, och öfver en oändlig, gråhvit slätt steg månen upp med den ena kanten halfförtärd af nedanet. Det kändes som skulle de begifvit sig ut i själfva världsrymden, så omätlig och kall och öde låg Saima framför dem i det osäkra half-ljuset. Karl ryste och glömde mustascherna för att göra en blixtsnabb, astronomisk färd till världar, som lågo miljard mil från vår planet. Men världsalltets omätlighet kom honom icke att glömma sin litenhet, och han måste snart med en fråga till Matti förvissa sig om deras säkerhet:

”Kan Matti hålla hästen på vägen?”

”Här är den, alldeles under oss,” svarade han.

”Hvar då?”

Karl spejade förgäfvets efter ett spår och lugnade sig först efter en stund, när han såg tydliga märken af att en häst passerat här förut. Det kändes så märkvärdigt trösterikt att upptäcka de mörka lämningarna efter den, dragna ut i en flera famnar lång, subbig linje. Vintergatan i all dess renhet lockade honom till irrfärder först, sedan han märkt den jordiska smutsen under sina fötter . . .

Midnatten var småningom förbi. Stjärnbilderna hade långsamt svängt sig, och Karlavagnen hade rest sig upp på tistelstången, så den stälpt ut hvar och en, som vågat taga plats där. Månen gick fram med stora, snabba skridt lågt öfver synkretsen. Karls tankar fingo återigen fart, underhjälpna af tystnaden, enformigheten och den gnistrande omätligheten ofvanför och omkring dem. Han började med att betänka sin litenhet inför denna naturens storhet, men blef icke riktigt varm af moralen däri. Han hade vid denna tid ännu inga ohjälpliga sorger, som det kändes godt att göra små genom jämförelsen med omätligheten och vissheten om att han icke led ensam i denna värld af myriader världar. Han hade ett sextonårigt, fåfängligt sinnelag med stor tro på ungdomskärleken och dess allt besegrande, varma låga. Och så tog han fatt på Salamis arbete att bygga en bro af

ljus till Zulamith, och han utförde ansenliga sträckor godt arbete, sedan han en gång beslutit sig för hvilken stjärna han skulle utnämna till Zulamith. Han stannade slutligen vid en af de mest gnistrande stjärnorna, hvars sken växlade i hvitt, violett, blått och rödt, alldeles som en diamant, flere gånger i sekunden, och så begaf han sig ut på färd till henne. Efteråt erfor han att hon lydde det manliga namnet Sirius, men för honom blef hon länge och väl brännpunkten af all kvinnlig skönhet, med drag som växlade, det är sant, men som oftast buro Anna Ramsenii hulda släktegendomligheter.

Först, när han började färden, bar stjärnan tydliga drag af den vackra prästdottern, men han hade ännu icke hunnit särdeles långt, innan hans stadsflamma på ett störande sätt förde in sitt lustiga, skrattande ansikte mellan Zulamiths och hans eget. Han försökte jaga bort henne genom mycket oartiga tankar, men hon stod likafullt kvar och storskrattade emot honom en half miljard mil borta i rymden. Han lät då nåd gå för rätt, byggde sin ljusbro fram emot henne, han såg icke till personen, ursäktade han sig för sig själf, och bytte för säkerhets skull om namn på stjärnan för att icke vara Zulamith otrogen. Han kallade den i största allmänhet "Lycksalighetens ö" och styrde fram emot den genom himlahalvfvet skimrande arkipelager.

Snart hade han lyckats få en fullkomligt hel förnimmelse af att vara ett obetydligt stoftgrand, som sväfvade fram midt genom världsrymden. När han såg åt sidorna ner på isen, hade den en märkvärdigt överklig färg, såsom låg den många mil under dem. Den mörka strimman skog vid synranden kunde mycket väl passera för ett moln någonstans långt borta, och all känsla af horisontal- och vertikalplanet hade han lyckats förjaga. Hästen, släden, Matti och han själf voro en planet för sig, uppåt- och nedåtkänslan fanns icke längre, och de drogo frigjorda och starka i sin tro på ungdomskärlekens makt allt vidare fram mot Lycksalighetens ö,

som blinkade i fjärran med färgskiftande lustgårdar. Ett ögonblick blef hans fantasi förvillande verklig. Här midt ute på Saimafjärden hade isen hört upp att braka, bjällrans ljud hade han längesedan vant sig vid, så han icke fäste sig vid det, färden gick alldeles tyst, och den gråhvita ytan under dem var så jämn, att släden tycktes mera sväfva än glida öfver den. Hästens tramp förlorade sig i den ekolösa natten. Matti teg, Karl teg, isen teg. Karl var alldeles nära att fråga Matti, huru han vågat sig ut på så vådliga långfärder, och om han icke visste att de kunde få hålla på så här i tusen år utan att ändå hinna fram. Men Matti satt och halfsof så tryggt nickande på kusksätet, att Karl genast insåg omöjligheten af att han skulle kört ut i rymden mot Lycksalighetens ö.

3.

Karl var icke mycket ledsen på Matti för att han hållit sig kvar på jorden. Hellre tvärtom. Han började tänka på deras oväntadt tidiga hemkomst, huru den skulle öfverraska alla, och huru man skulle öfverösa dem med frågor. Han gjorde klart för sig alla de likgiltiga svar han skulle afgifva, bara för att reta deras nyfikenhet än mera, och huru han slutligen, under ogillande förvåning från de hemmavarandes sida, helt likgiltigt skulle berätta att de åkt öfver Saima-isarna redan före jul. Han kände en ganska stor tillfredsställelse öfver detta faktum, ty det skulle visst förefalla dem ganska våghalsadt, men i alla fall retade det honom en liten smula, att han icke skulle kunna berätta dem något verkligt äfventyr, som de upplefvat. Det var likasom lite snöpligt att komma hem med bara fantasi som behållning efter en så äfventyrlig resa, och han började önska att de skulle åka in helt litet — bara till namnet — eller åtminstone möta ett halft dussin vargar. Vid närmare eftertanke stannade han vid den senare

önskan, dels emedan han icke trodde att vargarna voro så farliga, dels emedan han ännu icke sett vargar på nära håll. Och han hängaf sig åt en viss smickrande och behaglig känsla af att sväfva i stor fara, medan de där hemma sofvo sin söta sömn och trodde att Karl gjorde likaså på något tryggt gästgifveri.

När han igen fått tankarna riktade på hemmet, stannade de där, trots att Lycksalighetens ö allt fortfarande vinkade med ett färgrikt fyrverkeri högt uppe på natthimlen. I stället för den stolta känsla af fara, som behärskade honom nyss, togs han fången af ett mycket mildt välbefinnande vid försmaken af julens landtliga fröjder. Julen hade ju under hans barndom utgjort en fest med blida, välvilliga och varma känslor. Han såg sin gamle far tina upp och stråla af tyst och hjärtlig vänlighet, alla hade idel goda ord, och barnen fingo rara julgåfvor och helgdagsmat under långa veckor. Karls sextonåriga världssmärta hade ännu inga djupare rötter, han kände sig glad åt att världen fått en återlösare, och han ville fira födelsefesten med det rätta varma sinnelaget. Han emotsåg med en viss fridfull glädje själfva andaktsstunderna på de stora helgdagarna, beslöt att deltaga i dem med fullt hjärta och därigenom göra de sina en synnerlig glädje. Han ville trycka tillbaka djupt i sitt inre alla rebelliska, fria och moderna tankar, som lifvet i lärdomsstaden ofrivilligt väckt hos honom, och än en gång som ett godt barn njuta julfriden i sitt gamla, goda hem. Det var också den rätta stämningen, hvarur hans predikan på nyåret skulle framgå och som sedan med ett slag skulle förflytta honom från barnkammarsidan högt uppå tinnarna af anseendets tempel.

Han slöt ögonen och tyckte sig redan nalkas hemmet. Där hade de utgårdens vänster om vägen, där begynte tallskogen, och om tio minuter skulle de åka in på gårdsplanen. Han hörde alldeles tydligt Kastors onda skall på afstånd och fägnade sig på förhand åt omslaget i hundens beteende, när

han fick reda på hvem som var i antågande. Därpå skymtade ljus mellan stammarna, och de åkte ut från tallskogen, fram genom allén, ackompanjerade af hundskallet. När de skulle in på gårdsplanen mellan grindstolparna, som stodo där halfdrunknade i drifvorna, mötte dem Kastor med en attack på hästen. Strax därpå kände han igen Karls röst, och hans ilska gaf rum för en glädje, så full af vänlighet och så våldsamt, att Karl hade all möda att hindra honom att slicka sig i ansiktet. Han gjorde höga skutt kring släden och upp i den och fägnade sig så öfver deras ankomst, som aldrig någon människa ännu gjort eller kommer att göra.

Lockad af bjällerklangen och Kastors glädjetjut, kom tjänstflickan Greta ut i farstun med ett ljus i handen. I tamburfönstret såg Karl spejande ansikten, och när de stannade framför trappan, dykte hushållerskans gamla vänliga ansikte upp strax bakom Gretas, och ljusskenet föll varmt på hennes fina rynkor och slätkammade, gråsprängda hår. Hans äldsta syster nästan sprang utför trappan och ropade:

— "Karl —! Är du redan här! Kära Karl, välkommen!"

Efter henne kommo de andra systrarna ut i den kalla vinterkvällen, utan att ha hunnit taga på sig en schal en gång. Men pappa blef kvar inne i tamburen och bolmade tobaksrök mot rutan. Hans flintskalle glänste i taklampans sken, och genom de öppna dörrarna slog i ett moln af imma hemmets välkomsthälsning ut emot Karl. Den kom i en varm doft af julklappslack, skurning och vörtbröd, och han var särdeles känslig för den efter sin långa färd i kölden. Med förtjusning igenkände han sedan, starkare än alla andra, den egendomliga lukt, som bara fanns hemma hos dem, som var ingrodd i möbler och kläder, som hörde till hemmet och familjen, och som icke fanns annorstädes i hela världen. I den doften slog hans barndom honom till mötes med hemmets hela trollkraft och innerlighet.

Äldsta syster kysste honom på munnen, men drog sig helt förvånad tillbaka.

”Kors i alla dar! Jag tror du fått mustascher, Karl!”

De andra systrarna trängdes kring släden för att få se Karl och hans mustascher, och när han stigit ur, fann han till sin ousägliga fröjd att hans rimfrostmustascher icke smulto bort, utan läto fingrera och vrida sig så mycket han det behagade. Han snöt sig utan att få dem i handen, och han beredde sig för ett imponerande intåg i det gamla hemmet. Pappa mötte honom i farstun, och Karl snurrade upp ett par ansenliga knäffelborrar för att kunna gifva honom hälsningskysssen.

”De där rakar du bort i morgon dag — det passar sig inte för skolpojkar,” sade pappa afkylande och kysste honom leende. Han kallade dem icke ens mustascher, utan bara ”de där”!

Karl glömde dock hans ovänlighet så godt som genast, ty i tamburen såg han farbror Ramsenius och Anna, hvilka voro på besök i kväll. Farbror klappade Karl leende på axeln och välkomnade honom, men Anna drog sig blygt tillbaka i skumrasket, och Karl kunde omöjligt se hvad hon tänkte om honom och hans mustascher. Det där skumrasket, som dolde henne, föreföll honom mycket märkvärdigt, och han fick en helt liten misstanke att han bara drömde alltsammans, då det plösligen hördes ett buller och dån, som skulle hela huset störtat ihop. Golfvet gaf vika under Karl, det hördes ett brus som af vatten, och han förlorade alla sina kära ur sikte med detsamma.

Nästa sekund hörde han Mattis röst och kände en hand, som ruskade sig i pälskragen:

”Fort upp! Skynda på, så att släden inte sjunker!”

Karl såg sig yrvaken omkring och fattade icke hvad som händt, innan han strax framför släden såg en mörk kropp,

som arbetade i en vak. Bakom honom stod Matti på isen och ruskade sin herre i kragen.

”Här ä’ vi nu i sjön,” berättade Matti kort hela sammanhanget.

I ett nu var Karl på benen och drog ofrivilligt pälsen af sig för att vara ledigare i sina rörelser.

”Släpp inte pälsen i vattnet,” ropade Matti, ”vi behöfva nog våra kläder torra i natt!”

Matti stod bakom släden och höll i den af alla krafter för att hindra den att glida ner i vaken efter hästen. Karl var också ur släden inom ett ögonblick och tog i med att hjälpa Matti.

”Håll i släden så länge, så skall jag göra lös fimmelstängerna,” kommenderade Matti.

Karl grep i af alla krafter och hade stor möda att hålla medarnas bakre ända uppe på isen. Karl förstod snart Mattis manöver och gillade den fullkomligt. Nu kunde de lätt draga släden upp på isen igen, när bara dess främre hälft befann sig i vattnet. Sedan skulle de se till hvad de kunde göra åt hästen. Det var tur att de icke åkt in med släde och allt, ty då hade räddningen blifvit långt svårare.

Om en stund hade Matti lyckats lossa fimmelstängerna, och med ett raskt ryck fingo de släden uppå isen. I en stor, svart vak af omkring två famnars längd låg hästen och pustade och arbetade för att hålla sig uppe. Så snart de hade släden räddad, gick Matti försiktigt fram till vaken nära hästens hufvud, stampade på isen för att försäkra sig om den höll och närmade sig sedan för att hjälpa sin raska valack, där den låg och frustade helt muntert i det iskalla vattnet, alldeles som om den tagit ett vanligt sommarbad.

Karl ville hjälpa, men Matti ropade till honom att icke komma för nära iskanten. Det hade han rätt i, det tjänade ingenting till att falla in och bli genomvåt. Natten var kall nog annars. Karl hade kommit från inåknigen med sin ena fot en

smula våt af vattnet i släden, som funnit väg in i hans storstöfvel. Matti hade genast, när isen brast under hästen, hoppat upp på iskanten utan att våta en tråd på sig.

Han fick fatt hästen vid betslet och lugnade honom med vänliga ord och klappningar. Sedan förde han den ett stycke tillbaka i vaken och uppmanade den med uppmuntrande ord och ryckningar i betslet att komma upp. Hästen samlade sig till en stor ansträngning, reste sig nästan upprätt i vattnet bland isstyckena, allt under Mattis hetsande rop, och försökte med en kraftig sats att nå med framfötterna upp på iskanten. Han fick jämnt och nått den ena hofven upp på isen, som brast under den, och sjönk sedan så djupt tillbaka i den svarta vaken, att Matti måste släppa sitt tag i betslet för att icke följa med. Isstyckena skramlade och vattnet plaskade, hästen frustade ut med skälfvande, stora mulvingar det vatten han supit in och befann sig åter i sitt förra simmande läge. Med en liten otålig, energisk gnägging protesterade han mot sin fångenskap och gjorde ett nytt försök på egen hand att rädda sig. Det lyckades i ifvern så bra, att han nu fick båda hofvarna upp på isen, och Matti sprang till med ett glädjerop för att hjälpa honom.

”Se, det kan man då kalla en häst, som hjälper sig själf,” sade han stolt.

Men hästen orkade icke länge hålla sig kvar i den ansträngande ställningen, hofvarna gledo allt närmare iskanten igen, och Mattis rop och betselryckningar voro förgäfvade. Det stackars djuret insåg sin förtviflade belägenhet fullt så väl som Karl och Matti. I den halfljusa natten kunde Karl mycket väl uppfatta hästens hjälplösa blick, som också upptäckte honom ett stycke ifrån och tycktes förebrå honom, att han stod där utan att göra något till räddningen. Hästens stora, rörliga mulvingar talade ett starkare ängslans språk än någon människomimik, och Karl skyndade till för att föreslå Matti någon dumhet. Men antingen nu Matti hade

mindre sinne för djurens språk än Karl, eller att han tyckte att hästkurer borde användas för hästar, allnog han sökte fram sin piska, hojtade ett par hjärtlösa tag, tog hästen igen i betset och gaf honom en svidande och hård pisksläng. Det förtviflade djuret formligen stegrade sig i vaken, gjorde en sista, stor kraftansträngning och reste sig med mera än halfva sin svarta kropp upp på iskanten.

”Se så, ja! Upp med dig, ditt förbannade kräk!” skrek Matti.

Det förbannade kräket högg framhofvarnas järnskor i isen och drog sig långsamt upp.

”Se så, ja! Det går ju!” uppmuntrade Matti.

Då gaf isen till ett klagande ljud, bågnade långsamt under hästens hofvar och gaf vika för trycket. I ett nu räddade Matti och Karl sig på den fasta iskanten, men hästen sjönk tillbaka i sin förstorade vak utan ett ljud och utan en frustning, likasom besluten att hellre öfverlämna sig åt det kalla vattnet än att fördraga flera piskslängar och hårda tillmälen.

”Se, nu är han där igen,” sade Matti. ”Och där blir han väl också,” tillade han utan en skiftning i tonfallet.

”Vi måste söka hjälp,” sade Karl.

4.

Nu först såg Karl sig omkring. Det var icke långt till land, och han frågade Matti huru de hittat in i ett så smalt sund, där det säkert gick ström.

”Ja nå — när hästen förde oss . . .” svarade han.

”Går då vägen här?”

”Kan jag veta det mera än ni?”

”Har du kört vilse då?”

”Vi måtte väl ha gjort det, efter jag ingen väg ser.”

”Du har sofvit — hva?”

”Det har ju herrn också gjort.”

Nu begynte hästen flämta starkt i vattnet, och Matti tog fimmelstängerna för att se efter om de skulle räcka tvärs öfver vaken. Det gjorde de lyckligtvis, och om en stund hade han fastbundit dem vid bukgjorden, så att de buro upp hästen, utan att den behöfde anstränga sig med simmande.

”Om det skulle hjälpa att ropa på hjälp,” sade Matti sedan och sände ut ett tämligen mildt skri i vinternatten.

”Nej, gå då hellre och sök hjälp du, så skall jag skrika,” föreslog Karl.

”Här måste väl bo folk någonstans i närheten,” förmodade Matti. ”Jag tyckte jag såg ljussken en stund innan vi åkte in, och en häst har alltid sina märken att gå efter, om den förvillar sig. Voj, voj, att jag alls gaf mig ut på den här färden!”

”Nå ja — gå nu och sök reda på någon, så skall jag skrika.” — Och Karl upphäufde det mest infernaliska vrålande läte han hade i strupen.

Det gaf ett hemskt eko på andra sidan sundet, hästen tystnade med sitt flämtande i vaken och såg sig om för att se efter hvad de hade för sig. Matti gaf sig i väg utåt sundet, för att taga en öfverblick af ställningen, och Karl tog sig för att klappa och lugna hästen, allt medan han då och då hof upp de förfärligaste skrån, som gjorde hästen än oroligare och väckte hans egen slumrande inbillning till lifs, så att han slutligen skrek med verklig inspiration såsom i lifsfara. Matti hade förminskats till en svart punkt ett godt stycke borta på isen, och Karl tyckte sig höra att han ropade något. Han ansträngde sina öron och uppfattade slutligen:

”Huru mycket kan klockan vara?”

Karl förargades åt Mattis som han tyckte oväsentliga fråga, drog fram sitt ur och ropade till honom:

”Klockan är fem!”

I detsamma slog Matti in en bestämd riktning och för-

svann snart bakom en udde, lämnande Karl ensam med en drunknande häst midt i natten, Gud visste huru långt ifrån alla människoboningar. Han tog snart sitt parti, gjorde krumsprång på isen midt för den stackars hästen för att hålla sig varm och bäddade sig slutligen in bland fällarna i släden, när kylan i hans våta fot icke ville bli mindre af rörelsen. Hästen låg ganska stilla med ett flämtande och en half gnäggning då och då, så länge han såg Karl, men när denne krupit in i släden, började hästen bli orolig på allvar.

Först lät han höra ett stönande, hälften frustande, hälften gnäggning, som lät så ångestfullt, att Karl for upp i släden och trodde att hästen sjönk. När hästen hörde att han rörde sig i släden, vände den på hufvudet och sände Karl sin mest förebrående blick jämte en grymtning så talande, att Karl måste fram och lugna honom. Han strök hästen öfver manen och öronen, skrapade honom i pannan och under luggen, samt talade hoppingifvande ord till honom i bekymmerslös ton. Hästen tyckte säkert att den bekymmerslösa tonen lät väl hånande, ty med en otålig rörelse kastade den på hufvudet och lät åter höra sin ångestfulla gnäggning, som skalf af köld likasom den själf. Den arbetade mest hela tiden i vaken för att hålla sig varm, och endast genom rörelsen höll den vaken öppen; — isen hade annars frusit fast omkring och öfver honom. Fimmelstängerna, som buro upp hästen, prasslade, när den blef otålig, och det blef den nu alltmera minut efter minut. Karl förstod honom alltför väl och slog an en deltagande, beklagande ton i hopp att den skulle verka bättre än hans bekymmerslösa nyss. Det blef ett litet stillestånd i hästens otålighet, den skakade bara sorgset på det vackra hufvudet, men skalf af köld så starkt, att isen klirrade kring honom.

Karl satt och smekte honom i goda tio minuter, under ganska plågsamma tankar. Hvems var felet till hästens nöd om icke hans? Han kunde icke advocera sig fri inför sitt

samvete, och han måste erkänna att han var hästens mördare. Enligt Karls öfvertygelse kunde den aldrig hålla ut en half timme till i vaken. Och det var en för sorglig dödskamp han skulle bli vittne till, utan att kunna hjälpa ett grand. Karl satte hela sitt stora skuldmedvetande och medlidande in i en smekning, som han gaf hästen, men den skakade bara på hufvudet, nästan vred denna gång, och gaf upp ett stönande skri, så förfärligt, att Karl ryggade långt tillbaka från vaken, i tron att den skulle anfalla honom. Men så blef hästen åter lugnare och såg bedjande på Karl.

Då lyste en lycklig tanke upp hans mörka sorg, han lämnade hästen för några ögonblick och lyckades få fram ett stycke bröd ur sin matsäck i släden. Samtidigt föll det honom in att han kunde anlita sin halftömnda konjaksflaska för att mildra den köld, som allt mera trängde honom genom benen. Hvarför icke med detsamma gifva hästen af den? Nästa ögonblick matade Karl den genomfrusna, stackars kamraten med bröd, doppadt i konjak. Han lät sig förplägningen väl smaka och skydde alls icke brödet för dess starka spritlukt. Det var Karl en sällsam lättnad att, inkrupen i sin päls med hästens hufvud på sin arm, dela med honom sin matsäck och sin medsmugglade konjak, hvilken tycktes bekomma honom väl. Han blef lugnare under behandlingen och slickade begärligt Karls händer, när han af vårdslöshet spillde ut konjak öfver dem.

Det kunde vara en timme, sedan de åkte in, och en half, sedan Matti lämnade släden. Ännu syntes han ej till, och Karl började förtvifla. Hvarför satt han här och underhöll den dödsdömdes lif? Var det då inte långt bättre att också han gaf sig i väg för att rädda sitt eget lif undan kölden? Kanske skulle han lyckas skaffa snabbare hjälp än Matti. En enda blick på den stackars kamraten kom Karl att ändra tankar fullkomligt. Det hade varit ett brott, som skulle plågat honom hela lifvet igenom, om han nu öfver-

gifvit hästen. Han kände sig färdig att frysa ihjäl här bredvid hästen, om det gällde.

Inom kort hade de tillsammans tömt konjaksflaskan, och Karl kunde heligt försäkra att hästen fick brorslotten. Under pausen, som följde efter förplägnaden, kom han att tänka på hvad de där hemma skulle sagt, om de sett honom här ute på Saima-isen, matande och smekande en döende häst i en vak. Så påminde han sig att Anna Ramsenius tyckte ofantligt mycket om hästar, och nu tänkte han på sin trofasthet i nöden med dubbel glädje.

Han vände sig ofta om och såg slutligen i skumrasket trenne mörka punkter komma om udden och styra mot dem. Tänk om det var vargar! Han hade ingenting annat än en knif till hästens och sitt försvar, och han iakttog de tre punkterna med spänning. Han ville tro att det var Matti och två andra karlar, men i halfmörkret sågo punkterna så besynnerliga ut. Också hästen vädrade de annalkande, spetsade sina bakutstrukna öron och såg så pigg ut, att all Karls ängslan försvann, ty en häst i en vak spetsar icke öronen på det viset, om det är vargar han vädrar. Det kom nytt hopp öfver honom, hela hans frusna kropp spändes i en plötslig, ny ansträngning att komma upp ur vaken, och den var så stor att den ena fimmelstången lossade, och endast den andra blef kvar för att hålla honom uppe. Han lät höra ett gnäggande, som icke längre hade kvar det hemska stöndet, och det väckte ett gladt eko långt borta i skogsbranterna.

”Hoj, hästen min! Lefver du ännu?” hördes Mattis röst.

Hästen svarade själf med en ny, högljudd gnäggning.

Tio minuter därefter låg han upphalad på isen ett stycke från vaken, ur stånd att resa sig upp, men såg tillfreds ut i alla fall. De svepte fällan om honom och gånge sig fyra man starka att sätta lif i honom med gnidningar och muntra tillrop. Han tuggade under tiden ett par kakor bröd, som

Matti fiäst med sig, och hämtade sig småningom efter det en och en half timme långa, kalla badet.

”Huru har ni kunnat hålla lifvet i honom så länge?” frågade man Karl.

”Jag har druckit brorskål med honom i vaken,” sade han och visade den tömda flaskan.

”Ähä!” grinade Matti och gned sin häst, så svetten stod honom i pannan oaktadt kölden, — ”ähä! — Är det kanske inte bra att lära hästar svälja brännvin? För det kan den här hästen förut. Han har, ser ni, varit med på flera marknader och bytt ägare mer än en gång, och då får man lof att styfva upp häststackarn med en sup, så han inte hänger öronen, ser ni! Men det var ju skada på den fina konjaken, nog hade ju vanligt brännvin varit bra nog...”

När de hållit på och gnidit hästen, tills de blifvit trötta, tog Matti fällarna af honom och öfvertalade honom i vackra ordalag att resa sig upp. Han gjorde ett par styfva försök och förblef liggande. Då togo karlarna i honom, hade honom att sitta först och sköto honom sedan upp på benen från den sittande ställningen. Och märkvärdigt nog, benen höllo, så styfva de än voro. Matti ledde honom omkring på isen under smekande tilltal och spände honom slutligen för släden. Försiktigt uppsökande den starka isen längs stränderna, kommo de fram till gården, där Matti funnit karlarna. Där sattes hästen in i stallet, och Matti gned honom, tills det blef ljus dag, medan Karl sträckte ut sig i gårdens främ-mankammare och upptog sina afbrutna drömmar.

*

De kommo hem ungefär samtidigt som de skulle gjort, ifall de tagit den längre omvägen längs landsvägen.

När de åkte in i tallskogen, tio minuters väg från gården, frågade Karl Matti, om han tyckte det var värdt att de alls omtalade hela sitt äfventyr.

”Ja nå,” sade Matti, ”det är alldeles som herrn vill.”

”Kan du inte få ovelt af din far för att du varit nära att dränka hästen?”

”Det kan jag nog,” sade Matti.

”Och vore det kanske inte bättre om inte någon fick veta af alltihop?”

”Nå, det beror nu alldeles på herrn.”

”För kanske vi få ovelt båda två också hemma hos oss.”

”Ja ja, nog är det väl som herrn säger.”

”Så berätta vi då inte om saken för någon.”

”Nej. Nog är det bäst så.”

Hemma blef Karl mottagen med öppna armar, men hade inga mustascher att imponera med vid inträdandet i de gamla, låga rummen. Inte heller funnos farbror Ramsenius och Anna där. Pappa frågade helt allvarsamt efter hans terminsbetyg, men syskonen ville höra nytt från stora världen.

Deras natt på isen blef en hemlighet mellan Valkola-Matti och Karl. Ända till långt efter jul, ungefär vid den tiden, då Karl skulle hållit sin predikan. Han hörde i ett julsällskap ute i socknen en student skryta öfver en farlig resa, som han haft öfver isarna här i hemsocknen, fast de legat starka och säkra ända sedan början af december. Då brast hans tålmod, och han talade om Mattis och sitt äfventyr.

Naturligtvis ville ingen tro honom, men han bad dem fråga Valkola-Matti, när de sågo honom härnäst. Och då fick han tillfredsställelsen att få en beundrande och frågande blick från Anna Ramsenius, hvilken varit studentens förklarade flamma under hela julen. Hon kunde kanske förstå, att han tillbragt natten på Saima-isen med den drunknande hästen, men att han kunnat tåla med ett sådant äfventyr under hela tre veckor, det gick alldeles öfver hennes horisont. Alldeles som öfver de andra sockenbornas, hans egen fars och hans systrars icke undantagen.

MIKAEL LYBECK

1864

UR DIKTER II.

DEN DÖDSDÖMDA TANKEN.

Mästerman mig i fängelse har,
därför att alltför vida
ute på sanningens vägar jag var.
Ordets fruktade vapen jag bar,
friheten gick vid min sida.

Hela min unga kärlek jag bjöd
friheten, min förtrogna.
Svaret tog jag ur läpparnas glöd,
kände i blödande öfverflöd
kyssarnas drufvor mogna.

Innan jag vaknade ur mitt rus,
afund stal mina vapen,
klädde mig i en fånges blus,
röfvade friheten -- solens ljus
slocknat i fångenskapen.

Mästerman lille, jag *kan* ej dö,
kan ej, om äfven jag ville.
Fåfängt jag slitit och sliter spö,
tag till bilan — din bila är slö:
akta dig, mästerman lille!

* * *

TILL LIFVET.

Hotfullt högt dina vågor gå,
lågt du ställt mig i dalen.
Vågor stora och vågor små,
tydliga ord I talen!
Lifvets larmande
flod skall rinna
öfver gruset af dag, som är.
Ej förbarmande
vill jag vinna —
och din ynnest jag ej begär.

Trött jag stannat vid dessa bräddar,
där för natten jag funnit strand.
Djup är fåran — och sorgen bäddar
så förunderligt tryggt ibland.
När din stigande,
starka bölja
far den ensliga ön förbi,
skall min tigande
blick den följa,
men åsido jag själf förbli.

Utan längtan och utan saknad
mot en kommande dag jag ser.

Tron på lyckan var knappast vaknad,
innan solen i moln gick ner.
Onda, stingande
tankar våga
stundom söka i mig ett hem,
men betvingande
deras låga
lust att hämnas — jag kväfver dem.

Lif, du nyckfulla lif, jag vet
hvilka skatter du innerst gömmer.
Den, som sett deras härlighet,
djupets hemliga värld ej glömmet.
Öfvergående
stormar störa —
ingen, ingen är lefnadslång!
Tyst förstående
skall jag höra
sagans gamla: det var en gång . . .

* * *

I SYSTRAR, I BRÖDER, I ÄLSKANDE PAR.

Tre systrar de häkla sin moders lin,
Skön-Östan, Skön-Västan, Skön-Innerli' fin.
De gnola vid häklan
en aftonens sång,
och aftonen lider och blifver så lång,
så lång.
I systrar, I jungfrur, hvi gören I så?

Tre bröder de plöja sin faders mark,
Stark-Nolan, Stark-Sunnan och Ytterli' stark.

De tänka vid plogen
mång underlig ting,
och tankarna söka i bygden omkring,
omkring.
Så sägen, I gossar, hvart tankarna gå?

I systrar, I bröder, I älskande par,
tager tiden i akt, den flyger och far!
Får elden i blodet
bli flammande röd,
den bränner till lif, den bränner till död,
till död.
I unga, som älsken, hvad vänten I på?

* * *

EN KVINNAS BÖN.

”Mäktige Gud öfver lifvet och döden,
ångest tänder min slocknade tro.
Äger du makt öfver människoöden,
unna min själ de lyckligas ro!
Döden är skräckfull och lifvet vrångt —
älskande kvinnas blick ser långt.

Stolt öfver honom, som helt mig begärde,
gaf jag mig, ung och förtroendefull.
Hemmet, hemmet allena, haft värde
allt sedan dess . . . för hans kärleks skull.
Rika gåfvor det gångna mig bragt,
därför har ångesten nu sådan makt.

Nya och djärfva idéer lysa
lugnet i bann ur hans rörliga själ.

Finner han ej att jag följer, så frysa
hjärtats varmaste känslor ihjäl.
Är jag ej längre hans kärlek värd?
Tynger min tystnad hans tankars färd?

Lär mig ej hata geniet, som eggar
ständigt till strid i de främstes led.
Lär mig att ömt inom hemmets väggar
visa hur helt i hans värld jag är med.
Ömheten vittnar ju, oåtspord,
ofta i tystnad om mer, än i ord.

Mäktige Gud öfver människoöden,
ångest har tändt min slocknade tro.
Saknar jag jordisk lycka, blir döden
aldrig för mig till din himmel en bro.
Allt det goda mig lifvet beskärt
utan hans kärlek är intet värdt."

UR DIKTER III.

DEN UNGA SOMMAREN.

Sångfesten i Åbo 1897.

Se, hur dagen i morgonljus
upp öfver skogarna stiger!
Sorgen har gömt sig inomhus,
sorgen väntar och tiger.
Jublande röster ljuda —
vinden, vågorna, allt har röst.
Djupt i den unga sommarens bröst
vårliga safter sjuda.

Vägen framåt är alltid lång,
kort är steget tillbaka.
Morgonens röster vuxit till sång,
sånger, som väcka och vaka.
Redan glömd och förgången
tid blir åter åt lifvet skänkt.
Ädelt handladt och ädelt tänkt
födes på nytt i sången.

Innan dagen på kvällens bro
tyst i natten försvinner,

här, där tusende minnen bo,
själfva skymningen spinner
sångens sällsamma spånad.
Tråden, af tankar och toner tung,
strängades redan, när gammal var ung,
strängas, när ung är grånad.

Ej för intet oss lifvet gaf
kärlek till fosterjorden.
Vakna drömmar vid hembygdshaf
skänkte åt känslan orden.
Spörjer man hvilka, så svaras:
Långt i kommande tidehvarf
modersmålet, kusternas arf,
här skall af oss bevaras.

Stolt och stilla på samma gång
följer det tankens fåra.
Modersmålet är blodets sång,
sagan om oss och de våra.
Obevekliga öden
skrifva som alltid människor lag.
Toner, som gifvit oss mod i dag,
gifven oss mod — intill döden!

* * *

TRÖTTA TRÄD.

Natt, som vi väntat, väntat länge, slute
mörkret omkring våra kronor tätt!
Stormen hvilar icke,
vågorna lägga sig icke —
ingen morgon väntar oss,
och i branten stå vi, långt ute, längst ute.

Bryt våra stammar, storm, och bryt de sista
rötternas motstånd i gammal jord!
Natten förråder det icke,
vågorna lägga sig icke —
ingen morgon väntar oss,
endast det: att brista, ej böjas . . . blott brista.

Vågor, som härjat grunden, gören vida
grafvarne, gören stort vårt fall!
En gång skall stormen tystna,
en gång skall natten ljusna —
oss väntar ingen morgon,
oss, som tröttnat att i storm stå, mot storm strida.

* * *

TILL DINA HÄNDER SMÅ.

Gunnel, Gunnel —
sommarnattens skymningsvärld,
vida, vida sagoländer,
mörknar kring din hufvudgård.
Men ur sängomhängets vrå
lysa dina händer små,
dina hvita, kära händer —
en i sänder, en i sänder
kysser jag dem båda två.
Hvad jag därvid djupast känner
och hvart mina tankar gå,
kan du inte nu förstå,
bara det, att vi som vänner,
goda, riktigt goda vänner,
ha hvarann att lita på.
Men när du blir stor . . . ja, då!

Gunnel, när du ger din hand,
ge den fast och stilla!
Handen är ett lif ibland,
Gunnel, Gunnel lilla.

* * *

DEN TYSTA ELDEN.

Jag ser den brinna, stark och dunkelröd,
den tysta elden — hemmets eld på härden.
Men ny, fördjupad, tyckes mig dess glöd
mot allt det mörka, som behärskar världen.

Då böjer jag mig stilla fram mot den,
som vid min sida håller vakt vid lågan:
"När sorgen når oss . . . har du mod då än?"
En blick, en enda; hennes svar på frågan.

Så må de komma, lifvets olycksår,
och hölja i sitt mörker våra öden.
Vår tysta eld! . . . den känslan är dock vår —
med tvenne gnistor sprungna fram ur glöden.

* * *

MINA SÖNER.

Stannande, maktlös står jag
inför det oundvikliga: allt det tunga,
som väntar er.

Men sen icke mörkt på lifvet —
sen icke därför hårdt och obarmhärtigt,
som lifvet ser!

* * *

Lyften med båda händer
bördans tyngd; men hållen ert hufvud upprätt
och blicken klar!

Och len det värmande, stilla
leende, godt och klokt, som blott de starka
bland oss ha kvar!

Fiender undgår ingen.
Aldrig hvila de, glömma aldrig att skada —
det tillhör dem.

Men varen för stolta att hämnas!
Hjärtats lugna öfverlägsenhet hedrar
er stam, ert hem.

* * *

KLOCKBOJEN.

Gungande dyning, men ingen vind.
Dimmans molniga tågor
slå sin fuktighet mot min kind,
kyla mitt hjärta och göra mig blind.
Inga lefvande vågor,
ingen lefvande vind!

Klockbojen ringer.

Årorna tar jag, ror och ror —
längtan att före natten
möta den höga klarhet, som bor
lik en stor, en strålande stor
syn öfver vida vatten,
ger mig kraft, när jag ror.

Klockbojen ringer, ringer.

Hvar är vägen? Jag stirrar mig blind —
dimma, och endast dimma,
trycker sig tätare mot min kind.
Hvar är vägen för den, som är blind,
hvar en ljusnande strimma,
hvar en lefvande vind?

Klockbojen ringer.

* * *

KVÄLLSVIND SPELADE.

Ranunkel och blåklocka stodo på äng.
Kvällsvind spelade,
strök helt sakta från sträng till sträng.
Drömlik och dunkel
dansen begynt;
stänglarna skälfva, buga och niga —
gullgul ranunkel,
gullgul ranunkel,
hufvud vid hufvud som gyllene mynt.

Ranunkel och blåklocka stodo på äng.
Kvällsvind tystnade,
smög sig sakta i blomstersäng.
Blåklocka nickar,
blek om kind.
Dimmorna väfva konstfulla täcken,
under de mjuka,
böljande vecken
blommorna slumra med slumrande vind.

—*—

INNEHÅLL.

Finländsk litteratur utom Runeberg.

Inledning af <i>G. Castrén</i>	5
--	---

Lars Stenbeck:

Ur Dikter:

Bref till min vän	25
Anna	28
En natt	29
Vid H. G. Porthans minnesfest	31
Mitt finska fosterland	35
Till Johan Vilhelm Snellman	37
Nattstycken:	
1. Orgier	38
2. Suckan	41
3. Till Sorgen	43
4. God natt	44
Den väcktes suckan	45
Farväl	46
Kreaturens suckan	46
Epilog	49

Zachris Topellius:

Ur Ljungblommor:

Sången	53
Finlands namn	55
Studentvisa	57
Finlands öde	59
Vinterviså	63
Ödemarkens jul	64
Vintergatan	66
Islossningen i Uleå älf	68
Lärkröster i maj	72
Vid älfmyningen	73

INNEHÅLL

Ur Sylvias visor:	
1. Sylvia presenterar sig själf och bjuder sorgerna rymma	75
2. Under rönn och syren	77
3. En sommardag i Kangasala	78
4. Björken berättar hvad som kan hända i månskenet	80
7. Fiskaren sjunger i sin båt om kvällen på hafvet	82
12. Fridsböner i aftonens lugn	83
Blommor i vågens brus	85
I esplanaderna	86
Den resande studenten	87
Blommorna på torget	89
En liten pilt	90
Ynglingens drömmar	92
Våren 1848	96
Saima kanal	98
Ur nya blad:	
Finlands höjning	106
Vasa marsch	110
Voltaires hjärta	112
Herr Meyer	114
På Roines strand	115
Ur Ljung:	
Originala skuldsedeln	117
Henrik Gabriel Porthan	120
Förr och nu	122
Ur Sägner i dimman:	
Fröken Drifva	124
Brita Skrifvars	169
Ur Blad ur min tänkebok:	
Tanken	202

Emil von Qvanten:

Suomis sång	209
-----------------------	-----

Josef Julius Wecksell:

Åbo slott	213
Har du mod?	214
Tyrannens natt	214
Reminiscens från Piruvuori	216
I en artists album	217
Svenskan och finskan	218

INNEHÅLL

Finska vikens klippor	220
Fågeln	224
Demanten på marssnön	224
Serenad till Helmi	225
Varning	226
Dvärgens hämnd	227
Fosterländsk sång	228
Almquist	229
Jag midnattens barn	231

Karl August Tavaststjerna:

Ur För morgonbris:	
För morgonbris	235
Bröllopsmorgon	236
Serenad	239
Bouppteckning	241
Häglöshet	243
Skärgårdsgästen	244
Rorsmannen	245
När fjärden i månsken ligger	247
Ur Unga känslor	249
Ur Dikter i väntan:	
Transitofart	261
En patriark	263
I gammalt hem	265
Helenas rof	266
Min skyggaste tanke	268
Nocturne	269
Ur Dikter:	
Hemåt i höstregn	271
Jag önskar och jag väntar	272
Det blir så tyst omkring mig	273
Det ringer till begrafning	274
Hjulridt i sommarnatten	275
Natt vid Tännforsen	276
I lek med huldran	277
Och finns det en tanke	278
Skuggornas ö	278
Ur Laureatus:	
Tag, tag min rikedom	280
Diana	280

INNEHÅLL

Moren har gjort sin tjänst, moren får gå	281
Från andra sidan Styx	282
Violer och rosor	282
Ro	283
Dianas bad	283
Vårt bröllop	286
Sollefteå	288
Sommarnattskymning i högfjällen	289
Tack!	291
Den heliga lögnen	291
Ur Kaptén Tärnberg:	
En julotta i barkbrödets Finland	292
Ur Lille Karl:	
En natt på isen	306

Mikael Lybeck:

Ur Dikter II:	
Den dödsdömda tanken	333
Till lifvet	334
I systrar, I bröder, I älskande par	335
En kvinnas bön	336
Ur Dikter III:	
Den unga sommaren	338
Trötta träd	339
Till dina händer små	340
Den tysta elden	341
Mina söner	341
Klockbojen	342
Kvällsvind spelade	343

TS

117438

L.Swed.

S9687

Author

Title .. Sveriges national-litteratur, 1500-1900.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

